

ศึกษาความเป็นมา และการเปลี่ยนแปลงประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของ
ชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานี (เขตเทศบาลเมืองอุบลราชธานี)
THE STUDY THE BACKGROUND AND THE CHANGE OF CANDLE FESTIVAL
OF THE BUDDHIST IN UBONRATCHATHANI MUNICIPALITY

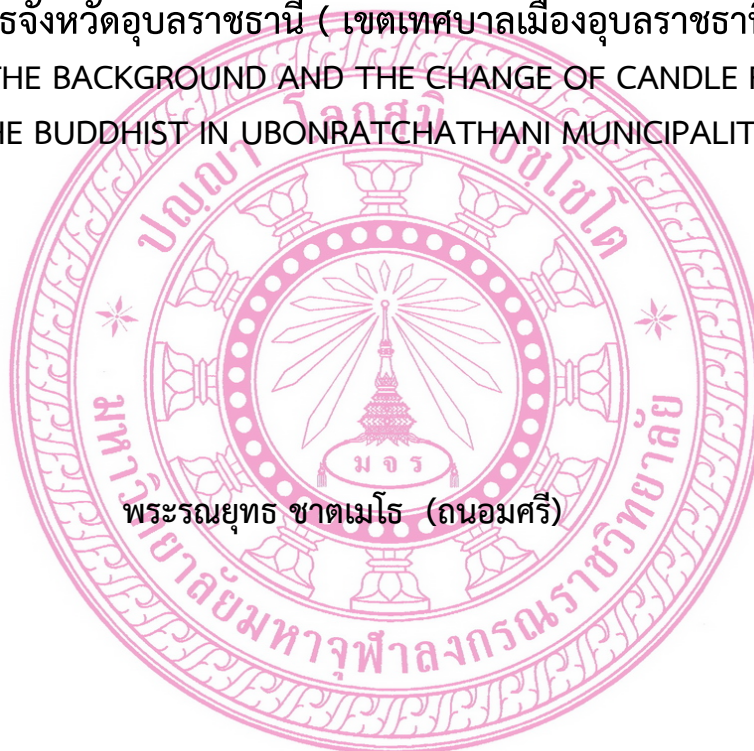

พระรณยุทธ ชาติเมธ (ถนอมศรี)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๖

ศึกษาความเป็นมา และการเปลี่ยนแปลงประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของ
ชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานี (เขตเทศบาลเมืองอุบลราชธานี)
THE STUDY THE BACKGROUND AND THE CHANGE OF CANDLE FESTIVAL
OF THE BUDDHIST IN UBONRATCHATHANI MUNICIPALITY

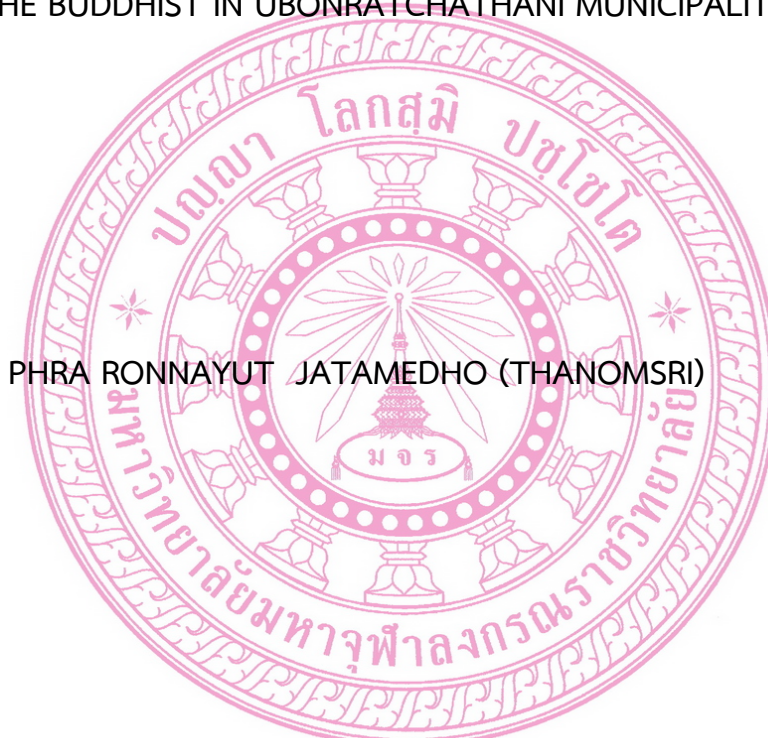

พระรณยุทธ ชาทเมธ (ถนอมศรี)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๖
(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

THE STUDY THE BACKGROUND AND THE CHANGE OF CANDLE FESTIVAL
OF THE BUDDHIST IN UBONRATCHATHANI MUNICIPALITY

PHRA RONNAYUT JATAMEDHO (THANOMSRI)

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for the Degree of
Master of Arts
(Buddhist Studies)
Graduate School

Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Bangkok, Thailand
C.E.2013

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์เรื่อง
“ศึกษาความเป็นมา และการเปลี่ยนแปลงประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานี
(เขตเทศบาลอุบลราชธานี)” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

(พระสุธีธรรมานุวัตร, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(พระมหาทวี มหาปัญญา, ผศ.ดร.)

กรรมการ

(พระครูธรรมธชฺรศิริวัฒน์ สิริวิฑฒโน, ดร.)

กรรมการ

(รศ.สมหมาย ชินนาค)

กรรมการ

(ผศ.สุพิมล ศรศักดิ์)

กรรมการ

(ดร.เรืองเดช เขจรศาสตร์)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

พระครูธรรมธชฺรศิริวัฒน์ สิริวิฑฒโน, ดร

ประธานกรรมการ

ผศ.สุพิมล ศรศักดิ์

กรรมการ

ดร.เรืองเดช เขจรศาสตร์

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(พระรณยุทธ ขาดเมโธ (ถนอมศรี))

ชื่อวิทยานิพนธ์ : ศึกษาความเป็นมา และการเปลี่ยนแปลงประเพณีแห่เทียน
 เข้าพรรษาของชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานี (เขตเทศบาลอุบลราชธานี)

ผู้วิจัย : พระรณยุทธ ชาติเมธ (ถนอมศรี)

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์
 : พระครูธรรมธรศิริวัฒน์ สิริวิฑูโน, ดร. พธ.บ. MA.(Soc.),
 Ph.D. (Pali).
 : ผศ.สุพิมล ศรศักดิ์, พธ.บ. (การสอนสังคมศึกษา),
 กศ.ม.(บริหารการศึกษา)
 : ดร.เรืองเดช เขจรศาสตร์, พธ.บ. (ปรัชญา), ศษ.บ. (บริหารการศึกษา),
 พบ.ม. (พัฒนาสังคม), ปร.ด. (ไทศึกษา)

วันสำเร็จการศึกษา : ๒๕๕๖

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ (๑) เพื่อศึกษาความเป็นมาประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานี (๒) เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงของประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานี (๓) เพื่อศึกษาแนวทางการอนุรักษ์ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานี การศึกษานี้เป็นการศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพ และลงภาคสนาม ผลการศึกษามีดังต่อไปนี้

ประเพณีเข้าพรรษานั้นได้มีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล พระพุทธเจ้าทรงพบปัญหาในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของเหล่าสาวกในช่วงฤดูฝน เกิดเหตุการณ์ทำให้ชาวบ้านได้พากันติเตียนบรรดาเหล่าสาวก พระพุทธเจ้าได้บัญญัติสิกขาบทไว้เพื่อให้พระภิกษุปฏิบัติในช่วงเข้าพรรษา สำหรับประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานี มีความเชื่อมาจากการดั้งเดิมมาจากขนบธรรมเนียมที่มีมาแต่โบราณของชาวอีสานที่เรียกว่า “ฮีตสิบสอง คองสิบสี่” โดยเชื่อว่าบุญเดือนแปด หรือบุญเข้าพรรษา เป็นเดือนที่สำคัญในทางพระพุทธศาสนาสำหรับพระสงฆ์

ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาแบบดั้งเดิมเป็นลักษณะของสังคมชนบท เชื่อตามหลักพระพุทธศาสนา และประเพณีที่สืบทอดกันมา ลักษณะการทำให้กลายเป็นพุทธบูชา หวังผลบุญกุศลที่แท้จริงในทางพระพุทธศาสนา เกิดจากการมีส่วนร่วมจากประชาชนทุกภาคส่วน ต่อมาได้เปลี่ยนแปลงจากเดิมไปอย่างสิ้นเชิง เต็มไปด้วยความซับซ้อนเชิงทุนนิยม จนกระทั่งวัฒนธรรมแห่เทียนพรรษากลายเป็นสัญลักษณ์ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

แนวทางการอนุรักษ์ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานีคือ ประชาชนเข้ามามีร่วมกิจกรรมต่างๆ ในการทำต้นเทียน การแห่เทียน การประกวดเทียน พร้อมทั้งได้ถ่ายทอดคติความเชื่อเกี่ยวกับการทำเทียนพรรษาให้แก่กลุ่มใหม่ได้เรียนรู้ และสืบทอดต่อกันจากรุ่นสู่รุ่น แต่ก็มีประสพกับปัญหาอุปสรรคโดยเฉพาะงบประมาณถึงแม้ได้รับการเกื้อหนุนจากภาครัฐและเอกชนก็ตาม

Thesis Title : The Study the Background and the Change of
Candle Festival of The Buddhist in
Ubonratchathani Municipality.

Researcher : Phra Ronnayut Jatamedho (Thanomsri)

Degree : Master of Arts (Buddhist Studies)

Thesis Supervisory Committee
: PhraKru Dhammathornsiriwat Sirivwathano, Ph.D.
B.A., M.A.(Soc.), Ph.D. (Pali).
: Asst. Prof. Supimon Sornsakda,
B.A. (social studies),
M.A. (Educational Administration)
: Dr. Ruangdet Khechornsart, B.A. (Philosophy),
M.A. (Educational Administration),
M.A. (Social Development), Ph.D. (Tai Studies).

Date of Graduation : 2013

Abstract.

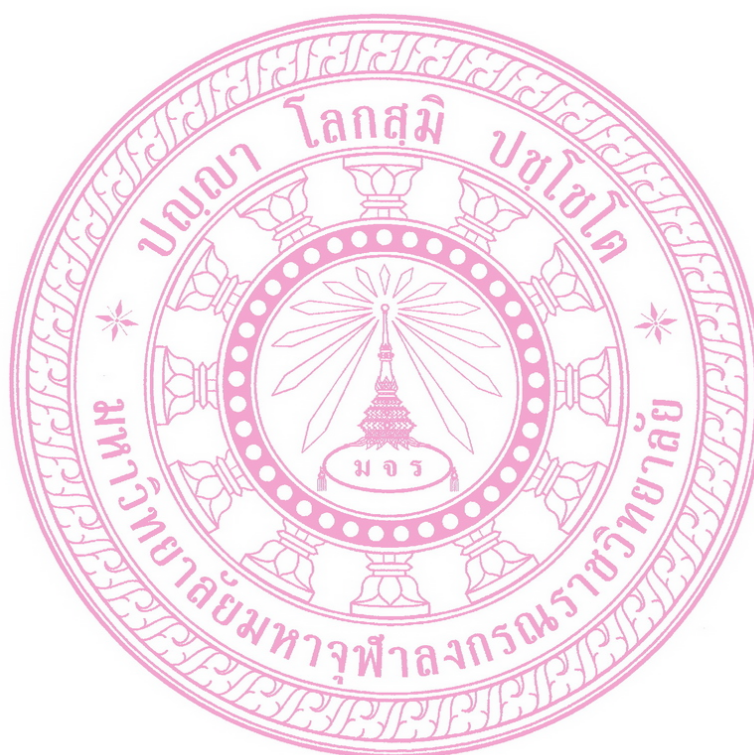
There are 3 objectives for this research ; 1) to study the history of traditional Candle Lent of Buddhists in Ubon Ratchathani , 2) to study the transformation of traditional candles Lent of Buddhists in Ubon Ratchathani, 3) to study the conservation of traditional candles Lent of Buddhists in Ubon Ratchathani. This research was the qualitative research by used the documentary and field research.

The results are found that.

Buddhist tradition that has existed since the Buddha era, he found the problem of his disciples in during the rainy season, the people were blamed his disciplines while this situation was appeared, Buddha ruled for his disciples practice during rainy season. The Tradition of Candle Festival of Buddhist in Ubon Ratchathani was progressed from an ancient tradition was “Hitsebsong khongsebsi) , by believed that Eighth tradition or Rainy season festival and is importance for Buddhist.

Candle Festival formed in tradition model was local society, trust in Buddhism teaching continually progressed and for prayed to Buddha by hopefully the real merit in Buddhism feedback, people happily joined all activities but fast changed behind of capitalism until was became the symbol of cultural tourism.

The Conservation of Candle Festival of Buddhist in Ubon Ratchathani was Buddhist joined activities as like; Candle making, candle parade, candle contest and transmitted the beliefs which concerning the candles for the young generation to learn from generation to generation, but some problem especially the budget even though get support from the government and private sectors.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลงได้เพราะความกรุณา เอื้อเฟื้อจากผู้มีพระคุณหลายฝ่ายด้วยกัน ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในพระคุณเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกล่าวรายนามเพื่อเป็นการขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

พระมหาทวิมหา มหาปุณฺโณ, ผศ. ดร. ผู้เป็นประธานกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้คำปรึกษาปรับปรุงแก้ไขตั้งแต่สอบโครงร่างวิทยานิพนธ์ สอบป้องกันวิทยานิพนธ์ จนกระทั่งวิทยานิพนธ์แล้วเสร็จสมบูรณ์

พระครูธรรมธรศิริวัฒน์ สิริวิฑฺฒโน, ดร. ผู้อำนวยการสำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ และอาจารย์ที่ปรึกษา ที่ได้กรุณาเสียสละเวลาให้คำแนะนำปรึกษาที่ดี ช่วยแก้ไขข้อบกพร่อง พร้อมทั้งเสนอแนะ

ร.ศ. สมหมาย ชินนาค กรรมการสอบป้องกันวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาเสียสละเวลาให้คำแนะนำปรึกษาที่ดี ช่วยแก้ไขข้อบกพร่อง พร้อมทั้งเสนอแนะ ท่านได้ให้ความเมตตาในการปรับปรุงเนื้อหาสาระ ให้ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิทยานิพนธ์นี้

ผศ. สุพิมล ศรศักดิ์ รองผู้อำนวยการสำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ และอาจารย์ที่ปรึกษา ที่ได้กรุณาเสียสละเวลาให้คำแนะนำปรึกษาที่ดี ช่วยแก้ไขข้อบกพร่อง พร้อมทั้งเสนอแนะ ท่านได้ให้ความเมตตาในการปรับปรุงเนื้อหาสาระ ให้ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิทยานิพนธ์นี้

ดร. เรืองเดช เขจรศาสตร์ กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ และอาจารย์ที่ปรึกษา ที่ได้กรุณาเสียสละเวลาให้คำแนะนำปรึกษาที่ดี ช่วยแก้ไขข้อบกพร่อง พร้อมทั้งเสนอแนะ ท่านได้ให้ความเมตตาในการปรับปรุงเนื้อหาสาระ ให้ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิทยานิพนธ์นี้

ขอขอบคุณเพื่อนๆ พระนิสิต และฆราวาสร่วมรุ่นทุกรูปทุกคน ที่ได้ให้ความช่วยเหลืออนุเคราะห์ในทุกๆ ด้านไม่ว่าจะเป็นช่วยหาข้อมูลเอกสาร หนังสือตำราต่างๆ และยังคงคอยให้คำปรึกษาช่วยกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการทำงานวิจัยในครั้งนี้ และที่สำคัญเป็นอย่างยิ่งเพื่อนๆ คอยเป็นกำลังใจให้กันเสมอมา

ขอขอบพระคุณ และขอบคุณ พระเถรานุเถระและญาติโยมเจ้าหน้าที่ของภาครัฐ และภาคเอกชนที่ให้ความร่วมมือผู้วิจัยในการเก็บข้อมูลครั้งนี้ คุณค่าและประโยชน์ที่พึงมีของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ขอมอบบูชาพระคุณบิดามารดา และพระคุณของครูอาจารย์ทุกท่านได้ประสิทธิ์ ประสาทวิชาความรู้ และจริยธรรมอันดีงาม และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

พระรณยุทธ ขาตเมโร (ถนอมศรี)

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	จ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ฉ

บทที่ ๑ บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๒
๑.๓ ขอบเขตการวิจัย	๓
๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๔
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๔
๑.๖ ทบทวนเอกสาร และแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	๕
๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย	๑๔
๑.๘ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๑๕
๑.๙ กรอบแนวคิด	๑๕

บทที่ ๒ ความเป็นมาประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานี

๒.๑ ความเป็นมาของการเข้าพรรษาในสมัยพุทธกาล	๑๖
๒.๑.๑ ความเป็นมาของการเข้าพรรษาในสมัยพุทธกาล	๑๖
๒.๑.๒ ความสำคัญและประโยชน์ของการเข้าพรรษา	๑๗
๒.๑.๓ การเข้าพรรษาของพระสงฆ์ตามพระวินัยปิฎก	๑๗
๒.๑.๔ ประเภทของการเข้าพรรษาของพระสงฆ์	๑๘
๒.๑.๕ ข้อยกเว้นการจำพรรษาของพระสงฆ์	๑๘
๒.๑.๖ อานิสงส์การจำพรรษาของพระสงฆ์ที่จำครบพรรษา	๑๐
๒.๒ ความเป็นมาของการเข้าพรรษาในประเทศไทย	๑๐
๒.๒.๑ สมัยสุโขทัย และอยุธยา	๑๙
๒.๒.๒ สมัยรัตนโกสินทร์	๒๑
๒.๓ ความเป็นมาของประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี	๒๘
๒.๓.๑ ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น	๑๙
๒.๓.๒ ประวัติความเป็นมาประเพณีแห่เทียนพรรษา ของจังหวัดอุบลราชธานี	๓๒
๒.๔ สรุป	๓๖

บทที่ ๓ การเปลี่ยนแปลงประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานี

๓.๑ การเปลี่ยนแปลงของประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานี	๓๗
๓.๑.๑ การเปลี่ยนแปลงด้านวัตถุประสงค์ของการจัดงาน	๓๗
๓.๑.๒ การเปลี่ยนแปลงด้านการได้มาซึ่งปัจจัยในการทำต้นเทียนพรรษา	๓๘
๓.๑.๓ การเปลี่ยนแปลงด้านการทำต้นเทียนพรรษา	๓๘
๓.๑.๔ การเปลี่ยนแปลงด้านผู้เป็นแกนนำในการจัดงานประเพณี	๔๓
๓.๑.๕ การเปลี่ยนแปลงด้านการมีส่วนร่วมของบุคคลในท้องถิ่น	๔๔
๓.๑.๖ การเปลี่ยนแปลงของประเพณีด้านวัฒนธรรมประเพณีและสังคม	๔๕
๓.๒ การจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานีในยุคปัจจุบัน (พ.ศ.๒๕๕๕)	๕๐
๓.๒.๑ ประเพณีในการจัดงานประกวดประเพณีแห่เทียนพรรษาของชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานี	๕๐
๓.๒.๒ การทำต้นเทียนพรรษา	๕๐
๓.๒.๓ การนำต้นเทียนพรรษาเข้าขบวนแห่	๕๕
๓.๒.๔ การแห่เทียนพรรษา	๕๕
๓.๒.๕ การถวายเทียนพรรษา	๕๖
๓.๓ สรุป	๕๗

บทที่ ๔ แนวทางการอนุรักษ์ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานี

๔.๑ บริบทของวัด	๕๙
๔.๑.๑ บริบทวัดมหานาราม	๕๙
๔.๑.๒ บริบทวัดบูรพา	๖๑
๔.๑.๓ บริบทวัดสุทัศนาราม	๖๒
๔.๑.๔ บริบทวัดพระธาตุหนองบัว	๖๒
๔.๑.๕ บริบทวัดทุ่งศรีเมือง	๖๓
๔.๑.๖ บริบทวัดมณีวนาราม	๖๓
๔.๑.๗ บริบทวัดหลวง	๖๔
๔.๑.๘ บริบทวัดพลแพน	๖๕
๔.๑.๙ บริบทวัดปทุมมาลัย	๖๖
๔.๑.๑๐ บริบทวัดศรีแสงทอง	๖๖

๔.๒ แนวทางการอนุรักษ์ของคุ้มวัด	๖๗
๔.๒.๑ คุ้มวัดมหานาราม	๖๗
๔.๒.๒ คุ้มวัดบุรพา	๖๘
๔.๒.๓ คุ้มวัดสุทัศน์าราม	๖๘
๔.๒.๔ คุ้มวัดพระธาตุหนองบัว	๖๙
๔.๒.๕ คุ้มวัดทุ่งศรีเมือง	๗๐
๔.๒.๖ คุ้มวัดมณีวนาราม	๗๐
๔.๒.๗ คุ้มวัดหลวง	๗๑
๔.๒.๘ คุ้มวัดพลแพน	๗๑
๔.๒.๙ คุ้มวัดปทุมมาลัย	๗๒
๔.๒.๑๐ คุ้มวัดศรีแสงทอง	๗๒
๔.๓ ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์ประเพณี แห่เทียนเข้าพรรษาของคุ้มวัด	๗๓
๔.๓.๑ คุ้มวัดมหานาราม	๗๓
๔.๓.๒ คุ้มวัดบุรพา	๗๔
๔.๓.๓ คุ้มวัดสุทัศน์าราม	๗๔
๔.๓.๔ คุ้มวัดพระธาตุหนองบัว	๗๕
๔.๓.๕ คุ้มวัดทุ่งศรีเมือง	๗๕
๔.๓.๖ คุ้มวัดมณีวนาราม	๗๕
๔.๓.๗ คุ้มวัดหลวง	๗๖
๔.๓.๘ คุ้มวัดพลแพน	๗๖
๔.๓.๙ คุ้มวัดปทุมมาลัย	๗๖
๔.๓.๑๐ คุ้มวัดศรีแสงทอง	๗๗
๔.๔ บทบาทหน้าที่ในการอนุรักษ์ของหน่วยงานภาครัฐ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๕	๗๘
๔.๔.๑ ศาลากลางจังหวัดอุบลราชธานี	๗๘
๔.๔.๒ เทศบาลนครอุบลราชธานี	๗๙
๔.๔.๓ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขต ๒	๘๐
๔.๔.๔ องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี	๘๓
๔.๔.๕ วัฒนธรรมจังหวัดอุบลราชธานี	๘๔
๔.๔.๖ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดอุบลราชธานี	๘๔
๔.๔.๗ การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค เขต ๒ จังหวัดอุบลราชธานี	๘๔
๔.๔.๘ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุบลราชธานี	๘๔
๔.๔.๙ กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดอุบลราชธานี	๘๕
๔.๔.๑๐ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี	๘๕

๔.๔.๑๑ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี	๘๖
๔.๔.๑๒ หน่วยงานราชการอื่นๆ	๘๖
๔.๕ บทบาทหน้าที่ในการอนุรักษ์ของหน่วยงานภาคเอกชน ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๕	๘๖
๔.๕.๑ หอการค้าจังหวัดอุบลราชธานี	๘๗
๔.๕.๒ สถาบันการศึกษาเอกชนในจังหวัดอุบลราชธานี	๘๗
๔.๕.๓ สื่อมวลชน	๘๗
๔.๕.๔ ห้างสรรพสินค้าในจังหวัดอุบลราชธานี	๘๘
๔.๕.๕ หน่วยงานภาคเอกชนอื่นๆ	๘๘
๔.๖ สรุป	๘๙
บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ	
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๙๐
๕.๑.๑ ความเป็นมาประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา ของชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานี	๙๐
๕.๑.๒ การเปลี่ยนแปลงประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา ของชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานี	๙๑
๕.๑.๓ การอนุรักษ์ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา ของชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานี	๙๔
๕.๒ ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย	๙๕
๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	๙๕
๕.๒.๒ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป	๙๖
บรรณานุกรม	๙๗
ภาคผนวก	๑๐๓
ประวัติผู้วิจัย	๑๓๐

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

(๑) การใช้อักษรย่อ

อักษรย่อชื่อคัมภีร์ในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๓๙ เรียงตามคัมภีร์ได้ดังนี้

พระวินัยปิฎก

วิ.ม. (ไทย) = วินัยปิฎก มหาวรรค (ภาษาไทย)

พระสุตตันตปิฎก

ที.ม. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ปา. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฏิภววรรค	(ภาษาไทย)
ม.ม. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มูลปณาสก	(ภาษาไทย)
ม.ม. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มัชฌิมปณาสก	(ภาษาไทย)
ส.ส. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	สคาถวรรค	(ภาษาไทย)
ส.ม. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
อง.เอกก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	เอกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ทุก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ทุกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.จตุกก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	จตุกกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ปญจก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ปญจกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ฉก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ฉกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.สตตก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	สตตกนิบาต	(ภาษาไทย)
ขุ.ธ. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ธรรมบท	(ภาษาไทย)
ขุ.อป. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	อปทาน	(ภาษาไทย)
องอรรถก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	อรรถกนิบาต	(ภาษาไทย)

พระอภิธรรม

อภิ.วิ. (ไทย) = อภิธรรมปิฎก วิภังค์ (ภาษาไทย)

(๒) การระบุหมายเลขย่อ

การอ้างพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ใช้ระบุชื่อคัมภีร์ และระบุถึง เล่ม / ข้อ / หน้า ตามลำดับเช่น ที. ม. (ไทย) ๑๐ / ๕๐ / ๖๐. หมายถึงการอ้างอิงนั้นระบุถึงคัมภีร์สุตตันตปิฎกทีฆนิกาย มหาวรรค เล่มที่ ๑๐ ข้อที่ ๕๐ หน้า ๖๐

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ที่มาและความสำคัญของปัญหา

อุบลราชธานี ดินแดนแห่งปราชญ์ทางพระพุทธศาสนา เป็นถิ่นกำเนิดของพระอาจารย์ทางวิปัสสนา คือ พระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต พระอาจารย์เสาร์ กนตสีโล เป็นต้น กล่าวกันว่า เมืองอุบลราชธานีเป็นต้นรากแห่งการขยายพระพุทธศาสนาและวัดวาอาราม ให้แพร่หลายยิ่งกว่าในทุกหัวเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

เดิมงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี มีจัดเฉพาะตามคุ้มวัดต่างๆ เท่านั้น จนกระทั่งปี พ.ศ. ๒๔๔๔ เมืองอุบลราชธานีจัดงานบุญบั้งไฟ โดยทุกคุ้มจะนำบั้งไฟมารวมกันที่วัดหลวง ริมแม่น้ำมูล มีการแห่บั้งไฟไปรอบเมืองและจุดขึ้นไปบนท้องฟ้าทำให้เกิดอุบัติเหตุ บั้งไฟตกลงมา ถูกชาวบ้านตายในงาน มีการชกต่อย ตีรันฟันแทงกัน ก่อเหตุวุ่นวายไปทั้งงาน กรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์ ผู้สำเร็จราชการเมืองอุบลฯ สมัยนั้น ให้ยกเลิกงานประเพณีบุญบั้งไฟเสีย แล้วให้มาจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาแทน ในสมัยแรกๆ นั้นไม่มีการประกวดเทียนพรรษา แต่ชาวบ้านจะกล่าวรำลือกันไปว่า เทียนคุ้มวัดนั้นงาม เทียนคุ้มวัดนี้สวย ผู้สำเร็จราชการเมืองอุบลฯ จึงเห็นควรให้มีการประกวดเทียนพรรษาก่อน แล้วแห่รอบ เมือง ก่อนจะนำไปถวายพระที่วัด

การจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี มีการจัดขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดมา โดยชาวบ้านในแต่ละคุ้มวัด ก็จัดตกแต่งต้นเทียนของวัดตนให้สวยงาม นำมารวมกันที่บริเวณทุ่งศรีเมืองเพื่อประกวดแข่งขันกัน จากงานของชาวบ้าน ก็พัฒนามาสู่การสนับสนุนอย่างจริงจังจากราชการ พ่อค้า ห้างร้านเอกชน ร่วมกับประชาชน ทายกทายิกาคุ้มวัดต่างๆ และใน ปี พ.ศ. ๒๕๑๙ จังหวัดอุบลราชธานีได้เชิญ องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (อ.ส.ท. ในขณะนั้น) มาสังเกตการณ์ และตั้งแต่นั้นปี พ.ศ. ๒๕๒๐ เป็นต้นมาทางจังหวัดอุบลราชธานี ก็ได้รับการสนับสนุนจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ให้งานประเพณีแห่เทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานี เป็นงานประเพณีระดับชาติ โดยเฉพาะในปีท่องเที่ยวไทย (Amazing Thailand พ.ศ. ๒๕๔๑ – พ.ศ. ๒๕๔๒) งานประเพณีแห่เทียนพรรษาเป็น ๑ ในงานประเพณีที่ถูกโปรโมตเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวให้กับชาวต่างชาติ

เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๒ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเทียนหลวงมาเป็นเทียนนำชัยขบวนแห่ แล้วจึงนำไปถวายยังอารามหลวงในจังหวัดอุบลราชธานี หมุนเวียนไปเป็นประจำทุกปี งานประเพณีแห่เทียนพรรษาเป็นงานประเพณีที่รวมความผูกพันของชุมชนท้องถิ่น โดยเริ่มตั้งแต่การที่ชาวบ้านร่วมกันบริจาคเทียนเอามาหลอมหล่อเป็นเทียนเล่มใหญ่เล่มเดียวกัน จนถึงในปัจจุบัน^๑

^๑ กำเนิดแห่เทียนพรรษา. [ออนไลน์] แหล่งที่มา : http://www.isangate.com/local/candle_02.html [๑พ.ค.๒๕๕๕].

จังหวัดอุบลราชธานีมีคำขวัญประจำจังหวัดว่า “เมืองแห่งดอกบัวงาม แม่น้ำสองสี มีปลาแซบหลาย หาดทรายแก่งหิน ถิ่นไทยนักปราชญ์ ทวยราษฎร์ใฝ่ธรรม งามล้ำเทียนพรรษา ผาแต้มก่อนประวัติศาสตร์” จากคำขวัญประจำจังหวัดจะเห็นได้ว่ามีคำว่า งามล้ำเทียนพรรษา อยู่ในคำขวัญประจำจังหวัดอุบลราชธานี เป็นการแสดงว่าประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาเป็นประเพณีที่สำคัญ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาโดยตรง เพราะโดยจุดประสงค์ในการทำเริ่มแรกจริงๆ แล้ว คือการทำถวายวัด เพื่อให้ภิกษุสามเณรใช้ประโยชน์ในช่วงเข้าพรรษา แต่ปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงไปในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านวัตถุประสงค์ในการทำต้นเทียน ด้านจุดปัจจัยในการทำต้นเทียน ด้านการมีส่วนร่วมในประเพณี ด้านการจัดทำต้นเทียนพรรษา เป็นต้น ปัจจุบันได้มีการจัดกิจกรรมการแข่งขันประกวดต้นเทียนประเภทต่างๆ ของวัดต่างๆ ในตัวจังหวัดอุบลราชธานีส่งเข้าประกวด จนกลายเป็นงานประเพณีในระดับจังหวัด และระดับประเทศ สร้างชื่อเสียงให้กับชาวจังหวัดอุบลราชธานี เป็นประเพณีที่ร่วมจิตร่วมใจของประชาชนชาวจังหวัดอุบลราชธานี เพราะถือว่าการจัดกิจกรรมที่มีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานของรัฐ หน่วยงานภาคเอกชน หน่วยงานภาคประชาชน และทุกภาคส่วนร่วมในการจัดงานประเพณี ประเพณีประจำจังหวัดที่มีมายาวนานคู่บ้านคู่เมืองจังหวัดอุบลราชธานี

เนื่องจากเป็นประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาเป็นประเพณีที่มีมายาวนาน จนทำให้บางครั้งคนในจังหวัดอุบลราชธานีเองไม่ได้ให้ความสำคัญเท่าที่ควร เหมือนกับว่าเป็นเรื่องปกติธรรมดา เนื่องจากเห็นมาตั้งแต่เด็ก จนโตเป็นผู้ใหญ่ แต่ตรงกันข้ามประเพณีนี้ก็กลับเป็นที่สนใจของจังหวัดอื่นๆ นำไปจัดเป็นประเพณีกิจกรรมในจังหวัดของตน จะเห็นได้จากมีหลายจังหวัดที่มีการจัดประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาเหมือนกัน

การจัดงานประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาที่จังหวัดอุบลราชธานีในแต่ละครั้งจะสังเกตได้ว่าจะมีชาวต่างชาติจำนวนมากพอสมควรที่มาร่วมชมประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาที่จังหวัดอุบลราชธานี ดูได้จากยอดจองโรงแรมในตัวจังหวัดอุบลราชธานีจะมีจำนวนผู้เข้าพักมากขึ้นกว่าช่วงปกติของทุกปี

กล่าวโดยสรุปประเด็นที่ผู้วิจัยได้ให้ความสนใจคือ ความเป็นมาประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานี การเปลี่ยนแปลงของประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน แนวทางการอนุรักษ์ประเพณีแห่เข้าเทียนพรรษาของชาวพุทธในจังหวัดอุบลราชธานี

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาความเป็นมาประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานี

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานี

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาแนวทางการอนุรักษ์ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานี

๑.๓ ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Documentary Research) โดยมีขอบเขตการวิจัยดังนี้

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มีขอบเขตเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องความเป็นมาประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานี การเปลี่ยนแปลงประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานี แนวทางการอนุรักษ์ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานี โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากตำราเชิงวิชาการบทความ ตลอดจนแหล่งข้อมูล เอกสารที่จะนำมาศึกษา แบ่งออกเป็น ๒ ประเภทดังนี้

๑. เอกสารหลัก ได้แก่ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๒. เอกสารรอง ได้แก่ วิทยานิพนธ์ หนังสือ แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และบทความที่เกี่ยวข้องกับเรื่องประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาที่มีผู้เขียนวิเคราะห์ไว้

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านตัวแปร

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มีขอบเขตด้านตัวแปรดังนี้

๑. ตัวแปรต้นได้แก่ ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานี
๒. ตัวแปรตามได้แก่ ความเป็นมา การเปลี่ยนแปลง และการอนุรักษ์

๑.๓.๓ ขอบเขตด้านประชากร / ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มีขอบเขตด้านขอบเขตด้านประชากร / ผู้ให้ข้อมูลสำคัญดังนี้ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (๓๐ รูปคน) ตามคุ้มวัด ๑๐ คุ้มวัด ประกอบด้วย

๑. พระสงฆ์ ๑๐ รูป
๒. ผู้นำชุมชน ๑๐ คน
๓. ประชาชนทั่วไป ๑๐ คน

๑.๓.๔ ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มีขอบเขตด้านพื้นที่ดังนี้

๑. คุ้มวัดในเขตเทศบาลเมืองอุบลราชธานี จำนวน ๑๐ คุ้มวัด
๒. หน่วยงานทั้งภาครัฐ และภาคเอกชนที่มีความเกี่ยวข้องกับประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาในเขตเทศบาลเมืองอุบลราชธานี

๑.๓.๕ ขอบเขตด้านระยะเวลา

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มีขอบเขตด้านระยะเวลาดังนี้

การดำเนินงานวิจัยในครั้งนี้ได้เริ่มต้นตั้งแต่เดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๕ ถึง เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๖ รวมเป็นระยะเวลา ๑๐ เดือน จนแล้วเสร็จ

๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๔.๑ ความเป็นมาประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานี มีความเป็นมาอย่างไร

๑.๔.๒ การเปลี่ยนแปลงประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานี ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเป็นเช่นไร

๑.๔.๓ แนวทางการอนุรักษ์ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานี เป็นเช่นไร

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

ความเป็นมา หมายถึง เรื่องราวความเป็นมาของประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา อาจแบ่งได้หลายยุคเช่น ความเป็นมาของการเข้าพรรษาในสมัยพุทธกาล ความเป็นมาของประเพณีเข้าพรรษาในประเทศไทย ความเป็นมาของประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี เรื่องราวความผูกพันของประเพณี กิจกรรมแห่เทียนพรรษาที่ชาวอุบลราชธานี มีการปฏิบัติสืบเนื่องกันมา เป็นเอกลักษณ์ และมีความสำคัญต่อสังคมชาวจังหวัดอุบลราชธานี

การเปลี่ยนแปลง หมายถึง การเปลี่ยนแปลงตามลำดับของประเพณีแห่เทียนพรรษาของชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานี อาจแบ่งได้ในหลายด้าน เช่น การเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์ของการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาของชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานี การเปลี่ยนแปลงการได้มาซึ่งปัจจัยในการทำต้นเทียนพรรษาของชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานี การเปลี่ยนแปลงผู้เป็นแกนนำในการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาของชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานี การเปลี่ยนแปลงการมีส่วนร่วมของบุคคลในท้องถิ่นในงานประเพณีแห่เทียนพรรษาของชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานี การเปลี่ยนแปลงการทำต้นเทียนพรรษาของชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานี การเปลี่ยนแปลงของประเพณีทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี และสังคมชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานี และรูปแบบในการจัดงานประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานีในปัจจุบัน

การอนุรักษ์ หมายถึง การรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานีที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน ให้อยู่คู่กับจังหวัดอุบลราชธานีตลอดไป ซึ่งในการการอนุรักษ์ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานีอาจแบ่งได้หลายระดับ ในระดับวัด และชาวกุ่มวัด ในที่นี้หมายถึง บริบทของกุ่มวัดมีผลในการอนุรักษ์ แนวทางการอนุรักษ์ของแต่ละกุ่มวัด ปัญหา และอุปสรรคในการอนุรักษ์ในการอนุรักษ์ของแต่ละกุ่มวัด ในระดับภาครัฐและภาคเอกชน ในที่นี้หมายถึง บทบาทหน้าที่ในการอนุรักษ์ของภาครัฐ และภาคเอกชนในปัจจุบัน และภาคต่างๆที่มีส่วนร่วม

๑.๖ ทบทวนเอกสารงานวิจัย และแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

๑.๖.๑ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

คณะกรรมการฝ่ายประเมินผลการจัดงานมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี เรื่อง รายงานการประเมินผลการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา “อุบลเมืองล้ำ บุญธรรม บุญทาน สืบสาน ตำนานเทียน” ประจำปี ๒๕๕๕ เป็นงานวิจัยที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องการประเมินผลสำเร็จของการจัดงานประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา สภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดงานประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา ของชาวจังหวัดอุบลราชธานี^๒

ธัญพัฒน์ ศรีบุญสถิตพงษ์ เรื่อง “บทบาทของเทศบาลนครอุบลราชธานีในการอนุรักษ์ วัฒนธรรมประเพณี และ ภูมิปัญญาท้องถิ่น : กรณีวิจัยการจัดงานประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของ ชาวอุบลราชธานี.” เป็นวิทยานิพนธ์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องการดำเนินงานตามบทบาทของเทศบาล นครอุบลราชธานี สภาพปัญหาการจัดงานประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาตามบทบาทของเทศบาล อุบลราชธานี การอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยภาพรวม, ความต้องการ เกี่ยวกับการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี^๓

จิตรัตน์ ดวงสินธุ์ เรื่อง “แนวคิดเชิงปรัชญาที่ปรากฏในประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา ของประชาชนอำเภอเมืองอุบลราชธานี” เป็นวิทยานิพนธ์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องแนวคิดเชิงปรัชญาที่ ปรากฏประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของชาวจังหวัดอุบลราชธานี สาเหตุการเปลี่ยนแปลงของประเพณี แห่เทียนเข้าพรรษา แนวทางการอนุรักษ์ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา^๔

บวรณ บุญสิงห์ เรื่อง “บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดงานประเพณี แห่เทียนเข้าพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี” เป็นวิทยานิพนธ์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องประเพณีแห่เทียน เข้าพรรษาของชาวจังหวัดอุบลราชธานี มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องบทบาทขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นในการจัดงานประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา ปัญหาและอุปสรรคในการจัดงานแห่เทียน เข้าพรรษา วิธีแก้ไขปัญหา งานบรรลุความสำเร็จ^๕

สร้อยพัฒน์ ต้นสุขเกษม เรื่อง “การสื่อสารการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมงานประเพณีแห่ เทียนเข้าพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี” มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องวัฒนธรรมงานประเพณีแห่เทียน เข้าพรรษาจังหวัดอุบลราชธานีทั้งในอดีต และปัจจุบันหน่วยงานที่มีบทบาทในการนำเสนองาน

^๒ คณะกรรมการฝ่ายประเมินผลการจัดงานมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, “๑๑๑ ปี สืบสาน ชู เอื้องเมืองธรรม งามล้ำเทียนพรรษา ภูมิปัญญาชาวอุบลฯ”, รายงานการประเมินผลการจัดงานประเพณีแห่เทียน พรรษาประจำปี ๒๕๕๕, (สถาบันวิจัยและพัฒนา : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ๒๕๕๕), หน้า ๓๓.

^๓ ธัญพัฒน์ ศรีบุญสถิตพงษ์, “บทบาทของเทศบาลนครอุบลราชธานีในการอนุรักษ์ วัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๑), บทคัดย่อ.

^๔ จิตรัตน์ ดวงสินธุ์, “แนวคิดเชิงปรัชญาที่ปรากฏในประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา”, วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๖), หน้า ๔.

^๕ บวรณ บุญสิงห์, “บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดงานประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี”, รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๑), หน้า ๔.

ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา ปัจจัยด้านการสื่อสารที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของชาวจังหวัดอุบลราชธานี^๖

พระครูวิมลธรรมมาธู (คหาธู ผางกระโทก) เรื่อง “การศึกษาหลักธรรมในงานพุทธศิลป์ที่ปรากฏในประเพณีแห่เทียนพรรษา อำเภอโขงเจียม จังหวัดนครราชสีมา” เป็นวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของชาวจังหวัดนครราชสีมาพุทธศิลป์ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่อง งานศิลปะประเภทต่างๆที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาทั้งในด้านสถาปัตยกรรม ประติมากรรม และจิตรกรรม ซึ่งสร้างขึ้นมาจากความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาและเป็นการเผยแผ่คำสอนที่เป็นประโยชน์ต่อผู้นำไปปฏิบัติเสนอออกมา ในรูปของงานศิลป์ที่ทรงคุณค่า เช่นเดียวกันงานประเพณีแห่เทียนพรรษานั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเทียนที่ได้จากการถวายนั้นเป็นเครื่องให้แสงสว่างสำหรับพระภิกษุสามเณรใช้ศึกษาพระธรรมวินัยในช่วงเข้าพรรษาพบว่าประเพณีแห่เทียนพรรษา ต่อมามีการพัฒนารูปแบบจากต้นเทียนขี้ผึ้งเดิมมีการหล่อ และแกะสลักลงลายซึ่งลายนั้นเกิดขึ้นจากจินตนาการผสมผสานกับลายไทย และเรื่องราวเกี่ยวพระพุทธศานานำมา ตกแต่งวิจิตรตระการตา และมีการประกวดเพื่อหาผู้ชนะเลิศทุกปี^๗

๑.๖.๒ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

๑. แนวคิดทางวัฒนธรรมและประเพณี

ศาสตราจารย์พระยาอนุมานราชธน กล่าวถึงวัฒนธรรมว่า วัฒนธรรม คือ สิ่งที่มีมนุษย์เปลี่ยนแปลงปรับปรุงหรือผลิตสร้างขึ้นเพื่อความเจริญงอกงามในวิถีชีวิตของมนุษย์ ในส่วนรวมที่ถ่ายทอด เลียนแบบ และนำเอาอย่างกันได้ วัฒนธรรมจึงเป็นทั้งความคิดหรือการกระทำของมนุษย์ในส่วนรวมที่เป็นลักษณะเดียวกัน และแสดงออกมาเป็นกฎ เป็นภาษา ความเชื่อ ระเบียบ ประเพณี^๘

นิคม มุสิกคามะ ได้ให้ความหมายวัฒนธรรม คือ วิถีชีวิตของคน เกิดจากกระบวนการอันซับซ้อนทางสังคมหรือกลุ่มชนโดยรวมเอามิติทางด้านจิตใจ วัตถุ ภูมิปัญญาและอารมณ์เข้าไว้ด้วยกันจนเป็นรูปแบบเอกลักษณ์ของสังคมนั้น มิใช่เพียงเรื่องของศิลปะและวรรณกรรม หากแต่รวมถึงรูปแบบวิถีชีวิตสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน ระบบค่านิยมตลอดจนขนบธรรมเนียม จารีต ประเพณีและความเชื่อต่างๆ^๙

วัฒนธรรม ตามความหมายของ ดนัย ไชยโยธา กล่าวว่าวัฒนธรรมตามความหมายทางวิชาการ หมายถึง แบบอย่างพฤติกรรมทั้งหลายอันเกิดด้วยการเรียนรู้ผู้คนในสังคมมนุษย์แต่ละแห่งย่อมมีพฤติกรรมเป็นแบบเดียวกันเช่นนั้น นอกจากพฤติกรรมต่างๆ แล้ว ยังรวมถึงผลแห่งพฤติกรรม

^๖ สรัญพัฒน์ ต้นสุขเกษม, “การสื่อสาร และการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี”, *นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๗.

^๗ พระครูวิมลธรรมมาธู (คหาธู ผางกระโทก), “การศึกษาหลักธรรมในงานพุทธศิลป์ที่ปรากฏในประเพณีแห่เทียนพรรษา อำเภอโขงเจียม จังหวัดนครราชสีมา”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ๑.

^๘ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, *กระบวนการวัฒนธรรมไทย*, (กรุงเทพมหานคร : ชัสเชสมิเดีย, ๒๕๔๑), หน้า ๒๓.

^๙ นิคม มุสิกคามะ, *วัฒนธรรมบทบาทใหม่ในยุคโลกาภิวัตน์*, (กรุงเทพมหานคร : รุ่งเรืองการพิมพ์, ๒๕๔๕), หน้า ๔.

เหล่านั้นด้วย สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้มีการถ่ายทอดกันได้ในบรรดาผู้คนของสังคมมนุษย์แต่ละแห่ง วัฒนธรรมของผู้คนแต่ละพวกไม่ใช่เป็นสิ่งคงรูปตายตัวเช่นนั้นตลอดไป แต่มีการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัยได้ ผลของพฤติกรรม หมายถึง วัสดุข้าวของต่างๆ ที่ผู้คนนำมาใช้ในการดำรงชีวิต เช่น เสื้อผ้า ภาชนะ เครื่องใช้ต่าง ๆ เป็นต้น ผลของพฤติกรรมนั้นยังหมายรวมไปถึงสิ่งที่ไม่ใช่วัตถุอีกด้วย เช่น ทักษะ คุณธรรม และความรู้ต่างๆ ดังนั้น วัฒนธรรมจึงมีความหมายครอบคลุมถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคมของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือสังคมใดสังคมหนึ่ง มนุษย์ได้คิดสร้างระเบียบ กฎเกณฑ์ วิธีในการปฏิบัติและจัดระเบียบ ตลอดจนระบบความเชื่อ ความนิยม ความรู้ และเทคโนโลยีต่างๆ ในการควบคุมและใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ วัฒนธรรมตามความหมายของสังคมวิทยามีจุดเด่นๆ ดังต่อไปนี้

๑. วัฒนธรรมเป็นแบบฉบับในการดำรงชีวิตของบุคคลในสังคม
๒. วัฒนธรรมเป็นลักษณะเฉพาะในการดำรงชีวิตของแต่ละสังคม
๓. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่แสดงออกถึงความเป็นระเบียบเรียบร้อยและความเจริญ
๔. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่แสดงออกถึงศีลธรรมอันดีงามของคนในชาติ^{๑๐}

โดยสรุป วัฒนธรรมจึงหมายถึง วิถีของมนุษย์ที่สั่งสมมาเป็นเวลาช้านาน โดยมีการปรับเปลี่ยนไปตามความเหมาะสมของแต่ละถิ่น โดยเชื่อว่าการกระทำหรือลักษณะเฉพาะที่แสดงออกมานั้นเป็นวัฒนธรรมที่ตนยอมรับ ในกลุ่มคน และสมาชิกในกลุ่มชนนั้นต้องยอมรับและปฏิบัติตามสืบทอดกันไป อาจอยู่ในรูปของการแสดงออกเป็นภาษา ท่าทาง เป็นกฎระเบียบข้อบังคับ หรือเป็นโครงสร้างวัตถุ เช่น สิ่งก่อสร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัย เครื่องมือ เครื่องใช้ เสื้อผ้าโดยมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไปตามสภาพภูมิศาสตร์ของแต่ละท้องถิ่นนั้นๆ ก่อให้เกิดเป็นวัฒนธรรมที่มีความหลากหลาย และเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการเรียนรู้วัฒนธรรมของท้องถิ่นต่าง ๆ เพื่อให้ทราบและเข้าใจในวัฒนธรรมเฉพาะในท้องถิ่นนั้นๆ อันเป็นการไม่เข้าไปทำลาย หรือละเมิดวัฒนธรรมของสังคมอื่น

ลักษณะของวัฒนธรรม

ยศ สันติสมบัติ ได้สรุปเกี่ยวกับลักษณะพื้นฐานที่สำคัญของวัฒนธรรมไว้ ๖ ประการ มีรายละเอียดดังนี้

๑. วัฒนธรรมเป็นความคิดร่วมกัน (Shared Ideas) และค่านิยมทางสังคมซึ่งเป็นตัวกำหนดมาตรฐานของพฤติกรรมคนในวัฒนธรรมเดียวกันจะสามารถคาดคะเนพฤติกรรมของผู้อื่นในสังคมต่าง ๆ ซึ่งทำให้พฤติกรรมสอดคล้องกับผู้อื่น เช่น การยกมือไหว้ เป็นต้น

๒. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์เรียนรู้ (Culture is Learned) วัฒนธรรมเปรียบเสมือน มรดกทางสังคม ได้รับการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง โดยการผ่านกระบวนการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม (Enculturation) ซึ่งรวมถึงการอบรมสั่งสอนของพ่อแม่ หรือครู อาจารย์ และจากประสบการณ์ที่ได้รับจากการเป็นสมาชิกของสังคม

^{๑๐} ดนัย ไชยโยธา, สังคม วัฒนธรรมและประเพณีไทย, ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : โอเอสพริ้นติ้งเฮ้าส์, ๒๕๔๖), หน้า ๑๐๒-๑๐๓.

๓. วัฒนธรรมใช้พื้นฐานของการใช้สัญลักษณ์ (Symbol) พฤติกรรมของมนุษย์กำเนิดมาจากการใช้สัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็นการใช้เงินตรา สัญญาณไฟจราจร หรือสัญลักษณ์ทางพุทธศาสนา เช่น พระพุทธรูป

๔. วัฒนธรรมเป็นองค์ความรู้และปัญญา มีหน้าที่ตอบสนองความต้องการของมนุษย์ เช่น สอนวิธีการทำอาหารเพิ่มคุณภาพ หรือแม้แต่กระทั่งการวางระเบียบแบบแผนให้สังคมอยู่อย่างมีระเบียบ ระบบ ที่เป็นพื้นฐานในการอยู่รอดของมนุษย์

๕. วัฒนธรรม คือ กระบวนการที่มนุษย์กำหนดนิยามความหมายให้กับชีวิตและสิ่งที่อยู่รอบตัวเรา เช่น ความเชื่อ พิธีกรรม เป็นต้น มนุษย์พยายามกำหนดความหมายของอำนาจแล้วกลายมาเป็น แนวความคิด อันเป็นพื้นฐานเรื่องการปกครองสังคมและการกำหนดความหมายให้กับชีวิต ต่าง ๆ

๖. วัฒนธรรมเป็นเรื่องไม่หยุดนิ่ง มีการเปลี่ยนแปลงและปรับตัวตลอดเวลาการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมมีสาเหตุหลายประการ เป็นต้นว่า เกิดการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (Diffusion) เช่น ความคิด ค่านิยมที่มาจากวัฒนธรรมอื่น และมีอิทธิพลในด้านการเปลี่ยนแปลงและยอมรับในวัฒนธรรมของเรา การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมยังเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี ถ้าหากเทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจนวัฒนธรรมและประเพณีปรับตัวไม่ทันก็จะเกิดปรากฏการณ์ที่เรียกว่า วัฒนธรรมล่า (Culture Lag) จะทำให้มนุษย์ในสังคมคิดว่าแปลกแยก (Alienation)^{๑๑}

วรวุฒิ สุวรรณฤทธิ์ และคณะได้อธิบายลักษณะที่สำคัญของวัฒนธรรมไว้ ๖ ลักษณะมีรายละเอียดดังนี้คือ

๑. วัฒนธรรมเกิดจากการเรียนรู้ วัฒนธรรมไม่ใช่สิ่งที่ติดตัวมนุษย์มาแต่กำเนิดและไม่ใช่สิ่งที่ถ่ายทอดทางพันธุกรรมได้ เช่น การสร้างที่อยู่อาศัยของมนุษย์ย่อมแตกต่างไปจากรังของผึ้ง เพราะผึ้งสร้างรังขึ้นโดยสัญชาตญาณที่เป็นไปเองตามธรรมชาติ โดยไม่ต้องมีการเรียนรู้หรือสั่งสอน แต่การสร้างที่อยู่อาศัยของมนุษย์เป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้ของสมาชิกในสังคมเท่านั้น

๒. วัฒนธรรมเป็นมรดกของสังคม วัฒนธรรมเป็นผลของการถ่ายทอดและการเรียนรู้จากสมาชิกรุ่นหนึ่งไปสู่สมาชิกรุ่นต่อไป การถ่ายทอดวัฒนธรรมไปสู่สมาชิกรุ่นนั้น จะต้องใช้ระยะเวลายาวนาน เครื่องมือสำคัญในการถ่ายทอดวัฒนธรรมก็คือ การที่มนุษย์มีภาษาเป็นสื่อกลางภาษาจึงช่วยให้มนุษย์ได้แสดงความรู้สึกและสามารถเข้าใจผู้อื่นได้ ช่วยให้การถ่ายทอดวัฒนธรรมสืบต่อมาเป็นมรดกทางสังคม

๓. วัฒนธรรมเป็นแบบแผนในการดำเนินชีวิต บุคคลที่เกิดในสังคมก็จะเรียนรู้วัฒนธรรมของสังคมนั้น วัฒนธรรมของแต่ละสังคมมีความแตกต่างกัน ซึ่งไม่อาจนำมาเปรียบเทียบกับกันได้ว่าวัฒนธรรมใดดีกว่ากัน เพราะวัฒนธรรมแต่ละวัฒนธรรมย่อมมีความเหมาะสมตามสภาพแวดล้อมของสังคม เช่น วัฒนธรรมไทยก็มีแบบแผนการดำเนินชีวิตในลักษณะหนึ่งไม่ว่าในด้านการแต่งกาย อาหารการกิน ความเป็นอยู่ วัฒนธรรมของชาวญี่ปุ่นก็มีแบบแผนการดำเนินชีวิตในอีกลักษณะหนึ่งที่

^{๑๑} ยศ สันติสมบัติ, มนุษย์กับวัฒนธรรม, ความหลากหลายทางชีวภาพ และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๐), หน้า ๑๑-๑๓.

แตกต่างไปจากวัฒนธรรมไทย จึงกล่าวได้ว่า วิถีชีวิตของคนไทยคนญี่ปุ่นหรือชาติอื่นๆ จะมีวิถีชีวิตที่เป็นลักษณะของตน

๔. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ จากการที่มนุษย์คิดค้นสิ่งใหม่ๆ หรือปรับปรุงของเดิมให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เช่น การประดิษฐ์รถยนต์ทำให้ระยะเวลาในการติดต่อรวดเร็วขึ้น การขนย้ายและการให้บริการรวดเร็วขึ้น อันมีผลทำให้เกิดการสร้างถนนหนทางมากมาย และยังก่อให้เกิดผลต่อสังคมในด้านอื่นๆ ตามมาอีกด้วย

๕. วัฒนธรรมมีลักษณะเป็นการแสดงถึงรูปแบบของความคิด ในการแสดงพฤติกรรมของมนุษย์ วัฒนธรรมเป็นผลมาจากการช่วยกันกำหนดรูปแบบความคิดในการแสดงพฤติกรรมของสมาชิก โดยสมาชิกรับรู้ร่วมกัน และประพฤติปฏิบัติตามแนวความคิดนั้น เช่นคนไทยพบหน้ากัน จะยกมือไหว้เป็นการทักทายซึ่งกันและกัน ส่วนชาวตะวันตกทักทายด้วยการจับมือ

๖. วัฒนธรรมมิใช่เป็นของผู้ใดผู้หนึ่งโดยเฉพาะ แต่วัฒนธรรมเป็นของส่วนรวมซึ่งเกิดจากการที่มนุษย์อยู่ร่วมกัน และสร้างรูปแบบในการดำเนินชีวิตในสังคมร่วมกัน วัฒนธรรมจึงไม่ใช่สิ่งที่สมาชิกในสังคมใดสังคมหนึ่งยอมรับและถือปฏิบัติมาเท่านั้น^{๑๒}

ดังนี้ ไชโยธธา ได้อธิบายถึงลักษณะที่สำคัญของวัฒนธรรม ไว้ดังนี้

๑. วัฒนธรรมเป็นวิถีทางในการดำรงชีวิตของมนุษย์
๒. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ได้มาจากการเรียนรู้
๓. วัฒนธรรมตั้งอยู่บนรากฐานธรรมเนียมประเพณีที่แน่นอน และเป็นที่ยอมรับนับถือของสมาชิกในสังคมนั้น
๔. วัฒนธรรมเป็นเสมือนมาตรการในการประเมินค่าของวัตถุและพฤติกรรมของมนุษย์ว่ามีคุณค่าเพียงใด
๕. วัฒนธรรมเป็นมรดกทางสังคม ผลของการเรียนรู้หรือการถ่ายทอดด้านภาษาพูดและภาษาเขียน ทำให้วัฒนธรรมต่างๆ สามารถสืบทอดจากคนรุ่นก่อนมาถึงคนในปัจจุบันได้
๖. วัฒนธรรมเป็นที่รวมของบรรทัดฐาน ค่านิยม ความเชื่อ ทศนคติ ศิลปะศิลปกรรม กฎหมาย ขนบธรรมเนียมประเพณี และอุดมการณ์

๗. วัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมอยู่เสมอ ดังนั้น จากที่กล่าวมา ลักษณะของวัฒนธรรม จึงเป็น วิถีชีวิตของบุคคลในสังคม หรือกิจกรรมทุกอย่างที่มนุษย์ได้กระทำในสังคม แต่มิได้เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ หรือติดตัวมนุษย์มาตั้งแต่แรกเกิด และมีได้รับการถ่ายทอดมาทางพันธุกรรม หากแต่เกิดจากการเรียนรู้ของมนุษย์แล้วส่งสมประสบการณ์ ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับตนเอง โดยมีพื้นฐานจากสภาพแวดล้อมที่อาศัยอยู่ แล้วถ่ายทอดมายังรุ่นสู่รุ่นโดยกระบวนการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม(enculturation) ด้วยวิธีการทางภาษาพูด เขียน จนเป็นที่ยอมรับของกลุ่มคนในสังคม วัฒนธรรมแต่ละแห่งอาจมีความแตกต่างกันไม่สามารถกล่าวได้ว่า

^{๑๒} วรวิทย์ สุวรรณฤทธิ์ และคณะ, **วิถีไทย**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : โอ เอส พริ้นติ้ง เฮาส์, ๒๕๔๗), หน้าที่ ๑๑-๑๓.

วัฒนธรรมใดดีกว่ากัน หากอยู่ที่ยอมรับของกลุ่มคนในสังคมแต่ละวัฒนธรรมนั้นๆ อีกประการหนึ่ง วัฒนธรรมไม่มีการหยุดนิ่งตายตัวหากแต่ยังปรับเปลี่ยนตามสภาพของสังคมอยู่เสมอ^{๑๓}

ประเภทของวัฒนธรรม

งามพิศ สัตย์สงวน ได้แบ่งวัฒนธรรมออกเป็น ๒ ประเภท คือ

๑. วัฒนธรรมทางวัตถุ (Material Culture) เป็นวัฒนธรรมที่จับต้องสัมผัสได้ กล่าวคือ สิ่งของเครื่องมือ เครื่องใช้ต่าง ๆ ที่มีรูปร่าง ลักษณะ ขนาด และน้ำหนักแตกต่างกันมนุษย์ไม่สามารถอยู่ได้โดยปราศจากสิ่งของเครื่องใช้บางอย่างได้ เช่น เสื้อผ้า ยารักษาโรค เป็นต้น

๒. วัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ (Non – Material Culture) หมายถึงส่วนของวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ เพราะไม่มีรูปร่าง ขนาด หรือน้ำหนักแต่มีอิทธิพลต่อชีวิตมนุษย์มากแบ่งย่อยออกเป็น ๕ ประเภท คือ

๑. สถาบันสังคม คือ ส่วนต่าง ๆ ของวัฒนธรรมที่เข้าจัดการแก้ปัญหาพื้นฐานของสังคม สถาบันสังคม ได้แบ่งประเภทอีก เช่น สถาบันครอบครัว สถาบันการปกครองการศึกษา ศาสนา การแพทย์ เป็นต้น

๒. วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับการควบคุมทางสังคม คือ วัฒนธรรมที่ช่วยให้เกิดระเบียบทางสังคม ซึ่งบางอย่างจะเป็นการควบคุมอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ แบ่งย่อยออกเป็น ๔ ประเภท ดังนี้

๒.๑ หลักของทางศาสนา เช่น ศีล และข้อห้าม

๒.๒ ความเชื่อทางสังคม คือ ระบบความคิดเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคนจำนวนมากในสังคม เช่น สังคมไทยเชื่อ นรก สวรรค์ บาป บุญ ความเชื่อถือต่าง ๆ จะช่วยควบคุมความประพฤติของคนให้อยู่ในระเบียบ ได้ค่านิยม คือ มาตรฐานที่ใช้วัดว่าสิ่งใดมีค่าในสังคมบ้าง ความเชื่อในสังคมก็สามารถสร้างระเบียบในสังคมได้

๒.๓ ประเพณีต่าง ๆ ที่ปฏิบัติต่อกันมาเป็นเวลายาวนาน เช่น สงกรานต์ ลอยกระทง เข้าพรรษา บวชนาค เป็นต้น

๒.๔ กฎหมาย คือ การควบคุมทางสังคมโดยตรง กฎหมายมีความสำคัญในสมัยใหม่ เพราะทำให้เกิดระเบียบทางสังคมได้เป็นอย่างดี

๓. ศิลปะ หมายถึง การสร้างสรรค์ผลงานในด้านต่างๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม หัตถกรรม ดนตรี การละคร นาฏศิลป์ และวรรณกรรม เป็นต้น

๔. ภาษา คือ ระบบสัญลักษณ์ที่ใช้สื่อสารติดต่อกัน รวมถึงกริยาท่าทางที่ใช้สื่อความหมายด้วย

๕. พิธีกรรม เน้นเฉพาะพิธีที่จะต้องทำในแต่ละขั้นตอนของพิธีกรรมนั้นๆ เช่น การอาบน้ำศพ แต่งตัวมาก่อนรดน้ำศพ^{๑๔}

^{๑๓} ดนัย ไชโยธธา, สังคม วัฒนธรรม และประเพณีไทย, ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : โอเอสพริ้นติ้งเฮ้าส์, ๒๕๕๖), หน้า ๘๘.

^{๑๔} งามพิศ สัตย์สงวน, “การจัดระเบียบสังคม”ในสังคมและวัฒนธรรม, (กรุงเทพ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๕๓-๕๔.

ณรงค์ เสียงประชา แบ่งวัฒนธรรมออกเป็น ๓ ประเภท ดังนี้

๑. วัฒนธรรมทางวัตถุ (Material - Having) ได้แก่ สิ่งประดิษฐ์ซึ่งมนุษย์ได้คิดสร้างขึ้น เช่น รถยนต์ อาคารบ้านเรือน โต๊ะ และเก้าอี้ เป็นต้น

๒. วัฒนธรรมทางด้านความคิด (Ideas - Thinking) ตัวอย่างของวัฒนธรรมทางด้านนี้ ได้แก่ ความเจริญทางวิทยาศาสตร์ ความเชื่อทางศาสนา วรรณคดี และสุภาษิต เป็นต้น

๓. วัฒนธรรมทางบรรทัดฐาน (Norms - Doing) ได้แก่ ระเบียบแบบแผน หรือประเพณีที่บุคคลในสังคมยึดถือและปฏิบัติร่วมกัน ซึ่งประกอบด้วย

๓.๑ วิถีประชา (Folkway) ได้แก่ การบวชลูกชายเมื่ออายุครบ ๒๐ ปีเพื่อทดแทนบุญคุณบิดา มารดา ถ้าใครไม่ปฏิบัติตามอาจได้รับการติฉินนินทา

๓.๒ จารีต (Mores) ได้แก่ ระเบียบแบบแผนที่บุคคลในสังคมจะต้องปฏิบัติตาม หากฝ่าฝืนเป็นการกระทำที่ผิดทางศีลธรรม สังคมอาจรังเกียจ และอาจถูกตัดจากสังคม ตัวอย่าง เช่น การเลี้ยงดูพ่อ แม่ ทอดแหเมื่อยามทานแก่เฒ่า และเราอยู่ในภาวะที่รับผิดชอบได้

๓.๓ กฎหมาย (Laws) ได้แก่ ระเบียบที่ทุกคนในสังคมต้องปฏิบัติตาม หากฝ่าฝืนจะถูกลงโทษตามกฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับ^{๑๕}

สรุปแล้ว ประเภทของวัฒนธรรม อาจแบ่งออกเป็นสองประเภทใหญ่ ๆ ได้ ๒ ประเภท คือ วัฒนธรรมที่เป็นวัตถุ หมายถึง วัฒนธรรมที่มนุษย์ได้สร้างขึ้นและแสดงออกในรูปของสิ่งของสามารถจับต้องสัมผัสได้ อาทิ เช่น เครื่องมือ เครื่องใช้ บ้านอาคาร สิ่งก่อสร้างต่าง ๆ อันเกิดจากความสามารถและวิวัฒนาการที่สั่งสมประสบการณ์มาเป็นเวลานานส่วนวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ หมายถึง ส่วนของวัฒนธรรมที่ไม่สามารถจับต้องสัมผัสได้ด้วยอวัยวะรับสัมผัสภายนอก หากแต่อาจสัมผัสด้วยความรู้สึกทางใจ ตัวอย่างวัฒนธรรมประเภทนี้ได้แก่ ภาษา กฎระเบียบ ข้อบังคับ ซึ่งถือว่าเป็นวัฒนธรรมที่สำคัญมากต่อสังคมมนุษย์ เพราะถือว่าเป็นการควบคุมทางสังคม ให้สามารถดำรงอยู่ได้โดยเป็นไปในทางที่สังคมยอมรับร่วมกัน ก่อให้เกิดความสงบสุขของสังคมนั้น ๆ

ขนบธรรมเนียมประเพณี

พจนานุกรมภาษาไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมายคำว่า “ประเพณี” ว่า “ขนบธรรมเนียมแบบแผน”

ขนบ คือ ระเบียบแบบอย่าง ธรรมเนียม คือ ที่นิยมใช้กันมารวมความแล้ว ประเพณี คือ สิ่งที่คนส่วนใหญ่ในสังคมประพฤติปฏิบัติสืบต่อกันมาเป็นเวลานานเป็นที่ยอมรับและเป็นระเบียบแบบแผนเดียวกัน หากเป็นอยู่ชั่วขณะแม้จะนิยมประพฤติกันทั่วไปก็ไม่ใช่ประเพณีเป็นแต่แฟชั่น ซึ่งเป็นความนิยมกันสมัยหนึ่งเท่านั้น พอหมดความนิยมก็เลิกประพฤติปฏิบัติกัน

“ประเพณี” ในความหมายที่กว้าง หมายถึง แบบความเชื่อ ความคิด การกระทำ ค่านิยม ทศนคติศีลธรรม ระเบียบแบบแผน และวิธีการกระทำสิ่งต่าง ๆ ตลอดจนการประกอบพิธีกรรมในโอกาสต่างๆ ที่กระทำกันมาแต่ในอดีต ลักษณะสำคัญของประเพณี คือ ความประพฤติของคนที่ส่วนรวมที่ถือกันเป็นธรรมเนียม หรือ เป็นระเบียบแบบแผน และสืบต่อกันมาจนเป็นพิมพ์เดียวกัน และยังคงอยู่ได้ก็เพราะมีสิ่งใหม่เข้ามาช่วยเสริมสร้างสิ่งเก่าอยู่ตลอดเวลา และกลมกลืนเข้ากันได้ดี จึง

^{๑๕} ณรงค์ เสียงประชา, มนุษย์กับสังคม, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : โอเอสพริ้นติ้งเฮาส์, ๒๕๔๒), หน้า ๗.

ทำให้ประเพณีเดิมยังคงรูปมีชีวิตอยู่ต่อไปได้ โดยคนในสังคมผู้เป็นเจ้าของประเพณีไม่เห็นการเปลี่ยนแปลงซึ่งมีอยู่ในทุกยุคทุกสมัย เพราะเป็นการค่อยเปลี่ยนไปทีละน้อยโดยไม่รู้ตัว แต่จะเปลี่ยนไปมาก หรือน้อย ก็แล้วแต่ความเป็นไปทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม

ดังนั้น ขนบธรรมเนียมประเพณีก็คือ แนวปฏิบัติซึ่งเป็นการแสดงออกทางวัฒนธรรม เป็นพฤติกรรมทางสังคมที่กระทำซ้ำกันมาจนกลายเป็นระเบียบแบบแผนในการปฏิบัติ เป็นพฤติกรรมยึดถือกันมาในสังคมโดยคนรุ่นหลัง เรียนรู้มาจากคนรุ่นก่อน ซึ่งอาจมีการปรับปรุงแก้ไขบ้าง แต่การเปลี่ยนแปลงก็เป็นไปอย่างช้า ๆ ใช้เวลาเป็นปี ๆ ซึ่งการประพฤติปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนดังกล่าว นั้น มีทั้งการประพฤติปฏิบัติในระดับบุคคลต่างคนต่างทำ แต่บุคคลแต่ละคนก็ยังปฏิบัติเหมือนกัน และการประพฤติปฏิบัติในระดับสังคม คือการร่วมทำกิจกรรมพร้อม ๆ กันในลักษณะพิธีกรรมเป็นการจัดงานประเพณี เช่น กิจกรรมที่จัดขึ้นในวาระช่วงเวลาที่สำคัญ ๆ ของปี เช่น ประเพณีทอดกฐิน ทอดผ้าป่า งานปีใหม่ เทศกาลและงานประเพณีท้องถิ่นต่างๆ เช่น ประเพณีแห่นางแมว ประเพณีบุญพระเวทย์ ประเพณียี่เป็ง ประเพณีบุญบั้งไฟ เป็นต้น

ประเพณีอาจจะเป็นเรื่องของความเชื่อที่เหลวไหล ซึ่งเป็นความเชื่อของหมู่คนที่ขาดหลักวิชา แต่ในขณะเดียวกันประเพณีต่าง ๆ ก็เป็นเครื่องบอกถึงความเจริญของชาติต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี เพราะประเพณีแต่ละอันก็เป็นสมบัติคู่กับชาตินั้น เป็นการรักษาความน่าเชื่อถือตามบรรพบุรุษ

ประเภทของประเพณี

๑. ประเพณีเกี่ยวกับครอบครัว เช่น เรื่องทำขวัญเดือน โกองจก ทำบุญขึ้นบ้านใหม่ บวช แต่งงานตาย เป็นต้น

๒. ประเพณีเกี่ยวกับส่วนรวมเนื่องด้วยเทศกาล คือ คราวสมัยที่กำหนดขึ้นเป็นประเพณี เพื่อทำบุญและรื่นเริง เช่น ตรุษจีน สงกรานต์ เข้าพรรษา ออกพรรษา ลอยกระทง เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีประเพณีที่จัดขึ้นในแต่ละจังหวัดในฤดูกาลต่างๆ

๓. รัฐพิธีและพระราชพิธี เป็นประเพณีที่เกี่ยวข้องกับพระมหากษัตริย์พระบรมวงศานุวงศ์ และเป็นประเพณีที่มีการสืบทอดปฏิบัติมาเป็นระยะเวลานาน โดยที่ส่วนกลาง หรือ กลุ่มผู้ปกครองประเทศชาติหรือส่วนภูมิภาคจะเป็นผู้กำหนดรูปแบบของพิธีกรรมโดยที่ประชาชนทั้งประเทศจะถือปฏิบัติทั้งประเทศ^{๑๖}

จากที่ได้เคยกล่าวไปเกี่ยวกับลักษณะทางวัฒนธรรมและประเพณีแล้วว่า วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี ทุกวัฒนธรรมไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมประเภทไหน หรือ จัดอยู่ในระดับใดของสังคมย่อมมีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งจะมีการเปลี่ยนแปลงมากน้อย หรือเปลี่ยนแปลงเร็วช้า หรือ มีการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบไหนนั้นย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งปัจจัยภายใน และภายนอก

^{๑๖} สรรพพัฒน์ ต้นสุขเกษม, “การสื่อสาร และการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี”, นิเทศศาสตร์มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ที่ ๑๓-๑๕.

๒. แนวคิดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

คนในชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการท่องเที่ยวและการจัดการท่องเที่ยวด้วยตนเอง บทบาทของโครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ คือ การเป็นสะพานเชื่อมความเข้าใจระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชนบอกกล่าวให้คนที่จะไปเยี่ยมเยือนชุมชนได้เข้าใจเรื่องราวของชุมชน รูปแบบการท่องเที่ยว กติกาข้อปฏิบัติเมื่ออยู่ในชุมชน ในขณะเดียวกันก็มีการพูดคุยกับชุมชนให้ชัดเจน จนถึงเป้าหมายของการทำกิจกรรมนี้ ซึ่งก็มีความแตกต่างกันในแต่ละชุมชน บางแห่งมองว่าการท่องเที่ยวเป็นการเผยแพร่เรื่องราว วิถีชีวิต วัฒนธรรม ตลอดจนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนบางแห่งอาจมองว่านอกจากการเผยแพร่แล้ว น่าจะเป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดรายได้แก่ชุมชนและคนในชุมชนด้วย เราได้ร่วมกันมองถึงข้อดี ข้อเสีย และแนวทางป้องกันร่วมกันค้นหาเสน่ห์ของชุมชนซึ่งหมายถึงแหล่งทรัพยากรธรรมชาติและวิถีชีวิต วัฒนธรรม ที่น่าสนใจ กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนร่วมได้ ช่วยกันวางระบบการบริหาร จัดการ จัดโปรแกรม แบ่งบทบาทหน้าที่ที่จัดสรรผลตอบแทนที่เหมาะสม และโปร่งใสตรวจสอบได้

๑. การตัดสินใจวางแผนและการพัฒนาการท่องเที่ยว ต้องคำนึงถึงคุณค่าทางด้านกายภาพและวัฒนธรรมของพื้นที่

๒. การกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวภายในชุมชนต้องคำนึงถึงศักยภาพด้านการรองรับนักท่องเที่ยวทั้งในแง่ของกายภาพ ระบบการบริการต่าง ๆ และความเปราะบางทางวัฒนธรรม

๓. การพัฒนาการท่องเที่ยวต้องยึดความสมดุลทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชนเป็นหลักและต้องไม่ให้เกิดผลกระทบในเชิงลบต่อคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน

๔. การท่องเที่ยวจะต้องเป็นการจัดการและพัฒนาอย่างยั่งยืน

๕. ชุมชนควรจะมีบทบาทในการวางแผนเพื่อท่องเที่ยว และอนุรักษ์ในชุมชนตั้งแต่เริ่มต้นดำเนินงาน

๖. ประชาชนในชุมชนควรได้รับประโยชน์จากการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวอย่างเท่าเทียมกัน ผลประโยชน์ที่ได้รับอาจจะอยู่ในรูปแบบที่ต่างกัน^{๑๗}

การท่องเที่ยวรูปแบบนี้จัดขึ้นเพื่อให้การท่องเที่ยวได้เที่ยวชมงานเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของท้องถิ่น เนื่องจากเทศกาลต่าง ๆ เพื่อเป็นการสืบทอดและรักษามรดกทางวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นไว้ โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเพื่อประโยชน์ของท้องถิ่น ซึ่งมีหลักเกณฑ์สำคัญ คือ

๑. เป็นประเพณีหรือวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ที่เด่นของแต่ละท้องถิ่นและสมควรที่จะดำรงรักษาไว้สืบไป

๒. เจ้าของพื้นที่ร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งด้านการวางแผนการจัดการ และการอนุรักษ์

๓. มีวิทยากร และมัคคุเทศก์ประจำท้องถิ่น

^{๑๗} จงรักษ์ อินทยนต์, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการท่องเที่ยว : กรณีศึกษาบ้านโป่งร้อน ตำบลใหม่พัฒนา อำเภอกะลา จังหวัดลำปาง”, ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๕), หน้า ๒๖.

๔. มุ่งให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้ ความสนุกเพลิดเพลิน ความประทับใจและประสบการณ์ในการดำรงชีวิตในสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากเดิม^{๑๘}

สรุปจากการทบทวนเอกสารงานวิจัย และแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องผู้วิจัย เรื่องที่เกี่ยวข้องกับประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยจะได้นำไปวิเคราะห์ และเป็นแนวทางประกอบในการเขียนงานวิจัยต่อไป

๑.๗ วิธีดำเนินงานวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยแบ่งวิธีการดำเนินงานออกเป็น ๒ ลักษณะคือ

๑.๗.๑ การวิจัยเอกสาร (Documentary Research)

ผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ ความเป็นมาประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานี , การเปลี่ยนแปลงประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานี , แนวทางการอนุรักษ์ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานี โดยเอกสารที่ใช้เป็นแหล่งอ้างอิงจะมาจากแหล่งข้อมูลชั้นปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ข้อมูลชั้นทุติยภูมิ ได้แก่ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ หนังสือ ตำรับตำราวิชาการ แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง วารสาร ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย นำมารวบรวมแล้วจัดแบ่งเป็นหมวดหมู่ คิดวิเคราะห์แยกแยะประเด็นแล้วเขียนลงในงานวิจัย

๑.๗.๒ การวิจัยภาคสนาม (Field Research)

เป็นขั้นตอนเก็บข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ทั้งนี้ข้อมูลที่ได้จะถูกนำมาจัดเป็นหมวดหมู่ ประเมินหลักฐานพร้อมวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเอกสาร และข้อมูลภาคสนาม แล้วจะนำเสนอในลักษณะพรรณนาวิเคราะห์แล้วเขียนลงในงานวิจัย

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (๓๐ รูปคน) ตามคุ้มวัด ๑๐ คุ้มวัดในเขตเทศบาลเมืองอุบลราชธานี โดยใน ๑๐ คุ้มวัดนี้ สามารถแบ่งได้ ๓ กลุ่มดังนี้

๑. กลุ่มคุ้มวัดที่ส่งเทียนพรรษาเข้าประกวดประเภทขนาดใหญ่
๒. กลุ่มคุ้มวัดที่ส่งเทียนพรรษาเข้าประกวดประเภทขนาดเล็ก
๓. กลุ่มคุ้มวัดที่ไม่ส่งเทียนพรรษาเข้าประกวด

ลักษณะการสัมภาษณ์จะเป็นการสัมภาษณ์จากแบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้กำหนดประเด็นคำถาม เป็นการสัมภาษณ์กลุ่ม คุ้มวัดละ ๓ รูปคน แล้วหาข้อสรุปในแต่ละประเด็นที่ผู้วิจัยสอบถาม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในแต่ละคุ้มวัดประกอบด้วย

๑. พระสงฆ์ ๑๐ รูป
๒. ผู้นำชุมชน ๑๐ คน
๓. ประชาชนทั่วไป ๑๐ คน

^{๑๘} วรณา วงษ์วานิช, ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว, ครั้งที่๒, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๖), หน้า ๕๕.

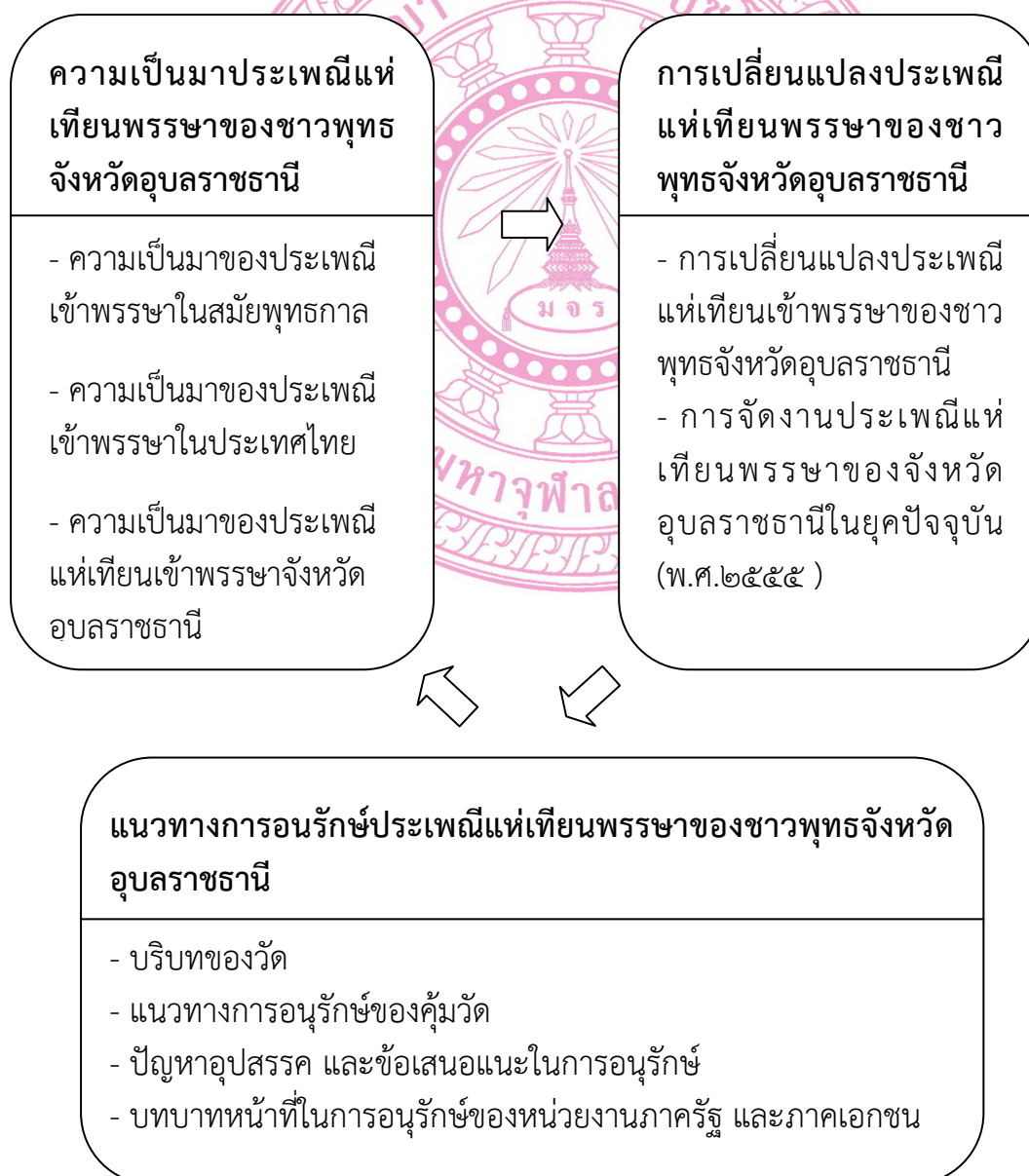
๑.๘ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๘.๑ ทำให้ทราบความเป็นมาประเพณีแห่เทียนพรรษาของชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานี

๑.๘.๒ ทำให้ทราบการเปลี่ยนแปลงประเพณีแห่เทียนพรรษาของชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานี

๑.๘.๓ ทำให้ทราบแนวทางการอนุรักษ์ประเพณีแห่เทียนพรรษาของชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานี

๑.๙ กรอบแนวคิด

บทที่ ๒

ความเป็นมาประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานี

ในส่วนแรกของบทนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับ ความเป็นมาของประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาในสมัยพุทธกาล ความเป็นมาของประเพณีเข้าพรรษาในประเทศไทย ความเป็นมาของประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานี และสรุปผลการวิจัย ซึ่งจะได้นำเสนอถึงความเป็นมาต่างๆ เป็นลำดับต่อไป

๒.๑ ความเป็นมาของประเพณีเข้าพรรษาในสมัยพุทธกาล

สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าซึ่งก่อนที่พระองค์จะเสด็จดับขันธปรินิพพาน พระองค์ทรงมอบหน้าที่การรักษาวินัยไว้กับพุทธบริษัท ๔ คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา และได้ตรัสไว้เองว่าพระองค์ไม่ได้ทรงแต่งตั้งพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งให้เป็นศาสดาแทนพระองค์ดังพระพุทธดำรัสที่ว่า “โย โว อานนท มยา ธมโม จ วินโย จ เทสิโต ปญญุตโต โส โว มมจเจเนย สตถา” แปลว่า “ดูก่อนอานนท ธรรมและวินัยใด ที่เราได้แสดงแล้ว และบัญญัติแล้ว แก่เธอทั้งหลาย ธรรมและวินัยนั้นจักเป็นศาสดาของเธอทั้งหลาย ในเมื่อเราล่วงลับไป”^๑

๒.๑.๑ ความเป็นมาของการเข้าพรรษาในสมัยพุทธกาล

“เข้าพรรษา” แปลว่า “พักฝน” หมายถึง พระภิกษุสงฆ์ต้องอยู่ประจำ ณ วัดใดวัดหนึ่งระหว่างฤดูฝน โดยเหตุที่พระภิกษุในสมัยพุทธกาล มีหน้าที่จะต้องจาริกโปรดสัตว์ และเผยแผ่พระธรรมคำสั่งสอนแก่ประชาชนไปในที่ต่างๆ ไม่จำเป็นต้องมีที่อยู่ประจำ แม้ในฤดูฝน^๒

ในสมัยต้นพุทธกาล พระพุทธเจ้าไม่ได้ทรงวางระเบียบเรื่องการเข้าพรรษาไว้ แต่การเข้าพรรษานั้นเป็นสิ่งที่พระพุทธร่องค์และพระสงฆ์สาวกปฏิบัติกันมาโดย ปกติเนื่องด้วยพุทธจริยาวัตรในอันที่จะไม่ออกไปจาริกตามสถานที่ต่างๆ ในช่วงฤดูฝนอยู่แล้ว เพราะการคมนาคมมีความลำบาก และโดยเฉพาะอย่างยิ่งพระสงฆ์ในช่วงต้นพุทธกาลมีจำนวนน้อย และส่วนใหญ่เป็นพระอริยบุคคล จึงทราบดีว่าสิ่งใดที่พระสงฆ์ควรหรือไม่ควรกระทำ

ต่อมาเมื่อมีพระสงฆ์มากขึ้น และด้วยพระพุทธรูปที่พระพุทธร่องค์ จะไม่ทรงบัญญัติพระวินัยล่วงหน้า ทำให้พระพุทธร่องค์จึงไม่ได้ทรงบัญญัติเรื่องให้พระสงฆ์สาวกอยู่ประจำพรรษาไว้ด้วย จึงเกิดเหตุการณ์กลุ่มพระสงฆ์ฉัพพัคคีย์พากันออกเดินทางเผยแผ่พระพุทธศาสนาในที่ต่าง ๆ โดยไม่ย่อท้อทั้งในฤดูหนาว ฤดูร้อน และฤดูฝน ทำให้ชาวบ้านได้พากันติเตียนว่า พวกพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาไม่ยอมหยุดพักสักครู่แม้ในฤดูฝน ในขณะที่นักบวชในศาสนาอื่น พากันหยุดเดินทางในช่วงฤดูฝน การที่พระภิกษุสงฆ์จาริกไปในที่ต่างๆ แม้ในฤดูฝน อาจเหยียบย่ำข้าวกล้าของชาวบ้าน

^๑ ที.ม. (ไทย) ๑๐/๑๔๑/๑๗๘.

^๒ วันเข้าพรรษา. [ออนไลน์] แหล่งที่มา : <http://www.panyathai.or.th/wiki/index.php/วันเข้าพรรษา> [๑พ.ค.๒๕๕๕].

ได้รับความเสียหาย หรืออาจไปเหยียบย่ำโดนสัตว์เล็กสัตว์น้อยที่ออกมากินจนถึงแก่ความตาย เมื่อพระพุทธรูปเจ้าทราบเรื่อง จึงได้วางระเบียบให้ภิกษุประจำอยู่ ณ ที่ใดที่หนึ่ง เป็นเวลา ๓ เดือนดังกล่าว^๓

๒.๑.๒ ความสำคัญและประโยชน์ของการเข้าพรรษา

จากความเป็นมาของการเข้าพรรษาในสมัยพุทธกาล จึงเป็นมูลเหตุให้มีการประชุมคณะสงฆ์ แล้วบัญญัติข้อตกลงให้พระสงฆ์หยุดจำพรรษาเป็นเวลา ๓ เดือน เป็นหลักแหล่งในช่วงฤดูฝน โดยเริ่มนับแต่วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๘ ไปจนถึงวันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ นับตั้งแต่นั้นมา โดยมีความสำคัญและประโยชน์ของการเข้าพรรษาดังนี้

๑. เพื่อให้ภิกษุสามเณร ได้มีเวลาศึกษาเล่าเรียนและปฏิบัติศาสนกิจได้เต็มที่
๒. เพื่อเปิดโอกาสให้หายก ทายิกา ได้บำเพ็ญกุศลตลอดระยะเวลาเข้าพรรษา
๓. เพื่อให้ภิกษุสงฆ์หยุดจาริก และมีเวลาเทศนาสั่งสอนชาวบ้านและประชาชนทั่วไป
๔. เพื่อปฏิบัติตามพุทธบัญญัติที่ได้ให้มีการกำหนดเข้าพรรษา

ดังความมุ่งหมายสำคัญประการหนึ่งของการเข้าพรรษา คือ เพื่อให้ภิกษุสามเณรได้มีเวลาศึกษาเล่าเรียน และปฏิบัติศาสนกิจได้เต็มที่ ในการศึกษาเล่าเรียนจำเป็นต้องศึกษาทั้งในเวลากลางวัน และกลางคืน ซึ่งในเวลากลางวันมักมีปัญหาในเรื่องแสงสว่าง ครั้นจะอาศัยแสงสว่างจากกองไฟก็มีปัญหาเกี่ยวกับการเก็บฟืนใส่กองไฟ และบางครั้งมีควันมารบกวนทำลายสมาธิของผู้ศึกษาเล่าเรียนได้อีกวิธีหนึ่งที่ใช้คือ อาศัยแสงสว่างจากแสงใต้ (ภาษาอีสานเรียกว่า กะบอง) แต่มีปัญหาเรื่องกลิ่น และควันการลุกไหม้ไม่สม่ำเสมอ ต้องเขี่ยไฟให้ออกบ่อยๆ ทำให้เสียสมาธิได้ตั้งนั้นแสงไฟจากใต้จึงสู้แสงเทียนไม่ได้ เพราะแสงเทียนลุกไหม้ต่อเนื่องและสม่ำเสมอทั้งกลิ่นและควันก็ไม่แรง ภิกษุสามเณรจึงนิยมจุดเทียนอ่านหนังสือในเวลากลางคืน ดังนั้นพุทธศาสนิกชน จึงนิยมนำเทียนไปถวายวัดในเทศกาลเข้าพรรษา เพื่อให้พระสงฆ์จะได้ใช้เทียนในการศึกษาพระธรรมวินัยแล้ว จะได้นำความรู้มาอบรมสั่งสอนพุทธศาสนิกชนความนิยมดังกล่าวยังหาหลักฐานมายืนยันไม่ได้ว่ามีมาตั้งแต่สมัยใด แต่พอสันนิษฐานได้ว่า ตั้งแต่คนรู้จักนำขี้ผึ้งมาปั้นเป็นเทียน ซึ่งเรียกว่า “เทียนขี้ผึ้ง” จากจุดนี้ถือได้ว่าเป็นจุดกำเนิดของเทียนพรรษาโดยแท้จริง

๒.๑.๓ การเข้าพรรษาของพระสงฆ์ตามพระวินัยปิฎก

ตามพระวินัย พระสงฆ์รูปใดไม่เข้าจำพรรษาอยู่ ณ ที่แห่งใดแห่งหนึ่ง พระพุทธรูปองค์ทรงปรับอาบัติแก่พระสงฆ์รูปนั้นด้วยอาบัติทุกกฏ^๔ และพระสงฆ์ที่อธิษฐานรับค่าเข้าจำพรรษาแล้วจะไปค้างแรมที่อื่นไม่ได้ แต่ถ้าหากเดินทางออกไปแล้ว และไม่สามารถกลับมาในเวลาที่กำหนด คือ ก่อนรุ่งสว่าง ก็จะต้องถือว่าพระภิกษุรูปนั้น “ขาดพรรษา” และต้องอาบัติทุกกฏเพราะรับค่านั้น รวมทั้งพระสงฆ์รูปนั้นจะไม่ได้รับอาณิสสรพรรษา ไม่ได้อาณิสสรสังฆทานตามพระวินัย และทั้งยังห้ามไม่ให้รับพรรษาที่ขาดนั้นอีกด้วย^๕

^๓ วิ.ม. (ไทย) ๔/๒๐๕/๒๒๓-๒๒๕

^๔ พระครูวิมลธรรมาวัธ (ศาวาวัธ ผางกระโทก), “การศึกษาหลักธรรมในงานพุทธศิลป์ที่ปรากฏในประเพณีแห่เทียนพรรษา อำเภอโขงเจียม จังหวัดนครราชสีมา”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ๑

^๕ วิ.ม. (ไทย) ๔/๒๐๗/๒๒๓-๒๒๕

๒.๑.๔ ประเภทของการเข้าพรรษาของพระสงฆ์

การเข้าพรรษามาตามพระวินัยแบ่งได้เป็น ๒ ประเภท คือ

๑. ปุริมพรรษา (เขียนอีกอย่างว่า บุริมพรรษา) คือ การเข้าพรรษาแรก เริ่มตั้งแต่วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๘ (สำหรับปีอธิกมาส คือ มีเดือน ๘ สองหน จะเริ่มในวันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๘ หลัง) จนถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ หลังจากออกพรรษาแล้ว พระที่อยู่จำพรรษารับ ๓ เดือน ก็มีสิทธิที่จะรับภิกษุซึ่งมีช่วงเวลาเพียงหนึ่งเดือน นับตั้งแต่วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ ถึงขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒

๒. ปัจฉิมพรรษา คือ การเข้าพรรษาหลัง ใช้ในกรณีที่พระภิกษุต้องเดินทางไกลหรือมีเหตุสุดวิสัย ทำให้กลับมาเข้าพรรษาแรกในวันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๘ ไม่ทัน ต้องรอไปเข้าพรรษาหลัง คือ วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๙ แล้วจะไปออกพรรษาในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ ซึ่งเป็นวันหมดเขตทอดกฐินพอดี ดังนั้นพระภิกษุที่เข้าปัจฉิมพรรษาจึงไม่มีโอกาสได้รับภิกษุ แต่ก็ได้พรรษาเช่นเดียวกับพระที่เข้าปุริมพรรษาเหมือนกัน^๖

๒.๑.๕ ข้อยกเว้นการจำพรรษาของพระสงฆ์

แม้การเข้าพรรษานี้ถือเป็นข้อปฏิบัติสำหรับพระภิกษุโดยตรง ที่จะละเว้นไม่ได้ ไม่ว่ากรณีใดๆ ก็ตาม แต่ในการจำพรรษาของพระสงฆ์ในระหว่างพรรษานั้น อาจมีกรณีจำเป็นบางอย่างทำให้พระภิกษุผู้จำพรรษาต้องออกจากสถานที่จำพรรษาเพื่อไปค้างที่อื่น พระพุทธองค์ก็ทรงอนุญาตให้ทำได้โดยไม่ถือว่าเป็นการขาดพรรษาโดยมีเหตุจำเป็นเฉพาะกรณีๆ ไป ตามที่ทรงระบุไว้ในพระไตรปิฎก ซึ่งส่วนใหญ่จะเกี่ยวกับการพระศาสนาหรือการอุปฐากบิดามารดา แต่ทั้งนี้ก็ต้องกลับมาภายในระยะเวลาไม่เกิน ๗ วัน การออกนอกที่จำพรรษาล่วงวันเช่นนี้เรียกว่า "สัตตาทกณียะ" ซึ่งเหตุที่ทรงระบุว่าจะออกจากที่จำพรรษาไปได้ชั่วคราวนั้น เช่น

๑. การไปรักษาพยาบาล หาดอาหารให้ภิกษุหรือบิดามารดาที่เจ็บป่วย เป็นต้น กรณีนี้ทำได้กับสหธรรมิก ๕ และมารดาบิดา

๒. การไประงับภิกษุสามเณรที่อยากจะสึกมิให้สึกได้ กรณีนี้ทำได้กับสหธรรมิก ๕

๓. การไปเพื่อกิจธุระของคณะสงฆ์ เช่น การไปหาอุปกรณ์มาซ่อมกุฏิที่ชำรุด หรือ การไปทำสังฆกรรม เช่น สวดญัตติจัดตุลาการมาจาให้พระผู้ต้องการอยู่ปริวาส เป็นต้น

๔. หากทายกนิมนต์ไปทำบุญ ก็ไปให้ทายกได้ให้ทาน รับศีล ฟังเทศนาธรรมได้ กรณีนี้หากโยมไม่มานิมนต์ ก็จะไปค้างไม่ได้

ซึ่งหากพระสงฆ์ออกจากอาวาสแม้โดยสัตตาทกณียะล่วงกำหนด ๗ วันตามพระวินัย ก็ถือว่า ขาดพรรษา และเป็นอาบัติทุกกฏเพราะรับคำ (รับคำอธิษฐานเข้าพรรษาแต่ทำไม่ได้) ในกรณีที่พระสงฆ์สัตตาทกณียะและกลับมาตามกำหนดแล้ว ไม่ถือว่าเป็นอาบัติ และสามารถกลับมาจำพรรษาต่อเนื่องไปได้ และหากมีเหตุจำเป็นที่จะต้องออกจากที่จำพรรษาไปได้ตามวินัยอีก ก็สามารถ

^๖ พระราชสุทธินิยามมงคล. เทศนาเรื่องกฐิน. [ออนไลน์] แหล่งที่มา : http://www.watbuddharangsee.org/assets/files/030_kathin.pdf [๓พ.ค.๒๕๕๕].

^๗ จานงค์ ทองประเสริฐ. ประเภทของการเข้าพรรษา. [ออนไลน์] แหล่งที่มา : <http://www.royin.go.th/th/knowledge/detail.php?ID=1260> [๓พ.ค.๒๕๕๕].

ทำได้โดยสัตตาทหณียะ แต่ต้องกลับมาภายในเจ็ดวัน เพื่อไม่ให้พระราชชาติและไม่เป็นอาบัติทุกกฏ ดังกล่าวแล้ว

๒.๑.๖ อานิสงส์การจำพรรษาของพระสงฆ์ที่จำครบพรรษา

เมื่อพระสงฆ์จำพรรษาครบไตรมาสได้พิจารณาออกพรรษาและได้กรานกฐินแล้ว ย่อมได้รับอานิสงส์ หรือข้อยกเว้นพระวินัย ๕ ข้อ คือ

๑. เทียวไปไหนไม่ต้องบอกลา (ออกจากวัดไปโดยไม่จำเป็นต้องแจ้งเจ้าอาวาสหรือพระสงฆ์รูปอื่นก่อนได้)

๒. เทียวไปไม่ต้องถือไตรจีวรครบสำหรับ ๓ เดือน

๓. ฉันทคณะโกชนได้ (ล้อมวงฉันได้)

๔. เก็บอธิเรกจีวรไว้ได้ตามปรารถนา (ยกเว้นสิกขาบทข้อนิสสัยปาจิตติยบางข้อ)

๕. จีวรลาภอันเกิดในที่นั้นเป็นของภิกษุ (เมื่อมีผู้มาถวายจีวรเกินกว่าไตรครองสามารถเก็บไว้ได้โดยไม่ต้องสละเข้ากองกลาง)^๔

๒.๒ ความเป็นมาของประเพณีเข้าพรรษาในประเทศไทย

ความเป็นมาของประเพณีเข้าพรรษาในประเทศไทย ได้แก่เรื่องราวความผูกพันของคนไทยกับประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาในด้านต่างๆ จากที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจากเอกสารพบว่า อาจแบ่งได้เป็น ๒ สมัยดังนี้

๒.๒.๑ สมัยสุโขทัย และอยุธยา

ประเพณีเข้าพรรษาเข้ามาในประเทศไทยเมื่อใดไม่มีหลักฐานปรากฏชัดเจน หากแต่ในสมัย สุโขทัยในหลักศิลาจารึกหลักที่ ๑ ด้านที่ ๒ บรรทัดที่ ๙ - ๑๓ ได้ระบุถึงการถือศีลในวันเข้าพรรษาของชาวสุโขทัยว่า “พ่อขุนรามคำแหงเจ้าเมืองสุโขทัยนี้ ทั้งชาวแม่ชาวเจ้าท่วยบัวท่วยนาง ลูกเจ้าลูกขุน ทั้งสิ้นทั้งหลาย ทั้งผู้ชายทั้งผู้หญิง ฟุ้งทวยมีศรัทธาในพระพุทธศาสนา ทรงศีลเมื่อมีพรรษาทุกคน”^๕ ข้อความศิลาจารึกในหลักที่ ๑ นี้ชี้ให้เห็นว่าเมื่อช่วงเข้าพรรษา ชาวสุโขทัยไม่ว่าจะเป็นเจ้าขุนมูลนายตลอดจนประชาชนชายหญิงจะถือศีลทุกคน แม้ว่าข้อความในศิลาจารึกหลักที่ ๑ จะไม่ได้ระบุรายละเอียดว่าการถือศีลของชาวสุโขทัยนั้นมีรายละเอียดประการใดบ้าง ทว่านับเป็นส่วนสำคัญที่ชี้ให้เห็นว่าในช่วงพุทธศตวรรษที่ ๑๘ หรือก่อนหน้านั้นประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาเป็นที่รู้จักของคนไทยแล้ว

เมื่อถึงสมัยกรุงศรีอยุธยา หลักฐานร่วมสมัยพุทธศตวรรษที่ ๑๙ - พุทธศตวรรษที่ ๒๒ ซึ่งได้แก่โครงคันทวาทศมาส ได้ให้ภาพการเข้าวัดฟังธรรมเทศนาของชาวบ้านในสมัยกรุงศรีอยุธยา ช่วงวันเข้าพรรษาดังนี้

^๔ คณาจารย์สำนักพิมพ์เสียง, **นักธรรมชั้นโท**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เสียง, ๒๕๔๗), หน้า ๖๓๕-๖๓๖.

^๕ พิริยะ ไกรฤกษ์, **จารึกพ่อขุนรามคำแหง : การวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์ศิลปะ**, (กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ปจำกัด, ๒๕๓๒), หน้า ๙๑.

“พรรษาสโรชฟ้า	ไซธาร ทดแฮ
พรวกกระคว้านครองสวรรค	ป่าวหล้า
สรรเพชรยิ่งยลญาณ	พระสงฆ์ สอนนา
แย้มนิยมถ้วนหน้า	เร่อมเรื่องทำธรรม” ^{๑๐}

นอกจากนี้ยังมีหลักฐานร่วมสมัยที่ระบุถึงธรรมเนียมปฏิบัติในประเพณีเข้าพรรษาของชาวบ้านในสมัยกรุงศรีอยุธยาซึ่งคงมีปรากฏในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศในกาพย์ห่อโคลงนิราศธารโศกอันเป็นพระนิพนธ์ของเจ้าฟ้าธรรมาธิเบศช่วงปลายพุทธศตวรรษที่ ๒๒ อีกด้วยได้แก่

“เดือนแปดเจ้าพิศลา	เข้าพรรษาสังฆาราม
พริ้งพริ้วเจ้ายอมตาม	ไปด้วยพี่สีพันถวายฯ
เดือนแปดพุทธบุตรเจ้าข้า	พระวษา
หายกมีศรัทธา	ต่างเต้า
โหมงามตามเรียบคลา	นบน้อม
เมืองหมี่สีพันเข้า	ธูปน้อมเทียนถวาย” ^{๑๑}

จะเห็นว่าในโคลงต้นทวาทศมาส และกาพย์ห่อโคลงนิราศธารโศกได้บรรยายถึงภาพธรรมเนียมปฏิบัติในประเพณีเข้าพรรษาของชาวกรุงศรีอยุธยาในยุคนั้นว่าเมื่อถึงเทศกาลเข้าพรรษาวัดบ้านจะนำดอกไม้ธูปเทียนไปสักการะพระรัตนตรัย ตลอดจนนิยมไปฟังพระธรรมเทศนาที่วัดพร้อมทั้งถวายเครื่องไทยทานแก่พระสงฆ์ ซึ่งได้แก่หมาก และไม้สีพันมาจนถึงพุทธศตวรรษที่ ๒๔ อีกด้วย

นอกจากนี้ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาในสมัยอยุธยาสำหรับในราชสำนักแล้วจัดเป็นประเพณีที่พระมหากษัตริย์ต้องทรงประพาศในแต่ละปี โดยเป็นที่รู้จักกันดีในนาม “พระราชพิธีอาชาตมมาส (พระราชพิธีเดือน ๘)” ในบันทึกคำให้การชาวกรุงเก่า ซึ่งเป็นคำให้การเฉลยชาวกรุงศรีอยุธยาซึ่งถูกพม่าจับตัวภายหลังการเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ ๒ เมื่อปี ๒๓๑๐ ได้ระบุถึงพระราชกรณียกิจของพระเจ้าแผ่นดินในพระราชพิธีที่ ๑๒ ราชสี ตามพระตำราว่า เมื่อถึงพระราชพิธีอาชาตม พระเจ้ากรุงศรีอยุธยา ทรงบำเพ็ญพระราชกุศลบวชนาค เป็นภิกษุบ้าง สามเณรบ้าง รวมจำนวนเท่ากับพระชนมายุ นอกจากนี้ยังมีการสมโภชพระพุทธรูปรินทร์ (พระพุทธรูปสี่องค์) จำนวน ๓ วัน ๓ คืนและทรงหล่อเทียนพรรษาจบพระหัตถ์แล้วในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ ส่งไปถวายเป็นพุทธบูชาตามพระอารามทั้งในกรุงและหัวเมืองต่างๆ^{๑๒}

^{๑๐} สมปราชญ์ อัมมะพันธ์, ประเพณีและพิธีกรรมในวรรณคดีไทย, (กรุงเทพมหานคร : โอเอสพริ้นติ้งเฮาส์ ๒๕๓๖), หน้าที่ ๑๑๔-๑๑๕.

^{๑๑} บุญยสฤกษ์ อเนกสุข, “รัฐกับการลงทุนทางวัฒนธรรม”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๔), หน้าที่ ๑๒๓.

^{๑๒} สมปราชญ์ อัมมะพันธ์, ประเพณี และพิธีกรรมในวรรณคดีไทย, หน้าที่ ๒๑๕.

ในพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม) ซึ่งเขียนในหลังการเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ ๒ ได้บรรยายภาพของพระราชกรณียกิจในพระราชพิธีอาชาตมมาสในรัชสมัยพระเจ้าปราสาททองว่า

“เมื่ออาสาพหมาสเข้าวษา สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชดำเนินด้วยสนม
ราชกัลยา ออกไปนมัสการจุดเทียนพระวษา ถวายพระพุทธรูปปฏิมากร ณ วัด
สรรเพชญ์”^{๑๓}

จากบันทึกคำให้การของชาวกรุงเก่า และพระราชพงศาวดารฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม) ซึ่งเขียนขึ้นภายหลังการเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ ๒ เป็นที่เรียบร้อยแล้วได้ให้ภาพพระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์ในสมัยช่วงพุทธศตวรรษที่ ๒๒-๒๓ ได้ชัดเจนขึ้น รายละเอียดที่สำคัญที่สุดก็คือการที่พระมหากษัตริย์ทรงบวชนาคเป็นพระ การบูชาพุทธสิหิงค์ ตลอดจนพระราชกรณียกิจที่เกี่ยวข้องกับเทียนพรรษา อาทิ ทรงหล่อเทียน และทรงถวายเทียนพรรษายังพระอารามต่างๆ ซึ่งจะเห็นได้ว่าเทียนพรรษาเริ่มปรากฏเป็นหนึ่งนในเครื่องไทยทานในพระราชพิธีอาชาตมมาสจากหลักฐานชั้นต้นทั้ง ๒ ฉบับนี้เอง ในส่วนพิธีราชาภิเษกในสมัยกรุงศรีอยุธยานั้นมีเพียงเอกสารที่ชี้ให้เห็นว่ายังคงมีตลาดบ้านหม้อในเขตกำแพงพระนครที่ขายพานพุ่มขี้ผึ้งเพื่อถวายพระในวันเข้าพรรษา ซึ่งอยู่ในคำให้การขุนหลวงวัดประดู่ทรงธรรม ว่าด้วยการค้าขายรอบกรุง ดังนี้ “บ้านม่อปั้นม่อเข้า ม่อแกงใหญ่เล็ก และกะทะเตาขนมครกขนมเบื้อง เต้าไฟตะเกียงไต้ตะคันเชิงไฟพานพุ่มขี้ผึ้งถวายพระเข้าพรรษา” อย่างไรก็ตามนอกจากนี้ยังไม่พบเอกสารหลักฐานใดที่กล่าวถึงการปฏิบัติประเพณีเข้าพรรษาในสมัยอยุธยาอีกเลย แต่หากสันนิษฐานได้ว่าไม่น่าจะแตกต่างจากพระราชพิธีเท่าใดนักในสาระ อาทิ การบวชนาคเท่าอายุ การบูชาพระพุทธรูปสำคัญ ตลอดจนการหล่อเทียนและการถวายเทียนพรรษา

๒.๒.๒ สมัยรัตนโกสินทร์

ในช่วงพุทธศตวรรษที่ ๒๓ หรือช่วงต้นรัตนโกสินทร์ หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่กล่าวถึงประเพณีเข้าพรรษาที่เป็นพระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์มีระบุในตำหรับท้าวศรีจุฬาลักษณ์ที่แม้มีความเชื่อในเรื่องราวที่เกิดขึ้นในสมัยสุโขทัย แต่หากจากข้อพิสูจน์ทางสำนวนโวหารแล้วพบว่าตำราท้าวศรีจุฬาลักษณ์ แต่งขึ้นในรัชกาลที่ ๒ และ รัชกาลที่ ๓ ข้อความที่กล่าวถึงพระราชพิธีอาชาตมมามีดังนี้

“...ครั้นถึงเดือน ๘ ถึงนักษัตรฤกษ์บูชาใหญ่การพระราชพิธีอาชาตมมาส
พระวบุตรพุทธรูปในพระศาสนา จะจำพรรษาเป็นมหาสันนิบาตทุกพระ
อาราม ฝ่ายพราหมณาจารย์จะเข้าพรตสมาทานศีลบริโศกกระยาบวชบูชา
กฤษณ์พิธีถึงเดือน”^{๑๔}

^{๑๓} สุภาพรรณ ณ บางช้าง, ขนบธรรมเนียมประเพณีความเชื่อ และแนวปฏิบัติในสมัยสุโขทัยถึงสมัยอยุธยาตอนกลาง, (กรุงเทพมหานคร : ฝ่ายวิจัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕), หน้าที่ ๒๒๙.

^{๑๔} บุญยสฤกษ์ อเนกสุข, “รัฐกับการลงทุนทางวัฒนธรรม”, หน้าที่ ๑๒๕.

ข้อความข้างต้นทำให้ทราบถึงสังฆกิจของพระสงฆ์ช่วงต้นกรุงรัตนโกสินทร์ที่จะต้องปฏิบัติช่วงวันเข้าพรรษา คือการจำพรรษาในอารามต่างๆ ที่น่าสนใจก็คือเริ่มมีการระบุเป็นครั้งแรกเกี่ยวกับพิธีฝ่ายพราหมณ์ปฏิบัติในช่วงเข้าพรรษาเช่นเดียวกันว่าจะต้องสมาทานศีลครึ่งเดือน ซึ่งไม่สามารถหากหลักฐานเพิ่มเติมได้ว่าก่อนหน้ามีพระราชพิธีอาชมาสยงค์มีพิธีพราหมณ์ร่วมด้วยหรือไม่ ในส่วนพระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์ที่ทรงประพฤติในพระราชพิธีอาชมาสตามตำราท้าวศรีจุฬาลักษณ์กล่าวถึงมีดังนี้

“...สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวซึ่งดำรงสัจจะนักการให้จัดตกแต่งเสนาสนะทุกพระอารามหลวง แล้วก็ทรงถวายบริวารสมณะ เป็นต้นว่าเตี้ยตั้งที่นอนเสื่อสาตลาดปูเป็นสังฆทาน และ ฝั้วพระราชวาสักพัสด์สลาภัตติ คิลานสมบัติ ทั้งประทีปเทียนจำนำพระราชบูชาพระบรมธาตุ พระพุทธรูปปฏิมากร พระปริยัติธรรมสิ้นไตรมาส ถวายรูปเทียนชวาลาน้ำมันตามไส้ประทีปแก่พระภิกษุบรรดาจำพรรษาในพระอาราม...ประการหนึ่งทรงพระราชอุทิศเครื่องกระยาสังเวฬุกรรมพระเทวรูป ในพระเทวสถานหลวงทุกสถาน ทั้งสักการะหมู่พราหมณาจารย์ซึ่งจำพรรษา...โดยทรงพระราชศรัทธาในพระพุทธรูปศาสนาไสยศาสตร์เจือกัน”^{๑๕}

ข้อความในข้างต้นนี้แสดงให้เห็นพระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์ที่ทรงประพฤติในช่วงพระราชพิธีอาชมาสซึ่งประกอบไปด้วยการถวายสิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็นแก่พระสงฆ์ ไม่ว่าจะเป็นเสื่อสาต ฝั้วจำนำพรรษา เทียนจำนำพรรษา และ ถวายน้ำมันตะเกียง สิ่งที่น่าสังเกตในข้อความข้างต้นก็คือพระราชกรณียกิจยังครอบคลุมไปถึงการบูชาเทวรูปในศาสนาพราหมณ์ในพระราชพิธีอาชมาสด้วยเนื่องจาก “ทรงพระราชศรัทธาในพระพุทธรูปศาสนาไสยศาสตร์เจือกัน” นอกจากนี้ในตำราท้าวศรีจุฬาลักษณ์ยังไม่ได้ให้ภาพของชาวบ้านซึ่งอยู่ในเขตอิทธิพลทางวัฒนธรรมซึ่งราชสำนักกรุงเทพฯ แผ่ไปถึงว่ามีการมีส่วนร่วมงานเข้าพรรษาเป็นอย่างดี ดังข้อความที่กล่าวว่า

“...อันว่ามหาชนชายหญิงในตระกูลทั้งหลาย...ก็ชักชวนกระทำการกุศลต่างๆ บรรดาผู้ใดได้สถาปนาพระอารามไว้ในพระศาสนา ก็บอกกล่าวบุญให้แก่หมู่ญาติและมิตร...ราษฎรทั้งในกรุงนอกกรุงและมีนครเมืองขึ้น ออกสัณพระราชอาณาเขต และถ้าผู้ใดนับถือไสยศาสตร์ด้วย ก็บูชาพระเทวรูปในเทวสถานใหญ่น้อยทุกตำบล...ครั้นถึง ณ วันจาตุหีสกุลปักข์เป็นธรรมเนียมฤกษ์ นายนักการทหารบกทหารเรือก็ตั้งขบวนแห่เชิญเทียนประทีปจำพรรษาขึ้นตั้งบนคานหาม...แห่ไปตามท้องสถลมารคและชลมารค ประชาชนราษฎรก็ซ้องสาธุการ...ฝ่ายมหาชนประชาชนชายหญิงตระกูลต่างๆ... ต่างตกแต่งกรัษกายประกวัดกัน แห่เทียนจำนำพระราชบูชาของตนไป

^{๑๕} บุญยสฤกษ์ อเนกสุข, “รัฐกับการลงทุนทางวัฒนธรรม”, หน้า ๑๒๕.

ทั้งทางบกบ้างทางเรือบ้าง เสียงพิณพาทย์ฆ้องกลองดังสนั่นไปทุกแห่งตำบล... ครั้นถึงอาวาสอารามผู้ใดก็เลี้ยงดูกัน แล้วเชิญเทียนประทีปจ่านำพระวรวงษาเข้าไปตั้งในอุโบสถพิหาร... ครั้นนั้น ณ วัน กาฬปักษ์เอกดิถีเพลาตะวันตกายแสงพระพุทธรูปในรส ก็สันนิบาตประชุมกันเข้าพระวรวงษา ณ อุโบสถทั่วทุกพระอาราม ต่างชักประทีปบริวารทั้งบุตรหลานญาติมิตร อุทิศถวายอุทกสาฎกและปัจจัยถวายพระภิกษุสามเณรทั่วถึงกัน แล้วมหาชนชายหญิงต่างป้อนจางคประดิษฐ์สมาทานอุโบสถศีลอันมีองค์แปด”^{๑๖}

จะเห็นได้ว่าหากชาวบ้านคนใดมีฐานะร่ำรวยจนกระทั่งสามารถสร้างวัดเองได้ก็จะมีกรบอกบุญแก่ญาติมิตรของตนเองให้มาร่วมทำบุญ ส่วนชาวบ้านสามัญมีการแต่งกายประชันกันโดยทั่วไป นอกจากนี้ยังมีการกล่าวถึงการแห่เทียนพรรษาทั้งทางบกและทางเรือไปยังวัดต่างๆ ซึ่งระบุว่ามีการใช้พิณพาทย์บรรเลงประกอบขบวนแห่และเมื่อขบวนแห่เทียนพรรษาเข้าถึงวัดแล้วจึงนำเทียนพรรษาไปไว้ในโบสถ์ กระทั่งเช้าวันรุ่งขึ้นอันเป็นวันเข้าพรรษา ชาวบ้านจะมาร่วมกันทำบุญที่วัดโดยมีการถวายเครื่องไทยทานต่างๆ และมีการสมทานศีลแปดโดยทั่วกันอีกด้วย

สิ่งที่น่าสังเกตจากข้อความข้างต้นก็คือ ในตำรับทำวศรีจุฬาลักษณ์ได้มีการกล่าวถึงชาวบ้านที่นับถือไสยศาสตร์ก็มีการบูชาสิ่งเคารพของตนในวันเข้าพรรษาเช่นเดียวกับพระราชพิธี อย่างไรก็ตามข้อความข้างต้นยังได้ให้ภาพของกระบวนแห่เทียนพรรษาหลวงว่ามีการทั้งทางบกและทางน้ำเช่นเดียวกับขบวนแห่เทียนพรรษาของชาวบ้าน ทั้งนี้ในตำรับทำวศรีจุฬาลักษณ์ยังได้กล่าวถึงพนมดอกไม้มที่ใช้บูชาพระรัตนตรัยเฉพาะในวันเข้าพรรษาซึ่งในเอกสารระบุว่าทำวศรีจุฬาลักษณ์ประดิษฐ์ขึ้นดังรายละเอียดต่อไปนี้

“...อันพระราชพิธีอาชาตมาบูชาใหญ่ ช้าน้อยได้คิดกระทำพนมดอกไม้มองโกสุ่มและกอบทุมทองอันวิจิตรด้วยวาดเขียน นำขึ้นถวายสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว... สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็พึงพอพระอัธยาศัย จึงดำรัสชมช้าน้อยว่าเป็นคนฉลาดคิด... แต่นั้นมามหาชนชายหญิงทั่วพระนคร ก็ถือเอาอย่าง... จึงพระบาทสมเด็จพระร่วงเจ้าแผ่นดินมีพระราชบริหารสาปสรรว่า เบื้องหน้าแต่นี้ไป ชนชายหญิงในพระราชอาณาเขตประเทศสยามภาษาบรรดาเป็นสัมมาทิสให้กระทำพนมดอกไม้มกอบบูชาพระรัตนตรัย ในพระราชพิธีอาชาตมาส ให้เรียกนามพนมดอกไม้วว่า พนมพระวรวงษา...”^{๑๗}

ในปัจจุบัน ไม่สามารถพบพนมพระวรวงษาที่ประกอบไปด้วยดอกไม้ดอกบัวดังกล่าวข้างต้น หากแต่ในช่วงปลายพุทธศตวรรษที่ ๒๔ จนถึงช่วงต้นพุทธศตวรรษที่ ๒๕ ยังพบพุ่มที่คล้ายกับพนมและวรวงษา ได้แก่ ต้นไม้เข้าพรรษา ได้อธิบายว่า

^{๑๖} บุญยสฤษฎ์ อนุสสุช, “รัฐกับการลงทุนทางวัฒนธรรม”, หน้า ๑๒๖.

^{๑๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๒๗.

“...ต้นไม้อำพรชานั้น มักจะมีดอกเหลืองแดงหลายสี เป็นดอกไม้ทำด้วย
กระดาศสีเรียกว่าดอกไม้เงิน...ซึ่งเดิมคงจะเป็นดอกไม้ถวายพระมหาดินที่
อย่างนั้นแล้วจะนำไปถวายเฉยๆ ก็ดูกระไรอยู่ จึงพลิกแพลงทำเป็น
เครื่องประดับ...เช่นถัวยขามรามไห กระโถนกระถางเป็นต้น ตลอดจนของขบ
ฉิน...”^{๑๘}

นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงพุ่มขี้ผึ้ง ที่สร้างจากขี้ผึ้งก่อเป็นพุ่ม มีความหมายคล้ายเทียนแต่
จุดไฟไม่ได้เนื่องจากไม่มีไส้เทียน ซึ่งคาดว่าน่าจะคล้ายกับพานพุ่มขี้ผึ้งที่ในคำให้การขุนหลวงวัดประดู่
ทรงทำดังกล่าวข้างต้น นอกจากนี้พุ่มขี้ผึ้งที่กล่าวถึงยังบอกว่าเป็นพุ่มที่ไม่สามารถให้ประโยชน์อันใดทำให้
พระสงฆ์ต้องนำไปตั้งไว้ในโบสถ์เฉยๆ อีกด้วย

หลักฐานร่วมสมัยเดียวกับตำรับตำราศรีจุฬาลักษณ์อีกชิ้น ในช่วงพุทธศตวรรษที่ ๒๓
ได้แก่ นิราศเดือน ซึ่งแต่งโดยหมื่นพรหมสมพัตร(มี) ศิษย์พระสุนทรโวหาร(ภู่)ได้ให้ภาพรายละเอียด
เครื่องไทยธรรมที่ชาวกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นถวายพระสงฆ์ในงานวันเข้าพรรษาไว้ดังต่อไปนี้

“...ถึงเดือนแปดแดดอับพายัพฝน	ฤดูดลพระพรรษาเข้ามาขวาง
จนจะบวชเป็นพระสละนาง	อยู่เห็นห่างเห็นกันเมื่อวันบุญ
ประดับพุ่มบุปผาพฤษภากระถาง	รูปเรดช้างโคควายขายกันวุ่น
ตุ๊กตาเจ้าพราหมณ์งามละมุน	ต้นพิกลู้นิจจังดีจริง
ต้นไม้อทองเสาชิงช้าสีผึ้ง	คู่สลิ้งเขายายพวกขายหญิง
อุดรหุตุกีนรชะอ่อนพริ้ง	มีทุกสิ่งซื้อมาบูชาพระ...” ^{๑๙}

เครื่องไทยธรรมที่หมื่นพรหมสมพัตร(มี)กล่าวไว้ในนิราศเดือน ที่ชัดเจนที่สุดคือพุ่ม
ต้นไม้อ หรือต้นไม้อำพรช ดังเช่นในตำรับตำราศรีจุฬาลักษณ์และข้อสันนิษฐานของเสถียรโกเศศ
ทั้งนี้นิราศเดือนได้กล่าวถึงรายละเอียดของพุ่มต้นไม้อำพรชว่ามีการประดิษฐ์เป็นต้นไม้อ่างๆ เช่น
ต้นลิ้นจี่ ต้นไม้อทอง โดยแต่ละต้นจะมีการประดับไปด้วยตุ๊กตารูปสัตว์ต่างๆ อาทิ แรด ช้าง โค กระบือ
หงส์ กิณร เป็นต้น

หลักฐานที่กล่าวถึงพระราชพิธีอาชาตมาส ในช่วงพุทธศตวรรษที่ ๒๔ ที่ให้รายละเอียด
ที่สุดได้แก่ หนังสือพระราชพิธีสิบสองเดือน ซึ่งพระราชนิพนธ์โดยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัว เนื้อหาในส่วนที่ทรงกล่าวถึงพระราชพิธีเดือนแปดเริ่มตั้งแต่ทรงกล่าวถึงการระบุนิยาม
เทียบบาลว่า “เดือนแปดเข้าพระวัสสา” แต่ไม่ได้กล่าวถึงรายละเอียดอันใดเนื่องจาก “...ใน
รายละเอียดพิสดารจำหนายว่าขาด...”^{๒๐} นอกจากนี้ยังทรงกล่าวถึงมูลเหตุของการเข้าพรรษา

^{๑๘} เสถียร โกเศศ(นามแฝง), ประเพณีไทยเกี่ยวกับเทศกาล(บางเรื่อง), (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
พระจันทร์, ๒๕๐๒), หน้า ๑๕.

^{๑๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕.

^{๒๐} พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระราชพิธีสิบสองเดือน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
รุ่งวัฒนา, ๒๕๑๖), หน้า ๔๗๙.

ตลอดจนพระบรมราชวินิจฉัยที่เกี่ยวข้องกับหลักฐานอื่นๆ อาทิตำรับทำวศรีจุฬาลักษณ์ ที่ทรงระบุว่า พนมพระวรราชานั้นพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงโปรดให้จัดทำขึ้นทุกปีเนื่องจากทรงเห็นว่า “...ต้องตำราเก่า...” แต่ต่อมาไม่มีผู้ใดทำเพราะ “...เห็นเป็นอันยุติเลอลักกันเสียไม่มีใครทำ...” อย่างไรก็ตามพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงได้ระบุนายละเอียดของพนมพระวรราชไว้ดังนี้

“...มีกระถางดินปิดกระดาดทอง มีลายดอกไม้เขียนด้วยน้ำยาในกระถาง มีไม้ดุกอันหนึ่งเสียบดอกบัวกระดาดแดงซ้อนกันสามชั้น ยกเกสรเป็นทอง อังกฤษ ขอบปากกระถางมีดอกและใบเล็กๆ รายรอบ...”^{๒๑}

นอกจากนี้ยังทรงกล่าวถึงพนมหมาก ซึ่งทำจากพานแว่นฟ้าซ้อนกันสองชั้น ทาสี เขียว หรือขาวใช้แทนลูกหมาก ประดับกรวยด้วยรูปพิมพ์ขึ้น โดยถือว่าเป็นเครื่องบูชาพระรัตนตรัยในวันเข้าพรรษาตามตำราเก่านั้นเอง

ในหนังสือพระราชพิธีสิบสองเดือนยังได้เปรียบเทียบพระราชพิธีในสมันรัตนโกสินทร์ ตอนต้นกับสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลายที่ระบุในคำให้การขุนหลวงหาวัด ว่าในสมัยรัตนโกสินทร์นิยมให้เจ้านายทรงผนวช มากกว่าการโปรดให้บรรพชาหลวงดังเช่นกรุงศรีอยุธยา และเชื่อว่าเจ้านายต้องผนวชที่วัดพระศรีรัตนศาสดารามเท่านั้น หากไม่บวชที่วัดดังกล่าวจะได้ชื่อว่า “...เป็นคนที่ไม่เสียแล้ว หรือจะเสียคนต่อไป...”^{๒๒} นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงการพระราชกุศลฉลองเทียนพรรษาที่ยึดถือปฏิบัติในราชสำนักกรุงเทพฯ ดังจะได้กล่าวในหัวข้อต่อไป ตลอดจนการกล่าวถึงการเสด็จพระราชดำเนินถวายพุ่มอันเป็นธรรมเนียมใหม่ที่พระมหากษัตริย์แห่งกรุงรัตนโกสินทร์จะต้องทรงกระทำภายหลังการพระราชทานเทียนพรรษาแล้ว โดยจะทรงถวายพุ่มแด่พระสงฆ์ในพระอารามหลวงที่พระราชทานเทียนพรรษา อาทิ วัดราชนัดดาสมณวิมลธรรม วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม วัดบวรนิเวศวิหาร วัดบรมนิวาส วัดปทุมวนาราม และวัดเทพศิรินทราวาส ทั้งนี้การถวายพุ่มยังรวมถึง การถวายสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในพระบรมมหาราชวัง อาทิ หอพระเจ้า พระพุทธบุษยรัตน์ หอพระนาค ฯลฯ ตลอดจน พระราชาคณะในหัวเมือง เช่น พระนครศรีอยุธยา เพชรบุรี ราชบุรี ลพบุรี เป็นต้น โดยโปรดฯ ให้พระสงฆ์ในหัวเมืองดังกล่าวเข้ามารับพระราชทานในกรุงเทพฯ อีกด้วย

ในหนังสือพระราชพิธีสิบสองเดือนยังได้กล่าวถึงพิธีสำคัญในวันเข้าพรรษาอีกประการหนึ่งก็คือ การสวดโอ้เอ้วิหารราย หรือโอ้เอ้วิหารราย เรื่องมหาชาติคำหลวง ที่ทรงจัดขึ้น ในพระอุโบสถ และตามศาลารายในวัดพระศรีรัตนศาสดารามที่เริ่มมีมาตั้งแต่รัชสมัยพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ตลอดจนพระราชพิธีเปลื้องเครื่องพระพุทธรูปมาถนอมปฏิมากรอีกด้วย อย่างไรก็ตาม สิ่งที่น่าสังเกตประการหนึ่งก็คือ พิธีทางศาสนาพราหมณ์ที่ปฏิบัติตั้งแต่ต้นกรุงรัตนโกสินทร์ดังที่กล่าวไว้ในตำรับทำวศรีจุฬาลักษณ์ได้หายไป คงแต่พิธีศาสนาพุทธเท่านั้น ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่าเมื่อถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวซึ่งทรงเคร่งครัดในพระพุทธศาสนาได้โปรดฯ ให้พระราชพิธีอาชาตมาสเป็นพิธีทางพุทธศาสนาแต่อย่างเดียวกันได้ นอกจากนี้เนื่องจากหนังสือพระราชพิธีสิบสองเดือน เป็นการ

^{๒๑} พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระราชพิธีสิบสองเดือน, หน้าที่ ๔๙๐-๔๙๑.

^{๒๒} เรื่องเดียวกัน, หน้าที่ ๔๙๓.

กล่าวถึงพระราชประเพณีที่พระมหากษัตริย์กรุงรัตนโกสินทร์ทรงปฏิบัติ จึงมิได้ให้ภาพของการปฏิบัติประเพณีเข้าพรรษาของชาวบ้านในฐานะประเพณีราษฎร์แต่อย่างใด

ภาพของประเพณีเข้าพรรษา ในฐานะประเพณีราษฎร์ที่เด่นชัดถูกบันทึกอยู่ในหนังสือประเพณีไทยเกี่ยวกับเทศกาล (บางเรื่อง) ซึ่งกล่าวถึงประเพณีเข้าพรรษาของชาวบ้านอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อกลางเดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๖ ว่าเมื่อถึงวันเข้าพรรษา ชาวบ้านชายหญิงวัยกลางคนจะเดินถือเทียนและเครื่องไทยธรรมเป็นขบวนเพื่อไปวัดและไม่มีเครื่องดนตรีประกอบ ขบวนแห่เทียนพรรษาของภาคอื่นๆ นอกจากนี่ยังมีการเทศนา “...หนังสือกลอนเป็นทำนองเสียงชาวปักษ์ใต้...”^{๒๓} และการสวดไอ้เอื้อวิหารายตามกำแพงระเบียงพระธาตุ หรือที่ชาวนครศรีธรรมราชเรียก “เวียง” นั้นเอง

ในส่วนชาวภาคกลางนั้น ยังได้กล่าวถึงธรรมเนียมการปฏิบัติในวันเข้าพรรษาไว้ว่า เมื่อถึงวันเข้าพรรษาชาวบ้านจะนำธูปเทียน พุ่มต้นไม้ และเครื่องใช้ประจำวัน อาทิ ไม้ชูดลิ้น และไม้สีฟัน ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่าการถวายไม้สีฟันตั้งแต่ช่วงปลายพุทธศตวรรษที่ ๒๒ ดังที่ได้กล่าวข้างต้นยังคงมีอยู่ ของถวายอย่างอื่นได้แก่ของขบฉันบางอย่าง เช่น น้ำตาลหล่อเป็นรูปสิ่งใด

ลั่นจระป่อง นมกระป๋อง เป็นต้น ไปถวายพระ ทั้งนี้ชาวบ้านสูงอายุซึ่งไม่สามารถทำอะไรทำนาได้แล้วจะถือโอกาส “...สมานานศีลกินบวช ตลอดฤดูกาลเข้าพรรษาและทำสังฆทานทุกวันพระตลอดไตรมาส...”^{๒๔} อีกด้วย อย่างไรก็ตามแห่เทียนพรรษาของชาวบ้านภาคอีสานตามคำบอกเล่าของพระเทพวชิรมิต (ฉาย เทพวชิรมิต) ไว้ว่า ชาวบ้านภาคอีสานจะมีการเตรียมตัวก่อนวันเข้าพรรษาประมาณ 1 เดือนเพื่อการร้อยขี้ผึ้งหล่อเทียน และตกแต่งเทียนพรรษาให้สวยงามในแต่ละหมู่บ้าน เมื่อถึงวันเข้าพรรษา 1 วัน จะนำเทียนที่หล่อตั้งไว้ที่ปะรำในบริเวณวัดแล้วมีการเทียนพรรษาได้แก่การเจริญพระพุทธมนต์ และการแสดงมหรสพต่างๆ รุ่งเช้าซึ่งเป็นวันเข้าพรรษาจะมีการแห่เทียนพรรษา และการประกวดเทียนพรรษาของแต่ละหมู่บ้าน เมื่อถึงเวลาประมาณ ๑๓.๐๐ น. ชาวบ้านจะนำเทียนพรรษากลับมายังวัดของตน ในเวลาประมาณ ๑๕.๐๐ – ๑๖.๐๐ น. จะมีการถวายเครื่องไทยธรรมและการตักบาตรกรวยอีกด้วย

หนังสือประเพณีไทยเกี่ยวกับเทศกาล (บางเรื่อง) ชี้ให้เห็นภาพธรรมเนียมปฏิบัติในวันเข้าพรรษาของชาวบ้านอย่างเด่นชัด ในพิธีกรรมบางประการที่มีส่วนคล้ายคลึงกับพระราชพิธีอยู่ไม่น้อย อาทิ การสวดไอ้เอื้อวิหาราย การแห่เทียนพรรษา การถวายเครื่องไทยธรรม ทั้งนี้ความแตกต่างอยู่ตรงรายละเอียดของงานตลอดจนสิ่งของที่ถวายพระสงฆ์ล้วนแต่เป็นสิ่งที่หาได้ตามท้องถิ่นของตนนั่นเอง ในส่วนบรรยากาศของหนุ่มสาวนั้น ได้กล่าวไว้เมื่อถึงประเพณีเข้าพรรษาของภาคอีสานตอนตักบาตรกรวยไว้ว่า

“...เป็นตอนที่หนุ่มๆ สาวๆ ชอบนัก เพราะว่าหญิงสาวจะมากันถ้วนหน้า ทุกครัวเรือน... เป็นโอกาสพวกหนุ่มๆ ได้ดูพวกสาว ๆ...สาวพวกสาว ๆ ก็มีช่องจะ

^{๒๓} เสถียร โกเศศ(นามแฝง), ประเพณีไทยเกี่ยวกับเทศกาล(บางเรื่อง), หน้าที่ ๑๒.

^{๒๔} เรื่องเดียวกัน, หน้าที่ ๑๘.

แต่งตัวสวยๆ อดทนอดกลั้นๆ เป็นเรื่องเขาชมเราและเราชมเขาสบายใจ!...”^{๒๕}

นอกจากนี้ ยังกล่าวเสียดสีสภาพของวัด และการเที่ยวชมงานวัดของชาวกรุงเทพฯ ช่วงปลายพุทธศตวรรษ ที่ ๒๔ ถึงต้นพุทธศตวรรษที่ ๒๕ ซึ่งหมายรวมถึงงานเข้าพรรษาไว้ด้วยดังนี้

“...ข้าพเจ้าแลสอดสายไปที่ได้ฤกษ์ ดูสะอาดเตียนน่านั่งเล่น ไม่สกปรก โสมมมีน้ำครำฉ่ำและเหม็นอับๆ ถ่ายเทและทิ้งอะไรลงไปไม่เลือก ดังที่เคยเห็นในบางแห่ง...ถึงเวลาวัดมีงาน เช่นการแห่เทียนเข้าพรรษา...ในลานวัดจะสับสนแออัดไปด้วยชาวบ้านร้านถิ่น...อย่างสงบเสงี่ยมมันอยู่ด้วยศรัทธา...ไม่พบพานพวกปลาหมึก หอยแครง ถั่วลิสงและอะไรๆ ในพวกพรรคนี้ มีผู้นั่งยองๆ แยกแยะ อ้าปากกว้างกินกันอยู่ข้างหาบอย่างเปิดเผย...ไม่เคยเห็นเลือก ถั่วลิสง ชานอ้อย เปลือกหอยแครง ใบตุงใบตอง ทั้งของไว้เก็ถ่อนกลาดทั่วไป...”

ข้อความที่กล่าวถึง ชี้ให้เห็นภาพบรรยากาศของงานวันเข้าพรรษาในชนบทในกรุงเทพฯ ซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน ยกตัวอย่างเช่น คานิยมความสนุกสนานในชนบทช่วงปลายพุทธศตวรรษที่ ๒๔ ถึงต้นพุทธศตวรรษที่ ๒๕ ยังคงมีความสนุกสนานระหว่างญาติมิตร และความสัมพันธ์ของเพศตรงข้ามซึ่งอิงกับหลักคำสอนทางศาสนาอยู่มาก หากแต่ในสังคมกรุงเทพฯ กลับเต็มไปด้วยความสกปรก และความไม่เป็นระเบียบอยู่มากนั่นเอง

ในปัจจุบัน ประเพณีเข้าพรรษาของไทยไม่มีความแตกต่างที่โดดเด่นมากนักในแต่ละภาค อันเนื่องมาจากอิทธิพลทางวัฒนธรรมจากราชสำนักกรุงเทพฯ ที่แผ่ขยายสู่หัวเมืองในแต่ละภูมิภาค นับตั้งแต่ปลายพุทธศตวรรษที่ ๒๓ ถึงพุทธศตวรรษที่ ๒๔ ดังจะเห็นได้จากประเพณีเข้าพรรษาทุกแห่ง จะมีการถวายเทียนพรรษาที่มีรูปทรงเดียวกันทั้งประเทศ การเทศน์มหาชาติที่มีลักษณะเหมือนกันไม่ว่าสำเนียงและภาษา นอกจากนี้ยังมีประเพณีบางส่วนในแต่ละท้องถิ่นได้สูญหายไป อาทิ การตักบาตรกรวย การถวายพุ่มพระวรวงษาหรือพุ่มต้นไม้ การสวดโอ้เอื้อวิหาราย ขณะที่ในบางแห่งยังถือวันเข้าพรรษาเป็นงานรื่นเริง ที่มีมหรสพแบบใหม่ อาทิ ลิเก ภาพยนตร์ การออกร้าน อีกด้วย

อย่างไรก็ดี สำหรับประเพณีเข้าพรรษาของภาคอีสานเองนั้น เห็นได้ชัดว่ามีความสืบเนื่องมาจากคติความเชื่อในฮีตสิบสองคองสิบสี่ นับเป็นสิ่งสำคัญต่อการกำหนดวิถีชีวิตของชาวอีสานที่พบว่าในฮีตสิบสอง หรือจารีตที่ต้องปฏิบัติในแต่ละเดือนนั้น งานบุญเดือนแปดหรืองานบุญเข้าพรรษาเองก็จัดเป็นงานบุญหนึ่งในสิบสองงานที่จะต้องปฏิบัติ ซึ่งชี้ให้เห็นว่าประเพณีเข้าพรรษาของชาวอีสานเองได้มีการสืบทอดกันมาในช่วงระยะเวลาหนึ่งแล้วนั่นเอง

^{๒๕} เสถียร โกเศศ(นามแฝง), ประเพณีไทยเกี่ยวกับเทศกาล(บางเรื่อง), หน้าที่ ๙.

๒.๓ ความเป็นมาของประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี

ประเพณีแห่เทียนพรรษา นับเป็นวัฒนธรรมพื้นบ้านอีกอย่างหนึ่งซึ่งถูกพัฒนาขึ้นมาโดยการรวมตัวกันของกลุ่มชนที่ต้องการแสดงออกถึงความเชื่อถือ ความศรัทธาของตนมีต่อพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรวมตัวกันของประชาชนไม่ได้เกิดจากการบังคับเคี่ยวเข็ญแต่อย่างใดหากแต่เป็นความสมัครใจของทุกคนมีส่วนร่วม อนึ่ง ต้นเทียนพรรษาที่ถูกสร้างขึ้นนั้น ล้วนเกิดจากความเลื่อมใสศรัทธาของประชาชนต่อพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง จากเรื่องราวดังกล่าวได้ทำให้เกิดเป็นประเด็นคำถามขึ้นมาว่า อะไรเป็นสิ่งที่ทำให้ประชาชนมารวมตัวกันเพื่อสืบสานประเพณีนี้ เหตุใดจึงมารวมตัวกันได้มากมาย มีสิ่งใดสามารถเป็นตัวบ่งชี้ได้ว่า ปัจจัยสำคัญของการเกิดขึ้นการดำรงอยู่ของประเพณี ซึ่งยังคงมีอยู่จวบจนอดีตจนถึงปัจจุบัน และอะไรคือแนวคิดสำคัญสามารถนำมาให้ประชาชนเกิดความเลื่อมใสและศรัทธา จนทำให้ประเพณีสามารถดำรงอยู่ได้ยาวนานมาจนถึงปัจจุบัน ประเพณีแห่เทียนพรรษาเองนับเป็นส่วนหนึ่งในประเพณีทั้งหลายที่มีอยู่และได้มีการถ่ายทอดวิถีในการดำรงชีวิตของตนตามแนวความคิดในทางพระพุทธศาสนาผ่านสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่เรียกว่า “ต้นเทียนพรรษา”

๒.๓.๑ ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น

ความเชื่อและขนบธรรมเนียมที่มีมาแต่โบราณของชาวอีสานนั้น เป็นความเชื่อซึ่งเกิดจากการปฏิบัติตามจารีตดั้งเดิม เรียกว่า “ฮิตสิบสอง คองสิบสี่” อนึ่ง คำว่า “ฮิต” นั้น มาจากคำว่า “จารีต” ตรงกับศัพท์ทางภาษาบาลีว่า “จาริตตะ” ภาษาสันสกฤตว่า “จาริตระ” ซึ่งแปลว่า ขนบธรรมเนียม แบบแผน ความประพฤติดีงาม หรือประเพณี ฮิตนั้นมี ๑๒ อย่าง หรือประเพณีทำบุญสิบสองเดือนของทุกปี ถือเป็นจรรยาของสังคม ถ้าฝ่าฝืนมีความผิด เรียกว่า ผิดฮิต หมายถึงผิดจารีต ส่วน คองสิบสี่นั้น มาจาก ครองธรรม ๑๔ ประการ ซึ่งหมายถึง แนวทางที่ใช้ในการปฏิบัติระหว่างผู้ปกครองกับผู้ใต้ปกครอง หรือ ระหว่างคนธรรมดาพึงปฏิบัติต่อกัน มี ๑๔ ประการในนี้ก็จะขอกล่าวถึงเฉพาะ ฮิตสิบสอง ซึ่งมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับประเพณีแห่เทียนพรรษาโดยตรง ดังสรุปรายละเอียดได้ดังนี้^{๒๖}

ฮิตสิบสอง

การประเพณีของประชาชนตามจารีตที่เรียกว่า “ฮิตสิบสอง” นั้น เป็นสิ่งที่กำหนดขึ้นมาเพื่อเป็นแบบแผนในการดำรงชีวิตของชาวอีสาน เป็นประเพณีที่เกิดขึ้นตลอดทั้งสิบสองเดือน ตั้งแต่บุญเดือนอ้าย [เดือนเจียง] จนถึงเดือนสิบสอง คือมีตลอดทั้งปี ในเรื่องของการปฏิบัติตามฮิตสิบสองของชาวอีสาน ไม่ว่าชาวอีสานจะอยู่ ณ ที่แห่งใด เมื่อถึงเวลาที่มีงานบุญตามฮิตสิบสอง ชาวอีสานจะกลับมายังท้องถิ่นบ้านเกิดของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวชนบทอีสาน หากขาดการปฏิบัติไปสักเพียงหนึ่งอย่าง หรือไม่ปฏิบัติก็ถือว่าผิดธรรมเนียม ผิดจารีต หรือที่เรียกว่า ผิดฮิต

^{๒๖} เอกวิทย์ ญ กลาง, ภูมิปัญญาอีสาน, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อมรินทร์, ๒๕๔๔), หน้าที่ ๗๐ – หน้าที่ ๗๓.

การที่ชาวอีสานเรียกประเพณีที่กระทำในแต่ละเดือนว่า “บุญ” นั้น เป็นเพราะว่า ประเพณีทั้งสิบสองเดือนนั้น ล้วนแต่มุ่งการทำบุญตามความเชื่อในทางพระพุทธศาสนาเป็นสำคัญซึ่ง จะกล่าวถึงรายละเอียด ดังต่อไปนี้

บุญเดือนอ้าย [เดือนเจียง] หรือบุญเข้ากรรม อยู่ในช่วงเดือนธันวาคม โดยมากแล้ว นิยมทำกันวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือนอ้ายเป็นหลัก ในเดือนอ้ายนี้จะมีการฮีตเข้ากรรม การเข้ากรรมหรือเข้า ปรีวาสกรรม เป็นฮีตของพระสงฆ์ คือ เมื่อพระสงฆ์ต้องอาบัติสังฆาติเสสข้อใดข้อหนึ่งแล้วต้องบอก พระสงฆ์อื่นให้ทราบไว้ เมื่อถึงเดือนอ้ายจึงมาเข้ากรรม โดยพระสงฆ์รูปนั้นจะต้องอยู่กรรมจึงจะพ้น อาบัติ ประชาชนผู้มีศรัทธาก็จะไปบริจาคทานและรักษาศีลฟังธรรมเกี่ยวกับการเข้ากรรมของพระสงฆ์ รูปนั้น ด้วยเหตุนี้ เราจึงเรียกว่า บุญเข้ากรรม

อนึ่ง การเข้ากรรมหรือปรีวาสกรรมนั้น เป็นการฝึกจิตสำนึกถึงความบกพร่องของ พระสงฆ์ผู้ต้องอาบัติสังฆาติเสส และมุ่งประพาศตนให้ถูกต้องตามพระวินัยต่อไป ในช่วงที่พระสงฆ์เข้า กรรมนั้น ทางด้านฆราวาสจะมีการถวายรับใช้พระสงฆ์เข้ากรรมรูปนั้น และมีการถวายปัจจัยไทยธรรม จนกว่าท่านจะออกจากกรรม นอกจากนี้ยังมีการทำบุญเลี้ยงผีต่างๆ เช่น ผีมด ผีหมอผีฟ้า ผีเถาน ฯลฯ และนิมนต์พระสงฆ์รูปนั้นมาเข้ากรรม เมื่อท่านออกจากกรรมแล้ว ก็จัดให้มีการฟังเทศน์ตลอดวัน และเรามีความเชื่อว่า หากเราได้ทำบุญแก่พระสงฆ์ผู้ออกกรรมนี้ ถือว่าได้บุญมาก นอกจากจะมี พิธีกรรมทางศาสนาแล้ว เดือนนี้ยังเป็นเวลาที่ชาวในนาสุกพร้อมที่จะทำการเก็บเกี่ยวได้ จึงมีการลง แหกเกี่ยวข้าว และมีการทำปลาร้า เพื่อเก็บเอาไว้เป็นเสบียงตลอดปี

บุญเดือนยี่หรือบุญคุณลาน อยู่ในช่วงเดือนสองหรือเดือนมกราคม เป็นงานบุญคุณ ลานเป็นพิธีที่เกี่ยวกับการทำมาหากินของชาวนา เพราะปกติแล้วเดือนยี่จะเป็นเดือนแห่งการเก็บเกี่ยว เมื่อเกี่ยวข้าวส่งมาถึงลานนวดข้าวแล้ว จะมีการทำบุญกันที่ลานนวดข้าว ด้วยเหตุนี้จึงเรียกว่า บุญคุณ ลาน

นอกจากนี้แล้วยังมีการทำบุญคุ่มและบุญกุ่มข้าวใหญ่ บุญคุ่มคือการที่ชาวบ้านมา รวมกลุ่มกันทำบุญเป็นคุ่ม เป็นหมู่บ้าน สร้างปะรำขึ้น ในตอนกลางคืนมีการนำดอกไม้ธูปเทียนมา รวมกันรับศีลฟังเทศน์ มีมหรสพตลอดคืน รุ่งเช้ามีการทำบุญตักบาตร และถวายอาหารแด่พระสงฆ์ ส่วนบุญกุ่มข้าวใหญ่ เป็นการนำเอาข้าวเปลือกมารวมกันทำบุญกุ่มข้าวใหญ่ มีพิธีการเหมือนกับบุญคุ่ม ซึ่งมีความแตกต่างกันในเรื่องของสถานที่ในการทำบุญ การทำบุญกุ่มข้าวใหญ่จะต้องเป็นศาลา กลางบ้านหรือศาลาโรงธรรม ทุกครัวเรือนจะมีการหาข้าวเปลือกของตนออกมารวมกัน ส่วน ตอนกลางคืนจะมีการเจริญพระพุทธมนต์มีการรับศีลฟังเทศน์ มีงานมหรสพ ตอนเช้ามีการถวาย อาหารและถวายข้าวเปลือก การทำบุญกุ่มข้าวใหญ่นั้นถือว่าได้บุญมาก จึงมีคตินิยมทำกันทุกๆ ปีและ ทุกหมู่บ้านด้วย

บุญเดือนสาม ทำบุญข้าวจี และบุญมาฆบูชา การทำบุญข้าวจีจะเริ่มตอนเช้า โดยใช้ ข้าวเหนียวปั้นใส่น้ำอ้อย นำไปจี่แล้วชุบด้วยไข่ เมื่อสุกแล้วนำไปถวายพระสงฆ์^{๒๗} ...การทำบุญข้าวจี มี คตินิยมทำกันมาก เพราะถือว่าได้บุญกุศลมากและเป็นกาลทานชนิดหนึ่ง เวลาทำกำหนดเอาเดือน สาม เพราะมีกำหนด เช่นนี้ จึงมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า บุญเดือนสาม... นอกจากบุญข้าวจีแล้ว

^{๒๗} บำเพ็ญ ญ อุบล และคณินนิตย์ จันทบุตร, ขนบธรรมเนียมประเพณี และการพระศาสนา อุบลราชธานี ๒๐๐ ปี, (กรุงเทพมหานคร : ชวนพิมพ์, ๒๕๓๕), หน้าที่ ๑๑๑.

ปัจจุบันนี้ได้เพิ่มการทำบุญมาฆบูชาเข้ามาเพราะมาฆบูชาก็เป็นวันสำคัญอีกวันหนึ่ง ตรงกับวันเพ็ญเดือนสาม^{๒๘}

บุญเดือนสี่ หรือ บุญพระเวส [ผเวส] เป็นบุญที่มีการเทศน์พระเวสหรือมหาชาติ เราเรียกว่าบุญพระเวส มีความเชื่อว่าหากผู้ใดได้ฟังเทศน์มหาชาติหรือเรื่องพระเวสสันดรชาดกครบ ๑๓ กัณฑ์ในวันเดียวจะได้ไปเกิดในยุคพระศรีอริยเมตไตรยอันเป็นยุคที่มีความอุดมสมบูรณ์ ในงานบุญนี้ มักจะมีผู้นำของมาฆวาทพระซึ่งเรียกว่า “กัณฑ์หลอน” หรือถ้าเจาะจงถวายพระที่ตนนิมนต์จะเรียกว่า “กัณฑ์จอบ” เพราะจะต้องช่มดูพระที่ตนจะถวายให้แน่ใจก่อน จึงจะถวาย นอกจากนี้จะมีการอุทิศส่วนบุญแก่บรรพบุรุษและยังมีการจัดเลี้ยงขนมจีนอีกด้วย

บุญเดือนห้า หรือบุญสงกรานต์ บางที่เราเรียกว่า บุญสงน้ำ มักจะกระทำในเดือน ๕ หรือในช่วงเดือนเมษายน ซึ่งตรงกับช่วงขึ้นปีใหม่ของไทย จะมีการสงน้ำพระพุทธรูปและพระสงฆ์ตลอดจนรดน้ำผู้ใหญ่ เช่น พ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย นอกจากนี้ยังมีการสงน้ำเครื่องค้ำของคุณเช่น เขานอง งา เขี้ยวหมูตัน ซึ่งถือว่าเป็นสิริมงคล รวมทั้งยังมีการก่อกองทราย [กองปะทาย] และทำบุญอุทิศส่วนกุศลแก่ญาติผู้ล่วงลับ อนึ่ง ในการสงน้ำนั้นเรากำหนดในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๕ ของทุกปี เป็นวันสงด้วยเหตุนี้เราจึงเรียกว่า “งานบุญเดือนห้า”

บุญเดือนหก หรือ บุญบั้งไฟ อยู่ในช่วงเดือนพฤษภาคม เป็นพิธีกรรมที่กระทำขึ้นเพื่อขอฝนจากพระยาแถน [เทวดาแห่งฝน] ให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล เพราะตามปกติแล้ว เดือนหกจะเป็นเดือนที่ฝนเริ่มตก และเป็นฤดูแห่งการทำนา ดังนั้น เมื่อฝนไม่ตกตามฤดูกาล จึงต้องมีการบนบานให้เทวดาบนฟ้าช่วยบันดาลให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล บั้งไฟ จึงเป็นตัวแทนของประชาชนในการขอฝนจากพระยาแถนให้ฝนตกลงมายังพื้นโลก ด้วยเหตุนี้ เราจึงเรียกบุญเดือนหก ว่า “บุญบั้งไฟ” ในงานนี้ทำให้พระสงฆ์และประชาชนมีส่วนร่วมกันเป็นอย่างมาก เนื่องจากมีการแข่งขันการทำบั้งไฟกันระหว่างพระสงฆ์กับประชาชนนอกจากนี้ ยังมีการจัดงานเลี้ยงฉลอง รวมทั้งมีการจัดการแข่งและการเส็งกลอง [การแข่งขันตีกลอง] อีกด้วย และในงานนี้ยังมีการจัดงานบวชนาค ทั้งยังมีบุญวันวิสาขบูชา ซึ่งเป็นการทำบุญในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ ที่มีแบบอย่างตามงานราชประเพณีจากทางราชสำนักกรุงเทพฯ นับตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๔๒ เป็นต้นมา

บุญเดือนเจ็ด หรือ บุญข้าสยะ หรือบางที่เรียกว่า บุญเบิกบ้าน เป็นเดือนที่คนโบราณได้สร้างสืตไว้ เพื่อชำระความสกปรกที่เกิดขึ้นกับร่างกายและจิตใจ เพื่อให้สะอาดและปราศจากมลทิน ดังนั้น ช่วงนี้จึงเป็นช่วงที่จะต้องมีการขับไล่สิ่งต่างๆ เหล่านั้นให้ออกไปจากร่างกายและจิตใจ เราจึงจัดให้มีการทำบุญเดือนเจ็ด ที่เราเรียกว่า “บุญข้าสยะ” [ชำระ]อนึ่ง บุญข้าสยะ คือ บุญกลางบ้าน หรือ บุญเบิกบ้าน ที่ชาวบ้านจะรวมตัวกันทำบุญที่ศาลหลักบ้าน ซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่กลางหมู่บ้าน เราจึงเรียกว่า บุญกลางบ้าน จะมีการนิมนต์พระสงฆ์มาสวดเจริญพระพุทธมนต์ ผูกสายสิญจน์ รอบหมู่บ้าน และบริเวณประรำพิธี ในตอนรุ่งเช้าจะมีการทำบุญตักบาตร และนิมนต์พระสงฆ์มาทำน้มนต์ประพรมไปทั่วทุกหลังคาเรือน

บุญเดือนแปด หรือ บุญเข้าพรรษา ในเดือนแปดนี้เป็นเดือนที่สำคัญในทางพระพุทธศาสนาสำหรับพระสงฆ์ และญาติโยม พระสงฆ์จะเตรียมเข้าพรรษา ในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน

^{๒๘} ธีรรัตน์ ดวงสินธุ์, “แนวคิดเชิงปรัชญาที่ปรากฏในประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๖), หน้าที่ ๑๐.

๘ โดยพระสงฆ์จะอธิษฐานเข้าพรรษา และจะอยู่จำพรรษาลงตลอดระยะเวลา ๓ เดือน มีการทำบุญตักบาตรในช่วงเช้า ส่วนในช่วงบ่ายจะมีการถวายดอกไม้ ธูป เทียน ข้าวสาร สบง จีวร ผ้าอาบน้ำฝน เป็นต้นแด่พระสงฆ์ ส่วนตอนเย็นจะมีการทำวัตรค่ำ อาราธนาศีล และฟังพระธรรมเทศนา

บุญเดือนเก้า ทำบุญข้าวประดับดิน เป็นการทำบุญอุทิศส่วนกุศลแก่ญาติผู้ล่วงลับ โดยการจัดอาหาร หมากพลู เหล้า บุหรี่ ในวันแรม ๑๓ ค่ำ แล้วนำไปวางไว้ใต้ต้นไม้หรือที่ใดที่หนึ่งพร้อมทั้งเชิญวิญญาณของญาติมิตรที่ล่วงลับไปมารับเอาอาหารไปในวันรุ่งขึ้น ต่อมาใช้วิธีกรวดน้ำแทน^{๒๙}

บุญเดือนสิบ ทำบุญข้าวสาก [สลากภัตต์] ตรงกับวันเพ็ญ เดือน ๑๐ หรือเรียกว่า บุญเดือนสิบผู้ถวายจะเขียนชื่อของตนเองลงในภาชนะที่ใส่ของทาน และเขียนชื่อลงในบาตร พระสงฆ์หรือสามเณรรูปใดจับได้สลากของใคร ผู้นั้นจะเข้าไปถวายของ เมื่อพระสงฆ์ฉันเสร็จแล้ว มีการฟังเทศน์ การทำบุญข้าวสากนี้จะมีลักษณะคล้ายกับการทำบุญข้าวประดับดิน แต่ต่างตรงชื่อและวิธีทำ จุดประสงค์ก็คือ เป็นการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้กับญาติพี่น้องที่ตายไป เป็นการทำให้ญาติพี่น้องที่ตายไปเป็นครั้งที่สอง ด้วยเหตุนี้ ชาวบ้านจึงนิยมทำทาน โดยถวายสลากแล้วอุทิศส่วนบุญแก่ญาติพี่น้องที่ตายไปแล้ว

บุญเดือนสิบเอ็ด ทำบุญออกพรรษา หรือบุญเดือน ๑๑ ในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ พระสงฆ์จะแสดงอาบัติ ทำการปวารณาคือการเปิดโอกาสให้ว่ากล่าวตักเตือนกันได้ ต่อมาเจ้าอาวาสหรือพระผู้ใหญ่ จะให้อาวตเดือนพระสงฆ์ให้ปฏิบัติตัวอย่างผู้ทรงศีล เป็นอันเสร็จพิธี พอตกกลางคืนมีการจุดประทัดไปคมไฟ นำไปแขวนไว้ตามต้นไม้ในวัดหรือตามริมรั้ว^{๓๐}

บุญเดือนสิบสอง ทำบุญกฐิน การทำบุญกฐินเริ่มตั้งแต่วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๒ จนถึงวันเพ็ญเดือน ๑๒ สำหรับประชาชนที่อยู่ริมน้ำจะมีการแข่งเรือ [ส่วงเรือ] ... การไหลเรือไฟ ลอยกระทง และในเวลาเดียวกันนี้ ข้าวตังทองและเปลี่ยนเป็นเมล็ดข้าวแล้ว ก่อนจะสุกเต็มที่ก็จะเก็บมาทำข้าวเม่าไว้ถวายพระสงฆ์และเอาไว้กินกันจึงเรียกพิธีช่วงนี้อีกชื่อหนึ่งว่า “บุญข้าวเม่า”^{๓๑} บางแห่งทำบุญดอกฝ้ายเพื่อใช้ทอเป็นผ้าห่มกันหนาวถวายพระภิกษุสามเณร จะมีพลูตะไลจุดด้วย บางแห่งทำบุญโกนจุกลูกสาวซึ่งนิยมทำกันมากในสมัยก่อน^{๓๒}

ฮีตสิบสองของชาวอีสานเป็นขนบที่ประชาชนชาวอีสานถือปฏิบัติมาเป็นเวลานานแล้ว มีบางประเพณีที่ปฏิบัติไม่ครบถ้วนในรายละเอียดในบางท้องที่ แต่ยังคงถือปฏิบัติกันมาถึงปัจจุบัน กล่าวถึงประเพณีฮีตสิบสองของชาวอีสานสามารถกล่าวโดยสรุปได้ดังนี้คือ

“ประเพณีฮีตสิบสองของชาวอีสานนั้น มีความเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาเป็นสำคัญ เป็นความเชื่อที่ยังคงถือปฏิบัติกันทุกชุมชน โดยทั่วไปจะมีความเหมือนกันในแง่ของ จุดมุ่งหมาย วิธีการ กิจกรรม และประโยชน์ในการจัด ซึ่งจะมีความแตกต่างกันในแง่ของรายละเอียด และกิจกรรมในการจัด บางประเพณียังคงปฏิบัติครบทุกปี เช่นบุญผะเหวด บุญสงกรานต์ บุญเข้าพรรษา บุญข้าว

^{๒๙} บำเพ็ญ ญ อุบล และคณินนิตย์ จันทบุตร, **ขนบธรรมเนียมประเพณี และการพระศาสนา อุบลราชธานี ๒๐๐ ปี**, หน้าที่ ๑๑๒.

^{๓๐} เรื่องเดียวกัน, หน้าที่ ๑๑๒.

^{๓๑} เอกวิทย์ ญ กลาง, **ภูมิปัญญาอีสาน**, หน้าที่ ๗๒.

^{๓๒} บำเพ็ญ ญ อุบล และคณินนิตย์ จันทบุตร, **ขนบธรรมเนียมประเพณี และการพระศาสนา อุบลราชธานี ๒๐๐ ปี**, หน้าที่ ๑๑๓.

ประดับดิน บุญข้าวสาก บุญออกพรรษาและบุญกฐิน จะมีบ้างที่ปฏิบัติไม่ครบ มีประเพณีบางอย่างที่จัดเป็นบางปี หรือบางประเพณีในบางท้องถิ่นไม่ได้ปฏิบัติแล้ว เช่น บุญเข้ากรรม บุญคูณลาน บุญข้าวจัญญ์บุญบังไฟ และบุญข้าชะ [บุญชำระ]

ในบางประเพณีมีคนเข้าร่วมมาก และบางประเพณีที่มีคนร่วมน้อย อาจเป็นเพราะความมุ่งแต่ประโยชน์ส่วนตัวและการขาดความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ในประเพณี ซึ่งอาจจะเป็นเพราะเหตุผลทางเศรษฐกิจ และอาจเป็นเพราะประชาชนจะให้ความสนใจในประเพณีที่จัดขึ้นทุกปีมากกว่าประเพณีที่มีการจัดเป็นบางปีหรือไม่ได้จัดแล้ว ความสนใจก็จะมีลดน้อยลง

ทั้งนี้ก็มีสาเหตุมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และเวลา ทั้งยังมองไม่เห็นประโยชน์และคุณค่าของประเพณี รวมทั้งการมองว่า ประเพณีเป็นเรื่องของคนแก่ ในเรื่องของอนุรักษและการส่งเสริมนั้น ประเพณีทั้งสิบสองเดือน ควรได้นับการส่งเสริมและอนุรักษให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น รวมทั้งต้องมีการปรับปรุงให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน และการกำหนดให้มีการศึกษาในหลักสูตรระดับต่างๆ ด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บุญผะเหวด บุญสงกรานต์ บุญเข้าพรรษา บุญออกพรรษาและบุญกฐิน เป็นต้น^{๓๓}

กล่าวโดยสรุปแล้ว ในการปฏิบัติตามฮีตสิบสองของชาวอีสานนั้น เป็นประเพณีที่มุ่งเน้นในเรื่องของการปฏิบัติเพื่อบุญเป็นสำคัญ ดังจะเห็นได้จากการที่มีคำว่า “บุญ” นำหน้า ทั้งสิบสองเดือน ควรที่จะมีการส่งเสริมสนับสนุนและมีการอนุรักษให้มีการสืบทอดประเพณีเหล่านี้สืบต่อไป

๒.๓.๒ ประวัติความเป็นมาประเพณีแห่เทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานี

เป็นประเพณีซึ่งเกิดขึ้นจากการยึดถือปฏิบัติตามจารีตประเพณีของชาวอีสานที่เรียกว่า “ฮีตสิบสอง คองสิบสี่” ชาวอุบลส่วนใหญ่มิ่วชีวิตอยู่บนพื้นฐานความเชื่อพุทธศาสนา พราหมณ์ ผีสงและธรรมชาติ อย่างผสมกลมกลืนเช่นเดียวกันชาวอีสานโดยทั่วไป ประเพณีวัฒนธรรมที่ปรากฏทั้งในส่วนที่เป็นความคิด พิธีกรรมและวัตถุ ส่วนใหญ่ยังเป็นไปตามฮีตและคองดั้งเดิม ซึ่งมีฮีตสิบสอง คองสิบสี่เป็นหลัก

การประพฤติปฏิบัติของชาวอีสานตามขนบธรรมเนียมที่เรียกว่า ฮีตสิบสองคองสิบสี่ นั้น เป็นสิ่งที่ยึดถือและปฏิบัติมานาน และความเชื่อในขนบธรรมเนียมประเพณีดังกล่าว ล้วนมีพื้นฐานมาจากความเชื่อในทางศาสนาพราหมณ์ และศาสนาพุทธ รวมทั้งความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติ เช่น ภูตผี ปีศาจ หรือการเชื่อในผีปอบ ที่ชาวอีสาน และชาวอุบลราชธานี ให้ความเคารพนับถือ และเป็นเสมือนผู้มีอำนาจ และมีความศักดิ์สิทธิ์ อนึ่ง ชาวอีสาน เป็นกลุ่มของบุคคลที่มีความผูกพันกับธรรมชาติและประกอบอาชีพเกษตรกรรม ดังนั้น การกระทำหรือพิธีกรรมที่เกิดขึ้นทั้งหมดตลอดสิบสองเดือนนั้นล้วนแต่เป็นสิ่งที่ยึดถือและปฏิบัติ เพื่อสร้างขวัญกำลังใจให้กับตนเอง พวกพ้องในการประกอบอาชีพ การดำรงชีวิตอยู่ แม้ว่าพิธีกรรมบางอย่างจะเริ่มสูญหายหรือไม่สามารถปฏิบัติได้อย่างครบถ้วนเหมือนอย่างเช่นในอดีตก็ตาม แต่ยังคงมีเห็นอยู่ทั่วไปในภาคอีสาน ส่วนประเพณีแห่เทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานีเองก็เป็นธรรมเนียมที่ยึดถือปฏิบัติเรื่อยมาจนปัจจุบัน แม้ว่าจะมีบางอย่างที่ต้องปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสังคมปัจจุบันก็ตาม และหากเราจะกล่าวว่า ฮีตสิบสองคองสิบสี่

^{๓๓} ประดับ ก้อนแก้ว, เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี ประวัติการจัดทำ และการประกวด, (อุบลราชธานี : กรู๊ฟไทยกราฟฟิค, ๒๕๓๑) หน้าที่ ๒๕.

นั้น เป็นโครงสร้างทางความคิด ความเชื่อ ตลอดจนแนวทางในการประพฤติปฏิบัติของชนชาวอีสาน ก็คงจะไม่เป็นการกล่าวเกินจริง

ภูมิปัญญาที่มีอยู่ในฮีตสิบสองคองสิบสี่ไม่อาจประเมินได้ว่ามีความลึกซึ้งมากหรือน้อย กว่าภูมิปัญญาในวัฒนธรรมอื่นๆ ทว่าอาจตั้งข้อสังเกตได้ว่า ฮีตสิบสองคองสิบสี่เป็นโครงสร้างทาง ความคิด ความเชื่อ และเป็นทั้งพลังในการหล่อหลอมและสร้างความผูกพันให้กับคนอีสานมีสำนึก แน่นแฟ้นอยู่กับสังคม เครือญาติผู้จำเริญรอยตามวิถีชีวิตของชาวนา ที่มีฤดูกาลทางธรรมชาติ เป็นตัว กำหนดการประกอบพิธีกรรม ฮีตสิบสองคองสิบสี่ จึงเป็นประเพณีวัฒนธรรมชีวิต ที่มีพลังอำนาจให้คน ผู้อยู่ในวัฒนธรรมนั้นจัดการกิจของตน ครอบครัวและชุมชนได้ลงตัว แม้จะถูกแทรกแซงและถูก ครอบงำโดยกระแสทุนนิยมและอำนาจนิยมของชาติรัฐและการศึกษาสมัยใหม่ในปัจจุบัน การเพิ่มงาน บุญหรือวันสำคัญของทางราชการ ก็มีอาจทำให้วิถีชีวิตของคนอีสานที่ผูกพันอยู่กับฮีตคองที่จัดไว้อย่าง ลงตัว ยังคงสามารถดำเนินต่อไป ตามนัยของการผลผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมให้สอดคล้องกับบริบทที่ เปลี่ยนไป

จากข้อความดังกล่าวข้างต้น อาจจะทำให้มองเห็นวิถีชีวิตของชาวจังหวัด อุบลราชธานีที่มีสิ่งหนึ่งเข้ามาเกี่ยวข้องเหมือนกับประชาชนในภูมิภาคอื่นๆ ของประเทศไทยโดยมี หลักคำสอนทางศาสนาพุทธมาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจและยึดถือปฏิบัติตาม ซึ่งวิถีชีวิตของแต่ละ สังคมย่อมมีเหมือนและแตกต่าง^{๓๔}

วิถีชีวิตของคน “พฤติกรรมที่กระทำสืบทอดกันมาจนเป็นประเพณีในประเทศไทย... ลักษณะของพฤติกรรมทางประเพณีจะมีแตกต่างกันไปบ้างตามความยึดมั่นในศาสนาของแต่ละ ท้องถิ่น แต่กล่าวโดยรวมแล้วก็คล้ายคลึงกัน และเหมือนกัน ความแตกต่างมีเพียง เล็กน้อย ซึ่งทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ ภาษา เชื้อชาติ และลักษณะของสังคม...” และในการปฏิบัติตามจารีตดังกล่าวนี้ มีการกระทำสืบทอดกันเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน แม้ว่าจะมี กระแสของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมมาอย่างมากมายเพียงใดก็ตาม^{๓๕}

หากมองย้อนกลับไปถึงสาเหตุ หรือ ความเป็นมาของงานประเพณีแห่เทียนพรรษาจะ พบว่า ประเพณีแห่เทียนพรรษานั้น ยังไม่ได้มีรูปแบบ ขั้นตอน หรือกระบวนการในการจัดทำที่ชัดเจน ดังเช่น ในปัจจุบัน ประเพณีแห่เทียนพรรษาของชาวจังหวัดอุบลราชธานีนั้น เป็นประเพณีเกิดขึ้นมา จากความเชื่อในเรื่องการทำบุญตามฮีตสิบสอง คองสิบสี่ ซึ่งมีการทำบุญเข้าพรรษาในเดือนแปด โดยที่ พระสงฆ์จะอยู่จำพรรษา ๓ เดือน ส่วนประชาชน จะทำบุญจนครบ ๓ เดือน และในเดือนแปดนี้ ประเพณีที่สำคัญในวันเข้าพรรษา จะมีการถวายผ้าอาบน้ำฝน ถวายดอกไม้ ธูปเทียนรักษาศีลภาวนา ตลอด ๓ เดือน ส่วนการถวายเทียนเป็นพุทธบูชาขึ้น ก็ได้ดำเนินเรื่อยมาในรูปแบบธรรมดา จน กลายเป็นประเพณีแห่เทียนพรรษา ที่ดำเนินอยู่ในปัจจุบัน

^{๓๔} เอกวิทย์ ฌ กลาง, ภูมิปัญญาอีสาน, หน้า ๖๖-๖๗.

^{๓๕} สุรินทร์ คล้ายจินดา, แห่เทียนพรรษาอุบลราชธานี, (อนุสาร อ.ส.ท. ปีที่๑๘ ฉบับที่๑๒ ก.ค. ๒๕๒๑), หน้า ๒๓.

อนึ่ง ตามความมุ่งหมายสำคัญประการหนึ่งของการเข้าพรรษา คือ เพื่อให้ภิกษุสามเณร ได้มีเวลาศึกษาเล่าเรียนและปฏิบัติศาสนกิจได้เต็มที่^{๓๖} นอกจากจะใช้เวลาในการศึกษาเล่าเรียนในเวลากลางวันแล้ว ยังมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาในเวลากลางคืนอีกด้วย การศึกษาในเวลากลางวันไม่เกิดปัญหา เพราะมีความสว่างเพียงพอ แต่ในเวลากลางคืนจะมีปัญหา เพราะหากพระภิกษุใช้แสงสว่างจากกองไฟ ซึ่งมักจะก่อปัญหาให้เกิดขึ้นกับผู้ศึกษาเล่าเรียนในการเติมฟืนเข้ากองไฟ ดังนั้นวิธีแก้ไขก็คือ การใช้แสงสว่างจากใต้ แต่ใต้หรือกะบอง นั้นได้สร้างความเดือดร้อนและรำคาญแก่ผู้ศึกษาเล่าเรียน อันเนื่องมาจากกลิ่น และควัน ซึ่งสามารถทำให้ผู้เรียนนั้นเสียสมาธิได้ และนอกจากนี้ยังอาจจะเกิดเพลิงไหม้ได้ หากไม่ระมัดระวัง ดังนั้น ความจำเป็นที่จะต้องนำเอาเทียนเข้ามาใช้ในการแก้ปัญหา จึงเป็นอีกวิธีหนึ่ง เพราะแสงสว่างจากเทียนนั้นให้ความสว่างเพียงพอและมีความสม่ำเสมอ และทำให้พระภิกษุไม่เสียเวลาในการศึกษาเล่าเรียนทั้ง เทียนยังไม่มีกลิ่นและควันที่แรงเหมือนการใช้ อย่างอื่น พระภิกษุจึงนิยมนำเอาเทียนมาใช้ในการศึกษาเล่าเรียนในเวลากลางคืน

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น พุทธศาสนิกชน จึงได้นำเอาเทียนไปถวายในเทศกาลบุญเข้าพรรษา เพื่อให้พระภิกษุได้นำไปใช้จุดให้แสงสว่างในเวลากลางคืน และจะได้ศึกษาพระธรรมวินัย เพื่อที่จะได้นำเอาสิ่งเหล่านี้ มาเทศนาสั่งสอนประชาชนต่อไป

จุดเริ่มต้นของการถวายเทียนนั้น มีผู้เข้าใจถึงประโยชน์ของการให้แสงสว่างเป็นทาน โดยการนำเอาเทียนขี้ผึ้งไปถวายวัด แล้วต่อมาสามารถทำเทียนไขได้ แต่ก็ยังไม่พอใจที่ได้แสดงศรัทธาเพียงเท่านั้น จึงได้คิดทำเทียนที่ใหญ่ขึ้นในลักษณะที่เป็นพุ่มเทียนและต่อมาได้มีการทำต้นเทียนขนาดใหญ่แล้วนำไปถวายวัดในเทศกาลเข้าพรรษา มีการนำไปถวายวัด โดยการแห่เป็นขบวน เรียกว่า “การแห่เทียนพรรษา” และเมื่อมีการปฏิบัติสืบต่อๆ กันมา เรียกว่า “ประเพณีแห่เทียนพรรษา” ในที่สุด^{๓๗}

สำหรับงานประเพณีแห่เทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานีนั้น ได้รับอิทธิพลความเชื่อเรื่องอานิสงส์ของการถวายขี้ผึ้งและการถวายแสงสว่างเป็นทาน และรวมเข้ากับความเชื่อในเรื่องฮีสตีสองคองสิบสี่ในงานบุญเดือนแปด หรืองานบุญเข้าพรรษา ตลอดจนความอุดมสมบูรณ์ของรวงผึ้ง จึงชื่อเรียกว่า “ดวงอุ้มผึ้ง” เข้าด้วยกัน จากตรงนี้เองได้ส่งผลให้พิธีการถวายเทียนพรรษาที่ทำจากขี้ผึ้งเพื่อให้ความสว่างถวายแด่พระสงฆ์ เพื่อใช้ในการศึกษาพระธรรมในตอนกลางคืน จึงได้ถือกำเนิดเป็นประเพณีขึ้นมา

หากจะมองหาสาเหตุของการเกิดประเพณีแห่เทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานี นั้น น่าจะมีสาเหตุมาจากการทะเลาะเบาะแว้งกันของประชาชนในงานแห่ขบวนบั้งไฟที่จัดขึ้นมาถวายการต้อนรับแก่เจ้านายซึ่งมาเป็นข้าหลวงใหญ่ของจังหวัด ในงานนี้ นอกจากประชาชนจะเกิดทะเลาะวิวาทกันแล้ว บั้งไฟยังได้ตกลงมาเป็นอันตรายแก่ประชาชนผู้ที่มาร่วมงานแห่บุญบั้งไฟในครั้งนี้ด้วย อนึ่ง งานแห่บุญบั้งไฟ ถูกจัดขึ้นเพื่อเป็นการต้อนรับเจ้านายซึ่งมาเป็นข้าหลวงใหญ่ประจำจังหวัดอุบลราชธานี ในสมัยนั้น ราวปี พ.ศ. ๒๔๔๓ - ๒๔๔๔ ผู้ที่เป็นข้าหลวงใหญ่คือ กรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์ เมื่อเกิดเหตุการณ์ดังกล่าว กรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์จึงทรงดำริให้มีการเปลี่ยนแปลง

^{๓๖} ประดับ ก้อนแก้ว, เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี ประวัติการจัดทำ และการประกวด, หน้า ๒๘.

^{๓๗} สมชาย ใจดี และยรรยงค์ ศรีวรภรณ์, ประเพณีและวัฒนธรรมไทย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, ๒๕๓๘), หน้า ๖.

ประเพณีในการต้อนรับเจ้านาย ซึ่งแต่เดิมนั้น เป็นประเพณีงานบุญบังไฟ ก็ให้เปลี่ยนมาเป็นประเพณีแห่เทียนพรรษา ตามแบบราชสำนักกรุงเทพฯ และในขณะนั้นทางจังหวัดอุบลราชธานียังไม่มีการแห่เทียนพรรษาเลย “...ด้วยเหตุการณ์หล่อเทียนพรรษา และมีขบวนแห่นี้ จึงมีประเพณีแต่ครั้งพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงสรพลธิประสงค์...ทรงเป็นผู้ริเริ่มดัดแปลงให้เป็นงานใหญ่สืบมาเท่าทุกหัวเมืองในภาคอีสานกระทั่งบัดนี้”^{๓๘}

นอกจากนี้แล้วยังมีการกล่าวถึงการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาในช่วงเวลาดังกล่าว ซึ่งจัดเป็นครั้งแรก ดังมีรายละเอียดต่อไปนั้เวลาเข้าปุริมพรรษาไม่เคยทำเทียนใหญ่รวมกันเลย เพียงหาธูปเทียนได้ตามกำลังแล้วนำไปถวายพระเท่านั้น แต่ถ้าเป็นหัวเมืองใหญ่เช่นเมืองอุบลฯ นครราชสีมาฯ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงสรพลธิประสงค์ ข้าหลวงต่างพระองค์ ได้ทรงให้ชาวเมืองมารวมกันหล่อทรงให้ต้นเทียนใหญ่ทำในวันข้างขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๘ ทรงให้มีต้นเทียนใหญ่ถวายเข้าพรรษา ในเมืองอุบลฯ ทุกๆ วัดเวลากลางคืนของวันนี้ ให้เฒ่าแก่หนุ่มสาวชาวพื้นเมืองมารวมเสพหนัง มีหมอลำหมอลำพิณพาทย์ฆ้องวง แคนวงสนุกสนานไปตลอดทั้งคืน รุ่งเช้าของวันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๘ เป็นวันเข้าพรรษา ทรงให้มีตักบาตรเลี้ยงพระรวมกันใหญ่ ทั้งบรรดาข้าราชการ พ่อค้า คฤหบดี โปรตฯ ชาวเมืองบรรดาพ่อค้า ข้าราชการผู้ที่มีเกวียนวิ่งหรือรถม้า ประดับตกแต่งโคเกวียนม้า ลา เพื่อเข้าพิธีขบวนแห่ ไปรวมกันที่หน้าศาลากลางมณฑล เวลาเที่ยงวัน

ก่อนหน้านี้จะมีการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาในครั้งแรกนั้น ในสมัยที่จังหวัดอุบลราชธานี ยังเป็นเมืองประเทศราชอยู่นั้น ยังไม่ปรากฏว่ามีงานประเพณีแห่เทียนพรรษาอยู่เลย ดังนั้น การถวายเทียนพรรษาในบุญเข้าพรรษา จะทำขึ้นตามแบบแต่ละบ้าน กล่าวคือ ทุกบ้านจะมีการพันเทียน (หรือที่เรียกว่ามีการสืเทียน)จากขี้ผึ้งเป็นของตนเอง ซึ่งหาได้ไม่ยากในสมัยนั้น อีกทั้งการใช้เทียนยังไม่ได้ได้รับความนิยม เนื่องมาจากมีราคาสูง จนมาถึงปัจจุบัน หากกล่าวถึงจังหวัดอุบลราชธานี มักจะนึกถึงความยิ่งใหญ่ ความงดงามวิจิตรของต้นเทียนพรรษาที่ได้กลายเป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดอุบลราชธานีแทน “ดอกบัว” ที่เป็นความหมายเดิมของจังหวัด

ด้วยเหตุผลอีกประการหนึ่งที่ทำให้ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี มีความเลืล้าเลอค่ามายาวนาน เหนือจังหวัดอื่นใดนั้น เนื่องจากเป็นเมืองแห่งพระพุทธศาสนา มีพระอริยสงฆ์ที่มีชื่อเสียงทั้งสายคันธุระ และสายวิปัสสนากรรมฐาน^{๓๙}

ในความเป็นจังหวัดอุบลราชธานีกับความยิ่งใหญ่และงดงามของต้นเทียนพรรษานั้น แต่เดิมเป็นเพียงการกระทำขึ้นเพื่อแสดงถึงความเชื่อและความศรัทธา ตามขนบธรรมเนียมของชาวพุทธด้วยความเชื่อว่า การถวายเทียนจะส่งบุญกุศลให้เกิดปัญญาแก่ผู้ถวายเทียนพรรษา มิใช่การกระทำเพื่อแสดงออกถึงความยิ่งใหญ่ หรือเป็นการอวดอ้างความเป็นชาวอุบลราชธานีว่า เป็นผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์มากกว่าประชาชนในท้องถิ่นอื่น แต่เกิดจากความคิดสร้างสรรค์ของช่างเทียนในการสร้างความยิ่งใหญ่ จึงทำให้เกิดแนวคิดในการขยายฐานและส่วนประกอบให้มีความใหญ่โตขึ้น โดยการคิด

^{๓๘} เดิม วิภาคย์พจนกิจ, ประวัติศาสตร์อีสาน, หน้าที่ ๕๖๔.

^{๓๙} ฉัญพัฒน ศรีบุญสถิตพงษ์, “บทบาทของเทศบาลนครอุบลราชธานีในการอนุรักษ์ วัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๑), หน้าที่ ๒.

ประดิษฐ์เขียนให้เป็นรูปสัตว์ต่างๆ ในป่าหิมพานต์ หรือเรื่องราวในชาดกทางพระพุทธศาสนา หรือเรื่องราวทางพุทธประวัติ ซึ่งการประดิษฐ์ต้นเขียนในปัจจุบันมี ๒ รูปแบบ คือประเภทติดพิมพ์ และประเภทแกะสลัก

ดังนั้น รูปแบบของเขียนพระราชของทางจังหวัดอุบลราชธานีจึงมีความวิจิตรพิศดารมากยิ่งขึ้น ขนาดของฐานและองค์ประกอบที่ขยายใหญ่กว่าเดิม จนบางครั้งทำให้ไม่สามารถมองเห็นเขียนพระราชที่เป็นหลัก เพราะถ้าขนาดของเขียนพระราชมีขนาดใหญ่มากขึ้นเท่าใด จะเป็นการเพิ่มค่าใช้จ่ายในการจัดทำมากขึ้นตามลำดับ ซึ่งจากเหตุการณ์ดังกล่าว ได้ส่งผลต่อผู้ที่มีส่วนร่วมในหลายๆ ฝ่าย ที่ต้องทุ่มเทงบประมาณในการจัดสร้างและแรงงานที่ร่วมกันจัดทำต้นเขียนพระราช เพื่อให้ได้รับชัยชนะในการประกวดแข่งขัน เพื่อความมีชื่อเสียง เกียรติยศ และศักดิ์ศรีของวัดที่เข้าร่วมประกวด จากจุดนี้เอง ได้ทำให้สาระหลักของประเพณีด้านพระพุทธศาสนาได้ถูกลบเลือนและจางหายไป จนในที่สุดอาจจะเหลือแต่เพียงการสืบสานศิลปวัฒนธรรมด้านแกะสลักเขียน หาใช้การสร้างเพื่อการดำรงอยู่ของความหมายและคุณค่าที่แท้จริงของงานประเพณี^{๕๐}

๒.๔ สรุป

ประเพณีเข้าพรรษานั้นได้มีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล พระพุทธเจ้าทรงทรงพบปัญหาในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของเหล่าสาวกในช่วงฤดูฝน เกิดเหตุการณ์ทำให้ชาวบ้านได้พากันติเตียนบรรดาเหล่าสาวก พระพุทธเจ้าจึงทรงบัญญัติสิกขาบทไว้เพื่อให้พระภิกษุปฏิบัติในช่วงเข้าพรรษาไม่ว่าจะเป็นเรื่อง ความเป็นมาของการเข้าพรรษาในสมัยพุทธกาล ความสำคัญและประโยชน์ของการเข้าพรรษา ประเภทของการเข้าพรรษาของพระสงฆ์ ข้อยกเว้นการจำพรรษาของพระสงฆ์ อาณิสส การจำพรรษาของพระสงฆ์ที่จำครบพรรษา นับว่าเป็นระเบียบแบบให้พระภิกษุประพฤติปฏิบัติ และสืบทอดมาจนถึงสมัยปัจจุบัน

ประเพณีเข้าพรรษาในประเทศไทยนั้นพบหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้แก่ศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหง ที่ได้บันทึกเรื่องราวความเป็นมาต่างๆ ของประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา ตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย สมัยกรุงอยุธยา สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ เป็นลำดับเรื่อยมา ทำให้เห็นรายละเอียดความผูกพันของคนไทยในอดีตกับประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา และพระพุทธศาสนา ทำให้เข้าใจเจตนาที่แท้จริงของการแห่เทียนพรรษาในอดีต

ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานี มีความเชื่อมาจกดั้งเดิมมาจากขนบธรรมเนียมที่มีมาแต่โบราณของชาวอีสานที่เรียกว่า “ฮีตสิบสอง คองสิบสี่” โดยเชื่อว่าบุญเดือนแปด หรือบุญเข้าพรรษา เป็นเดือนที่สำคัญในทางพระพุทธศาสนาสำหรับพระสงฆ์ และญาติโยม โดยพระสงฆ์จะอธิษฐานเข้าพรรษา และจะอยู่จำพรรษาตลอดระยะเวลา ๓ เดือน โดยวัดอุประสงค์ที่ทำถวายในช่วงแรก เพื่อให้พระภิกษุใช้แสงสว่างในการเล่าเรียนศึกษา แต่ต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงเป็นลำดับจนเป็นงานที่ยิ่งใหญ่ในระดับจังหวัด และระดับประเทศ ซึ่งในรายละเอียดจะได้กล่าวถึงในบทถัดไป

^{๕๐} อิศารัตน์ ดวงสินธุ์, แนวคิดเชิงปรัชญาที่ปรากฏในประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา, หน้าที่ ๑๗.

บทที่ ๓

การเปลี่ยนแปลงประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของชาวพุทธ จังหวัดอุบลราชธานี

ในรายละเอียดของบทนี้ผู้วิจัย ผู้วิจัยจะได้นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับ การเปลี่ยนแปลง ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานีในด้านต่างๆ การจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาของชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานีในยุคปัจจุบัน และสรุปผลการวิจัย ซึ่งทางผู้วิจัยจะได้นำเสนอรายละเอียดดังต่อไปนี้

๓.๑ การเปลี่ยนแปลงประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานี

การเปลี่ยนแปลงของประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานี หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ของประเพณีแห่เทียนพรรษาของชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานีในแต่ละยุค นับตั้งแต่พ.ศ. ๒๕๒๐ ถือว่าประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาเข้าสู่ยุคทองเที่ยวทางวัฒนธรรมประเพณีโดยแท้จริง เนื่องจากภาครัฐส่งเสริมให้เป็นการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประเพณีระดับประเทศ ตามที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจากเอกสาร อาจแบ่งได้เป็น ๖ ด้านดังนี้

๓.๑.๑ การเปลี่ยนแปลงด้านวัตถุประสงค์ของการจัดงาน

ในการศึกษาวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งการเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์ของการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานีเป็น ๒ ยุค โดยยุคดั้งเดิมนับตั้งแต่เริ่มต้นประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาจนถึงปี พ.ศ.๒๕๒๐ ยุคใหม่นับตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๐ เป็นต้นมาจนถึงในปัจจุบันดังนี้

๑. การเปลี่ยนแปลงด้านวัตถุประสงค์ของการจัดงานยุคดั้งเดิม

วัตถุประสงค์ของการจัดงานยุคดั้งเดิมนั้น เพื่อปฏิบัติตามคำสั่งสอนของบรรพบุรุษในเรื่องที่เกี่ยวกับข้อพระพฤติหลักปฏิบัติตามฮีต ๑๒ คอง ๑๔ ในงานบุญเดือน ๘ หรือ วันบุญเข้าพรรษา และเป็นการปฏิบัติเพื่อหวังผลที่จะได้จากการทำบุญตามความเชื่อที่ได้รับฟังมาจากบรรพบุรุษ และพุทธชาดก ในขณะที่วัตถุประสงค์ของการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี ในช่วงปลายของยุคนี้ เริ่มจะเป็นการนำวัฒนธรรม และประเพณีมาใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างชาติ รวมกลุ่ม รวมสังคมให้เป็นปึกแผ่นให้เกิดขึ้นในเมืองอุบลราชธานี

๒. การเปลี่ยนแปลงด้านวัตถุประสงค์ของการจัดงานยุคยุคใหม่

วัตถุประสงค์ของการจัดงานยุคยุคใหม่นั้น เป็นการจัดงานประเพณีที่ยังคงวัตถุประสงค์ยุคดั้งเดิม คือ เพื่อเป็นเครื่องพุทธบูชา และเป็นการทำบุญในเทศกาลทางพุทธศาสนา และเป็นการปฏิบัติตามหลักฮีต ๑๒ คอง ๑๔ นอกจากนั้นได้มีการเพิ่มเติมวัตถุประสงค์ในการจัดงานประเพณีทางด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยนำงานประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี มาเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมทางด้านการท่องเที่ยว เพื่อสร้างรายได้ให้เกิดขึ้นในท้องถิ่น การได้มาซึ่งปัจจัยในการทำต้นเทียนพรรษา รวมถึงวิธีการได้มาซึ่งต้นเทียนพรรษา เปลี่ยนแปลงไป ผู้วิจัยจักได้นำเสนอในหัวข้อต่อไป

๓.๑.๒ การเปลี่ยนแปลงด้านการได้มาซึ่งปัจจัยในการทำต้นเทียนพรรษา

ในการศึกษาวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งการเปลี่ยนแปลงการได้มาซึ่งปัจจัยในการทำต้นเทียนพรรษาเป็น ๒ ยุค โดยยุคดั้งเดิมนับตั้งแต่เริ่มต้นประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาจนถึงปี พ.ศ.๒๕๒๐ ยุคใหม่ นับตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๐ เป็นต้นมาจนถึงในปัจจุบันดังนี้

๑. การได้มาซึ่งปัจจัยในการทำต้นเทียนพรรษายุคดั้งเดิม

การได้มาซึ่งปัจจัยในการทำต้นเทียนพรรษายุคดั้งเดิมนั้น เป็นการได้ปัจจัยที่นำมาใช้จัดทำต้นเทียนพรรษา โดยการเรียไร หรือ บริจาคเป็นทาน จากคนที่อยู่ในคุ้มบ้านเดียวกัน คนในคุ้มวัดเดียวกัน เป็นการช่วยเหลือ และบริจาค ข้าว ฝักรูป ออกรณ อาหาร เงิน เท่าที่ตัวเองมีกำลังบริจาค

๒. การได้มาซึ่งปัจจัยในการทำต้นเทียนพรรษายุคใหม่

การได้มาซึ่งปัจจัยในการทำต้นเทียนพรรษายุคใหม่นั้น ทางวัดจะเป็นผู้หาปัจจัยที่เป็นตัวเงินนำไปซื้อวัสดุ อุปกรณ์ ที่จำเป็นต่อการจัดทำต้นเทียนพรรษามาเอง ซึ่งมีการบริจาคเรียไร วัสดุ อุปกรณ์บ้างแต่ไม่มาก ต่างในยุคดั้งเดิม สาเหตุเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านทรัพยากร จำนวนของป่าไม้ และความอุดมสมบูรณ์ของป่ารอบตัวเมืองอุบลราชธานีที่มีจำนวนลดลง แบบแผนวิถีชีวิตในการออกไปหาซื้อฝักรูปตามป่าที่เป็นไปได้ยากขึ้น อีกทั้งภายหลังจากหน่วยงานภาครัฐ คือ เทศบาลนครอุบลราชธานีได้มีการสนับสนุนเงินช่วยเหลือในการจัดทำต้นเทียนพรรษาเป็นประจำทุกปี และยังมีการสนับสนุนเงินช่วยเหลือทางคุ้มวัดในการจัดทำต้นเทียนพรรษาในรูปของ ผู้อุปถัมภ์ ที่เป็นหน่วยงานจากทั้งภาครัฐ และเอกชนที่มีจุดเป้าหมายเน้นไปเชิงการค้า และการประชาสัมพันธ์หน่วยงานของตน เพื่อนำเงินไปซื้อปัจจัยที่จำเป็นในการจัดทำต้นเทียนพรรษาของแต่ละคุ้มวัด ซึ่งขึ้นอยู่กับระดับความสัมพันธ์ระหว่างทางวัด และ หน่วยงานที่เป็นผู้อุปถัมภ์

๓.๑.๓ การเปลี่ยนแปลงด้านการจัดทำต้นเทียนพรรษา

การทำต้นเทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานีมีประวัติการทำมายาวนาน เกิดการเปลี่ยนแปลงจากอดีตจนถึงปัจจุบันมากมาย ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจากเอกสารแล้วพบว่าการจัดทำต้นเทียนพรรษาของชาวจังหวัดอุบลราชธานี แบ่งออกได้เป็น ๓ ยุคดังนี้

๑. การจัดทำต้นเทียนพรรษายุคต้น (พ.ศ.๒๔๔๔ - พ.ศ.๒๔๗๙)

ก่อนสมัยพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงสรพลธิประสงค์ ราวปี พ.ศ.๒๔๔๔ เป็นผู้สำเร็จราชการเมืองอุบล ชาวอุบลไม่มีการหล่อเทียนแห่เทียนเช่นปัจจุบัน ชาวบ้านจะพันเทียนยาวรอบศีรษะไปถวายพระเพื่ออุทิศบูชาจำพรรษา ครั้นในสมัยกรมหลวงสรพลธิประสงค์ ได้เป็นผู้สำเร็จราชการที่เมืองอุบล คราวหนึ่งมีการแห่บั้งไฟที่วัดกลาง มีคนไปดูมาก ในการแห่บั้งไฟมีตึกกันจนขบวนแห่กันจนถึงความตาย เสด็จในกรมเห็นว่าไม่ดี จึงให้เลิกการแห่บั้งไฟและเปลี่ยนเป็น การแห่เทียนแทนการแห่เทียนแต่เดิมไม่ได้จัดใหญ่โตเช่นปัจจุบัน เพียงแต่ชาวบ้านร่วมกันบริจาคเทียน แล้วนำเทียนมาติดกับลำไม้ไผ่ที่เตรียมไว้ตามรอยต่อ หากกระดาษจ้งโก [กระดาษสีเงินสีทอง] ตัดเป็นลายพันปลาปิดรอยต่อ เสร็จแล้วนำต้นเทียนไปมัดติดกับปั๊บน้ำมันก๊าด ฐานของต้นเทียนใช้ไม้ตีเป็นแผ่นเรียบหรือทำสูงขึ้นเป็นชั้นๆ ติดกระดาษเสร็จแล้วมีการแห่ไปถวายวัดพาหนะที่ใช้นิยมใช้คือเกวียน หรือ

^๑ สรัญพัฒน์ ต้นสุขเกษม, “การสื่อสาร และการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี”, นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้าที่ ๑๑๑ - หน้าที่ ๑๑๒ .

ล้อเลื่อนที่ใช้วัวหรือคนลากจูง การแห่ของชาวบ้านก็จะมีฆ้อง กลอง กรับ และการฟ้อนรำด้วยความสนุกสนาน

๒. การทำต้นเทียนพรรษายุคกลาง (พ.ศ.๒๔๘๐ - พ.ศ.๒๕๐๐)

ในระยะเวลาประมาณปี พ.ศ.๒๔๘๐ การทำต้นเทียนได้พัฒนาขึ้นถึงขั้นใช้การหล่อเข้าพิมพ์ที่เป็นลายง่ายๆ เช่น ประจำยาม กระจิงตาอ้อย บัวคว่ำ บัวหงาย ก้ามปู ฯลฯ แล้วนำไปติดที่ลำต้นเทียน ช่างผู้มีชื่อเสียงในทางนี้คือ นายโพธิ์ ส่งศรี ซึ่งเป็นผู้ที่ริเริ่มในการตกแต่งต้นเทียนประกวดในวันเข้าพรรษาและเป็นผู้ริเริ่มให้มีการลอยกระทงในวันออกพรรษาที่จังหวัดอุบลราชธานี นอกจากนี้ยังเป็นผู้ริเริ่มในการเอาลายต้นเทียนมาเป็นลายในการทอผ้าไหม ลายที่นายโพธิ์ทำขึ้นเป็นลายง่ายๆ เช่น ลายประจำยาม กระจิงตาอ้อย ใบเทศ บัวคว่ำบัวหงาย นอกจากนี้ ยังมีลายที่เป็นลายแม่แบบได้แก่ ลายกระหนกสามตัว ลายกระหนกเปลว ลายกระหนกใบเทศ ลายกระหนกลายบัว ลายกระหนกนก ลายกรวยเชิง ลายดอกพิกุล ลายดอกกล่ำควน เป็นลวดลายประกอบในต้นเทียน ในปัจจุบันได้มีวิวัฒนาการขึ้นมา ได้แก่ ลายคชะ ลายกระบี่ ลายกินรี เป็นต้น นายโพธิ์เป็นช่างทำต้นเทียนให้กับวัดทุ่งศรีเมือง อำเภอเมืองจังหวัดอุบลราชธานี ต่อมา นายสวน คุณผล ได้นำวิธีการดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ และประดับฐานต้นเทียนด้วยรูปปั้นสัตว์และลายไม้ฉลุ ทำให้ดูสวยงามมากขึ้น ผลงานทำต้นเทียน ของนายสวน คุณผล จึงมักจะได้รับรางวัลชนะเลิศอยู่เป็นประจำ

ต่อมาในช่วงปี พ.ศ.๒๔๘๐ - ๒๔๙๔ เป็นช่วงที่ศิลปะการทำเทียนพรรษาและงานช่างศิลป์ต่างๆ ได้รับการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ทั้งแนวความคิด รูปแบบ และองค์ประกอบด้านศิลปะในส่วนที่เกี่ยวกับการแห่เทียนพรรษา การใช้ล้อเลื่อน และเกวียนมาใช้ในการแห่เทียน เริ่มซบเซาลง มีการใช้รถเป็นพาหนะแทน การตกแต่งประดับประดาและขบวนแห่ ก็สามารถทำได้พิศดารมากขึ้น นอกจากนี้ ประชาชนได้เริ่มให้ความสนใจและเห็นความสำคัญในการทำและแห่เทียนพรรษามากขึ้น เมื่อทางจังหวัดโดย นายขอบ ชัยประภา ข้าหลวงประจำจังหวัดอุบลราชธานี ขณะนั้นได้เข้ามาส่งเสริมให้งานเข้าพรรษาเป็นงานประเพณีประจำปี แต่ต้นเทียนในขณะนั้นยังมีการจัดทำอยู่เพียง ๒ ประเภท คือ ประเภทมัดเทียนรวมกันแล้วติดกระดาษสีและประเภทพิมพ์ลายติดลำต้น

ในปี พ.ศ. ๒๔๙๕ ได้มีการฟื้นฟูศิลปะการทำต้นเทียนและการแห่เทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานี มีการประกวดเทียนพรรษา ๒ ประเภท คือ ประเภทมัดรวมติดลาย และประเภทติดพิมพ์ ครั้นเมื่อราวปี พ.ศ. ๒๔๙๗ ได้มีช่างฝีมือรุ่นเยาว์ ได้แก่ นายอารีย์ สีนสวัสดิ์ และนายประดับ ก้อนแก้ว ได้พัฒนาวิธีทำขึ้นใหม่ โดยใช้ปูนพลาสติกเกอร์เป็นแม่พิมพ์ลายต่างๆ แล้วหล่อด้วยเทียนออกมาเป็นดอกๆ ฝั่่งที่ใช้หล่อดอกไม้ คนละสีกับลำต้น จึงทำให้มองเห็นเป็นส่วนลึกของลายอย่างชัดเจน ซึ่งต่อมานายประดับ ก้อนแก้ว เป็นผู้ฝีมือ ในการทำต้นเทียนติดพิมพ์ และตกแต่งขบวนต้นเทียนของวัดมหาวนารามได้อย่างสวยงามจนได้รับรางวัลชนะเลิศติดต่อกันถึง ๑๗ ปี และต่อมาได้รับการยกย่องให้เป็นผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี ในปี พ.ศ. ๒๕๓๐ สาขาช่างฝีมือ ต่อมา ประมาณปี พ.ศ. ๒๕๐๐ มีการจัดงานกิ่งพุทธกาลทั่วประเทศ งานด้านศาสนาจึงเฟื่องฟูมาก ส่วนการแห่เทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานีนั้น ได้รับการสนับสนุนให้ยิ่งใหญ่มากขึ้น ทั้งด้านการจัดขบวนแห่ และการจัดหาสาวงามสำหรับต้นเทียน

๓. การทำต้นเทียนพรรษายุคใหม่ (พ.ศ.๒๕๐๐ – ปัจจุบัน พ.ศ. ๒๕๕๕)

เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๒ นายคำหมา แสงงาม เป็นช่างที่มีความสามารถในการออกแบบ และแกะสลักลอยเทียนพรรษาได้รับรางวัลชนะเลิศที่จังหวัดอุบลราชธานี และเป็นผู้ชำนาญในการ สร้างซุ้มประตูวัด โบสถ์วิหาร ศาลาการเปรียญ หอไตร มณฑป หอระฆัง กำแพงแก้ว ได้รับปริญญา ดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคามเป็นลูกศิษย์ของพระครู วิโรจน์รัตน์โนบล วัดทุ่งศรีเมือง ซึ่งท่านเป็นผู้มีความรู้ในวิชาช่างศิลป์ [ช่างปั้น เขียน แกะสลัก] ถือเป็น ประมาจารย์ในงานด้านช่างศิลป์ของเมืองอุบลราชธานี

นายคำหมาได้คิดแกะสลักต้นเทียนโดยไม่ต้องพิมพ์ดอกมาติด เหมือนเช่นที่ช่างรุ่น ก่อนทำมา ทำให้ต้นเทียนแกะสลักที่นายคำหมาทำให้กับบ้านกุดเป่ง อำเภวารินชำราบ มีความ แปลกใหม่ สวยงาม ในปีต่อมา จึงได้มีการเสนอให้จัดประกวดต้นเทียน ๓ ประเภท คือ ประเภทมัด รวมติดลาย ประเภทติดพิมพ์ และประเภทแกะสลักกระยะต่อมา จึงตัดสินเทียนประเภทมัดรวมติดลาย ที่เป็นต้นเทียนแบบเก่าออกจากการประกวดช่างแกะสลักที่มีฝีมือในรุ่นต่อมาที่มีชื่อเสียงมาก ได้แก่ นายอุสา จันทรวิจิตร และนายสมัย จันทรวิจิตรซึ่งเป็นพี่น้องกัน

นายอุสา จันทรวิจิตร เป็นช่างที่มีฝีมือในทางแกะสลัก ได้รับการถ่ายทอดฝีมือจาก บิดาคือนายคำหล้า จันทรวิจิตร ในปี พ.ศ. ๒๕๓๒ นายอุสา จันทรวิจิตร ได้รับคัดเลือกให้เป็นผู้มี ผลงานดีเด่นทางวัฒนธรรม สาขาช่างฝีมือภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๐ เป็นต้นมา นับเป็นยุคทองของการทำเทียนพรรษาของจังหวัด อุบลราชธานี เพราะทางการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้เข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมและ สนับสนุนการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาของจังหวัด นอกจากจะเป็นงานประจำปีของทางจังหวัด แล้ว ยังเป็นงานในระดับชาติด้วย เพราะนอกจากจะมีชาวไทยในหลายๆ ท้องที่เข้ามาท่องเที่ยวแล้ว ยังมีนักท่องเที่ยวต่างชาติเข้ามาชมงานประเพณีแห่เทียนพรรษาของทางจังหวัดด้วยทั้งนี้สืบ เนื่องมาจาก การมีชื่อเสียงของงานประเพณี ต้นเทียนที่มีความงดงามและมีความประณีตในการจัดทำ และความสามารถและความคิดสร้างสรรค์ของช่างทำเทียนได้นำเอาเรื่องราวในทางพระพุทธศาสนา เข้ามาประยุกต์และจัดทำต้นเทียนพรรษาให้มีความยิ่งใหญ่มากยิ่งขึ้น

อนึ่ง นอกจากการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาในปี พ.ศ. ๒๕๒๐ นี้จะมีการจัดให้ เป็นงานที่ยิ่งใหญ่และมหิหารแล้ว ยังมีการทบทวนถึงรูปแบบและกระบวนการ ตลอดจนหลักเกณฑ์ที่ ใช้ในการจัดการประกวดให้มีความเป็นระเบียบแบบแผนมากยิ่งขึ้น ทั้งยังมีการประชาสัมพันธ์งานกัน อย่างกว้างขวาง เพื่อเป็นการเผยแพร่ออกสู่วงกว้างมากยิ่งขึ้น ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้มีผู้คนทั้งชาวไทย และต่างชาติมาเที่ยวชมงานเป็นจำนวนมาก^๒

รูปแบบการจัดงานประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี ๑๕ ปีล่าสุด

งานประเพณีแห่เทียนพรรษา เป็นประเพณีทางพุทธศาสนาของชาวอุบลฯ ซึ่งมีความ เจริญในพุทธศาสนา วัฒนธรรม และประเพณีมาเป็นเวลายาวนาน ถือเป็นงานบุญที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของ จังหวัดอุบลราชธานี โดยได้กำหนดจัดงานขึ้นในวันขึ้น ๑๕ ค่ำเดือน ๘ และแรม ๑ ค่ำเดือน ๘ หรือ วันอาสาฬหบูชา และวันเข้าพรรษา จัดให้มีขึ้นทุกปี

^๒ จิตรัตน์ ดวงสินธุ์, “แนวคิดเชิงปรัชญาที่ปรากฏในประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา”, วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๖), หน้าที่ ๑๙-๒๓.

ชาวอุบลราชธานี ได้ทำต้นเทียนประกวดประชันความวิจิตรบรรจงกัน ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๐ จนเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๐ จังหวัดอุบลราชธานี ได้จัดงานสัปดาห์ประเพณีแห่เทียนพรรษา ให้เป็นงานประเพณีที่ยิ่งใหญ่และมโหฬาร สถานที่จัดงานคือ บริเวณทุ่งศรีเมืองและศาลาจตุรมุข มีการประกวดต้นเทียน ๒ ประเภท คือ ประเภทติดพิมพ์ และประเภทแกะสลัก โดยขบวนแห่จากคุ้มวัดต่างๆ พร้อมนางฟ้าประจำต้นเทียน จะเคลื่อนขบวนจาก หน้าวัดศรีอุบลรัตนาราม ไปตามถนน มาสิ้นสุดขบวนที่ทุ่งศรีเมือง และการแสดงสมโภชต้นเทียน แลเป็นแสงไฟต้องลำเทียนงามอร่ามไปทั้งงาน ซึ่งตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๒ เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน งานประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี มีจัดงานแต่ละปี ดังนี้

ปี พ.ศ. ๒๕๔๒ มีชื่องานว่า "งานแห่เทียนพรรษา เฉลิมพระเกียรติ ๗๒ พรรษา มหาราช" เนื่องจากเป็นปีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นที่มาของ "เทียนเฉลิมพระเกียรติฯ" ที่ทุ่งศรีเมือง

ปี พ.ศ. ๒๕๔๓ มีชื่องานว่า "หลอมบุญบูชา ถวายไถ่หนี้สิน" มีความหมายว่า การหล่อเทียนพรรษาของชาวอุบลฯ เพื่อบำเพ็ญกุศลร่วมกัน การหล่อหลอมจิตศรัทธาให้เป็นหนึ่งเดียวเปรียบประดุจการหลอมบุญบูชา เพื่อน้อมเกล้าฯ ถวายแด่องค์พระมหากษัตริย์

ปี พ.ศ. ๒๕๔๔ มีชื่องานว่า "งามล้ำเทียนพรรษา ภูมิปัญญาชาวอุบลฯ" เนื่องจากเทียนพรรษาได้วิวัฒนาการไปจาก "ภูมิปัญญาดั้งเดิม" จนแทบจะจำเค้าโครงแต่โบราณไม่ได้ จึงได้มีการหันกลับมาทบทวนการจัดงานแห่เทียนพรรษา ตามภูมิปัญญาของชาวอุบลฯ ตั้งแต่เดิมมา

ปี พ.ศ. ๒๕๔๕ มีชื่องานว่า "โรจน์เรือง เมืองศิลป์" ด้วยเหตุที่ ททท.ได้เลือกงานแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี เป็นงานที่โดดเด่นที่สุดของประเทศในเดือนกรกฎาคม ตามโครงการ "เที่ยวทั่วไทย ไปได้ทุกเดือน" จึงจัดให้มีกิจกรรมการท่องเที่ยวตลอดเดือน อาทิ ได้เชิญช่างศิลป์นานาชาติประมาณ ๑๕ ประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา นิวซีแลนด์ จีน ญี่ปุ่น มาร่วมแข่งขันการแกะสลัก ขี้ผึ้งตามสไตล์งานศิลปะแต่ละชาติ มีนักท่องเที่ยวจากทั่วโลก มาชมงานตลอดทั้งเดือนกรกฎาคม ๒๕๔๕ ชื่องาน "โรจน์เรือง เมืองศิลป์" เป็นคำย่อมาจากคำเต็มที่ว่า "อุบลฯ เมืองนักปราชญ์ รุ่งโรจน์ ศาสตร์ เรื่องรองศิลป์ ถิ่นไทยดี"

ปี พ.ศ. ๒๕๔๖ มีชื่องานว่า "สืบศาสตร์ สานศิลป์" เนื่องจากงานประเพณีแห่เทียนพรรษาเป็นการ "สืบทอดศาสนาและสืบสานงานศิลปะ" ดังคำกล่าวที่ว่า "เทียนพรรษา คือ ภูมิศิลปะแห่งศรัทธา" เพื่อความกระชับ จึงใช้ชื่อว่า "สืบศาสตร์ สานศิลป์" แต่โดยเหตุที่มีผู้ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า คำว่า "ศาสตร์" มีความหมายกว้างกว่า ชื่องานจึงเป็น "สืบศาสตร์ สานศิลป์" ด้วยเหตุนี้

ปี พ.ศ. ๒๕๔๗ มีชื่องานว่า "ทวยราษฎร์ไผ่ธรรม งามล้ำเทียนพรรษา เทิดไท้ ๗๒ พรรษา มหาราชินี" เนื่องจากเป็นปีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ สมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ พระแม่-แม่พระ ของแผ่นดิน

ปี พ.ศ. ๒๕๔๘ มีชื่องานว่า "น้อมรำลึก ๕๐ ปี พระบารมีแผ่คุ้มเกล้าฯ ชาวอุบลฯ" เนื่องจากเมื่อวันที่ ๑๖-๑๗ พฤศจิกายน ๒๔๙๘ ล้นเกล้าทั้งสองพระองค์ ได้เสด็จเยือนอุบลราชธานี ยังความปลาบปลื้มปิติแก่ชาวอุบลฯ เป็นล้นพ้น เพราะตั้งแต่สร้างบ้านเมืองมาเกือบ ๒๐๐ ปี ยังไม่เคยมีพระมหากษัตริย์พระองค์ใดเสด็จเยี่ยม หรือทรงใกล้ชิดกับราษฎรอย่างไม่ถือพระองค์เช่นนี้ ชาวอุบล

ๆ ทุกหมู่เหล่า ต่างพร้อมน้อมรำลึกด้วยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณล้นเกล้าล้นกระหม่อม พระบารมีแผ่คุ้มเกล้าฯ ชาวอุบลฯ ปีติล้นพ้น ตลอดระยะเวลา ๕๐ ปี ที่ผ่านมาและตลอดไป

ปี พ.ศ. ๒๕๔๙ มีชื่องานว่า "๖๐ ปี พระบารมีแผ่ไพศาล งามตระการเทียนพรรษา เทิดราชัน" เพื่อแสดงความจงรักภักดี ต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในวโรกาสทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี

ปี พ.ศ. ๒๕๕๐ มีชื่องานว่า "อุ้งเชิงเมืองธรรม เลิศล้ำ เทียนพรรษา ปวงประชาพอเพียง" เนื่องจากเป็นปีมหามงคล เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐ เพื่อแสดงออกถึงความจงรักภักดี และสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณที่มีต่อพสกนิกรปวงชนชาวไทย และการน้อมนำแนวพระราชดำริมาใช้ดำรงชีวิต

ปี พ.ศ. ๒๕๕๑ มีชื่องานว่า "เมืองอุบลบุญล้ำ บุญธรรม บุญทาน สืบสานตำนานเทียน" เนื่องจากอุบลราชธานี มีสมญานามว่า "เมืองแห่งดอกบัวงาม" ซึ่งดอกบัว เป็นพฤษชาติที่มีคติธรรมทางพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง อุบลราชธานีจึงมีวัฒนธรรมประเพณี ทำบุญทุกๆ เดือน คือการยี่ดถือ ฮีตสิบสองคองสิบสี่ (ฮีตสิบสอง คือจารีตที่ปฏิบัติแต่ละเดือน ตลอดปี จนเป็นประเพณีสืบต่อมา) ประเพณีแต่ละอย่างในฮีตสิบสอง ล้วนมีแต่ชื่อ ขึ้นต้นว่าบุญ หมายถึง ประเพณีที่มุ่งการทำบุญเป็นสำคัญ อุบลราชธานีจึงมี บุญล้ำล้ำ ทั้งบุญธรรม บุญทาน อีกทั้งงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี ก็มีมาแต่โบราณ โดยเริ่มจากในสมัยแรกๆ เป็นเทียนเวียนหัว มัดรวมติดลายวิวัฒนาการมาจนเป็น หลอมเทียน หลอมใจ หลอมบุญ สืบสานมาจนถึงปัจจุบัน จึงเป็นที่มาของชื่อ งานประเพณีแห่เทียนพรรษาอุบลราชธานี ปี ๒๕๕๑

ปี พ.ศ. ๒๕๕๒ มีชื่องานว่า "อุ้งเชิงเมืองธรรม บุญล้ำเทียนพรรษา ประชาพอเพียง" เนื่องจากอุบลราชธานีเป็น "อุ้งอารยวัฒนธรรม อุดมอริยทรัพย์ อริยสงฆ์ รุ่งโรจน์ศาสตร์ เรื่องรองศิลป์ ถิ่นไทยดี" อุ้งเชิงเมืองธรรม จึงเป็นความรุ่งเรือง สว่างไสว อุดมสมบูรณ์ ในธรรมที่สำคัญยิ่ง 3 ประการ คือ พุทธธรรม อารยธรรม และธรรมชาติ ประกอบกับ การทำบุญเข้าพรรษาที่อุบลราชธานี มีชื่อเสียงมานานนับร้อยปี จึงเป็นที่รวมทำบุญเข้าพรรษาของประชาชนทั่วประเทศ รวมถึงนักท่องเที่ยวทั่วโลก ท่านที่มาทำบุญเดือนแปดที่เมืองอุบลฯ จึงเป็นการบำเพ็ญกุศล ได้รับ "บุญล้ำเทียนพรรษา" โดยทั่วหน้ากัน พร้อมกันนี้ ยังได้เสนอเน้นคำขวัญ ประชาพอเพียง ซึ่งเป็นที่ทราบกันอยู่แล้วว่า ประชาชนพลเมือง จะมีความ พอเพียง ได้ ก็ด้วยคุณธรรมความพอเพียง ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทำชีวิตให้อยู่ดีมีสุข ไม่มีความฟุ้งเพื่อทะเยอทะยาน ยินดีในสิ่งที่ได้ พอใจในสิ่งที่มี เป็นที่มาของชื่องานประเพณีแห่เทียนพรรษาอุบลราชธานี ปี ๒๕๕๒

ปี พ.ศ. ๒๕๕๓ มีชื่องานว่า "อุ้งเชิงเมืองธรรม งามล้ำเทียนพรรษา ภูมิปัญญาชาวอุบล" เนื่องจากเมืองอุบลราชธานี มี "ธรรม" ๓ ประการ คือพุทธธรรม ชาวอุบลฯ มีความผูกพันในธรรม อารยธรรม คืออุดมด้วยอารยทรัพย์ อารยสงฆ์ และธรรมชาติ ตามถันที่ตั้งเมืองอุบล คือ ดงอู่ผึ้ง จึงเป็นความรุ่งเรือง หรือ "อุ้งเชิงเมืองธรรม" และที่ตั้งเมืองของจังหวัดอุบลราชธานี คือ ดงอู่ผึ้ง ซึ่งเป็นทรัพยากรสำคัญในการทำเทียนพรรษา รวงผึ้งอุดมสมบูรณ์มาก สำนักพระราชวัง ได้นำขี้ผึ้งจากจังหวัดอุบลฯ ไปเพื่อทำเทียนพระราชทาน ประกอบกับ อุบลราชธานีมีสกุลช่างทุกสาขาวิชาช่างศิลปะ จึงสามารถรังสรรค์เทียนพรรษา ออกมาได้อย่างวิจิตรบรรจงตามจินตนาการ งามล้ำเทียน

พรรษา และเนื่องจากประเพณีแห่เทียนพรรษาเกิดจาก ภูมิปัญญาชาวอุบลฯ เป็น “ภูมิปัญญาชาวบ้าน” สืบสานเป็น “ภูมิปัญญาท้องถิ่น” ก่อให้เกิด “ภูมิพลเมือง” สร้างชุมชนให้เข้มแข็ง ประชาคมเป็นปึกแผ่นมั่นคง แก้ไขปัญหาสำคัญของชาติได้ในการร่วมเป็น “ภูมิพลเมืองดิน”

ปี พ.ศ. ๒๕๕๔ มีชื่องานว่า "อุ้งเฮียงเมืองธรรม งามล้ำเทียนพรรษา ภูมิปัญญาชาวอุบล" ใช้ชื่องานต่อเนื่องจากงานประเพณีแห่เทียนพรรษา ปี ๒๕๕๓ กำหนดจะจัดงานระหว่างวันที่ ๑ - ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๕๔ ณ บริเวณสนามทุ่งศรีเมือง โดยปีนี้จะมีพิเศษกว่าทุกปี คือ มีการจัดทำต้นเทียนพรรษาเฉลิมพระเกียรติ เป็นการนำเทียนประเภทแกะสลักและติดพิมพ์ มารวบรวมในต้นเทียนเดียวกัน โดยฝีมือช่างเทียนระดับอาจารย์ ๙ ท่าน มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็น การเฉลิมฉลองในวโรกาส พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระชนมายุครบ ๘๔ พรรษา และเป็นการแสดงออกถึงความจงรักภักดีของพสกนิกรชาวจังหวัดอุบลราชธานี

ปี พ.ศ. ๒๕๕๕ มีชื่องานว่า "๑๑๑ ปี ลือเลื่อง อุ้งเฮียงเมืองธรรม งามล้ำเทียนพรรษา ภูมิปัญญาชาวอุบล" เพื่อรำลึกในโอกาสครบรอบ ๑๑๑ ปี นับจากที่กรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์ ข้าหลวงต่างพระองค์ในหัวเมืองมณฑลอีสาน ได้ดำริให้มีการแห่ขบวนเทียนพรรษารอบเมืองเป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ ๒๐ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๔๔ สำหรับปีนี้ กำหนดจัดงานระหว่างวันที่ ๑ กรกฎาคม ถึงวันที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๕๕ ณ บริเวณสนามทุ่งศรีเมือง

สรุปจะเห็นได้ว่าการทำต้นเทียนพรรษาของชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานี มีการเปลี่ยนแปลงตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านประเภทของต้นเทียนพรรษาในแต่ละยุค ด้านวัสดุอุปกรณ์ในการทำต้นเทียนพรรษาในแต่ละยุค ด้านบุคลากรในการทำต้นเทียนพรรษาในแต่ละยุค อีกทั้งรูปแบบการจัดงานประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาในแต่ละปีจะสอดคล้องในการทำต้นเทียนพรรษา เพื่อต้องการสื่อสารเรื่องราวที่ทางคณะกรรมการจัดงานประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา กำหนดไว้ในแต่ละปี

๓.๑.๔ การเปลี่ยนแปลงด้านผู้เป็นแกนนำในการจัดงานประเพณี

ในการศึกษาวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งการเปลี่ยนแปลงผู้เป็นแกนนำในการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานีเป็น ๒ ยุค โดยยุคดั้งเดิมนับตั้งแต่เริ่มต้นประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาจนถึงปี พ.ศ. ๒๕๒๐ ยุคใหม่ นับตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๐ เป็นต้นมาจนถึงในปัจจุบันดังนี้

๑. ผู้เป็นแกนนำในการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษายุคดั้งเดิม

ผู้เป็นแกนนำในการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานียุคดั้งเดิมนั้น ชุมชน ประชาชนท้องถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานี ประชาชนที่อยู่โดยรอบวัดมีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางของงานบุญประเพณีเข้าพรรษา และเป็นแกนนำในการจัดงานประเพณีเข้าพรรษา ในช่วงช่วงปลายของยุคดั้งเดิมนั้น เริ่มมีการเปลี่ยนแปลง ผู้เป็นแกนนำในการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี ได้แก่ บุคคล หรือ หน่วยงานราชการฝ่ายปกครอง ได้แก่ กรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์ ข้าหลวงเทศาภิบาล สำนักงานเทศบาลเมืองอุบลราชธานีเป็นผู้มีบทบาทในการกำหนดทิศทาง และแนวทางของงานประเพณีแห่เทียนพรรษาในขณะที่ประชาชนชาวจังหวัดอุบลราชธานีที่อยู่โดยรอบวัดแต่ละคุ้มนั้นมีบทบาทเพียงทางด้านการร่วมกันจัดทำต้นเทียนพรรษา

^๓ งานประเพณีแห่เทียนพรรษา. [ออนไลน์] แหล่งที่มา : <http://www.guideubon.com/candlefestival.php> [๑๐มิ.ย.๒๕๕๕].

และได้มีจำนวนผู้เป็นแกนนำในการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานีเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ

๒. ผู้เป็นแกนนำในการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษายุคใหม่

ผู้เป็นแกนนำในการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษายุคใหม่นั้น จากการค้นคว้าเอกสารสามารถแบ่งออกได้เป็น ๓ กลุ่ม คือ

๑. กลุ่มเจ้าภาพจัดทำต้นเทียนพรรษาได้แก่ พระ ชาวบ้านคุ้มวัด ช่างเทียน และชาวอุบลราชธานี

๒. กลุ่มส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา ได้แก่ จังหวัดอุบลราชธานี เทศบาล(นคร)เมืองอุบลราชธานี

๓. กลุ่มธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา ได้แก่ หอการค้า สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยภาคตะวันออกเฉียงเหนือเขต ๒ จังหวัดอุบลราชธานี และกลุ่มธุรกิจการท่องเที่ยว ผู้เป็นแกนนำในการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษายุคใหม่นั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๓๐ – พ.ศ. ๒๕๕๕ กลุ่มที่มีบทบาทมากที่สุดในปัจจุบัน คือ กลุ่มส่วนราชการ และกลุ่มธุรกิจ ซึ่งทำให้กลุ่มเจ้าภาพจัดทำต้นเทียนพรรษา ขาดบทบาทในการเข้ามามีส่วนร่วมเป็นอย่างมาก ทำให้ส่งผลให้เกิดการจัดงานที่มุ่งเน้นในเชิงธุรกิจมากกว่าการให้ความสำคัญกับแนวทางด้านวัฒนธรรม ความเชื่อ และหลักการปฏิบัติที่ถูกต้อง

๓.๑.๕ การเปลี่ยนแปลงด้านการมีส่วนร่วมของบุคคลในท้องถิ่น

ในการศึกษาวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งการเปลี่ยนแปลงด้านการมีส่วนร่วมของบุคคลในท้องถิ่นในงานประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานีเป็น ๒ ยุค โดยยุคดั้งเดิมนับตั้งแต่เริ่มต้นประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาจนถึงปี พ.ศ. ๒๕๒๐ ยุคใหม่ นับตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๐ เป็นต้นมาจนถึงในปัจจุบันดังนี้

๑. การเปลี่ยนแปลงการมีส่วนร่วมของบุคคลในท้องถิ่นยุคดั้งเดิม

การเปลี่ยนแปลงการมีส่วนร่วมของบุคคลในท้องถิ่นยุคดั้งเดิมนั้น การมีส่วนร่วมของบุคคลในท้องถิ่นชาวอุบลราชธานี ประชาชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมเป็นอย่างมาก เนื่องจากในช่วงดังกล่าว ชุมชน ประชาชนชาวอุบลราชธานีเป็นแกนนำในการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา ดังนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงมีสูงเป็นอย่างมาก ในขณะที่ช่วงปลายของยุคดั้งเดิมนั้น เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงผู้กำหนดแนวทางในการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา ดังกล่าวจะเป็นผู้ปกครอง หรือ หน่วยงานราชการฝ่ายปกครอง แต่ ชุมชน ประชาชนจังหวัดอุบลราชธานีในคุ้มวัดต่างๆ ยังคงมีส่วนร่วมในการร่วมกันจัดทำต้นเทียนพรรษาของคุ้มวัดของตน

๒. การเปลี่ยนแปลงการมีส่วนร่วมของบุคคลในท้องถิ่นยุคใหม่

การเปลี่ยนแปลงการมีส่วนร่วมของบุคคลในท้องถิ่นยุคใหม่นั้น การจัดงานเน้นรูปแบบเชิงธุรกิจ ประกอบกับการที่มีผู้เข้าร่วมมาเป็นเจ้าภาพในการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานีเพิ่มมากขึ้นหลายหน่วยงาน ซึ่งโดยส่วนใหญ่ก็เป็นหน่วยงานราชการฝ่ายปกครอง และ การจัดทำต้นเทียนพรรษาเป็นการจัดทำต้นเทียนพรรษาโดยมุ่งหวังเพื่อการประกวดแข่งขันเป็นหลัก และ ทางวัดได้จ้างเหมาช่างทำเทียน จึงส่งผลให้ชาวอุบลราชธานีโดยทั่วไป และที่อาศัยอยู่

โดยรอบวัดในแต่ละคุ่มนั้นไม่มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดทำต้นเทียนพรรษา และรวมถึงการไม่มีส่วนร่วมในการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา^๕

๓.๑.๖ การเปลี่ยนแปลงของประเพณีด้านวัฒนธรรมประเพณี และสังคม

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมประเพณี อาจอธิบายได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตของชาวบ้าน (folkways) หรือ จารีต (mores) กฎหมาย ศาสนา สิ่งประดิษฐ์ และวัตถุ อื่นๆ ในวิถีชีวิตของประชาชนโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ค่านิยม การที่วัฒนธรรมประเพณีเน้นหนักอยู่ที่ความเชื่อ ความรับรู้ ความเข้าใจ ฯลฯ ซึ่งเป็นเรื่องที่อยู่ภายในจิตใจของมนุษย์ และกระตุ้นให้มนุษย์แสดงพฤติกรรมออกมา นั่นจึงอาจกล่าวได้ว่าพื้นฐานของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมประเพณี ขึ้นอยู่กับการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และพฤติกรรมของปัจเจกบุคคลซึ่งเป็นสมาชิกของสังคมนั้นๆ ซึ่ง การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมประเพณีส่วนมาก เกิดจากการประดิษฐ์ และการแพร่กระจาย

สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมประเพณี

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมวัฒนธรรมประเพณีเกิดจากสาเหตุใหญ่ๆ ๒ ประการ คือ สาเหตุการเปลี่ยนแปลงเกิดจากปัจจัยภายนอกระบบสังคม และการเปลี่ยนแปลงเกิดจากปัจจัยภายในระบบสังคม

๑. การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมวัฒนธรรมประเพณีที่เกิดจากปัจจัยภายนอกระบบสังคม

การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมเกิดจากปัจจัยภายนอกระบบสังคม หมายถึงการรับวัฒนธรรมวัฒนธรรมประเพณีต่างชาติ หรือวัฒนธรรมวัฒนธรรมประเพณีตะวันตกทั้งโดยเจตนาและไม่เจตนาอันเป็นผลจากการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมวัฒนธรรมประเพณีจากสังคมหนึ่งไปสู่อีกสังคมหนึ่ง เพราะระบบสื่อสารคมนาคมมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ความเจริญ ทางเศรษฐกิจขยายตัวเร็วรวมทั้งการติดต่อธุรกิจและการค้ากับต่างชาติทำให้มีการรับเทคโนโลยีใหม่ๆ มากขึ้น แต่ถ้าหากประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในการเลือกสรรกลั่นกรองวัฒนธรรมใหม่ๆ ซึ่งเผยแพร่เข้ามาให้เหมาะสมกับสภาพสังคมก็จะเป็นหนทางหนึ่งที่จะพัฒนาไปสู่ความก้าวหน้า

๒. การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมวัฒนธรรมประเพณี เกิดจากปัจจัยภายในระบบสังคมการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมวัฒนธรรมประเพณีจากปัจจัยภายในระบบสังคม เกิดจากสาเหตุ ๔ ประการ คือ

๒.๑. สภาพเศรษฐกิจ ปัจจุบันสภาพการดำเนินชีวิตโดยทั่วไปต้องการความรวดเร็ว คนในสังคมจึงไม่ค่อยมีเวลาพิจารณาด้านวัฒนธรรมประเพณี และศีลธรรมมากนัก ทำให้ความเชื่อ ค่านิยมและวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมบางอย่างเปลี่ยนไป และบางครั้งก็ไม่เอื้ออำนวยต่อการดำรงรักษาทำให้คุณค่าของวัฒนธรรมประเพณีบางประการเสื่อมถอยลงอันเป็นผลจากสภาวะทางเศรษฐกิจหรือค่านิยมทางวัตถุที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

๒.๒. ระบบการศึกษา ระบบการศึกษาปัจจุบันมุ่งเน้นความสำคัญของหลักวิชาและวิธีการสอนขาดแก่นแท้ของการดำเนินชีวิต หรือ วัฒนธรรมประเพณี อันได้แก่ ศาสนา ความเชื่อ

^๕ สรัญพัฒน์ ต้นสุขเกษม, “การสื่อสาร และการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมงานประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี”, หน้าที่ ๑๑๖ – หน้าที่ ๑๑๗.

ปรัชญา ค่านิยม คุณธรรมและ จริยธรรม เป็นผลให้คนรุ่นใหม่ขาดความซาบซึ้งทางวัฒนธรรม ประเพณีไทยและยอมรับอิทธิพลวัฒนธรรมประเพณีตะวันตกอย่างง่ายดาย ขาดจุดยืนการเลือกสรร สิ่งที่เหมาะสมกับสภาพของสังคมและของตนเอง

๒.๓. อิทธิพลของสื่อมวลชน สื่อมวลชนทำหน้าที่ถ่ายทอดวัฒนธรรมประเพณี ความคิดแลทัศนคติ ทำให้ประชาชนเกิดการรับรู้และมีผลในการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรม และ วิถีชีวิต สังคมไทยเป็นสังคมที่เปิดให้วัฒนธรรมประเพณีหลากหลายจากนานาประเทศ สื่อมวลชนคือ ช่องทางที่นำเสนอและสะท้อนวัฒนธรรมประเพณีเหล่านี้สู่ประชาชนได้รวดเร็วและกว้างขวางที่สุด แต่ปัจจุบันสื่อมวลชนยังขาดการกำหนดจุดมุ่งหมายและเลือกสรรวัฒนธรรมรูปแบบที่เหมาะสมอย่างจริงจัง ส่วนใหญ่ยังหวังผลทางการค้ามากกว่าบริการสังคม

๒.๔. การถ่ายทอดวัฒนธรรมประเพณีในสถาบันครอบครัว ปัจจุบันรูปแบบของความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวเริ่มเปลี่ยนแปลง เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้บิดามารดามีเวลาที่จะอบรมและให้ความสำคัญทางด้านจิตใจต่อบุตรน้อยลง ประกอบกับเด็กให้ความสำคัญกับการรับรู้สิ่งต่าง ๆ ผ่านทางสื่อมวลชนเพิ่มมากขึ้น ทำให้แนวคิดในการดำเนินชีวิตเปลี่ยนแปลงไป เกิดช่องว่างระหว่างวัยขาดความต่อเนื่องในการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมประเพณี ขาดความประสานกลมกลืนระหว่างคนรุ่นเก่าและคนรุ่นใหม่ ก่อให้เกิดปัญหาทางด้านพฤติกรรมและระเบียบแบบแผนประเพณีอยู่เสมอ

ลักษณะของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมประเพณี

ลักษณะของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรมประเพณีนี้อาจแยกกล่าวได้เป็นหลายแบบดังนี้ คือ

๑. การเปลี่ยนความหมาย (Reinter pretation) การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมแบบ การเปลี่ยนความหมายนี้ Herskovits หมายถึงกระบวนการที่ความหมายเดิมได้ถูกอธิบายให้เข้ากับสิ่งใหม่ๆ หรือ โดยการที่ค่านิยมอย่างใหม่ๆ ได้เปลี่ยนแปลงความสำคัญของวัฒนธรรมประเพณีที่มีอยู่เดิม

๒. การเปลี่ยนแปลงแบบเพี้ยนไปจากเดิมในรูปแบบของวัฏจักร (Cyclic Fluctuation ,Cycle of Change) เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นซ้ำอีกในสังคม เป็นการกลับมาอยู่ในสภาพเริ่มต้นอีกครั้งหนึ่ง แต่วัฒนธรรมประเพณีนั้นมีลักษณะที่ผิดเพี้ยนไปจากเดิม แต่การผิดเพี้ยนหรือเปลี่ยนแปลงนั้น จำกัดอยู่ภายในขอบเขตหนึ่งๆ ไม่นอกเหนือจากกรอบที่กำหนด วัฒนธรรมประเพณีอาจผิดกันไปได้ในช่วงเวลาหนึ่ง แต่กัวนเวียนเปลี่ยนแปลงอยู่ภายในขอบเขตดังกล่าว

๓. การเปลี่ยนแปลงแบบค่อยเป็นค่อยไป (Socio-cultural Drift) ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ในบางเรื่องก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง แต่ถ้าแนวโน้มซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนั้น หันเหไปสู่จุดมุ่งหมายอื่นซึ่งไม่ใช่การเปลี่ยนแปลงโดยตรงแล้ว เราเรียกลักษณะ เช่นนั้นว่า Socio-cultural Drift การเปลี่ยนแปลงนี้เกิดขึ้นโดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงโดยตรงแล้ว เราเรียกลักษณะ เช่นนั้นว่า Socio-cultural Drift นี่เป็นลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางสังคมส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นและ อาจจะมีผลสำคัญมากที่สุด

๔. ขบวนการทางสังคม (Social Movement) คือ การกระทำต่อกันของมนุษย์ซึ่งดำเนินไปโดยมีความมุ่งหมายให้การเปลี่ยนแปลงสำเร็จผล ความพยายามที่เกิดขึ้นเพื่อ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรมนี้เรียกว่า เป็นขบวนการทางสังคม^๕

ที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยได้แบ่งการเปลี่ยนแปลงของประเพณีด้านวัฒนธรรมประเพณีและสังคม เป็น ๒ ยุคโดย ยุคดั้งเดิมนับตั้งแต่เริ่มต้นประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาจนถึงปี พ.ศ.๒๕๒๐ ยุคใหม่ นับตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๐ เป็นต้นมาจนถึงในปัจจุบันดังนี้

๑. การเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมประเพณี และสังคมยุคดั้งเดิม

ในสมัยก่อนจังหวัดอุบลราชธานีความเจริญยังไม่มากเท่าที่ควรนับเป็นสังคมชนบท ลักษณะของสังคมชนบทเป็นครอบครัวมีความสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้น ครอบครัวเป็นหน่วยที่สำคัญทาง เศรษฐกิจ และมีลักษณะเบ็ดเสร็จช่วยกันทำงาน วัด เป็นสถานที่สำคัญอย่างหนึ่ง และมีอยู่มากมาย เพื่อใช้สำหรับประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ชาวชนบทส่วนใหญ่ยึด มั่นอยู่กับประเพณีเดิม ชาวชนบทเชื่อถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ชาวชนบทมีอัตราการ เกิดสูง ระดับการศึกษาและเทคนิคในอาชีพต่ำ เป็นสังคมที่มีความสัมพันธ์กัน ตามประเพณี ชาวชนบทส่วนใหญ่ใช้เงินไปในพิธีกรรมต่างๆ ชาวชนบทมีระดับความคิด และความเข้าใจแคบ มักมองอยู่แต่เฉพาะเรื่องใกล้ๆ ตัว ค่านิยมชาวชนบทไทย การนับถือผู้ใหญ่ ยกย่องนักเลงหรือผู้มีอำนาจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ จิตใจกว้างขวาง รู้จักบุญคุณ ไม่เอาเปรียบและไม่เบียดเบียนเพื่อนบ้าน รักญาติพี่น้องและท้องถิ่น

สำหรับงานประเพณีแห่เทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานีในยุคดั้งเดิมนั้น ได้รับอิทธิพลความเชื่อเรื่องอำนาจสิทธิ์ของการถวายขี้ผึ้งและการถวายแสงสว่างเป็นทาน โดยมีความเชื่อว่าการถวายเทียนพรรษาเป็นกุศโลบายหนึ่งของการให้ทานด้วยแสงสว่าง ซึ่งเป็นปัจจัยให้เกิดปัญญาสว่างไสว ตามตำนานคติชาวพุทธที่เชื่อถือกันสืบมาตั้งแต่พุทธกาล ปรากฏในคัมภีร์อรรถกถาธรรมบทที่อธิบายพระไตรปิฎกว่า พระอนุรุทธะ สาวกของพระพุทธเจ้าที่มีสติปัญญาเฉลียวฉลาดหลักแหลมรู้พระธรรมวินัยอย่างแตกฉาน ด้วยเพราะชาติปางก่อนเคยถวาย "แสงประทีปเป็นทาน" ดังนั้นพุทธศาสนิกชนผู้ใฝ่บุญกุศลจึงได้ยึดถือเป็นประเพณี นำเทียนไปถวายแด่พระภิกษุในเทศกาลเข้าพรรษา เพื่อปรารถนาให้ตนเองเป็นผู้เฉลียวฉลาด มีไหวพริบ งานประเพณีแห่เทียนพรรษาเป็นงานประเพณีที่รวมความผูกพันและความสมัครสมานสามัคคีของชุมชนท้องถิ่น โดยเริ่มตั้งแต่การที่ชาวบ้านร่วมกันบริจาคเทียนเข้ามาหลอมหล่อเป็นเทียนเล่มใหญ่เล่มเดียวกัน เป็นการแสดงออกถึงความสามัคคีกลมเกลียวในหมู่คณะไปในตัว การสรรหาภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีฝีมือทางช่าง มีความรู้ความชำนาญในเรื่องของการทำลวดลายไทย การแกะสลักลวดลายลงบนต้นเทียน การทำเทียนให้เป็นลวดลายไทย แล้วนำไปติดบนต้นเทียน การประดับผ้าฝ้าย ผ้าไหม ดอกไม้สด ล้วนแล้วแต่เป็นฝีมือของช่างในท้องถิ่น ส่วนการจัดขบวนแห่ก็ล้วนแต่ใช้ของพื้นเมือง ทำให้งานประเพณีนี้ยิ่งใหญ่ประชาชนต่างเฝ้ารอคอย งานแห่เทียนพรรษายังทำให้คนวัยรุ่นหนุ่มสาวได้มีโอกาสใกล้ชิดสนิทสนม

^๕ สรัญพัฒน์ ต้นสุขเกษม, “การสื่อสาร และการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมงานประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี”, หน้าที่ ๑๕-๑๘.

^๖ พัฒนาชุมชน. [ออนไลน์] แหล่งที่มา : http://nbkjutamad.blogspot.com/2012/07/blog-post_8098.html[๑๐มิ.ย.๒๕๕๕].

กันด้วย^๗ และรวมเข้ากับความสำเร็จในเรื่องฮิตสิบสองกองสิบสี่ในงานบุญเดือนแปด หรือ งานบุญเข้าพรรษา ตลอดจนความอุดมสมบูรณ์ของรวงผึ้ง จึงชื่อเรียกว่า “ดงอู่ผึ้ง” เข้าด้วยกัน จากตรงนี้เองได้ส่งผลให้พิธีการถวายเทียนพรรษาที่ทำจากขี้ผึ้งเพื่อให้ความสว่างถวายแด่พระสงฆ์ เพื่อใช้ในการศึกษาพระธรรมในตอนกลางคืน จึงได้ถือกำเนิดขึ้นมา

สรุปประเพณีแห่เทียนพรรษาของชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานีในยุคดั้งเดิมเป็นลักษณะของสังคมชนบท มีเชื่อตามหลักพระพุทธศาสนา และประเพณีที่สืบทอดกันมา ลักษณะการทำถวายเป็นพุทธบูชาโดยแท้ หวังผลบุญกุศลในทางพระพุทธศาสนา เป็นลักษณะช่วยกันทำด้วยจิตด้วยใจร่วมแรงร่วมมือกันอย่างแท้จริง

๒. การเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมประเพณี และสังคมยุคใหม่

ในสมัยปัจจุบันจังหวัดอุบลราชธานีมีความเจริญมากพอสมควร เป็นจังหวัดใหญ่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นับว่าเป็นสังคมเมือง ลักษณะของสังคมเมืองเป็นครอบครัวมีความสัมพันธ์กันในลักษณะทุติยภูมิ ความผูกพันกันในครอบครัวมีน้อย อาชีพของชาวเมืองมีมากมาย การเปลี่ยนแปลง ทางสังคมเป็นไปอย่างรวดเร็ว เป็นศูนย์รวมของการศึกษา การปกครอง ธุรกิจการค้า และอื่นๆ ชาวเมืองส่วนใหญ่ช่วยเหลือตนเองไม่ค่อยได้ เป็นสังคม ที่มีประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยการอพยพเข้ามาในเมือง คนในเมืองมีการแข่งขันแย่งชิงกันสูง ค่านิยมความโอ้อวด วัตถุนิยม^๘

สำหรับงานประเพณีแห่เทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานีในรูปแบบใหม่นั้น มิติใหม่แห่งการอนุรักษ์สืบสานและพัฒนาเทียนพรรษาเมืองอุบลการสร้างแรงจูงใจสู่การสร้างสรรค์เทียนพรรษาแบบอนุรักษ์และพัฒนา ต้องอาศัยเหตุปัจจัยด้านต่าง ๆ ในการวางยุทธศาสตร์ในการพัฒนาต้องมีพลังขับเคลื่อนที่ชัดเจน ซึ่งอาจพิจารณาได้จากปัจจัย ดังต่อไปนี้

๑. การสร้างอัตลักษณ์ท้องถิ่น โดยขยายฐานการศึกษาให้เข้าถึงผู้คนในท้องถิ่น อย่างเป็นรูปธรรม และสร้างสำนักทางวัฒนธรรม

๒ ส่งเสริมปรับประยุกต์เทคนิคการทำเทียนประเภทต่าง ๆ ไปสู่งานออกแบบในลักษณะอื่น อาทิเช่น ของที่ระลึก หรือผลิตภัณฑ์ที่มีประโยชน์ใช้สอยต่าง ๆ เช่น พวงกุญแจ กรอบรูปที่เปิดขวด เทียนหอม สำหรับสปา เป็นต้น ซึ่งใช้จุดแข็งทางวัฒนธรรมพื้นถิ่นของตนเองมาเป็นจุดขาย

๓ แรงบีบคั้นจากภายนอก โดยงานแห่เทียนพรรษาเมืองอุบลถือได้ว่าเป็นจุดขายทางการท่องเที่ยวในเชิงวัฒนธรรมที่มีชื่อเสียงที่สุด ที่ผู้คนโดยทั่วไปรู้จักกันดีทั้งในประเทศ และต่างประเทศ เนื่องจากจังหวัดอื่นก็มี ดังนั้นแต่ละที่จึงช่วงชิงจุดแข็งของตนเอง

ลักษณะเฉพาะในการออกแบบสร้างสรรค์เทียนพรรษาเมืองอุบลแบบสมัยใหม่

การออกแบบสร้างสรรค์จำเป็นต้องนำปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดรูปแบบดังต่อไปนี้มาพิจารณาร่วมกัน อันได้แก่

๑. วิถีแห่งบริบทปัจจุบัน โดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งอยู่กับอิทธิพลภายนอกเป็นสำคัญ อีกทั้งสภาวะทางเศรษฐกิจที่แปรผันอยู่ตลอดเวลา โดยคำนึงถึง

^๗ แสงประทีปเป็นทาน. (ออนไลน์) แหล่งที่มา : npt.onab.go.th/article/lamp.doc [๑๐มิ.ย. ๒๕๕๕].

^๘ พัฒนาชุมชน. [ออนไลน์] แหล่งที่มา : http://nbkjutamad.blogspot.com/2012/07/blog-post_8098.html [๑๐มิ.ย.๒๕๕๕].

สภาพแวดล้อมตามธรรมชาติของชุมชน และชนบท ซึ่งเป็นแนวทางการสร้างสรรค์งานช่างของอีสานอย่างในอดีต โดยพบอยู่ในงานรูปแต้มอีสาน ช่างจะออกแบบสร้างสรรค์ที่นั้งอยู่ในโลกของความเป็นจริงมากกว่า เช่น มีเรื่องราวของวิถีชีวิตเข้าไปผสมผสานค่อนข้างมาก หรือจะเป็นเรื่องราวคำสอนในทศชาดกท้องถิ่นอีสาน นรกกุมิ เป็นต้น แต่ปัจจุบันการออกแบบสร้างสรรค์เทียนลูกครอบจำจากศิลปะภายนอก การปรับกติกาให้ช่างได้มีทางเลือกมากขึ้นต่อเนื้อหาเรื่องราวในการแกะเทียน มิใช่บังคับให้แกะสลักอยู่เฉพาะแต่เรื่องราวพุทธประวัติ หรือชาตินิยมเจ้าเท่านั้น แต่ควรส่งเสริมเรื่องราวคำสอนอื่น ๆ เช่น นรกกุมิ หรือเรื่องราวชาดกท้องถิ่นอีสาน เป็นต้น

๒. ความต้องการเฉพาะกลุ่ม เช่น การจัดแบ่งประเภทเทียนแต่ละประเภท ในการประกวดประชันทั้งแบบโบราณ และร่วมสมัย หรือการเข้ามามีส่วนร่วมของประติมากรรมเทียนนานาชาติ เพื่อสร้างจุดขายในกระแสการท่องเที่ยวและกลายเป็นของแปลกในประเพณีแห่เทียนพรรษา ซึ่งทั้งหมดนี้ผู้เกี่ยวข้องได้ดำเนินการไปแล้วในบางส่วน กลุ่มช่าง หรือ รูปแบบที่ชนะเลิศจะวนเวียนผูกขาดอยู่ในกลุ่มช่างในเมืองที่มีความเชี่ยวชาญชำนาญ และรู้แนวทางการประกวด ส่วนช่างเทียนชายขอบรอบนอกต่างอำเภอของจังหวัดอุบลราชธานี กลายเป็นเพียงไม้ประดับ เพื่อการมีส่วนร่วมกับจังหวัด และงานประเพณี

๓. เทคโนโลยีที่ทันสมัย สะท้อนยุคสมัยบนฐานแห่งความพอดี เช่น ใช้ระบบกลไกที่ทำงานแกะสลักเทียนเคลื่อนไหว ได้ปรับเปลี่ยนผังรถพ่วง (รถต้นเทียน) ให้มีรูปแบบที่หลากหลาย ไม่จำเป็นต้องเป็นผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าเสมอไป แต่ควรปรับเป็นผังรูปทรงอื่น ๆ เช่น ผังกลม สามเหลี่ยม หกเหลี่ยม เป็นต้น โดยแนวคิดในสงเหล่านี้นั้นแล้วแต่จะสร้างทางเลือกใหม่ที่ตื่นตาตื่นใจไม่ตกยุคสมัย ขณะเดียวกันก็ยังคงอนุรักษ์วัฒนธรรมเดิมอยู่ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้น ต้องอยู่บนพื้นฐานของความพอดีเป็นสำคัญไม่ใช่การทำลายประเพณีอันดีงามเหล่านั้นให้ดูแย่ลงไป เพราะถ้าพัฒนาโดยไม่สนใจรากเหง้าเดิมนั้น แทนที่จะเป็นการส่งเสริมกับกลายเป็นการทำลาย

๔. อัตลักษณ์ท้องถิ่น ประเพณีแห่เทียนพรรษาแม้จะมีปฐมเหตุจากการเปลี่ยนระบบการปกครองหัวเมือง โดยราชสำนักกรุงเทพฯ ซึ่งเห็นว่าประเพณีเดิม (งานบุญบั้งไฟ) ไม่มีความเหมาะสมกับพื้นที่ในเขตอำเภอเมือง จึงมีการเปลี่ยนแปลงเป็นประเพณีแห่เทียน ซึ่งรูปแบบในยุคแรกน่าจะมีกลิ่นไอในศิลปะแบบพื้นถิ่นอีสานภาพลายเส้นเขียนจากภาพถ่ายของหอจดหมายเหตุ จะเห็นขบวนเทียนแบบมัตรวมเป็นแท่งใหญ่ และที่โดดเด่นชัดเจน คือ ส่วนประกอบขลบทปลหลังคาเครื่องยอดในแบบฉบับศิลปะอีสานอย่างแท้จริง โดยเมื่อเปรียบเทียบกับขลบทปลในประเพณีเผาศพแบบนกกหัสดีลิงค์ (เป็นพิธีสำหรับเจ้านายชั้นสูงและพระเถระชั้นผู้ใหญ่ที่ได้รับความเคารพนับถือ) จะเห็นถึงลักษณะเฉพาะของความเป็นพื้นถิ่น^๔

สรุป ดังนั้นในวิถีสังคมปัจจุบันที่มีความซับซ้อน เราจึงไม่อาจเห็นอะไรที่สมบูรณ์แบบ โดยเฉพาะประเด็นของแก่นแท้ของประเพณีแห่เทียนพรรษาในกระแสสังคมแบบทุนนิยม ที่เต็มไปด้วยการแข่งขันชิงดีชิงเด่น (เปลือกนอก) ภายใต้แรงขับเคลื่อนของระบบทุนนิยมสามัญ ที่ผู้คนส่วนใหญ่ได้ตกเป็นทาสทั้งรู้ตัวและไม่รู้ตัว ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มอนุรักษ์นิยมและกลุ่มหัวก้าวหน้าที่ต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงในเชิงโครงสร้างของสังคมใหม่ที่แตกต่างจากอดีตอย่างสิ้นเชิง จะเห็นได้ว่าเมื่อ

^๔ มิติใหม่แห่งการอนุรักษ์สืบสานเทียนพรรษา. [ออนไลน์] แหล่งที่มา : <http://www.newviewtour.com/มิติใหม่แห่งการอนุรักษ์สืบสานเทียนพรรษา-อุบลราชธานี/ทุกหน้า.html> [๑๗มิ.ย.๒๕๕๕].

มุนมัง ที่เป็นตัวตนของท้องถิ่นถูกชี้นำจากคนนอกหรือคนในที่มีอำนาจ และให้ความหมายใหม่ตามกรอบแนวคิดอันคับแคบ เช่น วาทกรรมหรือการสร้างกรอบแนวคิดจากชนชั้นนำอุบลที่ไม่มีความรู้และความเข้าใจที่ดีพอแต่มีอำนาจ โดยเฉพาะในกลุ่มอนุรักษ์นิยมที่สร้างกรอบกติกาอันคับแคบ ที่มีผลโดยตรงต่อการสร้างสรรค์ของช่างเขียน เช่นว่า อุบลเป็นเมืองนักปราชญ์ ที่เน้นการเมืองเรื่องศาสนาเชิงอุดมคติ ตามแนวทางนำเข้าจากวัฒนธรรมส่วนกลาง ด้วยเหตุนี้เองที่ ทำให้ท้องถิ่นนั้นสูญเสียกระบวนการทัศน์หรือศักยภาพความสามารถด้านอื่นๆ ที่จะหยิบยืมปรัชญาทางธรรม และทางโลกในบริบทท้องถิ่นอีสานด้านอื่นๆในอดีต เช่นวรรณคดีพื้นบ้านอีสานอีกมากมายที่เป็นหลักธรรมคำสอน (รวมถึงศิลปะงานช่างพื้นบ้านแขนงต่างๆ) ที่เข้าถึงวิถีชีวิตได้ง่ายกว่าวัฒนธรรมนำเข้าจากภายนอกที่สนองแค่ความยิ่งใหญ่อยู่หลังการตื่นตาตื่นใจในทางโลกก็ยะ มากกว่าคุณค่าแห่งตัวตนและสาระธรรมคำสอนที่จะสื่อสารให้ชาวบ้านได้เข้าใจ

๓.๒ การจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานีในยุคปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๕๕๕)

ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ จะกล่าวถึงการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาของชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานีในยุคปัจจุบัน (พ.ศ.๒๕๕๕) ซึ่งรายละเอียดในส่วนนี้จะเอาเฉพาะที่เกี่ยวกับตัวเทียนพรรษาโดยตรงประกอบด้วย ๕ ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

๓.๒.๑ ประเภทต้นเทียนประกวดในประเพณีแห่เทียนพรรษา

ตามเอกสารทางราชการที่ออกโดยศาลากลางจังหวัดอุบลราชธานี (ชั่วคราว) เรื่องประกาศหลักเกณฑ์ในการประกวดต้นเทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี จากรายละเอียดในเอกสารได้กำหนดให้มีการประกวดเทียนพรรษาในปัจจุบันแบ่งได้ ๗ ประเภทดังนี้

๑. ต้นเทียนพรรษา ประเภทแกะสลัก ขนาดใหญ่
๒. ต้นเทียนพรรษา ประเภทแกะสลัก ขนาดเล็ก
๓. ต้นเทียนพรรษา ประเภทติดพิมพ์ ขนาดใหญ่
๔. ต้นเทียนพรรษา ประเภทติดพิมพ์ ขนาดเล็ก
๕. ต้นเทียนพรรษา ประเภทต้นเทียนโบราณ
๖. ต้นเทียนพรรษา ประเภทศิลปินรุ่นใหม่สืบสานตำนานเทียนอุบลราชธานี
๗. การประกวดชุมชนคนทำเทียน งานแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี^{๑๐}

๓.๒.๒ การทำต้นเทียนพรรษา

ในส่วนที่เกี่ยวกับประเภทการประกวดเทียนพรรษาในยุคปัจจุบัน (พ.ศ.๒๕๕๕) ได้กล่าวถึงแล้วในหัวข้อที่ผ่านมา ในที่นี้ข้อสรุปกระบวนการในการทำต้นเทียนพรรษตามประเภทที่มีการจัดประกวดในปัจจุบันดังนี้

^{๑๐} ประกาศจังหวัดอุบลราชธานี, หลักเกณฑ์การประกวดต้นเทียนพรรษา พ.ศ.๒๕๕๕, หน้าที่ ๑-๗

กระบวนการทำต้นเทียนพรรษา

กระบวนการในการทำต้นเทียน ไม่ว่าจะเป็นต้นเทียนประเภทติดพิมพ์หรือต้นเทียนประเภทแกะสลักนั้นจะมีขั้นตอนการทำที่เหมือนกันในขั้นตอนแรกๆ ทั้งการหล่อและการกลึงให้ได้เทียนตามขนาด จากนั้น จึงจะนำไปติดพิมพ์หรือแกะสลักตามที่ต้องการ

การหล่อเทียน การหล่อเทียนประเภทแกะสลักจะใช้ขี้ผึ้งที่มีคุณภาพดีกว่าประเภทติดพิมพ์ และเทียนประเภทติดพิมพ์จะมีขนาดเล็กกว่าเทียนที่ใช้ในการแกะสลักทั้งนี้เพราะจะต้องติดดอกผึ้งโดยรอบ จะทำให้เทียนมีขนาดเล็กขึ้นอีก

การกลึงต้นเทียน การกลึงต้นเทียนทำได้ง่ายกว่าการกลึงเหล็ก หรือไม้ ข้อควรระวังอยู่ที่การนำต้นเทียนออกจากแท่นกลึง ซึ่งต้องใช้วัสดุที่อ่อนนุ่มมารองรับ เพื่อป้องกันไม่ให้ต้นเทียนบุบสลาย

การทำต้นเทียนประเภทติดพิมพ์

ขั้นตอนในการทำต้นเทียนประเภทติดพิมพ์ จะเริ่มด้วยการหล่อ และการกลึงต้นเทียน จากนั้น เริ่มทำผึ้งแผ่น ทำดอกผึ้งติดพิมพ์ และติดดอกผึ้งตามลำดับ ดังขั้นตอนต่อไปนี้

๑. การทำผึ้งแผ่น

การทำผึ้งแผ่นจะเริ่มตั้งแต่ การต้มขี้ผึ้งให้ละลายเป็นของเหลว แล้วนำไปเทลงในแบบพิมพ์ที่ทำจากแผ่นเหล็กหรือสังกะสีแผ่นเรียบ ขี้ผึ้งจะแข็งตัวเร็วขึ้น และลอกจากแบบพิมพ์ได้ง่าย ผึ้งแผ่นที่ทำเสร็จแล้วจะนำไปติดส่วนต่างๆ ของต้นเทียนเพื่อใช้เป็นพื้นฐานสำหรับติดลายดอกต่อไป

๒. การทำดอกผึ้งติดพิมพ์ การทำดอกผึ้งติดพิมพ์มีขั้นตอนสรุปได้ดังนี้

๑. ทำแบบพิมพ์โดยใช้แท่งปูนซีเมนต์ หรือปูนปลาสเตอร์ แกะให้ได้ลวดลายที่ต้องการ แบบพิมพ์หรือแม่พิมพ์ที่ทำจากเทียน

๒. นำขี้ผึ้งคุณภาพดีมาต้ม โดยใส่ขี้ผึ้งลงในชามอ่างขนาดกลาง แล้วนำชามอ่างขนาดกลางไปวางลงในชามอ่างขนาดใหญ่ที่ใส่น้ำไว้อีกทีหนึ่ง จากนั้นจึงนำชามอ่างขนาดใหญ่ไปตั้งไฟ

๓. เมื่อขี้ผึ้งต้มละลายดีแล้ว กรองเอาตะกอนออกทิ้งเพื่อให้ได้ขี้ผึ้งที่บริสุทธิ์ จากนั้นปล่อยให้ขี้ผึ้งเย็นลง ขี้ผึ้งจะเริ่มแข็งตัว คลึงและขยำขี้ผึ้งให้เข้ากันเป็นเนื้อเดียว

๔. การเตรียมแบบพิมพ์วางลงบนแผ่นไม้หน้าเรียบ แล้วแต่น้ำมันพืชลงในแบบพิมพ์ นำขี้ผึ้งมากดลงในพิมพ์แล้วขูดคลึงไปมา ให้ขี้ผึ้งแทรกเข้าไปทุกเส้นลาย

๕. ใช้น้ำละลายผงซักฟอกหรือสบู่แล้วหยดลงในแบบพิมพ์ เพื่อให้ขี้ผึ้งแข็งตัวเร็วขึ้น และลอกจากพิมพ์ได้ง่าย

๖. ตัดดอกผึ้งส่วนเกินออก โดยวางดอกผึ้งที่แกะออกจากพิมพ์บนกระจก แล้วใช้มีดตัดส่วนเกินออก ถ้ามีขี้ผึ้งติดปลายมีดขึ้นมา จุ่มปลายมีดลงในน้ำมันพืชจะช่วยให้เทียนไม่ติดปลายมีด

๓. การติดดอกผึ้ง การติดดอกผึ้งมีขั้นตอนที่สำคัญคือ

๑. การร่างภาพ ช่างจะต้องร่างเค้าโครงลวดลายที่ต้องการ ก่อนที่จะเลือกลวดลายดอกผึ้งที่จะนำมาติด

๒. การเลือกกลดลายดอกฝั งข้างจะต้องกำหนดได้ว่า กลดลายชนิดใด จึงเหมาะกับเค้าโครงร่างของส่วนที่จะติดดอกฝั ง

๓. การติดดอกฝั งควรจะใช้ช่วงที่มีประสพการณ์ จะทำให้ติดกลดลายได้อย่าง สม่่าเสมอ ควรจะติดในที่ที่มีแสงสว่างเพียงพอ และมีดินฟ้า อากาศเหมาะสม เพราะถ้าฝนตกหรือเย็นเกินไปจะทำให้ดอกฝั งแข็งและกระด้าง จะติดได้ไม่ดี อาจต้องใช้ความร้อนช่วยทำให้เสียเวลา

การท้ ด้นเทียนประเภทแกะสลัก

ต้นเทียนประเภทแกะสลัก เป็นต้นเทียนสมัยใหม่ ทำเป็นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๒ โดย นายคำหมา แสงงามต้นเทียนต้นหนึ่งจะใช้ขี้ฝั งประมาณ ๗๐-๑๐๐ กิโลกรัม โดยใช้ขี้ฝั งชนิดดี ผสมกับขี้ฝั งชนิดไม่ดี ในอัตราส่วน ๕ ต่อ ๑ หลังจากหล่อและกลึงต้นเทียนแล้ว จะเริ่มแกะสลักต้นเทียนด้วยขั้นตอน ดังนี้

๑. ออกแบบลายที่จะแกะสลัก โดยการร่าง ทั้งส่วนฐาน ลำต้น และยอดต้นเทียน
๒. ใช้เครื่องมือแกะสลัก ซึ่งจะมีการเซาะ เจาะ ขีด และขุด ให้เป็นรูป ๓ มิติเหมือนของจริง หรือรูปที่ร่างไว้ตามจินตนาการ
๓. แกะไขส่วนที่บกพร่อง ในระหว่างการแกะสลัก อาจมีการผิดพลาดได้ เช่นรูปที่แกะมีขนาดเล็กหรือใหญ่เกินไป หรือบางส่วนแตกหักก็ต้องแก้ไขปรับปรุงให้เรียบร้อย^{๑๑}

การท้ ด้นเทียนประเภทเทียนโบราณ

ความเป็นมาเรื่องเทียนโบราณ อุบลราชธานี ถือว่าเป็นเมืองที่ตั้งอยู่ในดงอู่ฝั ง ซึ่งคนเฒ่าคนแก่ได้เล่าให้ลูกหลาน เหลนโหล่น ได้ฟังสืบทอดกันมา ความว่าเทียนได้มาจากน้ำฝั ง ประกอบกับอุบลราชธานี ตั้งอยู่ในแหล่งหรือพื้นที่เป็นป่าไม้ มีฝั งมาอาศัยทำรังรังอยู่มากมาย จนได้เรียกว่า "ดงอู่ฝั ง" ฝั งเกี่ยวข้องและเกี่ยวเนื่องในเรื่องพุทธศานา ดังนิทานในชาดกที่เราหาหน้ ท้หลายได้ยินได้ฟังมา คือ เมื่อครั้งพุทธกาลตามหนังสือ พระอัมพัญญกถา แปล ภาค ๑ ในเรื่องลำดับที่ ๕ คือ เรื่องพระภิกษุชาวเมืองโกสั มพี ซึ่งมีความตอนหนึ่ง กล่าวถึงวานรถวายรวงน้ำฝั ง ขณะนั้นมีช้างชื่อ ปาโรเลยยกะ อุปัฏฐากพระศานา มีวานรตนหนึ่งเห็นการกระทำนั้น ถือน้ำน้ำใส่เต้าถวายพระศาสดา จึงคิดอยากจะทำอะไรสักอย่างถวายพระตลาคตเจ้าบ้ าง วานรตัวนั้นจึงเที่ยวไป วันหนึ่งวานรเห็นรวงฝั งที่กิ่งไม้ แต่หาตัวฝั งไม่มี จึงหักเอากิ่งไม้ที่มีรวงฝั งนั้น แล้วนำรวงฝั งทั้งกิ่งไม้ไปสู่สำนักพระศาสดา

พระศาสดาทรงรับไว้ วานรเฝ้าอยู่ เพื่อจะได้ทราบว้ า พระศาสดาจะบริโภคหรือไม่ พระศาสดาทรงนั่งเฉยอยู่ วานรเกิดความสงสัย จึงนำกิ่งไม้พิจารณาดูเห็นตัวอ่อนของฝั ง จึงค่อยๆ นำตัวอ่อนนั้นออกเสย แล้วถวายใหม่ พระศาสดาทรงบริโภค วานรนั้นมีใจยินดี กระโดดโลดเต้นไปตามประสา ไปตามกิ่งไม้ จนพลัดตกลงมาที่ปลายตอไม้ ทำให้วานรถึงแก่ความตาย แต่อานิสงส์ที่ทำไว้ ถือเป็นผู้หารวงฝั งมาถวายพระพุทเจ้าผู้ทรงศีล จึงได้เกิดในวิมานทอง สูง ๓๐ โยชน์ ในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ มีนางอัสรพณหนึ่งเป็นบริวาร

จากเรื่องที่ปรากฏในสมัยพุทธกาลที่กล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว้ า ในสมัยที่พระพุทองค์ยังทรงพระชนม์อยู่นั้น มนุษย์เพียงแต่รู้จักบริโภคน้ำฝั ง แต่ยังคงไม่รู้จักนำขี้ฝั งมาใช้ให้เป็นประโยชน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นำมาทำเป็นเทียนขี้ฝั ง

^{๑๑} จิตารัตน์ ดวงสินธุ์, “แนวคิดเชิงปรัชญาที่ปรากฏในประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา”, หน้าที่ ๒๓-หน้าที่ ๒๕.

แต่อย่างไรก็ตาม การให้แสงสว่างเป็นทานนับว่ามีประโยชน์ ทั้งให้แสงสว่างที่เป็นแสงสว่างจริงๆ และการให้แสงสว่างทางด้านปัญญา ทั้งยังมีเรื่องเล่าอีกว่า พระอนุรุทธะ เป็นสาวกของพระพุทธเจ้า เป็นผู้มีความเฉลียวฉลาดรู้รอบรู้พระธรรมวินัยแตกฉาน จนเป็นที่เชื่อถือเกี่ยวกับเรื่องนี้ พระพุทธเจ้าตรัสว่า ในชาติปางก่อน พระอนุรุทธะเคยได้ให้แสงสว่างเป็นทาน จึงมีปัญญาเฉลียวฉลาดเรื่องราวทั้งหลาย จึงได้สืบทอดมาจนยุคปัจจุบัน และข้อความที่ว่า การนำขี้ผึ้งมาทำเป็นเทียนถวายพระสงฆ์ย่อมได้บุญกุศล จึงมีผู้คนได้คิดทำเทียนประเภทต่างๆ ขึ้นเพื่อนำถวาย

ชาวอุบลได้คิดค้นทำต้นเทียนและตั้งชื่อมาหลายรูปแบบตามชื่อเมืองนักปราชญ์ ดังนี้

๑. เทียนมณฑป ถือว่าทำมาตั้งแต่สมัยก่อนๆ ซึ่งเรียกว่าสมัยโบราณ ได้คิดค้นมาความหมายคือ ทำเป็นที่วางเครื่องบริขารในการทอดกฐิน มณฑปนี้ถ้าจะเรียกชื่ออีกอย่าง ก็ดูเหมือนว่าบุษบก เพราะรูปแบบคล้ายคลึงกัน ไม่มีแตกต่างกันเลย มณฑปนี้ ทำแทนหอ คือ ที่ตั้งที่วางเพื่อให้เครื่องบริขารและบริวารที่จะนำไปทอดถวายพระสงฆ์ อยู่เป็นที่มียกขอบเขตเป็นส่วน เป็นเอกเทศ ไม่กระจัดกระจาย ส่วนเทียนนั้น จะตั้งไว้บนแผ่นโลหะที่เป็นจาน เป็นถาด หรือพาน เทียนนี้จะไม่จุดไฟ ทำตั้งไว้เพื่อบูชาเป็นเครื่องบริขาร ที่ทำเป็นรูปมณฑปนั้น เพื่อให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์ เกิดความสวยงาม รวมความหมายถึงฐานะของเจ้าของศรัทธาผู้ทำบุญกฐินด้วย แต่บางครั้งก็ใช้ในการทอดผ้าป่า ส่วนมณฑปนี้ เจ้าศรัทธาก็ได้นำถวายให้วัด จะไม่นำกลับคืนมา

๒. เทียนปราสาทผึ้ง ถือว่าเป็นเทียนโบราณอีกแบบหนึ่ง ความหมาย ทำเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว ส่วนความหมายอีกอย่าง ทำเพื่อแก้บน ซึ่งผู้ทำได้บนบานไว้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น เรื่องเจ็บป่วย มีเรื่องไม่ดีไม่งาม เรื่องการไปทางไกล ฯลฯ พอสิ้นเรื่องราวแล้วเจ้าตัวก็จะทำต้นดอกผึ้งไปเส้นสรวงถวายเทพเจ้าเพื่อเป็นการแก้บนไว้ แต่การทำเทียนแบบนี้ เขาจะใช้กาบกล้วย ซึ่งแกะแคะออกจากลำต้นมาทำ หักพับเป็นรูปสามเหลี่ยม หรือเอาต้นกล้วยยังเล็กอยู่มาทำ โดยใช้ดอกพิมพ์จากแบบพิมพ์ แม่พิมพ์ก็อาศัยแบบจากตัดเอาก้านกล้วยบ้าง เผือกบ้าง มันแกวบ้าง มาแกะเป็นรูปดอกไม้ ใช้ไม้เสียบ จุ่มลงในขี้ผึ้งที่ต้มให้ละลาย แล้วนำมาจุ่มลงในน้ำเย็น ดอกจะหลุดลงอยู่ในน้ำเย็น เมื่อแข็งตัวแล้ว นำดอกไปกลัดติดกับลำต้นกล้วยที่นำมาเตรียมไว้ หรือกาบกล้วย ให้เกิดความสวยงาม ปัจจุบัน เจ้าศรัทธาที่ร่ำรวย ก็พัฒนาทำเป็นเค้าโครงด้วยไม้ เป็นรูปร่างเหมือนปราสาทจริงๆ ก็มีเทียนปราสาทผึ้ง หรือต้นดอกผึ้ง (ชาวบ้านเรียก ผึ้ง) ยังทำให้เห็นอยู่โดยตลอดปัจจุบัน โดยเฉพาะในท้องถิ่นชนบท

๓. เทียนพุ่ม ความมุ่งหมาย จัดทำเพื่อให้เกิดความสวยงาม ประกอบกับเป็นเทียนที่มีขนาดเล็กและสั้น เจ้าศรัทธาจะนำเทียนก่อนจะถวายมัตรวมไว้ ส่วนมากเป็นเทียนที่ผืนเสร็จตั้งในชั้นหรือพานไม้ที่มีอยู่ ให้ใส่เทียนอยู่เบื่องบน ดูๆ ก็เป็นเรื่องธรรมดา แต่สมัยโบราณ คงยกย่องและสรรเสริญในแนวความคิดที่จัดทำแบบแปลกๆ ความมุ่งหมายที่แท้จริง ก็เพื่อถวายพระสงฆ์เท่านั้น ถือว่าได้กุศล

๔. เทียนมัตรวม ความมุ่งหมายที่แท้จริง ก็หมายถึง เอาไปถวายพระสงฆ์ในสำนักสงฆ์ หรือวัด เทียนมัตรวม ก็เหมือนเทียนพุ่ม แต่ในกาลต่อมา ได้มีการประดิษฐ์ประดอย ตกแต่งต้นเทียนสั้น ยาว ปานกลาง ตั้งขึ้น นำเชือกปอ ตัดกระดาดหุ้มมัดเป็นเปลาะๆ ให้แปลกตาเกิดความสวยงาม ถึงกับระยะเวลาต่อมา ได้มีการทำทนายของชาวคุ้มวัดต่างๆ เพื่อประกวดประชันว่า ของใครจะทำดี ทำสวย ทำแปลก มีการแห่แห่นด้วยหมอลำ หมอขับ หมอร้อง มีเครื่องดนตรี ดิดสีตีเป่า

ตามแต่จะหาได้เขียนทั้งสี่ชนิด สี่ประเภท ล้วนเป็นเรื่องราวที่มาของคำบอกเล่าว่า เป็นเขียนโบราณ อนุชนรุ่นหลังรุ่นปัจจุบัน ไม่รู้ ไม่เห็น จึงได้มีการสืบเสาะแสวงหา ดังปรากฏขณะนี้^{๑๒}

การทําดันเขียนประเภทศิลปป็นรุ่นใหม่สืบสานตำนานเขียนอุบลราชธานี

การทําดันเขียนประเภทศิลปป็นรุ่นใหม่สืบสานตำนานเขียนอุบลราชธานีเป็นการจัดประกวดเพื่อสนับสนุนศิลปป็นรุ่นใหม่ในการทำเขียนพระราชารายละเอียดขั้นตอนการทำจะเหมือนกับประเภทอื่นๆ แตกต่างโดยมีหลักเกณฑ์ดังนี้

๑. หัวหน้าช่างที่จัดทำดันเขียนพระราชารายละเอียดเข้าร่วมประกวด จะต้องไม่เคยได้รับรางวัลในการประกวดดันเขียนของจังหวัดอุบลราชธานี
๒. ดันเขียนที่จัดทำต้องไม่อยู่ในสถานที่จัดทำเขียนต้นอื่น
๓. ดันเขียนจะต้องมีไส้เขียนและมีฐาน
๔. ขนาดดันเขียนต้องมีความสูงตั้งแต่ ๑ เมตร ขึ้นไป แต่ไม่เกิน ๒.๕๐ เมตร เมื่อวัดจากฐานของดันเขียนถึงยอดดันเขียน ต้องมีขนาดของเส้นผ่าศูนย์กลางไม่น้อยกว่า ๒๐ เซนติเมตร
๕. ขนาดของดันเขียนส่วนที่แคบที่สุดต้องไม่น้อยกว่า ๗๐ เซนติเมตร
๖. ฐานของดันเขียนและองค์ประกอบของดันเขียนจะต้องตกแต่งให้เกี่ยวเนื่องกับพุทธศาสนา วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น และเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ ของเมืองอุบลราชธานี เท่านั้น
๗. ฐานรองรับดันเขียนต้องมีพื้นที่ไม่น้อยกว่า ๖ ตารางเมตร และไม่เกิน ๑๔ ตารางเมตร
๘. ป้ายชื่อดันเขียนจะต้องทำด้วยเขียนเท่านั้น^{๑๓}

การประกวดชุมชนคนทำเขียน งานแห่เขียนพระราชจังหวัดอุบลราชธานี

การประกวดในประเภทนี้ เป็นการเห็นประโยชน์การมีส่วนร่วมของชุมชน โดยมีเกณฑ์การตัดสิน ได้แก่ การจัดทำขบวนพิธีการดันเขียน ประวัติความเป็นมาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน การจัดกิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชน การต้อนรับผู้มาเยือนอย่างประทับใจ ความสวยงามสภาพภูมิทัศน์ ความสะอาดภายในชุมชน การนำเสนอข้อมูลข่าวสารของดันเขียนและแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน ให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้ และการจัดจำหน่ายสินค้าที่ระลึกของชุมชน นับว่าเป็นรางวัลของการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยตรง^{๑๔}

จากกระบวนการในการทำดันเขียนพระราช พบว่า การทำดันเขียนในแต่ละประเภคนั้น มีกระบวนการทำหลายขั้นตอน ทั้งยังมีค่าใช้จ่ายสูง เนื่องมาจากการทำดันเขียนมีการพัฒนาทั้งในเรื่องของรูปแบบ องค์ประกอบของฐานและการประดับตกแต่ง จึงส่งผลให้มีค่าใช้จ่ายสูงขึ้นตามลำดับ และหากเรากลับไปดูจุดประสงค์ในการทำดันเขียนแล้ว

จุดประสงค์ ในการทำดันเขียนก็เพื่อเป็นพุทธบูชาและเพื่อเป็นการเชิดชูวัดวาอาราม และพระพุทธรูปนั้นก็หมายความว่าวัตถุประสงค์หลักของการทำดันเขียนในสมัยก่อนเพื่อใช้จุดให้

^{๑๒} เขียนโบราณ. [ออนไลน์] แหล่งที่มา : http://guideubon.com/news/view.php?t=27&s_id=6&d_id=2 [๑๓มิ.ย.๒๕๕๕].

^{๑๓} ประกาศจังหวัดอุบลราชธานี, หลักเกณฑ์การประกวดดันเขียนพระราช พ.ศ.๒๕๕๕, หน้าที่ ๔.

^{๑๔} การประกวดชุมชนคนทำเขียน. [ออนไลน์] แหล่งที่มา : http://guideubon.com/news/view.php?t=115&s_id=2298&d_id=2298 [๑๓มิ.ย.๒๕๕๕]

แสงสว่างแต่ในระยะต่อมาจนถึงปัจจุบันมุ่งที่การทำเพื่อเป็นการเชิดชูวัฒารามและพระพุทธศาสนา เป็นสำคัญ ดังนั้นต้นเทียนที่ทำในระยะหลัง จึงไม่มีการใช้จุด แต่ทำขึ้นเพื่อเก็บไว้อวด เทียนที่ใช้จุดจริงๆ คือเทียนเล่มเล็กกราคาถูก อาจจะเป็นเทียนไขหรือเทียนขี้ผึ้ง ซึ่งเทียนเหล่านี้ วัดใช้อยู่ทุกโอกาส รวมทั้งระหว่างการเข้าพรรษาด้วย

การทำต้นเทียนในปัจจุบัน มีจุดมุ่งหมายที่เปลี่ยนไป ไม่ได้นำมาใช้จุดเหมือนดังก่อน อีกทั้งในปัจจุบันค่าใช้จ่ายในการจัดทำต้นเทียนนั้น ต้องใช้เงินเป็นจำนวนมาก และเมื่อนำไปถวายวัด ก็ไม่มีการจุดใช้ เนื่องจากสมัยปัจจุบันมีไฟฟ้าใช้ ความจำเป็นในการใช้เทียนจึงค่อยๆ ลดบทบาทลงไปในที่สุด คงเหลือแต่เพียงการใช้ในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาเท่านั้น

๓.๒.๓ การนำต้นเทียนพรรษาเข้าชบวนแห่

การนำต้นเทียนพรรษาเข้าชบวนแห่ หมายถึง การนำต้นเทียนที่คุ้มวัดต่างๆ ทำเสร็จแล้ว ไปรวมกันในที่เดียวกันเพื่อสมโภชเฉลิมฉลองด้วยมหรสพต่างๆ ให้เป็นการครึกครื้น กำหนดวันรวมเทียนไม่เป็นที่แน่นอน ขึ้นอยู่กับข้อตกลงของบรรดาคู่คุ้มวัดต่างๆ บวกกับความต้องการของทางราชการที่มุ่งให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย วันรวมเทียนอาจจะเป็นวันก่อนเข้าพรรษาหรือวันเข้าพรรษา

จุดประสงค์ของการรวมเทียน ก็คือ เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ดูได้ชมต้นเทียนเข้าพรรษากันอย่างกว้างขวาง ซึ่งจะมีการจัดงานสมโภชเทียนพรรษา มีมหรสพต่างๆ เพื่อฉลองตามแต่ละจัดทำได้ จุดรวมเทียนในปัจจุบัน คือ บริเวณทุ่งศรีเมือง จ.อุบลราชธานีเหมือนดังที่ ประดับ ก้อนแก้ว กล่าวเอาไว้ว่า

แต่เดิมนั้น เมื่อคุ้มวัดต่างๆ ทำต้นเทียนเสร็จแล้ว ก่อนวันเข้าพรรษาเล็กน้อยอาจจะประมาณ ๑-๓ วัน วัดต่างๆ จะจัดงานสมโภชเทียนพรรษา มีมหรสพต่างๆ เพื่อฉลองตามแต่ละจัดทำได้ ประชาชนพากันเที่ยวงานวัดตามคุ้มวัดที่ตนอาศัยอยู่ หลังจากนั้นแต่ละวัดก็จะจัดแห่เทียนพรรษาต่างวัดต่างแห่ โดยวิธีนี้ประชาชนไม่ค่อยมีโอกาสได้ชมเทียนพรรษาวัดอื่น วัดต่างๆ จึงมีการตกลงนัดหมายนำต้นเทียนไปรวมกันเดิมทีเดียวนำไปรวมกันที่ศาลากลางจังหวัดหลังเก่า โดยนำไปรวมกันในวันก่อนวันเข้าพรรษา ในการนำเทียนไปรวมกันนี้ ทางราชการได้อำนวยความสะดวกให้ด้วยการปลูกเป็นปะรำให้ [ภาษาอีสานเรียก ผาม] เพราะถ้าเอาเทียนพรรษาไว้กลางแดด ขี้ผึ้งอาจจะละลายได้ ในระยะเริ่มแรกที่มีการรวมเทียน มีต้นเทียนจำนวน ไม่มากคือประมาณ ๗-๘ ต้น เท่านั้น ต้นเทียนเหล่านี้ทางวัดส่งเข้าไปเพื่ออวดฝีมือช่างและความสวยงามของต้นเทียนวัดที่ทำต้นเทียนแต่ไม่สมัครใจส่งเข้าไปแข่งขันก็มีอยู่ ต่อมาเพื่อให้มีการประกวดได้ทำกันในวงกว้าง ทางราชการจึงส่งหนังสือเชิญชวนให้มีการส่งต้นเทียนเข้าประกวด จำนวนวัดที่ส่งต้นเทียนเข้าประกวดมีจำนวนมากขึ้นทุกปี

ส่วนสถานที่รวมต้นเทียนจะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามความเหมาะสมเช่นเดียวกันกับวันที่กำหนดให้มีการรวมเทียนส่วนใหญ่... จุดรวมต้นเทียน คือ บริเวณทุ่งศรีเมือง...

๓.๒.๔ การแห่เทียนพรรษา

การแห่เทียนพรรษานี้อาจทำในวันเข้าพรรษาหรือหลังวันเข้าพรรษา กิจกรรมที่เกี่ยวกับเทียนพรรษา มีการประกวดอยู่ ๓ อย่าง คือ ประกวดต้นเทียน ประกวดชบวนแห่เทียน และประกวดเทพีประจำต้นเทียน ได้กล่าวถึงชบวนแห่เทียนพรรษาเอาไว้ว่า

ในขบวนแห่นั้นต้นเทียนแต่ละต้นก็จะมีศิลปะการแสดง ฟ้อนรำ ประโคมพิณพาทย์ ระนาด ซออง กลองเป็นอีกทีก็โกลาหล ใครมีความคิดมีศิลปะ หรือมุขตลกอะไร ก็จะมาอวดกัน ประกวดแข่งขันกันเต็มที่ เช่น บางขบวนก็มีการฟ้อนรำพื้นเมือง รำเซิ้ง รำวง หรือการละเล่นอย่างอื่นเป็นที่สนุกสนาน บางขบวนจะเสนอแนวคิดตามคติชาวบ้านจำลองภาพชีวิตชาวชนบท การทำนา เลี้ยงลูก เลี้ยงวัว เลี้ยงควาย เป็นต้น ผู้แสดงก็มีทั้งครู นักเรียน นักศึกษา และประชาชน ชาวบ้าน ผู้เฒ่า ผู้แก่ ตลอดจนหนุ่มสาวและเยาวชน กลุ่มต่างๆ คับคั่ง กว่าจะผ่านไปขบวนหนึ่งๆ ก็เป็นเวลาานานกว่าจะแล้วเสร็จครบทุกขบวน ซึ่งมีเกือบ ร้อยขบวน ก็กินเวลาเป็นวัน ตั้งแต่เช้าจนเย็น

การประกวดต้นเทียนนั้น จะตัดสินในวันรวมเทียน เพราะเป็นเวลาที่ต้นเทียน ยังมีความสวยงามสมบูรณ์อยู่ แต่คณะกรรมการยังไม่ประกาศผล จะประกาศหลังจากมีการแห่เทียนเป็นอันเสร็จเรียบร้อยแล้ว ขบวนแห่เทียนพรรษา จะมีขบวนฟ้อนรำนำหน้าขบวน หรือ การแสดงหน้าขบวน แห่เทียนใช้เวลาพอเหมาะไม่นานจนเกินไป เพราะมีขบวนแห่เทียนของวัดต่างๆ รออยู่ ซึ่งจะมีการพิจารณาถึงความสวยงามเป็นระเบียบเป็นเกณฑ์ในการตัดสิน ในปีปัจจุบัน(พ.ศ.๒๕๕๕) ไม่มีการประกวดขบวนแห่เทียนพรรษาเป็นแค่เพียงการเข้าร่วมในพิธีเท่านั้น

๓.๒.๕ การถวายเทียนพรรษา

เมื่อการประกวดต้นเทียน ประกวดขบวนแห่ และประกวดเทพีเสร็จเรียบร้อยแล้ว จะมีการประกาศผลการประกวด เพื่อรับรางวัลต่างๆ หลังจากนั้นคุ้มวัดต่างๆ จะนำขบวนแห่ต้นเทียนกลับไปวัด ขบวนแห่จะทำทักษิณาวรรตรอบโบสถ์หรือศาลาการเปรียญ ๓ รอบเสียก่อน จากนั้นจึงนำเทียนถวายวัด

คำกล่าวถวายเทียนพรรษา ตามแบบคำถวายดอกไม้ธูปเทียนเพื่อบูชา
อิมานิ มยิ ภน.เต ที่ปฐุปป.ผวารานิ รตน.ตตยส.เสว อภิปูเชม อม.หากิ
รตนต.ตตยส.ส ปูชา จิฆรต.ต หิตสุชาวหาโหตุ, อาสวก.ขยป.ปตติยา

คำแปล “ข้าแต่พระคุณเจ้าทั้งหลายผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอบูชาธูปเทียน และดอกไม้อันประเสริฐเหล่านี้แก่พระรัตนตรัย กิริยาที่บูชาแก่พระรัตนตรัยนี้ จงเป็นผลนำมาซึ่งประโยชน์และความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลายสืบกาลนาน จงเป็นไปเพื่อให้ถึงซึ่งพระนิพพาน เป็นที่สิ้นไปแห่งอาสวะกิเลสเทอญ”เมื่อกล่าวคำถวายจบแล้ว ก็ถวายต้นเทียนแด่พระสงฆ์ พระสงฆ์เปล่งเสียง “สาธุ” รับต้นเทียน แล้วสวดให้พร ผู้ถวายต้นเทียนทั้งหมดรับพร กรวดน้ำอุทิศส่วนกุศล เป็นอันเสร็จพิธี^{๑๕}

ทั้งนี้ในการนำเทียนพรรษากลับวัด ต้นเทียนพรรษาเป็นวัตถุที่มีความใหญ่โต มีส่วนประกอบหลายอย่าง อีกทั้งต้องจัดได้ในยานพาหนะ จึงไม่สะดวกแก่การยกหรือจับถวายเป็นประจำ จำเป็นต้องใช้วิธีถวาย โดยอ้อมแทนด้วยการจัดหาผ้าสายสิญจน์มาวางรอบทุกส่วนที่เป็นองค์ประกอบของเทียนพรรษา แล้วโยนไปที่อุบาสกอุบาสิกา เวลาจะถวายเทียนพรรษา ก็ทำโดยกิริยาที่ยกผ้าสายสิญจน์ไปถวายพระสงฆ์

^{๑๕} ประดับ ก้อนแก้ว, เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี ประวัติการจัดทำ และการประกวด, (อุบลราชธานี : กรุ้งไทยกราฟฟิคกิจการอุบล, ๒๕๓๑), หน้าที่ ๙๖-๑๑๐.

๓.๓ สรุป

การเปลี่ยนแปลงของประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานีนั้น มีหลายด้าน จากการท้าววิจัยพอสรุปได้ดังต่อไปนี้

การเปลี่ยนแปลงด้านวัตถุประสงค์ของการจัดงาน ในยุคดั้งเดิมนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อปฏิบัติตามคำสั่งสอนของบรรพบุรุษในเรื่องที่เกี่ยวกับข้อประพฤติหลักปฏิบัติตามฮีต ๑๒ คอง ๑๔ ในงานบุญเดือน ๘ หรือ วันบุญเข้าพรรษา ส่วนในยุคใหม่นั้น ได้มีการเพิ่มเติมวัตถุประสงค์ในการจัดงานประเพณีทางด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยนำงานประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี มาเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมทางด้านการท่องเที่ยว เพื่อสร้างรายได้ให้เกิดขึ้นในท้องถิ่น

การเปลี่ยนแปลงด้านการได้มาซึ่งปัจจัยในการทำต้นเทียนพรรษา ในยุคดั้งเดิมนั้นเป็นการได้ปัจจัยที่นำมาใช้จัดทำต้นเทียนพรรษา โดยการเรียไร หรือ บริจาคเป็นทาน จากคนที่อยู่ในคุ้มบ้านเดียวกัน คนในคุ้มวัดเดียวกัน ส่วนในยุคใหม่นั้น ได้มีหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนให้การสนับสนุนเงินช่วยเหลือในการจัดทำต้นเทียนพรรษาเป็นประจำทุกปี ที่มีจุดเป้าหมายเน้นไปเชิงการค้าเป็นสำคัญ

การเปลี่ยนแปลงด้านการทำต้นเทียนพรรษาการทำต้นเทียนพรรษา แบ่งออกเป็น ๓ ยุค คือ ในยุคต้นจะเป็นช่วงที่เริ่มต้นตั้งแต่ยังไม่มีงานประเพณีแห่เทียนพรรษา เป็นแค่เพียงการรวมกันของชาวบ้าน นำเทียนมามัดรวมกันไปถวายแด่พระสงฆ์ในช่วงเทศกาลเข้าพรรษา

การทำต้นเทียนพรรษายุคกลางนั้น การทำต้นเทียนได้พัฒนาขึ้นถึงขั้นใช้การหล่อเข้าพิมพ์ที่เป็นลายง่าย ๆ ช่างผู้มีชื่อเสียงเป็นช่วงที่ศิลปะการทำเทียนพรรษา และงานช่างศิลป์ต่างๆ ได้รับการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ทั้งแนวความคิด รูปแบบ และองค์ประกอบด้านศิลปะ ในยุคกลางนั้นมีการประกวดเทียนพรรษา ๒ ประเภท คือ ประเภทมัดรวมติดลาย และประเภทติดพิมพ์

ส่วนการทำต้นเทียนพรรษายุคใหม่นั้น ที่สำคัญคือ นายคำหมาได้คิดแกะสลักต้นเทียนโดยไม่ต้องพิมพ์ดอกมาติด เหมือนเช่นที่ช่างรุ่นก่อนทำมา ทำให้ต้นเทียนแกะสลักที่นายคำหมาทำให้กับบ้านกุดเป่ง อำเภวารินชำราบ มีความแปลกใหม่ สวยงาม ในปีต่อมา จึงได้มีการเสนอให้จัดประกวดและต้นเทียนมีการประกวดเทียนพรรษาในยุคใหม่นั้นมี ๓ ประเภท คือ ประเภทมัดรวมติดลาย ประเภทติดพิมพ์ และประเภทแกะสลัก

การเปลี่ยนแปลงด้านผู้เป็นแกนนำในการจัดงานประเพณี ในยุคดั้งเดิมนั้น ประชาชนท้องถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานี ประชาชนที่อยู่โดยรอบวัดมีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางของงานบุญประเพณีเข้าพรรษา ส่วนในยุคใหม่นั้น สามารถแบ่งออกได้ ๓ กลุ่มคือ ๑. กลุ่มภาคประชาชนคุ้มวัด ๒. กลุ่มส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา ๓. กลุ่มธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา

กลุ่มที่มีบทบาทมากที่สุดในปัจจุบัน คือ กลุ่มส่วนราชการ และกลุ่มธุรกิจ ซึ่งทำให้กลุ่มประชาชนคุ้มวัด ขาดบทบาทในการเข้ามามีส่วนร่วมเป็นอย่างมาก ทำให้ส่งผลให้เกิดการจัดงานที่มุ่งเน้นในเชิงธุรกิจมากกว่าการให้ความสำคัญกับแนวทางด้านวัฒนธรรม

การเปลี่ยนแปลงการด้านการมีส่วนร่วมของบุคคลในท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของบุคคลในท้องถิ่นชาวอุบลราชธานี ในยุคดั้งเดิมนั้น ประชาชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมเป็นอย่างมาก เนื่องจากในช่วง

ดังกล่าว ชุมชน ประชาชนชาวอุบลราชธานีเป็นแกนนำในการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา ส่วนในยุคใหม่นั้นคณะกรรมการจัดงานโดยส่วนใหญ่ก็เป็นหน่วยงานราชการฝ่ายปกครอง และการจัดทำต้นเทียนพรรษาเป็นการจัดทำต้นเทียนพรรษาโดยมุ่งหวังเพื่อการประกวดแข่งขันเป็นหลัก และทางวัดได้จ้างเหมาช่างทำเทียน จึงส่งผลให้ชาวอุบลราชธานีโดยทั่วไป และที่อาศัยอยู่โดยรอบวัดในแต่ละคุ้มนั้น ไม่มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดทำต้นเทียนพรรษา และรวมถึงการไม่มีส่วนร่วมในการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา

ส่วนในเรื่องการเปลี่ยนแปลงของประเพณีด้านวัฒนธรรมประเพณี และสังคม จากการศึกษาวิจัยแบ่งได้ ๒ ยุคดังนี้ ยุคประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาแบบดั้งเดิมนั้นเป็นลักษณะของสังคมชนบท มีเชื่อตามหลักพระพุทธศาสนา และประเพณีที่สืบทอดกันมา ลักษณะการทำถวายเป็นพุทธบูชาโดยแท้ หวังผลบุญกุศลที่แท้จริงในทางพระพุทธศาสนา เป็นลักษณะช่วยกันทำด้วยจิตด้วยใจร่วมแรงร่วมมือกันอย่างแท้จริง

ส่วนยุคประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาแบบใหม่นั้นเป็นลักษณะของสังคมเมือง ดังนั้นในวิถีสังคมปัจจุบันที่มีความซับซ้อน เราจึงไม่อาจเห็นอะไรที่สมบูรณ์แบบโดยเฉพาะประเด็นของแก่นแท้ของประเพณีแห่เทียนพรรษาในกระแสสังคมแบบทุนนิยม วัฒนธรรมนำเข้าจากภายนอกที่สนองแค่ความยิ่งใหญ่อลังการตื่นตาตื่นใจในทางโลกียะ มากกว่าคุณค่าแห่งตัวตนและสาระธรรมคำสอนที่จะสื่อสารให้ชาวบ้านได้เข้าใจ

ส่วนที่เกี่ยวกับขั้นตอนของการแห่เทียนพรรษา นั้นมี ๕ ขั้นตอน ได้แก่ ประเพณีในการจัดงานประกวดประเพณีแห่เทียนพรรษา การทำต้นเทียนพรรษา การนำต้นเทียนเข้าร่วมขบวนแห่ [การรวมเทียน] การแห่เทียน และการถวายเทียน ส่วนของการทำเทียนนั้นมีหลายขั้นตอน แต่ละประเภทก็มีขั้นตอนทั้งที่เหมือนกันและแตกต่างกัน โดยมากแล้วจะใช้เวลาในการทำประมาณ ๔๕-๕๐ วัน ค่าใช้จ่ายในการทำเทียนแต่ละต้นนั้นมีราคาสูงตามอัตราส่วน และขนาดของต้นเทียนพรรษา เมื่อเสร็จในขั้นตอนของการทำแล้ว จะเป็นการนำต้นเทียนเข้าร่วมในขบวนแห่ก่อนวันแห่ ๑ วัน ซึ่งตรงกับวันแรม ๑๕ ค่ำเดือน ๘ ของทุกปี ต้นเทียนที่นำมารวมกันในวันแห่นั้น บางวัดจะมีการตกแต่งเพิ่มเติมในส่วนที่เป็นดอกไม้ประดับรถ ในตอนกลางคืนจะมีการประดับไฟกระพริบหรือหลอดนีออนให้กับต้นเทียนเพื่อให้เห็นความสวยงามของต้นเทียน การตัดสินใจนั้นจะทำการตั้งแต่การสังเกตการณ์ มีการให้คะแนนเป็นระยะ มีการตรวจเยี่ยม และจะตัดสินผลในวันรวมเทียน ณ บริเวณทุ่งศรีเมือง ซึ่งในการประกวดต้นเทียนนั้น จะตัดสินในวันรวมเทียน เพราะเป็นเวลาที่ต้นเทียน ยังมีความสวยงามสมบูรณ์อยู่ แต่คณะกรรมการยังไม่ประกาศผล จะประกาศก็ต่อเมื่อประเพณีเสร็จสมบูรณ์แล้ว

ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาอยู่คู่กับชาวอุบลราชธานีถ้านับถึงปัจจุบัน พ.ศ.๒๕๕๕ ก็เป็นระยะเวลากว่า ๑๑๑ ปีแล้ว มีการเปลี่ยนแปลงจากอดีตจนถึงปัจจุบันมากมาย ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาจะอยู่ได้อย่างมั่นคงยั่งยืนนั้น อาจต้องใช้ความร่วมมือจากหลายภาคส่วนในการอนุรักษ์ ซึ่งในส่วนของการระดมเอาใจการอนุรักษ์นี้จะกล่าวถึงในบทถัดไป

บทที่ ๔

แนวทางการอนุรักษ์ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของชาวพุทธ จังหวัดอุบลราชธานี

ในรายละเอียดของบทนี้ผู้วิจัย จะศึกษารายละเอียดแนวทางการอนุรักษ์ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งจะมีรายละเอียดเกี่ยวกับ บริบทของคุ้มวัด แนวทางการอนุรักษ์ของคุ้มวัด ปัญหา และอุปสรรคในการอนุรักษ์ในการอนุรักษ์ของแต่ละคุ้มวัด บทบาทหน้าที่ในการอนุรักษ์ของภาครัฐ และภาคเอกชนประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๕ และสรุปผลการวิจัย ซึ่งจะได้นำเสนอโดยละเอียดเป็นลำดับต่อไป

๔.๑ บริบทของวัด

ในส่วนของบริบทของคุ้มวัดนี้ จะได้กล่าวถึงรายละเอียดประวัติความเป็นมาของแต่ละคุ้มวัด สิ่งศักดิ์สิทธิ์สำคัญประจำแต่ละคุ้มวัด สภาพแวดล้อมของแต่ละคุ้มวัด จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๑๐ วัด เพื่อที่จะแสดงให้เห็นภาพของแต่ละวัดในเบื้องต้นชัดเจนยิ่งขึ้น

๔.๑.๑ บริบทวัดมหานาราม

วัดมหานาราม ตั้งอยู่บนถนนสรรพสิทธิ อ.เมืองอุบล แต่ชาวบ้านนิยมเรียกกันโดยทั่วไปว่า "วัดป่าใหญ่" เป็นวัดเก่าแก่ และถือเป็นวัดคู่บ้านคู่เมืองของจังหวัดอุบลราชธานี มีมูลเหตุการสร้าง คือ เมื่อพระปฐมวราชสุริยวงศ์ (ท้าวคำผง) เจ้าเมืองอุบลราชธานีคนแรก ได้ก่อสร้างเมืองอุบลราชธานี บริเวณริมฝั่งแม่น้ำมูลเป็นที่เรียบร้อยแล้ว จึงได้ก่อสร้างวัดขึ้นที่ริมฝั่งแม่น้ำมูลนั่นเอง ตั้งชื่อว่า "วัดหลวง" เพื่อให้เป็นสถานที่ทำบุญทำกุศลแก่ประชาชนทั่วไป วัดนี้จึงนับได้ว่าเป็นวัดแรกของเมืองอุบลราชธานี ภายหลังก่อสร้างวัดหลวงเสร็จแล้ว ได้นิมนต์พระธรรมโชติวงศา ซึ่งเป็นพระมหาเถระ และพระภิกษุสามเณรมาอยู่จำพรรษา เพื่อสนองศรัทธาของประชาชน

แต่เมื่อพระมหาเถระได้เข้ามาอยู่จำพรรษาแล้วเห็นว่า วัดนี้เป็นวัดบ้าน หรือ "ฝ่ายคามวาสี" ตั้งอยู่กลางใจเมือง ไม่เหมาะแก่การปฏิบัติสมณธรรมวิปัสสนากรรมฐาน จึงได้แสวงหาสถานที่ปฏิบัติธรรมเจริญวิปัสสนากรรมฐานใหม่ โดยพิจารณาเห็นว่า "ป่าดงอู่ผึ้ง" ห่างจากวัดหลวงไปทางทิศเหนือประมาณ ๑๐๐ เส้น มีหนองน้ำ ชื่อว่า หนองสะพัง เป็นสถานที่อันสงบวิเวก เหมาะแก่การตั้งเป็นสำนักสงฆ์ฝ่ายวิปัสสนากรรมฐาน หรือ "ฝ่ายอรัญญวาสี" จึงได้ก่อตั้งขึ้นเป็นสำนักสงฆ์ชื่อว่า "วัดป่าหลวงมณีโชติศรีสวัสดิ์" เพื่อให้คู่กับวัดหลวง ซึ่งก่อตั้งขึ้นก่อนแล้วนั้น แต่ก็ยังไม่ทันได้ตั้งเป็นวัดให้เรียบร้อยสมบูรณ์ เจ้าเมือง คือ พระปฐมวราชสุริยวงศ์ (ท้าวคำผง) ก็ได้ถึงแก่อนิจกรรมลงเสียก่อน (พ.ศ.๒๓๓๘)

ต่อมาสมัยเจ้าเมืองคนที่ ๒ คือ พระพรหมวราชสุริยวงศ์ (ท้าวทิดพรหม) ได้มาก่อสร้างวิหารอาฮาม ในวัดป่าหลวงมณีโชติศรีสวัสดิ์ นี้ เมื่อ พ.ศ.๒๓๔๘ หลังจากนั้น อีก ๒ ปี (พ.ศ. ๒๓๕๐) ได้ยกฐานะเป็นวัด และให้ถือเป็นวัดประจำเจ้าเมืองคนที่สองด้วย ให้ชื่อว่า วัดป่าหลวงมณีโชติ แต่ชาวบ้านเรียกว่า วัดหนองตะพัง หรือ หนองสระพัง ตามชื่อหนองน้ำที่อยู่ใกล้เคียง (มีหลักฐานการสร้างวัดอยู่ที่ ศิลาลาจารึก ซึ่งตั้งอยู่ด้านหลัง ของพระเจ้าใหญ่อินทร์แปลง ระบุปีที่สร้างวัดนี้ ตรงกับ

พ.ศ.๒๓๕๐) โดยมีพระมหाराชครูศรีสัทธรรมวงศา เป็นเจ้าอาวาสรูปแรก และเป็นผู้สร้างพระพุทธรูป "พระอินทร์แปลง" หรือ พระเจ้าใหญ่อินทร์แปลง ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อใหม่ เป็น วัดมหาวน หรือ วัดป่าใหญ่ และได้เปลี่ยนชื่ออีกครั้ง ตามสมัยนิยมเรียกว่า "วัดมหาวนาราม" แต่ความหมายของวัด ก็ยังคงเป็นเช่นเดิม คือ แปลว่า ป่าใหญ่ นั่นเอง

ปูชนียวัตถุที่สำคัญของวัดนี้คือ พระเจ้าใหญ่อินทร์แปลง เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย ก่ออิฐถือปูน พร้อมกับบลกรักปิดทอง ลักษณะศิลปะแบบลาว ขนาดหน้าตักกว้างประมาณ ๓ เมตร สูงจากเรือนแท่นถึงเปลวพระโมลี ๕ เมตร ถือว่าเป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคูเมือง ของจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งตามตำนาน มีเรื่องเล่าขานต่อกันมาว่า มีอยู่ด้วยกัน ๓ องค์ องค์หนึ่งประดิษฐานอยู่ที่วัดอินทร์แปลงมหาวิหาร นครเวียงจันทน์ ประเทศลาว มีอายุประมาณ พันกว่าปี อีกองค์หนึ่งประดิษฐานอยู่ที่วัดอินทร์แปลง อำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม มีอายุพันกว่าปีเช่นเดียวกัน องค์สุดท้าย คือ พระเจ้าใหญ่อินทร์แปลง ประดิษฐานอยู่ที่วัดมหาวนาราม อำเภอเมือง อุบลราชธานี มีอายุประมาณสองร้อยกว่าปี ในวันเพ็ญเดือน ๕ (ประมาณเดือนเมษายน) ของทุกปี จะมีการทำบุญตักบาตร เทศน์มหาชาติชาดก และสงฆ์น้ำปิดทองพระเจ้าใหญ่อินทร์แปลง ซึ่งถือเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีมาจนทุกวันนี้

ตามศิลาจารึกได้กล่าวไว้ว่าสร้างเมื่อจุลศักราชได้ ๑๕๕ ตัว (พ.ศ.๒๓๓๕) ปีกอก เจ้าพระพรหมวรราชสุริยวงค์ เจ้าเมืองอุบลราชธานี คนที่ ๒ ขึ้นเสวย เมืองอุบลได้ ๑๕ ปี จุลศักราชได้ ๑๖๗ ตัว (พ.ศ.๒๓๔๘) ปีระกา จึงได้มาสร้างวิหารอารามในวัดป่าหลวงมณีโชติศรีสวัสดิ์ เพื่อให้เป็นที่บำเพ็ญแก่พระพุทธรูป จุลศักราชได้ ๑๖๙ ตัว (พ.ศ. ๒๓๕๐) ปีเถาะ พระมหाराชครูศรีสัทธรรมวงศา เจ้าอาวาสรูปแรก จึงได้พาลูกศิษย์และศิษยานุศิษย์ทั้งหลาย สร้างพระพุทธรูป “พระอินทร์แปลง” และได้นำเอาดินทรายเข้าวัด เสร็จเมื่อเดือนเมษายน วันเพ็ญขึ้น ๑๕ ค่ำ วันอาทิตย์ ช่วงเวลาบ่าย ๓ โมง ในนักขัตฤกษ์ ๑๒ ราศีกันย์...

พระวิหารที่ประดิษฐานพระเจ้าใหญ่อินทร์แปลง ที่เห็นอยู่ทุกวันนี้ท่านพระครูวิจิตรธรรมภาณี (พวง ธมฺมทีโป) เจ้าอาวาสวัดมณีนาถ (บ้าน้อย) เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๓ ย้ายจากการเป็นเจ้าคณะแขวงอำเภอวารินชำราบ มาเป็นเจ้าคณะแขวงอำเภอเมืองอุบล และพระครูนวกกรรมโกวิท เจ้าอาวาสวัดมหาวนาราม องค์ที่ ๘ ท่านทั้ง ๒ ก็ได้นำศิษยานุศิษย์และชาวบ้านมาสร้างและมาซ่อมแซมพระวิหาร ซึ่งมีความยาว ๒๔.๔๑ เมตร กว้าง ๑๔.๔๑ เมตร มีข้อฟ้า ไบระกา หางหงส์ หลังคามุงกระดานไม้แข็ง และมีผู้มีจิตศรัทธาร่วมบริจาค คือ แม่สุก โกศลวัฒน์ ๑,๐๐๐ บาท หลวงวัฒนวิตรวิบูลย์ (นาคโกศลวัฒน์) พร้อมด้วยนางอึ้งผู้ภรรยา และคณาญาติร่วมบริจาค ๑,๐๐๐ บาท

สมัยพระครูนวกกรรมโกวิท อดีตเจ้าอาวาสวัดมหาวนาราม องค์ที่ ๘ เป็นผู้ที่มียศบาทเป็นอย่างมากที่ทำให้วัดแห่งนี้เจริญรุ่งเรืองในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นในด้านศิลปวัฒนธรรม ด้านวิทยาการการศึกษา การก่อสร้าง แพทย์แผนโบราณแม้แต่การสวดมนต์พระคาถาต่างๆ ดังจะเห็นได้จากการสวดมนต์ไชยน้อยไชยใหญ่ ซึ่งเป็นการสวดพิเศษในพิธีการและในงานต่างๆ

วัดมหาวนารามในทุกวันนี้ ถือได้ว่าเป็นแหล่งวิชาการการศึกษาทุกระดับชั้น นักรรรมบาลี พระอภิธรรม ตัวยธรรมบาลาน อบรมวิปัสสนากัมมัฏฐาน เผยแผ่ศีลธรรม ศูนย์ศึกษาพุทธศาสนา วัดอาทิตย์ ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด ตลอดจนถึงมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตอุบลราชธานี เปิดสอนระดับปริญญาตรี ซึ่งมีพระเทพกิตติมุนีเจ้าคณะจังหวัดอุบลราชธานี เจ้าอาวาสวัดมหานาราม องค์ที่ ๙ เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนามาโดยตลอด จนถึงปัจจุบันนี้^๑

สรุปวัดมหานารามเป็นวัดเก่าแก่ จัดตั้งขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๓๔๘ เป็นสถานที่ประดิษฐานพระเจ้าใหญ่อินแปลง ชาวจังหวัดอุบลราชธานีถือเป็นศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมือง พร้อมทั้งเป็นศูนย์กลางการศึกษาของคณะสงฆ์ในจังหวัด จากการลงพื้นที่สังเกตการณ์ วัดมหานารามในแต่ละวันจะมีประชาชนมากราบไหว้พระเจ้าใหญ่อินแปลงจำนวนมาก เกิดเศรษฐกิจชุมชนในบริเวณวัด

๔.๑.๒ บริบทวัดบูรพา

วัดบูรพาราม ตั้งอยู่ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จ.อุบลราชธานี แต่เดิมที่ตั้งของวัดบูรพานั้น เป็นหมู่บ้านแสนตอ หมู่ที่ ๖ ตำบลปทุม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อ พ.ศ.๒๕๒๕ ทางเทศบาลได้ขยายเขตเทศบาลเมืองอุบลราชธานี วัดบูรพาจึงอยู่ในเขตเทศบาลเมืองอุบลราชธานี

ตามประวัติวัดบูรพา ไม่มีท่านผู้ใดเขียนไว้ชัดเจน จึงได้อาศัยแต่คำบอกเล่าของคนเฒ่าคนแก่เท่านั้น ซึ่งท่านก็เล่าว่า แต่เดิมนั้นที่ดินตรงนี้เป็นป่าไม้โสนโสน (ภาษาอีสาน) ซึ่งหมายถึงป่าโปร่ง เป็นที่อยู่ของสัตว์หลายชนิด ผู้คนไม่ค่อยเข้าไป จึงเหมาะแก่การปฏิบัติธรรม หลวงปู่ทาสี หลวงปู่เสาร์ ได้ไปปฏิบัติธรรม ขณะนั้นเป็นเพียงสำนักสงฆ์

ครั้นต่อมาเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๕๘ หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต ทราบข่าว จึงได้เดินทางมาจาก วัดบรมนิวาส กรุงเทพฯ มาฝากตัวเป็นลูกศิษย์ และปฏิบัติธรรมอยู่ที่วัดบูรพา และเมื่อเจ้ากรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์ ได้บริจาคทรัพย์ และที่ดินให้สร้างวัดบูรพา จึงเป็นต้นกำเนิดสายวิปัสสนากรรมฐาน พระเกจิอาจารย์ต่างๆ ทั่วประเทศได้มาปฏิบัติธรรมที่วัดแห่งนี้

สิ่งก่อสร้างที่สำคัญของวัดบูรพา

ศาลาการเปรียญ หลังเดิมนั้น สร้างขึ้นใน พ.ศ.๒๔๕๘ ซึ่งแต่เดิมนั้น บริเวณที่สร้างศาลาการเปรียญนี้ ได้เคยเป็นสถานที่สร้างเมรุ เผาศพหลวงปู่เสาร์ ซึ่งเมื่อเผาศพเสร็จแล้ว จึงได้สร้างศาลาการเปรียญขึ้นแทน แต่ต่อมาได้เกิดไฟไหม้ หลวงพ่อพระครูอมรสิทธิ์ จึงได้สร้างวิหารหลังใหญ่ขึ้น (ปัจจุบันยังก่อสร้างไม่เสร็จ) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะนำรูปเหมือนของหลวงปู่ ทั้ง ๕ คือ พระอาจารย์สีทา ชัยเสน, พระอาจารย์เสาร์ กันตสีโล, พระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต, พระญาณวิศิษย์ลึงห์ ขันตญาโณ และพระสิทธิธรรมรังษีคัมภีร์เมธาจารย์(สี ธัมมธโร)

หอไตรวัดบูรพา เป็นหอพัก คือสร้างอยู่บนพื้นดินอาคารเรือนไม้ สองหลังเคียงกัน แต่ละหลังเป็นเรือนแบบ ๓ ห้อง เสากลมยกพื้นสูงมีชานเชื่อมอาคารทั้งสอง (ปัจจุบันชานได้หักพังลงมาหมดแล้ว) อาคารหลังทางทิศใต้มีมือปราณีตมาก ฝาแบบกำงปลา ไม้พริ้งแกะสลักลวดลายกระจังกลีบ บัวรอบอาคาร และไม้ลายเท้าสิงห์รองรับกรอบหน้าต่าง หลังคาทรงจั่วมุงแป้นไม้ หน้าบันกรุไม้รูป พระอาทิตย์ เชิงชายมีไม้ฉลุลายโดยรอบ ไม่ปรากฏว่าบันลุ่มมีลักษณะอย่างไร เนื่องจากอาคารหอไตรทั้ง 2 หลังชำรุดทรุดโทรมมาก แต่ยังมองเห็นลักษณะโครงสร้างได้อย่างชัดเจน อาคารหลังทางทิศเหนือ ฝีมือการก่อสร้างหยาบกว่าทิศใต้ โดยเฉพาะลายฉลุและการตกแต่งกรอบหน้าต่าง^๒

^๑ วัดมหานาราม. [ออนไลน์] แหล่งที่มา : http://guideubon.com/news/view.php?t=18&s_id=21&d_id=7 [๑๕ธ.ค.๒๕๕๕].

^๒ วัดบูรพา. [ออนไลน์] แหล่งที่มา : http://www.thai-tour.com/thai-tour/northeast/ubon/data/place/pic_wat-buraparam.htm [๑๕ธ.ค.๒๕๕๕].

สรูปวัดบูรพา เป็นวัดเก่าแก่ จัดตั้งขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๔๕๘ เป็นสถานที่กำเนิดพระอาจารย์สายวิปัสสนากรรมฐาน ในสมัยก่อนพระเกจิอาจารย์ต่างๆ ทั่วประเทศได้มาปฏิบัติธรรมที่วัดแห่งนี้ มีหอไตร หอกลองเก่าแก่ จากการลงพื้นที่สังเกตการณ์ วัดวัดบูรพาในแต่ละวันจะมีประชาชนมากราบไหว้รูปหล่อ ๕ บูรพาจารย์พอสมควร บรรยากาศในวัดร่มรื่น

๔.๑.๓ บริบทวัดสุทัศนาราม

วัดสุทัศนาราม ตั้งอยู่ที่ถนนพโลธรังฤทธิ์ ติดกับศาลแขวงอุบลราชธานีมีชื่อเดิมว่าวัดสุทัศน์ สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๓๙๖ โดยราชบุตรส่วย พร้อมด้วยญาติร่วมกันสร้าง จากนั้นราชบุตรส่วยได้ไปทำศึกสงครามเมืองญวนที่เขมรโดยเป็นนายกองใหญ่ สร้างทาง เมื่อครั้งเสร็จศึกสงคราม ได้เข้ากรุงเทพฯ พร้อมกับท่านพระยาบดินทร์เดชา จากนั้นราชบุตรส่วย ก็ได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าเมืองอุบลราชธานี แต่ยังไม่ได้นำเมืองเพื่อว่าราชการที่เมืองอุบลราชธานี ท่านก็ได้ถึงแก่อสัญกรรมที่กรุงเทพฯ ด้วยโรคหิวขาด และได้นำอัฐิของท่านมาบรรจุไว้ที่เจดีย์ ณ วัดสุทัศน์แห่งนี้

นอกจากมีประวัติความเป็นมาที่น่าสนใจแล้ว วัดยังมีจุดท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์อีกมากมาย เช่น อุโบสถที่มีความสวยงาม มีศิลปะผสมผสานระหว่างไทยกับยุโรป ภายในอุโบสถมีพระประธานพุทธรูปที่ศักดิ์สิทธิ์คือพระมิ่งเมือง วัดสุทัศนารามได้ร่วมกิจกรรมสงฆ์ต้นเทียนประเพณีแกะสลักเพื่ออนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรมของเมืองอุบลราชธานีทุกปี ซึ่งการประดิษฐ์ต้นเทียนของวัดสุทัศนารามนั้น เจ้าอาวาสวัดสุทัศนาราม (พระครูสุทัศนโบล) เป็นผู้อำนวยการในการสร้างต้นเทียนซึ่งก็ได้รับรางวัลชนะเลิศ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๗ และรางวัลต่างๆ มากมาย^๓

สรูปวัดวัดสุทัศนารามเป็นวัดเก่าแก่ จัดตั้งขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๓๙๖ เป็นสถานที่ประดิษฐ์พุทธรูปที่ศักดิ์สิทธิ์คือพระมิ่งเมือง มีพระอุโบสถที่สวยงามมีศิลปะผสมผสานระหว่างไทยกับยุโรป จากการลงพื้นที่สังเกตการณ์ วัดสุทัศนารามในแต่ละวันจะมีประชาชนมากราบไหว้พระมิ่งเมืองพอสมควร

๔.๑.๔ บริบทคุ้มวัดพระธาตุหนองบัว

วัดพระธาตุหนองบัว ตั้งอยู่ถนนธรรมวิถี อ.เมือง จ.อุบลราชธานี ด้วยศรัทธาแรงกล้าของพุทธศาสนิกชนอุบลราชธานี มีความประสงค์จะสร้างวัดให้เป็นสถานที่ปฏิบัติธรรม ในวาระมงคลถึงพุทธกาลพุทธศตวรรษ ๒๕๐๐ (พ.ศ. ๒๕๐๐) และได้ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๙๘ ภายในบริเวณวัดมีพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ เป็นแบบจำลองมาจากพระเจดีย์พุทธคยา ประเทศอินเดีย บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ สำหรับชุมชนวัดพระธาตุหนองบัวในยุคแรก มีนายวิเชียร ภาติ เป็นช่างทำต้นเทียน (ประเพณีแกะสลัก) ซึ่งเริ่มเรียนรู้การทำต้นเทียนมาตั้งแต่อายุ ๑๕ ปี มีผลงานการทำเทียนพรรษามา ๒๗ ปี ได้รับรางวัลชนะเลิศรวม ๘ ครั้ง มีความภูมิใจที่ได้เป็นลูกศิษย์ของครู โดยเฉพาะ (อ.อุตสาห จันทรวิจิตร) ที่สร้างชีวิตให้กับทีมงานจนกลายเป็นช่างทำเทียนพรรษา และช่างศิลปะชื่อดังของจังหวัดอุบลราชธานี^๔

สรูปวัดวัดพระธาตุหนองบัวเป็นวัดเก่าแก่ จัดตั้งขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๙๘ เป็นสถานที่ประดิษฐ์ฐานพระบรมสารีริกธาตุ เจดีย์ภายนอกเป็นแบบจำลองมาจากพระเจดีย์พุทธคยา ชาวจังหวัด

^๓ วัดสุทัศนาราม. [ออนไลน์] แหล่งที่มา : http://guideubon.com/news/view.php?t=27&s_id=11&d_id=11 [๑๕ธ.ค.๒๕๕๕].

^๔ วัดพระธาตุหนองบัว. [ออนไลน์] แหล่งที่มา : http://guideubon.com/news/view.php?t=27&s_id=11&d_id=11 [๑๕ธ.ค.๒๕๕๕].

อุบลราชธานี ถือเป็นสถานที่กราบไหว้พระธาตุใหญ่ที่สุดในจังหวัด จากการลงพื้นที่สังเกตการณ์ วัดมหาวิฑูรย์พระธาตุหนองบัวในแต่ละวันจะมีประชาชนมากราบไหว้พระบรมสารีริกธาตุเป็นจำนวนมาก เกิดเศรษฐกิจชุมชนในบริเวณวัด

๔.๑.๕ บริบทวัดทุ่งศรีเมือง

สถานที่ตั้งวัดทุ่งศรีเมือง ตั้งอยู่ด้านทิศตะวันออกของทุ่งศรีเมือง ถนนหลวง หลังโรงเรียนอนุบาลอุบลฯ วัดทุ่งศรีเมืองสร้างเมื่อ ปี พ.ศ.๒๓๕๖ โดยท่านเจ้าคุณพระอริยวงศาจารย์ญาณวิมลอุบลคณาภิบาลสังฆปาโมกข์ โดยท่านเห็นสถานที่ร่มสงบ เหมาะแก่การนั่งเจริญสมณธรรม ท่านจึงได้สร้างวัดและมาจำพรรษาอยู่ที่วัดทุ่งศรีเมือง

ภายในวัดทุ่งศรีเมืองสิ่งที่น่าสนใจอื่นๆ ภายในบริเวณชุมชนวัดทุ่งศรีเมืองเป็นวัดเก่าแก่ มีโบราณสถานมีคุณค่ามากมายเช่น หอพระพุทธรูป เป็นศิลปะผสมระหว่างกรุงรัตนโกสินทร์ และกรุงเวียงจันทน์ ภายในประดิษฐานพระพุทธรูปจำลอง พระพุทธรูปองค์เงิน และภาพจิตรกรรมฝาผนังที่เก่าแก่ หอไตรปฏิมา เป็นศิลปะผสมระหว่างไทย-ลาว-พม่า สร้างด้วยไม้ตั้งอยู่กลางหนองน้ำ เป็นที่เก็บคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา ปัจจุบันกรมศิลปากรได้จดทะเบียนเป็นโบราณสถานแล้วกิจกรรมในวัดทุ่งศรีเมือง^๕

สรุปวัดวัดทุ่งศรีเมืองเป็นวัดเก่าแก่ จัดตั้งขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๓๕๖ เป็นสถานที่ประดิษฐานพระพุทธรูปจำลอง พระพุทธรูปองค์เงิน เป็นต้น มีโรงเรียนสายสามัญของคณะสงฆ์ พระภิกษุสามเณรประจำวัดเยอะพอสสมควร วัดทุ่งศรีเมืองในแต่ละวันจะมีประชาชนมาเที่ยวชมวัดพอสสมควร

๔.๑.๖ บริบทวัดมณีวนาราม

วัดมณีวนาราม (วัดป่าน้อย) ตั้งอยู่ถนนหลวง อยู่ระหว่างวัดมหายานารามกับวัดทุ่งศรีเมือง สร้างเมื่อประมาณ พ.ศ.๒๓๓๒ ผู้สร้างคือ อุปฮาดเก่า โอรสพระปทุมวรราชสุริยวงศ์ (เจ้าคำผง) และมีพระคู่บ้านคู่เมืองคู่อุบลราชธานีองค์หนึ่งนั่นคือ พระแก้วโกเมน เป็นพระบูชาปางมารวิชัย ขนาดหน้าตัก กว้าง ๔ นิ้ว สูงประมาณ ๕ นิ้ว สันนิษฐานว่า พระแก้วโกเมน องค์นี้ได้อุบัติขึ้นมาพร้อมกับพระแก้วบุษราคัม ซึ่งประดิษฐานอยู่ ณ วัดศรีอุบลรัตนาราม พระแก้วโกเมน เป็นพระพุทธรูปอัญมณีในตระกูล นพรัตนชาติ คือ แก้วเก่าประการ อันได้แก่ สีขาวผ่องเพชรดี ทับทิมสีมณีแดง เขียวใสแสงมรกตเหลือใสสดบุษราคัม แดงแก่โกเมนเอก สิมวัดมณีวนารามหรือวัดป่าน้อย เป็นสถาปัตยกรรมอีสานผสมช่างเมืองหลวง คล้ายคลึงกับหอไตรวัดทุ่งศรีเมือง คือ ส่วนล่างเป็นแบบพื้นบ้าน ส่วนบนเป็นแบบเมืองหลวง

พระแก้วโกเมน ณ วัดมณีวนารามหรือวัดป่าน้อย สีมอกเมฆนิลภาพ มุกดาหารหมอกมัว แดงสลับเพทาย ส่องวาลไพฑูรย์ คณะกรรมการวัดมณีวนาราม ได้อัญเชิญพระแก้วโกเมน ลงมาประดิษฐานให้ พุทธศาสนิกชนได้กราบไหว้บูชาและสรงน้ำ ในเทศกาลวันวิสาขบูชา เพื่อเป็นสิริมงคลทุกปี พระแก้วโกเมนเป็น พระบูชาปางมารวิชัย ขนาดหน้าตักกว้าง ๔ นิ้ว สูง ประมาณ ๕ นิ้ว สันนิษฐานกันว่าอุบัติขึ้นมาพร้อมกับพระแก้วบุษราคัม ซึ่งประดิษฐานอยู่ ณ วัดศรีอุบลรัตนาราม พระ

^๕ วัดทุ่งศรีเมือง. [ออนไลน์] แหล่งที่มา : http://www.tatubon.org/9chumchon/chumchon_thungsrinuang.html [๑๕ธ.ค.๒๕๕๕].

แก้วโกเมนเป็นพระพุทธรูปอัญมณี ตระกูล นพรัตนชาติ แก้วเก่าประการอันได้แก่ สีขาวผ่องเพชรดี ทับทิมสีมณีแดง เขียวใสแสงมรกตเหลือใสสดบุษราคัม แดงแก่กำโกเมนเอก สีหมอกเมฆนิลภาพ มุกดาหารหมอกมัว แดงสลัวเพทาย สว่างลาไพฑูรย์

เมื่อสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ไทยมีสงครามกับเวียงจันทน์ ผู้รักษาการบ้านเมือง และทนายทนายิกา ได้พากันนำ พระแก้วโกเมนมาประดิษฐานไว้ ณ วัดมณีวนาราม ซึ่งเจ้าอาวาสและ คณะกรรมการวัดเก็บรักษาไว้เป็นความลับต่อกันมา การที่นำผอบไม้จันทน์ไปคล่ำ (หรือครอบ) พระ แก้วไว้นั้น ภาษาอีสานเรียกว่า จุ่ม วัดซึ่งเป็นที่เก็บรักษาพระแก้วโกเมนครั้งนั้น จึงเรียกว่า วัดกุดละจุ่ม มาจนปัจจุบัน พระแก้วโกเมน พระพุทธรูปอัญมณีศักดิ์สิทธิ์ของวัดมณีวนารามหรือวัดป่าน้อย ทั้งนี้ เนื่องด้วย พระแก้วโกเมน เป็นพระพุทธรูปที่มีค่าหาได้ยากยิ่งเกรงจะสูญหาย จึงหวยแห่นด้วย ความ ห่วงใย พระเดชพระคุณเจ้าอาวาส วัดมณีวนารามที่ผ่านมาทุกรูปจึงเก็บรักษา พระแก้วโกเมน ไว้ในตู้ นิรภัยตลอดมา ครั้งเมื่อสิ้นสมัยหลวงปู่พระธรรมเสนานี (กิม มหัทธโน) คณะกรรมการ วัดมณีวนาราม จึงขออนุญาตนำ พระแก้วโกเมน ลงมาประดิษฐานให้พุทธศาสนิกชนได้กราบไหว้บูชา และสงวนไว้ใน เทศกาลวันวิสาขบูชา เพื่อเป็นสิริมงคลแก่ตนเองและครอบครัว และได้ถือปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึง ปัจจุบัน พระแก้วโกเมนแห่งวัดมณีวนารามหรือวัดป่าน้อยถือว่า เป็นพระคู่บ้านคู่เมืองที่เกี่ยวข้องกับ ประวัติศาสตร์ เรื่องราวต่างๆในอดีตของจังหวัดอุบลราชธานี วัดมณีวนาราม ตั้งอยู่ฝั่งตรงข้ามกับวัด หุ้งศรีเมืองหากแวะเที่ยวชม วัดมณีวนาราม แห่งนี้แล้วสามารถแวะเที่ยวชม หอไตรที่วัดหุ้งศรีเมืองซึ่ง เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญอีกแห่งของอุบลราชธานี^๖

สรุปวัดวัดมณีวนารามเป็นวัดเก่าแก่ จัดตั้งขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๓๓๒ เป็นสถานที่ประดิษ ฐานพระพระแก้วโกเมน จากการลงพื้นที่สังเกตการณ์ วัดมณีวนารามในแต่ละวันจะมีประชาชนมา กราบไหว้พระแก้วโกเมนพอสมควร

๔.๑.๗ บริบทวัดหลวง

วัดหลวง เป็น วัดแห่งแรกของ เมืองอุบลราชธานี วัดหลวง ตั้งอยู่ที่ถนนพรหมเทพ ริม ฝั่งแม่น้ำมูล ระหว่างท่ากวางตั้งกับท่าจวน (ตลาดใหญ่) มีเนื้อที่ประมาณ 8 ไร่ 4 ตารางวา เมื่อปีกุน พ.ศ.๒๓๔๒ พระปฐมวรราชสุริยวงศ์ (เจ้าคำผง) อพยพมาจากดอนมดแดงมา ตั้งบ้านเมืองใหม่ที่ ดง อุผึ้ง และเห็นว่าที่แห่งนี้เหมาะที่จะสร้างบ้านเมืองใหม่ และ วัดวาอาราม เพื่อเป็นศรีสง่าแก่บ้านเมือง เป็นที่อยู่อาศัยสืบทอดพระพุทธศาสนา จึงให้พระสงฆ์ที่อพยพมาด้วยลงมือก่อสร้าง ให้ช่างที่อพยพมา จากเวียงจันทน์พร้อมด้วยท่าน อุปฮาด ราชบุตร ราชวงศ์ ทานท้าวเพี้ย กรรมการน้อยใหญ่ร่วมกัน ก่อสร้าง วัดจึงสำเร็จสวยงามสมเจตนาธรรม มีการสร้างโบสถ์ องค์พระประธาน กุฏิ วิหาร ศาลาการ เปรี๊ญ หอไตร หอกลาง หอโปง หอระฆัง พร้อมบริบูรณ์ทุกอย่าง เป็นสิ่งชาวาสที่สวยงามมาก เมื่อ สร้างเสร็จได้ตั้งนามว่า วัดหลวง ซึ่งถือว่าเป็นวัดแรกของเมืองอุบลราชธานี และถือได้ว่าเป็นวัดประจำ เจ้าเมือง

พระคู่บ้านคู่เมืองภายในวัดหลวงที่สำคัญนั้นคือ พระแก้วไพฑูรย์ แห่งเมืองอุบลราชธานี ศรีวนาลัยประเทศราชนี้ เป็นพระแก้วเกิดจากหินธรรมชาติมีอายุหลายล้านปีมาแล้ว ใครจะเป็นผู้แกะ

^๖ วัดมณีวนาราม. [ออนไลน์] แหล่งที่มา : http://www.lib.ubu.ac.th/ubontravel/showtravel.php?id_travel=15 [๑๕ธ.ค.๒๕๕๕].

หินเป็นพระพุทธรูปนั้นไม่ทราบ แต่เป็นพระพุทธรูปที่อยู่ในการปกครองของเจ้านายเมืองอุบลมานาน แต่บรรพบุรุษของ พระปฐมราชสุริยวงศ์ (เจ้าคำผง) ได้ถวายเป็นสมบัติของวัดหลวง คู่กับ พระแก้วบุษราคัม เมื่อเจ้านายทางกรุงเทพมหานครมาปกครองเมืองอุบล ในสมัยรัชกาลที่ ๕ เจ้านายพื้นเมืองอุบลราชธานีเกรงว่าเจ้านายทางกรุงเทพจะบังคับเอา พระแก้วทั้งสององค์ไปเป็นสมบัติของส่วนตัว จึงได้พากันเอาพระแก้วทั้งสององค์แยกออกจากกันไปซ่อนไว้โดยมิดชิด ไม่ยอมแพรงพรายให้คนทั่วไปรู้ ต่อมาเมื่อสร้างวัดศรีอุบลรัตนาราม (วัดศรีทอง) โดยเจ้าอุปฮาดโท บิดาของพระอุบลเดชประชารักษ์ (เสือ ณ อุบล) จึงได้ไปเชิญเอา พระแก้วทั้งสองออกมาจากที่ซ่อน สำหรับพระแก้วบุษราคัมนั้น ได้ถวายแด่พระเดชพระคุณพระเทวธัมม (ม้าว) ซึ่งเป็นเจ้าอาวาสรูปแรกของวัดศรีทอง (วัดศรีอุบลรัตนาราม) ส่วนพระแก้วไพฑูรย์นั้น ทายาทของเจ้านายพื้นเมืองอุบลราชธานีเอาไปเก็บรักษาไว้ เพราะเป็นสมบัติอันล้ำค่าของบรรพบุรุษ ต่อมาภายหลังจึงได้นำมาถวายพระครูวิลาสกิจจาทร เจ้าอาวาสวัดหลวง ให้เป็นสมบัติของวัดหลวง ตามเดิม ดังปรากฏอยู่ทุกวันนี้^๗

สรุปวัดหลวงเป็นวัดเก่าแก่ที่สุด จัดตั้งขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๓๒๔ เป็นสถานที่ประดิษฐานพระแก้วไพฑูรย์ ชาวจังหวัดอุบลราชธานีถือเป็นศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมือง จากการลงพื้นที่สังเกตการณ์วัดหลวงในแต่ละวันจะมีประชาชนมากราบไหว้พระแก้วไพฑูรย์พอสมควร เนื่องจากเป็นวัดติดทำน้ำในตอนเย็นจะมีผู้คนมานั่งชมวิวยามเย็นแม่น้ำมูลเป็นประจำ

๔.๑.๘ บริบทวัดพลแพน

ตั้งอยู่ที่ บ้านแสนตอ ตำบลในเมือง อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัด อุบลราชธานี สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย ที่ดินตั้งวัดมีเนื้อที่ ๑๖ ไร่ ๒ งาน ๓๒ ตารางวา อาณาเขตทิศเหนือจดที่ดินเอกชน ทิศใต้จดถนนพหลโยธิน ทิศตะวันออกจดที่ดินเอกชน ทิศตะวันตกจดถนนพลแพน อาคารเสนาสนะประกอบด้วยอุโบสถกว้าง ๑๙ เมตร ยาว ๓๒ เมตร สร้างเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๘ ภูมิสงฆ์จำนวน ๖ หลัง เป็นอาคารไม้ และศาลาบำเพ็ญกุศลจำนวน ๒ หลัง สร้างด้วยไม้ ปูชนียวัตถุมีพระประธาน ๑ องค์ และพระพุทธรูป ๑ องค์

วัดพลแพนก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๓๓ ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อวันที่ ๑๘ สิงหาคม ปี พ.ศ. ๒๕๓๑ เขตวิสุงคามสีมากว้าง ๓๕ เมตร ยาว ๖๕ เมตร การบริหาร และการปกครอง มีเจ้าอาวาสเท่าที่ทราบนามคือ รูปที่ ๑ พระนา พ.ศ. ๒๔๙๕-๒๔๙๙ รูปที่ ๒ พระอ่อน อธิญาณ พ.ศ. ๒๕๐๐-๒๕๐๗ รูปที่ ๓ พระพรหมมา พ.ศ. ๒๕๐๘-๒๕๑๒ รูปที่ ๔ พระ ครูสาทรมงคลกิจ พ.ศ. ๒๕๑๒-๒๕๓๑ รูปที่ ๕ พระมหาพรหมมา ญาณจารี ตั้งแต่ ปี พ.ศ. ๒๕๓๑ เป็นต้นมา^๘

สรุปวัดพลแพนเป็นวัดเก่าแก่ จัดตั้งขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๓๒๔ มีสิ่งปลูกสร้างในวัดพอสมควร จากการลงพื้นที่สังเกตการณ์ วัดพลแพนในแต่ละวันจะมีประชาชนเข้ามาเยี่ยมชมวัดจำนวนไม่มากนักเนื่องจากไม่ได้ประดิษฐานศักดิ์สิทธิ์สำคัญ

๔.๑.๙ บริบทวัดปทุมมาลัย

^๗ วัดหลวง. [ออนไลน์] แหล่งที่มา : <http://www.southlaostour.com/แหล่งท่องเที่ยว-อุบลราชธานี/วัดหลวง-พระเจ้าใหญ่องค์หลวง.html> [๑๕ธ.ค.๒๕๕๕].

^๘ วัดพลแพน. [ออนไลน์] แหล่งที่มา : http://www.lib.ubu.ac.th/ubon_temple/pdf/FTP0053.pdf [๑๕ธ.ค.๒๕๕๕].

ตั้งอยู่ที่ ถนนสรรพสิทธิ์ ตำบลใน อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี สังกัด คณะสงฆ์มหานิกาย ที่ดินตั้งวัดมีเนื้อที่ ๑๕ ไร่ ๒ งาน ๑๖/๑๐ ตารางวา อาณาเขต ทิศเหนือ จดถนน สุริยาตร์ ทิศใต้ จดถนนสรรพสิทธิ์ ทิศตะวันออก จดถนนสาธารณะ ทิศตะวันตก จด ถนนสาธารณะ อาคารเสนาสนะประกอบด้วยอุโบสถ กว้าง ๑๙ เมตร ยาว ๓๑ เมตร เป็นอาคารทรง ไทย ภูมิสงฆ์ จำนวน ๕ หลัง เป็นอาคารไม้ ๔ หลัง ครึ่งตึกครึ่งไม้ ๑ หลัง และศาลาอเนกประสงค์ กว้าง ๑๐ เมตร ยาว ๓๖ เมตร ปุชนิยัตถุมิพระพิชิตมารญาณสัพพบรมครูเจ้า (พระเจ้าวิเศษ) และพระพุทธรูปอุบล ธานีพรหมมัลลย์พัฒนศาสนา พระประธานในอุโบสถ

ประวัติวัดปทุมมัลลย์ ตั้งเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๒๕ เดิมตั้งอยู่ที่โรงเรียนอุบลวิทยาคมมีชื่อว่า วัดหนองยาง ต่อมาได้เกิดไฟไหม้ ภูมิวัดหนองยาง จึงย้ายมาตั้งอยู่ทางทิศเหนือห่างจากที่เดิมประมาณ ๑๐๐ เมตร มีพระปทุมธานี (เหลียม) เป็นประธานในการสร้างวัด และได้เปลี่ยนชื่อเป็น วัด ปทุม มัลลย์ ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อ วันที่ ๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๕ เขตวิสุงคามสีมา กว้าง ๒๕ เมตร ยาว ๔๓ เมตร การบริหารและการปกครอง มีเจ้าอาวาสเท่าที่ทราบนาม คือ รูปที่ ๑ พระสิงห์ รูปที่ ๒ พระเงิน รูปที่ ๓ พระศรี รูปที่ ๔ พระครูเสมาธรรมรักขิตมณี รูปที่ ๕ พระขาว รูปที่ ๖ พระ เมธีรัตนโบล รูปที่ ๗ พระครูนวกิจโสภิต พ.ศ. ๒๕๑๖-๒๕๓๐ รูปที่ ๘ พระครูปทุม พัฒนกร ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๓๑ เป็นต้นมา^๙

สรุปวัดปทุมมัลลย์เป็นวัดเก่าแก่ จัดตั้งขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๒๕ เป็นสถานที่ประดิษฐาน ปุชนิยัตถุมิพระพิชิตมารญาณสัพพบรมครูเจ้า (พระเจ้าวิเศษ) และพระพุทธรูปอุบล ธานีพรหมมัลลย์พัฒนศาสนา จากการลงพื้นที่สังเกตการณ์ วัดปทุมมัลลย์ในแต่ละวันจะมีประชาชนมาเยี่ยมชม วัดพอสมควร

๔.๑.๑๐ บริบทวัดศรีแสงทอง

ตั้งอยู่ที่ บ้านโนนสว่าง หมู่ที่ ๕ ตำบลปทุม อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัด อุบลราชธานี สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย ที่ดินตั้งวัดมีเนื้อที่ ๖ ไร่ ๓ งาน ๔๘ ตารางวา อาณาเขตทิศ เหนือประมาณ ๓ เส้น ๑๐ วา ๑ คอก จดที่ดินทางสุวรรณี แก้วกลมและนายพงษ์ ทิศใต้ประมาณ ๓ เส้น ๕ วา ๒ คอก จดถนนศรีแสงทอง ทิศตะวันออกประมาณ ๒ เส้น ๓ วา ๑ คอก จดถนนศรีแสง ทองทิศ ตะวันตกประมาณ ๒ เส้น ๓ วา ๑ คอก จดถนนศรีแสงทอง อาคารเสนาสนะประกอบด้วย ศาลาการเปรียญ กว้าง ๑๔.๕๐ เมตร ยาว ๒๙.๕๐ เมตร สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๐ ภูมิสงฆ์ จำนวน ๖ หลัง เป็น อาคารไม้ ๒ หลัง ครึ่งตึกครึ่งไม้ ๔ หลัง ศาลาอเนกประสงค์ กว้าง ๑๑.๕๐ เมตร ยาว ๒๐.๕๐ เมตร สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๕ และศาลาบำเพ็ญกุศล จำนวน ๑ หลัง

ประวัติวัดศรีแสงทอง ตั้งเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๗ โดยมีพระศรี เป็นประธานฝ่ายสงฆ์ ในการ สร้างวัดซึ่งมีนายมาลี นางเหมือน แสงทอง เป็นผู้บริจาคที่ดิน จึงตั้งชื่อวัดเพื่อเป็นเกียรติแก่บุคคล ดังกล่าว ว่า วัดศรีแสงทอง การบริหารและการปกครอง มีเจ้าอาวาสปัจจุบัน คือ พระอธิการสุพล สุ

^๙ ปทุมมัลลย์. [ออนไลน์] แหล่งที่มา : http://www.lib.ubu.ac.th/ubon_temple/pdf/FTP0049.pdf [๑๕ธ.ค.๒๕๕๕].

บุญโญ ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๒๗ เป็นต้นมา การศึกษามีโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม เปิดสอน เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๗ และศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เปิดสอนเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๗^{๑๐}

สรุปวัดศรีแสงทอง จัดตั้งขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๗ มีสิ่งปลูกสร้างในวัดพอสมควร จากการลงพื้นที่สังเกตการณ์ วัดศรีแสงทองกำลังก่อสร้างศาลาการเปรียญหลังใหญ่ ในแต่ละวันจะมีประชาชนเข้ามาเยี่ยมชมวัดจำนวนไม่มากนักเนื่องจากไม่ได้ประดิษฐานศักดิ์สิทธิ์สำคัญ

ในบริบทของแต่ละคุ้มวัดจะมีลักษณะที่แตกต่างกัน จะสังเกตได้ว่าหากวัดใดประดิษฐานสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สำคัญที่ชาวอุบลราชธานีนับถือ จะมีประชาชนมากราบไหว้บูชาในแต่ละวันเป็นจำนวนมาก ก่อเกิดรายได้เข้าวัดในแต่ละปีเป็นจำนวนมาก เกิดเศรษฐกิจชุมชนขึ้นในบริเวณวัด ทำให้สถานภาพทางการเงินของวัดอยู่ในระดับที่มั่นคง ตรงกันข้ามหากวัดใดแม้จะประดิษฐานสิ่งศักดิ์สิทธิ์ แต่ในระดับความศรัทธาต่างกัน สถานภาพทางการเงินของวัดจะอยู่ในระดับที่แตกต่างกันลดหย่อนกันลงมา ซึ่งจะสอดคล้องกับการส่งเทียนเทียนพรรษาเข้าประกวดของแต่ละคุ้มวัด หากวัดใดมีกำลังมากจะส่งประกวดเทียนพรรษาในประเภทขนาดใหญ่ หากวัดใดกำลังน้อยจะส่งประกวดเทียนพรรษาในประเภทขนาดเล็ก ตามสถานภาพของแต่ละคุ้มวัดซึ่งจะได้กล่าวถึงในหัวข้อต่อไป

๔.๒ แนวทางการอนุรักษ์ของคุ้มวัด

ในส่วนของแนวทางการอนุรักษ์ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของแต่ละคุ้มวัดนี้ จะได้กล่าวถึงรายละเอียดการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของแต่ละคุ้มวัด ทั้งคุ้มวัดที่ส่งเข้าประกวด และไม่ได้ส่งเข้าประกวด งบประมาณที่ใช้ในการทำเทียนพรรษาของคุ้มวัดที่ส่งเข้าประกวดในปัจจุบัน จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๑๐ คุ้มวัด เพื่อที่จะแสดงให้เห็นแนวทางในการอนุรักษ์ของแต่ละคุ้มวัด

๔.๒.๑ คุ้มวัดมหานาราม

จากการสัมภาษณ์พบว่า คุ้มวัดมหานารามนั้นได้มีการจัดทำเทียนพรรษาส่งเข้าประกวดมาตั้งแต่ปี ๒๕๐๐ โดยจุดประสงค์เพื่อเป็นการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมประเพณี และพระพุทธศาสนา ในตอนแรกทางทายาททายิกาเห็นพร้องต้องกันว่า จะทำเทียนพรรษาถวายวัดเพื่อให้ใช้ประโยชน์ในวัด โดยในยุคแรกจะเป็นเทียนพรรษาแบบมัดรวม ที่ทำจากผืนแท้ ต่อมาได้มีการส่งเข้าประกวดตามนโยบายของทางจังหวัดอุบลราชธานีได้รับรางวัลมากมายจนถึงปัจจุบัน และได้มีการอนุรักษ์มาเป็นลำดับ การจัดทำเทียนพรรษาของวัดป่าใหญ่ในยุคปัจจุบันได้จัดทำเทียนเข้าพรรษาส่งเข้าประกวดต้นเทียนพรรษารูปแบบใหญ่ ประเภทติดพิมพ์ และได้รับรางวัลชนะเลิศอันดับหนึ่งประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๕

งบประมาณที่ใช้ในการจัดทำเทียนพรรษาของคุ้มวัดมหานารามเบ็ดเสร็จแล้วจะใช้งบประมาณประมาณ ๕๐๐,๐๐๐ - ๖๐๐,๐๐๐ บาท แหล่งที่มาของรายได้นั้นก็จะได้จากจากจุดปัจจัยที่ทางเทศบาลสนับสนุน จากตู้บริจาคของทางวัด มีภาคเอกชนสนับสนุน เช่น บิ๊กซี โลตัส อุบลวิสด

^{๑๐} วัดศรีแสงทอง. [ออนไลน์] แหล่งที่มา : http://www.lib.ubu.ac.th/ubon_temple/pdf/FT_P0088.pdf [๑๕ธ.ค.๒๕๕๕].

เป็นต้น แต่ก็ยังไม่เพียงพอจำเป็นต้องใช้เงินวัดสนับสนุน ส่วนด้านแรงงานนั้นได้มีสถาบันการศึกษาจัดโครงการเยือนชุมชนคนทำเทียน และเปิดโอกาสบุคคลทั่วไปทดลองแกะพิมพ์ ที่ทางช่างทำเทียนได้เทพิมพ์มาแล้ว จะสังเกตได้ว่าในช่วงทำเทียนพรรษา จะมีประชาชนจากทุกทิศทุกทางมาช่วยกันทำทุกวัน รวมทั้งพระภิกษุสามเณรจะประจำอยู่ที่บริเวณจุดทำเทียนพรรษาทุกวัน จากการสัมภาษณ์ผู้ที่มาลงมือแกะลายพิมพ์ ได้ความว่า ต้องการทำบุญ มาด้วยใจเนื่องจากศรัทธาในองค์พระเจ้าใหญ่อันแปลงไม่ได้รับค่าแรงอะไร แต่หวังว่าอานิสงส์ในการทำเทียนพรรษานั้นจะช่วยให้ชีวิตตนเองดีขึ้น^{๑๑}

๔.๒.๒ คຸ້ມວັດບູຣຸພາ

จากการสัมภาษณ์พบว่า คຸ້ມວັດບູຣຸພາได้มีการส่งเทียนเข้าประกวดตั้งแต่แรกเริ่มมีการประกวดเทียนพรรษา โดยจุดประสงค์เพื่อรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น และพระพุทธศาสนา โดยยุคแรกทางทายาททายิกาได้ทำเทียนโบราณแห่รอบบริเวณที่จัดงานในสมัยก่อนแล้วนำกลับมาถวายวัดสำหรับคຸ້ມວັດບູຣຸພາในยุครุ่งเรืองในการทำเทียนพรรษานั้นมีนายแก้ว อาจหาญ เป็นช่างทำต้นเทียน (ประเภทติดพิมพ์) พร้อมด้วยนายยุทธเกียรติ โกศลวิตร, นายจันทร์ ป้องทอง มีผลงานประสพการณ์เริ่มทำต้นเทียนมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๕-๒๕๕๐ รวม ๑๕ ครั้ง รางวัลรองชนะเลิศ ๕ ครั้ง รวมทั้งต้นเทียนประเภทติดพิมพ์ขนาดเล็กในนาม อ.ศรีเมืองใหม่ได้รับรางวัลชนะเลิศติดต่อกัน ๕ ปี (พ.ศ.๒๕๔๕-๒๕๔๙) วัดบູຣຸພາได้มีชื่อเสียงในการทำเทียนพรรษามายาวนาน และได้รับรางวัลต่างๆ มากมายตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ในปัจจุบันคຸ້ມວັດບູຣຸພາได้จัดทำเทียนเข้าพรรษาส่งเข้าประกวดต้นเทียนพรรษาขนาดใหญ่ ประเภทติดพิมพ์ และได้รับรางวัลชมเชยประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๕ จากการสังเกตการณ์ในช่วงประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา จะเห็นได้ว่าคຸ້ມວັດບູຣຸພາจะมีกลุ่มช่างทำเทียนพรรษา และชาวบ้านช่วยกันทำ พระภิกษุจะคอยกำกับดูแลอีกทีหนึ่ง

งบประมาณที่ใช้ในการจัดทำเทียนพรรษาของคຸ້ມວັດບູຣຸພາในปี พ.ศ. ๒๕๕๕ เบ็ดเสร็จแล้วจะใช้งบประมาณประมาณ ๔๕๐,๐๐๐ - ๕๐๐,๐๐๐ บาท แหล่งที่มาของรายได้นั้นก็จะได้จากจตุปัจจัยที่ทางเทศบาลสนับสนุน จากตู้บริจาคของทางวัด มีภาคเอกชนสนับสนุนบางส่วน แต่ก็ยังไม่เพียงพอจำเป็นต้องใช้เงินวัดสนับสนุน ส่วนด้านแรงงานนั้นได้มีการจัดโครงการเยือนชุมชนคนทำเทียน และเปิดโอกาสบุคคลทั่วไปทดลองแกะพิมพ์ ที่ทางช่างทำเทียนได้เทพิมพ์มาแล้ว จะสังเกตได้ว่าในช่วงทำเทียนพรรษา จะมีประชาชนบริเวณมาช่วยกันทำทุกวัน รวมทั้งพระภิกษุสามเณรจะประจำอยู่ที่บริเวณจุดทำเทียนพรรษาทุกวัน^{๑๒}

๔.๒.๓ ຄຸ້ມວັດສຸທັດນາຣາມ

จากการสัมภาษณ์พบว่า ຄຸ້ມວັດສຸທັດນາຣາມนั้นได้มีการจัดทำเทียนพรรษาส่งเข้าประกวดมาตั้งแต่เริ่มแรกที่มีการจัดการประกวด โดยจุดประสงค์เพื่อเป็นการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมประเพณี และพระพุทธศาสนา ในยุคแรกทางทายาททายิกาเห็นพร้องต้องกันว่า ทำเทียนพรรษาถวายวัดโดยชาวบ้านออกมาร่วมแรงร่วมใจกันจัดทำถวายในสมัยก่อน ๑ ต้นตกต้นทุนในการทำประมาณ ๓๐ บาท

^{๑๑} สัมภาษณ์ พระครูสารกิจโกศล, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดมหายาราม, สัมภาษณ์ นางเบญจวรรณ ลานำคำ, ทายิกาวัดป่าใหญ่, สัมภาษณ์ นายอุกฤษฏ์ แสนอุบล, ธุรการกองอำนวยการบริจาค, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๕.

^{๑๒} สัมภาษณ์ พระครูอุบลธรรมวิศิษฐ์, เจ้าอาวาสวัดบູຣຸພາ, สัมภาษณ์ นายสมิคร เรืองเดช, กรรมการวัดบູຣຸພາ, สัมภาษณ์ นายนายสุคม เขาวริตย์ ช่างทำเทียนพรรษาวัดบູຣຸພາ, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๕.

เมื่อทำเสร็จแล้วแห่ตามสถานที่ประกวดแล้วก็นำถวายวัด และมีพัฒนาการเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน การจัดทำเทียนพรรษาของคุ้มวัดสุทัศนารามในยุคปัจจุบันได้จัดทำเทียนเข้าพรรษาส่งเข้าประกวดต้นเทียนพรรษานาถเล็ก ประเภทแกะสลัก และได้รับรองชนะเลิศอันดับหนึ่งประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๕

งบประมาณที่ใช้ในการจัดทำเทียนพรรษาของคุ้มวัดสุทัศนารามในปี พ.ศ. ๒๕๕๕ เบ็ดเสร็จแล้วจะใช้งบประมาณประมาณ ๑๐๐,๐๐๐ บาท แหล่งที่มาของรายได้นั้นก็จะได้มาจาก จตุปัจจัยที่ทางเทศบาลสนับสนุน จากตู้บริจาคของทางวัด มีภาคเอกชนสนับสนุนได้แก่ห้างร้านรอบๆ บริเวณวัด โดยส่วนมากจะรู้จักกันเป็นส่วนตัวกับท่านเจ้าอาวาส หากบางปีไม่พอก็ออกของรับบริจาค ตามบริเวณคุ้มวัด หากไม่เพียงพอจำเป็นต้องใช้เงินวัดสนับสนุน ด้านแรงงานนั้นคุ้มวัดสุทัศนารามได้จ้างช่างทำเทียนซึ่งมีความผูกพันกับทางวัด โดยหนึ่งในช่างทำเทียนพรรษาบิดาเคยเป็นมัคทายกวัด และจัดทำเทียนพรรษาเรื่อยมาตั้งแต่เด็ก การทำเทียนพรรษาคุ้มวัดสุทัศนารามใช้แรงงานในการทำ ประมาณ ๑๐ คน ใช้ระยะเวลาในการทำประมาณ ๒ เดือน ใช้เทียนแก่นำมาหลอมใหม่ทั้งหมด และซื้อผืนผ้ามาผสมเพื่อให้เทียนเหมาะในการแกะสลัก จากการสังเกตการณ์ในการทำเทียนพรรษาของวัด สุทัศนารามจะดำเนินงานโดยทีมช่าง ส่วนประชาชนจะไม่ค่อยมีส่วนร่วมในการทำมากเท่าที่ควร พระ เณรหากว่างก็ช่วยกันทำเป็นครั้งคราว^{๑๓}

๔.๒.๔ คุ้มวัดพระธาตุหนองบัว

จากการสัมภาษณ์พบว่า คุ้มวัดพระธาตุหนองบัวได้มีการส่งเทียนเข้าประกวดเริ่มต้น ประมาณปี ๒๕๓๐ โดยจุดประสงค์เพื่อเป็นการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมประเพณี และ พระพุทธศาสนา โดยคุ้มวัดพระธาตุหนองบัวส่งเทียนเข้าประกวดต้นเทียนพรรษานาถใหญ่ ประเภท แกะสลักตั้งแต่เริ่มต้นโดยมีนายวิเชียร ภาติ เป็นช่างใหญ่ในการทำเทียนในยุคแรกของวัดพระธาตุ หนองบัวพร้อมทั้งได้รับรางวัลต่างๆ มากมาย อาจจะเรียกได้ว่าปีใดหากตั้งใจทำโดยส่วนมากคุ้มวัดพระ ธาตุหนองบัวจะได้รับรางวัลแทบทุกครั้ง ในปัจจุบันปี พ.ศ. ๒๕๕๕ คุ้มวัดพระธาตุหนองบัวได้ส่งเทียน เข้าประกวดโดยในประเภทต้นเทียนพรรษานาถใหญ่ ประเภทแกะสลัก และได้รับรางวัลรองชนะเลิศ อันดับที่สอง พร้อมทั้งรางวัลประกวดชุมชนคนทำเทียน งานแห่เทียนพรรษาอุบล ปี พ.ศ. ๒๕๕๕ อันดับหนึ่ง ซึ่งเป็นรางวัลที่ผู้จัดงานได้ออกเยี่ยมเยียน ชุมชนทำเทียนพรรษาต่างๆ แล้วให้คะแนน ตัดสิน

งบประมาณที่ใช้ในการจัดทำเทียนพรรษาของคุ้มวัดพระธาตุหนองบัวในปี พ.ศ. ๒๕๕๕ เบ็ดเสร็จแล้วจะใช้งบประมาณประมาณ ๔๕๐,๐๐๐ - ๕๐๐,๐๐๐ บาท แหล่งที่มาของรายได้นั้นก็จะได้มาจากจตุปัจจัยที่ทางเทศบาลสนับสนุน จากตู้บริจาคของทางวัด มีภาคเอกชนเช่น วิทยาลัยโปลี เทคนิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อุบลวิสัย ห้างสรรพสินค้าโลตัส เป็นต้น หากยังไม่เพียงพอ จำเป็นต้องใช้เงินวัดในการสนับสนุน ส่วนด้านแรงงานนั้น เนื่องจากทางคุ้มวัดพระธาตุหนองบัวได้จ้าง ช่างทำเทียนพรรษา มีหัวหน้าช่างเป็นผู้ควบคุมดูแลในการทำเทียนพรรษาพร้อมลูกมือ ในส่วนของ ชาวบ้านหากใครมีเวลาว่างก็จะมาช่วยกันทำในส่วนที่จะสามารถช่วยได้ ในการแห่ไปร่วมประกวดนั้น

^{๑๓} สัมภาษณ์ พระครูสุทัศนโนบล, เจ้าอาวาสวัดสุทัศนาราม, สัมภาษณ์ นายจักกฤษ จิตเสนาะ, ช่างทำ เทียนพรรษาวัดสุทัศนาราม, สัมภาษณ์ นายไพฑูรย์ วนาชัย, ช่างทำเทียนพรรษาวัดสุทัศนาราม, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๕.

ทางคุ้มวัดพระธาตุหนองบัวจะมีขบวนกลองยาวพร้อมทั้งชาวบ้านรอบบริเวณคุ้มวัดแห่เข้าไปประกวดบริเวณที่จัดงาน^{๑๔}

๔.๒.๕ คุ้มวัดทุ่งศรีเมือง

จากการสัมภาษณ์พบว่า วิถีชีวิตในการตกแต่งต้นเทียนของคุ้มวัดทุ่งศรีเมืองได้ทำต้นเทียนประเภทติดพิมพ์ส่งเข้าประกวดทุกปี โดยจุดประสงค์เพื่อเป็นการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ความผูกพันในชุมชน และพระพุทธศาสนา ได้รับรางวัลในการประกวดมาโดยตลอด โดยมีพระใบฎีกาสาลี ภิภูมโณ เป็นผู้กำกับ ดูแล และเป็นที่ฝีมือ นอกจากนี้ยังมีชาวบ้านในชุมชน และนักเรียนนักศึกษา ในจังหวัดอุบลราชธานี ที่มีความประสงค์อยากจะทำเทียนศิลปะในการทำต้นเทียนก็สามารถเข้าร่วมสร้างสรรค์กิจกรรมกับวัดก็ได้สถานที่ทำต้นเทียน

ในปัจจุบันคุ้มวัดทุ่งศรีเมืองทำต้นเทียนพระราชขนาดใหญ่ประเภทติดพิมพ์ส่งเข้าประกวด ได้มีการเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการทำต้นเทียน มีการจัดแสดงนิทรรศการประวัติความเป็นมาของวัดทุ่งศรีเมือง การจัดแสดงนิทรรศการผลงานต้นเทียนประเภทติดพิมพ์ การจัดแสดงนิทรรศการขั้นตอน เครื่องมือในการทำต้นเทียนประเภทติดพิมพ์

งบประมาณที่ใช้ในการจัดทำเทียนพระราชของคุ้มวัดทุ่งศรีเมืองในปี พ.ศ. ๒๕๕๕ เบ็ดเสร็จแล้วจะใช้งบประมาณประมาณ ๔๕๐,๐๐๐ - ๕๐๐,๐๐๐ บาท แหล่งที่มาของรายได้นั้นก็จะได้มาจากจุดปัจจัยที่ทางเทศบาลสนับสนุน จากตู้บริจาคของทางวัด มีภาคเอกชนเช่น บริษัทอิชูซู ห้างร้านบริเวณคุ้มวัดเป็นต้น หากยังไม่เพียงพอจำเป็นต้องใช้เงินวัดในการสนับสนุน ส่วนด้านแรงงานนั้น คุ้มวัดทุ่งศรีเมืองได้มีพระใบฎีกาสาลี ภิภูมโณ เป็นผู้กำกับควบคุมดูแลในการทำเทียนพระราชพร้อมนำพระภิกษุสามเณรลูกวัดช่วยกันทำเทียนเองโดยในปัจจุบันปี พ.ศ. ๒๕๕๕ ทางคุ้มวัดทุ่งศรีเมืองเน้นการมีส่วนร่วมในการทำเทียนมากกว่าการที่จะต้องขอร้องรางวัลในการประกวด จากการสังเกตการณ์ในการทำเทียนพระราชทางคุ้มวัดทุ่งศรีเมืองจะมีผู้เยี่ยมชมพอสมควร มีป้ายนิทรรศการแสดงรายละเอียดในการทำเทียนพระราชประเภทติดพิมพ์ ในส่วนของชาวบ้านหากใครมีเวลาว่างก็จะมาช่วยกันทำในส่วนที่สามารถช่วยได้^{๑๕}

๔.๒.๖ คุ้มวัดมณีวนาราม

จากการสัมภาษณ์พบว่า คุ้มวัดมณีวนาราม เป็นวัดเก่าแก่คู่บ้านคูเมืองของชาวจังหวัดอุบลราชธานี วิถีชีวิตในการตกแต่งต้นเทียนในยุคแรกประมาณปี ๒๕๔๒ - ๒๕๔๓ วัดมณีวนารามจัดทำต้นเทียนประเภทเทียนโบราณ และต้นเทียนพระราชประเภทติดพิมพ์ขนาดเล็ก โดยจุดประสงค์เพื่อเป็นการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ความผูกพันในชุมชน และถ่ายทอดเรื่องราวในพระพุทธศาสนา คุ้มวัดมณีวนารามเข้าร่วมกิจกรรมประเพณีแห่เทียนพระราชทุกปี และได้รับรางวัลชนะเลิศมาโดยตลอด โดยในยุคแรกมีนายประดับ ก้อนแก้ว ประธานกรรมการวัดมณีวนาราม เป็นผู้กำกับดูแล และอำนวยความสะดวกแก่ทีมงานช่าง วัดมณีวนาราม มีช่างทำเทียนโบราณ และช่างทำ

^{๑๔} สัมภาษณ์ พระไกรวิชญ์ ปญญาพโล, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพระธาตุหนองบัว, สัมภาษณ์ นางสุบิน หนูพันธ์, ทาฮิกาวัดพระธาตุหนองบัว, สัมภาษณ์ นายคำภา พูลพันธ์, ทายกวัดพระธาตุหนองบัว, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๕.

^{๑๕} สัมภาษณ์ พระครูสังฆรักษ์จันดี สุจนโท, เลขานุการวัดทุ่งศรีเมือง, สัมภาษณ์ นายสง่า ไพกะเพศ, มัคทายกวัดทุ่งศรีเมือง, สัมภาษณ์ นายประสิทธิ์ มาลีบุตร, มัคทายกวัดทุ่งศรีเมือง, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๕.

เทียนติดพิมพ์ที่มีฝีมือในตกแต่งศิลปะ โดยการร่วมแรงร่วมใจของชาวบ้านในชุมชน และนักเรียน นักศึกษา ในจังหวัดอุบลราชธานี แต่ก็ฝึกเรียนศิลปะในการทำต้นเทียน ตลอดจนเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวร่วมสร้างสรรค์กิจกรรมกับวัดได้ สถานที่ทำต้นเทียน ภายในวัดมณีวนาราม

โดยจุดประสงค์ในการทำเทียนพรรษาที่แท้จริงของคุ้มวัดมณีวนารามคือ ต้องการสื่อขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นของชาวอุบลราชธานี เรื่องราวในพระพุทธศาสนา และแนวคิดทางปรัชญาลงในต้นเทียนพรรษาของทางวัด ในสองถึงสามปีหลังจากปัจจุบัน พ.ศ. ๒๕๕๕ คุ้มวัดมณีวนารามไม่ได้ได้ส่งเทียนเข้าประกวดเนื่องจากทางวัดกำลังทำการก่อสร้าง ใช้งบประมาณเยอะจึงไม่ได้จัดทำต้นเทียนส่งเข้าประกวด แต่ในอนาคตคิดว่าจะทำต้นเทียนพรรษานาถกลางส่งเข้าประกวดหากการก่อสร้างในวัดแล้วเสร็จแล้ว^{๑๖}

๔.๒.๗ คุ้มวัดหลวง

จากการสัมภาษณ์พบว่า แต่เดิมคุ้มวัดหลวงมีประเพณีที่เรียบง่ายคือการถวายเทียนตามประเพณีทางพระพุทธศาสนา แต่ก็เคยส่งเข้าประกวดอยู่ ๑ ปี คือ พ.ศ. ๒๕๔๐ โดยจุดประสงค์เพื่อเป็นการส่งเสริมศิลปะวัฒนธรรมประเพณี ตามนโยบายของทางจังหวัด ในปีนั้นคุ้มวัดหลวงส่งเข้าประกวดต้นเทียนขนาดเล็กประเภทติดพิมพ์ ในการจัดทำครั้งนั้นผมอุปสรรคในการทำมากพอสมควรเนื่องจากความไม่พร้อมในหลายด้าน ทำให้ทางคุ้มวัดหลวงได้จัดส่งเข้าประกวดเพียงปีเดียว แต่จากการสอบถามชาวบ้านบริเวณคุ้มวัดก็อยากให้จัดทำ แต่เนื่องด้วยทางวัดไม่พร้อมจึงไม่ได้มีการส่งเทียนเข้าประกวด แต่อย่างไรก็ตามคุ้มวัดหลวงก็ได้มีส่วนร่วมกับประเพณีเทียนพรรษา โดยเทียนพรรษาพระราชทาน จะต้องแห่มาลงเรือที่ท่าหน้าคุ้มวัดหลวง แล้วขึ้นที่ท่าหน้าวัดสุภานุรามวรวิหาร ก่อนจะแห่เข้าบริเวณทุ่งศรีเมือง จังหวัดอุบลราชธานี^{๑๗}

๔.๒.๘ คุ้มวัดพลแพน

จากการสัมภาษณ์พบว่า คุ้มวัดพลแพน ตั้งอยู่ที่บ้านแสนตอ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย ก่อตั้งเมื่อปีพ.ศ.๒๔๓๓ ปัจจุบันมีพระครูอดุลธรรมประจักษ์เป็นเจ้าอาวาสวัดแห่งนี้เป็นวัดเล็กๆ ในจังหวัดอุบลราชธานี แต่มีฝีมือในเชิงช่างทางด้านการทำเทียนพรรษาคุ้มวัดพลแพน โดยจุดประสงค์เพื่อเป็นการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมประเพณี ผู้ริเริ่มในการทำเทียนพรรษาคือพระนัฐพล ฌทโก จากที่ไม่เคยมีความรู้ทางด้านทำเทียนเลย มีญาติโยมมาปรึกษาเรื่องการทาลวดลายเทียนท่านจึงศึกษาและทดลองริตลายและแกะ ลายด้วยตนเอง จนกระทั่งมีความรู้ความสามารถในการทำเทียนแบบติดพิมพ์ได้อย่างสวยงาม และเป็นผู้รับผิดชอบดูแลการทำเทียนพรรษามาตลอดหลายปีที่ผ่านมาเทียนพรรษาของคุ้มวัดพลแพนเคยได้รับรางวัลรองชนะเลิศอันดับสอง ประเภทติดพิมพ์รุ่นเล็ก รางวัลประเภทศิลปป็นรุ่นใหม่รองชนะเลิศอันดับ ๑ และรางวัลประเภทศิลปป็นรุ่นใหม่ของชุมชน รองชนะเลิศอันดับ ๒ ของทางจังหวัดอุบลราชธานี บางปีมีการจ้างช่างมาทำเทียน แต่ในปี พ.ศ.๒๕๕๕ ทางวัดตกลงใจว่าจะให้การทำเทียนเป็นกิจกรรมที่วัดและผู้คน

^{๑๖} สัมภาษณ์ พระครูโกศลวิหิตคุณ, รองเจ้าอาวาสวัดมณีวนาราม, สัมภาษณ์ นางวิไลศักดิ์ ลำกาย, ทายิกาวัดวัดมณีวนาราม, สัมภาษณ์ นายอนุชาติ กินหาลา, ทายิกาวัดวัดมณีวนาราม, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๕.

^{๑๗} สัมภาษณ์ พระประเวศ ปริบุญโณ, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดหลวง, สัมภาษณ์ นางอุดมลักษณ์ ทิตินทร, ทายิกาวัดหลวง, สัมภาษณ์ นางสมใจ ทองเลิศ, ทายิกาวัดหลวง, ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๕.

หลายวัยตั้งแต่ เด็กจนถึงผู้เฒ่าผู้แก่ภายในชุมชนได้มีโอกาสร่วมแรงร่วมใจทำเทียนพรรษาด้วยกัน ถึงแม้ชาวบ้านจะไม่มีประสบการณ์ในการทำเทียนก็จะมีการสอนวิธีทำทางวัดตกแต่งเทียนพรรษาส่งประกวดทุกปีเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมกับทางจังหวัด แต่จุดประสงค์ที่แท้จริงคือเพื่อให้การทำเทียนพรรษาเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงระหว่างบ้านและชุมชนเข้าหากันทางวัดเปิดโอกาสให้บุคคลทั่วไปที่สนใจสามารถมีส่วนร่วมในการทำเทียนพรรษาที่วัดพลแพนได้เช่นเดียวกัน

งบประมาณที่ใช้ในการจัดทำเทียนพรรษาของคุ้มวัดคุ้มวัดพลแพนในปี พ.ศ. ๒๕๕๕ เบ็ดเสร็จแล้วจะใช้งบประมาณประมาณ ๑๐๐,๐๐๐ - ๑๕๐,๐๐๐ บาท แหล่งที่มาของรายได้นั้นก็จะได้มาจากจุดปัจจัยที่ทางเทศบาลสนับสนุน จากตู้บริจาคของทางวัด ภาคเอกชนได้แก่บริษัทห้างร้านรอบๆ บริเวณวัดที่ถวายจุดปัจจัยช่วยเหลือ ในส่วนของชาวบ้านหากใครมีเวลาว่างก็จะมาช่วยกันทำในส่วนที่จะสามารถช่วยได้^{๑๘}

๔.๒.๙ คุ้มวัดปทุมมาลัย

จากการสัมภาษณ์พบว่า คุ้มวัดประทุมมาลัยได้จัดทำเทียนพรรษาส่งเข้าประกวดในเริ่มแรกเป็นประเภทแกะสลัก ขนาดเล็ก และได้ส่งเข้าประกวดในประเภทแกะสลักทุกปี โดยจุดประสงค์เพื่อเป็นการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมประเพณี การทำเทียนพรรษาของวัดประทุมมาลัย หากปีใดภารกิจทางวัดไม่เยอะเจ้าอาวาสองค์ปัจจุบัน พ.ศ. ๒๕๕๕ พระครูปทุม พัฒนกร จะเป็นผู้ควบคุมดูแลการทำเทียนพรรษาส่งเข้าประกวดด้วยตนเอง พาพระภิกษุสามเณรและชาวบ้านลงมือทำด้วยตนเองเนื่องจากท่านเป็นผู้มีความรู้ในการทำเทียนพรรษาเป็นอย่างดี หากปีใดภารกิจเยอะก็จะจ้างช่างในการทำเทียนพรรษาเข้าประกวด ในปัจจุบันปี พ.ศ. ๒๕๕๕ เนื่องจากไม่มีประเภทเทียนพรรษขนาดเล็ก คุ้มวัดปทุมมาลัยได้ส่งเทียนเข้าประกวดโดยในประเภทต้นเทียนพรรษขนาดกลาง ประเภทแกะสลัก

งบประมาณที่ใช้ในการจัดทำเทียนพรรษาของคุ้มวัดคุ้มวัดปทุมมาลัยในปี พ.ศ. ๒๕๕๕ เบ็ดเสร็จแล้วจะใช้งบประมาณประมาณ ๑๐๐,๐๐๐ - ๑๕๐,๐๐๐ บาท แหล่งที่มาของรายได้นั้นก็จะได้มาจากจุดปัจจัย ที่มาจากตู้บริจาคของทางวัด ส่วนราชการได้แก่โรงเรียนอุบลวิทยาคม ให้จุดปัจจัยช่วยเหลือพร้อมทั้งเรื่องขบวนแห่ ภาคเอกชนได้แก่บริษัทห้างร้านรอบๆ บริเวณวัดที่ถวายจุดปัจจัยช่วยเหลือ ในส่วนของชาวบ้านหากใครมีเวลาว่างก็จะมาช่วยกันทำในส่วนที่จะสามารถช่วยได้^{๑๙}

๔.๒.๑๐ คุ้มวัดศรีแสงทอง

จากการสัมภาษณ์พบว่า แต่เดิมคุ้มวัดศรีแสงทอง ได้จัดทำต้นเทียนเข้าพรรษาส่งเข้าประกวดโดยตลอด โดยทำต้นเทียนขนาดเล็ก ประเภทติดพิมพ์ และตั้งแต่มีประเภทเทียนโบราณก็ได้ส่งเทียนโบราณเข้าประกวดและได้รับรางวัล รางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ ๑ ประเภทต้นเทียนโบราณ ประจำปี พ.ศ.๒๕๕๐ โดยจุดประสงค์ในการทำเทียนพรรษาของคุ้มวัดศรีแสงทอง เพื่อเป็นการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมประเพณี ในการทำเทียนพรรษาคุ้มวัดศรีแสงทอง มีพระอาจารย์ณรงค์ชัย

^{๑๘} สัมภาษณ์ พระณัฐพล ฉันทโก, พระผู้ดูแลในการทำเทียนพรรษาวัดพลแพน, สัมภาษณ์ นางศรีไพ ทาสมบุรณ์, ทายิกาวัดพลแพน, สัมภาษณ์ นายเจริญ กายสิทธิ์, ทายกวัดวัดพลแพน, ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๕.

^{๑๙} สัมภาษณ์ พระมหาจันทน์ ญาณวิโร, รองเจ้าอาวาสวัดปทุมมาลัย, สัมภาษณ์ นายแสง แก้วลา, ทายกวัดปทุมมาลัย, สัมภาษณ์ นายวีระพงษ์ สารสิทธิ์, ทายกวัดปทุมมาลัย, ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๕.

ฐิตญาณ เป็นผู้กำกับดูแลในการทำเทียนพรรษาในทุกขั้นตอน ซึ่งถือว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญในการทำเทียนพรรษา มีรางวัลการันตีทางศิลปะมากมาย แต่ใน ๔ ปีหลังนับจาก ปัจจุบัน พ.ศ.๒๕๕๕ คัมภีร์วัดศรีแสงทองไม่ได้ส่งเทียนเข้าประกวดเนื่องจากทางวัดกำลังก่อสร้างศาลาหลังใหญ่ซึ่งใช้งบประมาณในการก่อสร้างจำนวนมาก และใช้เวลาในการก่อสร้างนาน ทำให้ไม่มีเวลาในการทำเทียนพรรษาส่งเทียนเข้าประกวด^{๒๐}

สรุปแนวทางการอนุรักษ์ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของแต่ละคุ้มวัดโดยรวมมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น และถ่ายทอดเรื่องราวในพระพุทธศาสนา มีแนวทางในการอนุรักษ์คือ เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ในการประกวดเทียนพรรษตามนโยบาย และหลักเกณฑ์การประกวดเทียนพรรษาของทางจังหวัดกำหนด พยายามดึงประชาชนเข้ามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณี ทางงบประมาณสนับสนุนทั้งจากภาครัฐ และภาคเอกชนในการทำเทียนพรรษาส่งเข้าประกวด แต่ในการดำเนินงานพบปัญหา และอุปสรรคในการอนุรักษ์ประเพณีแห่เทียนพรรษาในหลายด้าน ซึ่งจะได้กล่าวถึงในรายละเอียดต่อไป

๔.๓ ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของคุ้มวัด

จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์พบว่าในการอนุรักษ์ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานีของแต่ละคุ้มวัดพบปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะของแต่ละคุ้มวัด จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๑๐ คุ้มวัด ซึ่งมีความแตกต่างกันในรายละเอียดดังต่อไปนี้

๔.๓.๑ คุ้มวัดมหานาราม

ปัญหาและอุปสรรคในการอนุรักษ์ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของคุ้มวัดมหานาราม

๑. เงินสนับสนุนจากทางภาครัฐ และภาคเอกชนไม่เพียงพอเนื่องจากการทำต้นเทียนพรรษาประเภทติดพิมพ์ขนาดใหญ่ใช้งบประมาณจำนวนมาก

๒. ทางวัดไม่มีงบประมาณ

๓. ช่างที่ทำเทียนพรรษาค่าตัวแพง รับงานหลายที่ ทำให้การเก็บรายละเอียดเล็กๆน้อยๆ ในการทำต้นเทียนพรรษาไม่เต็มที่

๔. ไม่มีโรงเก็บเทียนพรรษาหลังจากที่ส่งเข้าประกวดแล้ว

ข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของคุ้มวัดมหานาราม

๑. อยากให้ภาครัฐสนับสนุนเงินมากขึ้นในการทำต้นเทียนพรรษา ให้เหมาะสมกับต้นทุนที่แท้จริงในการทำเทียนพรรษา

^{๒๐} สัมภาษณ์ พระณรงค์ไชย ฐิตญาณ, รองเจ้าอาวาสวัดศรีแสงทอง, สัมภาษณ์ นางมน ทวีพัฒน์, ทายิกาวัตรศรีแสงทอง, สัมภาษณ์ นางหนูสิน เพชรโพธิ์, ทายิกาวัตรศรีแสงทอง, ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๕.

๒. อยากให้แต่ละอำเภอในจังหวัดอุบลราชธานี มีการอนุรักษ์โดยการส่งเสริมเข้าประกวดอย่างน้อยอำเภอละ ๑ ต้น^{๒๑}

๔.๓.๒ คຸ້ມວັດບຸຣພາ

ปัญหาและอุปสรรคในการอนุรักษ์ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของคຸ້ມວັດບຸຣພາ

๑. เงินสนับสนุนจากทางภาครัฐ และภาคเอกชนไม่เพียงพอ เนื่องจากการทำต้นเทียนพรรษาประเภทติดพิมพ์ขนาดใหญ่ใช้งบประมาณจำนวนมาก จำเป็นต้องนำเงินส่วนกลางของทางวัดสนับสนุนเพิ่ม

๒. ช่างในการทำเทียนพรรษาหายากเนื่องจากรับงานหลายที่

๓. ต้องซื้อวัสดุอุปกรณ์ใหม่ทุกปี วัสดุอุปกรณ์ปัจจุบันราคาสูง

ข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของคຸ້ມວັດບຸຣພາ

๑. อยากภาครัฐและภาคเอกชนให้เงินสนับสนุนมากขึ้น เหมาะสมกับต้นทุนที่แท้จริงในการทำเทียนพรรษา

๒. ในการตัดสินของทางกรรมการอยากให้ไปอย่างโปร่งใสบริสุทธิ์ ยุติธรรม เพราะหากการตัดสินไม่เป็นธรรมแล้ว กลุ่มคนที่ตั้งใจทำก็จะหมดกำลังใจ

๓. กรรมการที่ใช้ในการตัดสินควรเปลี่ยนทุกปี

๔. ไม่ควรให้มีอิทธิพลทางด้านการเมือง หรือ ผลประโยชน์เข้ามาวุ่นวายในการประกวดเทียนพรรษา^{๒๒}

๔.๓.๓ คຸ້ມວັດສຸທັດນາຣາມ

ปัญหาและอุปสรรคในการอนุรักษ์ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของคຸ້ມວັດສຸທັດນາຣາມ

๑. เงินสนับสนุนจากทางภาครัฐและภาคเอกชนไม่เพียงพอ

๒. ช่างในการทำเทียนพรรษาหายากเนื่องจากรับงานหลายที่

๓. กฎกติกาในการแข่งขันบางที่ไม่เอื้ออำนวยในการขอทุนสนับสนุน

ข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของคຸ້ມວັດສຸທັດນາຣາມ

๑. อยากภาครัฐและภาคเอกชนให้เงินสนับสนุนมากขึ้น

๒. หากยังเป็นอยู่ในลักษณะปัจจุบันนี้ ช่างทำเทียนจะหายหมดเนื่องจากรับงานที่อื่นได้รายได้ที่ดีกว่า ดังนั้นทุกภาคส่วนต้องช่วยกันมากขึ้นในยุคปัจจุบัน^{๒๓}

^{๒๑} สัมภาษณ์ พระครูสารกิจโกศล, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดมหายาราม, สัมภาษณ์ นางเบญจวรรณ ลานคำ, ทายิกาวัดป่าใหญ่, สัมภาษณ์ นายอุกฤษฏ์ แสนอุบล, ธุรการกองอำนวยการบริการ, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๕.

^{๒๒} สัมภาษณ์ พระครูอุบลธรรมวิเศษ, เจ้าอาวาสวัดบຸຣພາ, สัมภาษณ์ นายสมัคร เรืองเดช, กรรมการวัดบຸຣພາ, สัมภาษณ์ นายนายสุคม เขาวรติย์ ช่างทำเทียนพรรษาวัดบຸຣພາ, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๕.

^{๒๓} สัมภาษณ์ พระครูสุทัตโนบล, เจ้าอาวาสวัดสุทัตตาราม, สัมภาษณ์ นายจกฤษ จิตเสนาะ, ช่างทำเทียนพรรษาวัดสุทัตตาราม, สัมภาษณ์ นายไพฑูรย์ วนาชัย, ช่างทำเทียนพรรษาวัดสุทัตตาราม, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๕.

๔.๓.๔ คຸ້ມວັດพระธาตุหนองบัว

ปัญหา และอุปสรรคในการอนุรักษ์ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของคຸ້ມວັດพระธาตุหนองบัว

๑. เงินสนับสนุนจากทางภาครัฐและภาคเอกชนไม่เพียงพอ
๒. ช่างในการทำเทียนพรรษาหายากเนื่องจากรับงานหลายที่
๓. ต้องซื้อวัสดุอุปกรณ์ใหม่ทุกปี วัสดุอุปกรณ์ปัจจุบันราคาสูง

ข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของคຸ້ມວັດพระธาตุหนองบัว

๑. อยากรัฐและภาคเอกชนให้เงินสนับสนุนมากขึ้น
๒. อยากรให้มีการประชาสัมพันธ์ให้ตรงจุด^{๒๔}

๔.๓.๕ คຸ້ມວັດทุ่งศรีเมือง

ปัญหาและอุปสรรคในการอนุรักษ์ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของคຸ້ມວັດทุ่งศรีเมือง

๑. เงินสนับสนุนจากทางภาครัฐและภาคเอกชนไม่เพียงพอ
๒. บุคลากรในการทำเทียนพรรษาใช้พระภิกษุสามเณรประจำวัดทุ่งศรีเมือง ในการทำบางครั้งความไม่ชำนาญทำให้เกิดปัญหา

ข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของคຸ້ມວັດทุ่งศรีเมือง

๑. อยากรัฐและภาคเอกชนให้เงินสนับสนุนมากขึ้น
๒. หากไม่ช่วยกันทุกฝ่ายประเพณีนี้จะหายไปจะเหลือเฉพาะวัดที่มีกำลังหรือวัดใหญ่เท่านั้น^{๒๕}

๔.๓.๖ คຸ້ມວັດมณีนาราม

ปัญหาและอุปสรรคในการอนุรักษ์ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของคຸ້ມວັດมณีนาราม

๑. เงินสนับสนุนจากทางภาครัฐและภาคเอกชนไม่เพียงพอ จำต้องนำเงินส่วนกลางของทางวัดสนับสนุนเพิ่ม
๒. ช่างในการทำเทียนพรรษาหายากเนื่องจากรับงานหลายที่
๓. ขาดบุคลากรในการดำเนินงาน
๔. เนื่องจากวัดกำลังก่อสร้างภารกิจการในวัดเยอะ ทำให้ไม่มีเวลาในการจัดทำต้นเทียนเข้าพรรษา

ข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของคຸ້ມວັດมณีนาราม

๑. ต้นเทียนพรรษาไม่ว่าจะต้นใหญ่หรือต้นเล็กควรใส่แนวคิดทางจริยธรรมในการดำเนินชีวิต แนวคิดความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย อย่าทำอะไรเพื่อการแข่งขันอย่างเดียว
๒. อยากรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำเหมือนแต่ก่อน เนื่องจากการลงมือทำด้วยตนเองพร้อมทั้งตั้งใจทำจะมีคุณค่าทางจิตใจและตรงตามแนวทางพระพุทธศาสนา
๓. ปัจจุบันเป็นวัตถุนิยมมากเกินไปจนบางที่เกิดการทะเลาะเบาะแว้งกัน^{๒๖}

^{๒๔} สัมภาษณ์ พระไกรวิชัย ปญญาพโล, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพระธาตุหนองบัว, สัมภาษณ์ นางสุบิน ทนุพันธ์, ทายกวัดพระธาตุหนองบัว, สัมภาษณ์ นายคำภา พูลพันธ์, ทายกวัดพระธาตุหนองบัว, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๕.

^{๒๕} สัมภาษณ์ พระครูสังฆรักษ์จันดี สุนโท, เลขานุการวัดทุ่งศรีเมือง, สัมภาษณ์ นายสง่า ไชยะเทศ, มัคทายกวัดทุ่งศรีเมือง, สัมภาษณ์ นายประสิทธิ์ มาลีบุตร, มัคทายกวัดทุ่งศรีเมือง, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๕.

๔.๓.๗ คຸ້ມวัดหลวง

ปัญหาและอุปสรรคในการอนุรักษ์ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของคຸ້มวัดหลวง

๑. ขาดบุคลากรที่จะจัดทำเทียนพรรษาเข้าประกวด
๒. งบประมาณในการจัดทำไม่เพียงพอ

ข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของคຸ້มวัดหลวง

๑. เงินสนับสนุนจากทางภาครัฐและภาคเอกชนให้เพียงพอ
๒. อยุ่กให้ประเพณีพัฒนาไปควบคู่กับหลักการที่แท้จริงทางพระพุทธศาสนา^{๒๗}

๔.๓.๘ คຸ້มวัดพลแพน

ปัญหาและอุปสรรคในการอนุรักษ์ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของคຸ້มวัดพลแพน

๑. เงินสนับสนุนจากทางภาครัฐและภาคเอกชนไม่เพียงพอ จำต้องนำเงินส่วนกลางของทางวัดสนับสนุนเพิ่ม
๒. บุคลากรในการจัดทำเทียนพรรษาอาจไม่ชำนาญงานทำให้เก็บรายละเอียดได้ไม่ดีเท่าที่ควร

ข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของคຸ້มวัดพลแพน

๑. เงินสนับสนุนจากทางภาครัฐและภาคเอกชนให้เพียงพอ
๒. อยุ่กให้ประเพณีพัฒนาไปควบคู่กับการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน^{๒๘}

๔.๓.๙ คຸ້มวัดปทุมมาลัย

ปัญหาและอุปสรรคในการอนุรักษ์ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของคຸ້มวัดปทุมมาลัย

๑. เงินสนับสนุนจากทางภาครัฐและภาคเอกชนไม่เพียงพอ จำต้องนำเงินส่วนกลางของทางวัดสนับสนุนเพิ่ม
 ๒. วัสดุอุปกรณ์ราคาแพง
- ข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของคຸ້มวัดปทุมมาลัย
๑. เงินสนับสนุนจากทางภาครัฐและภาคเอกชนให้เพียงพอ
 ๒. อยุ่กให้ประเพณีพัฒนาไปควบคู่กับการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน และทุกภาคส่วนในจังหวัดอุบลราชธานีเพื่อให้ประเพณีนี้อยู่คู่กับชาวอุบลตลอดไป^{๒๙}

^{๒๖} สัมภาษณ์ พระครูโกศลวิหิตารคุณ, รองเจ้าอาวาสวัดมณีวนาราม, สัมภาษณ์ นางวิไลศักดิ์ ลำภาย, ทายิกาวิวัฒน์มณีวนาราม, สัมภาษณ์ นายอนุชาติ กินทาลา, ทายกวิวัฒน์มณีวนาราม, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๕.

^{๒๗} สัมภาษณ์ พระประเวศ ปริบุญโณ, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดหลวง, สัมภาษณ์ นางอุดมลักษณ์ ทิตินทร, ทายิกาวิวัฒน์หลวง, สัมภาษณ์ นางสมใจ ทองเลิศ, ทายิกาวิวัฒน์หลวง, ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๕.

^{๒๘} สัมภาษณ์ พระณัฐพล ฉนทโก, พระผู้ดูแลในการทำเทียนพรรษาวัดพลแพน, สัมภาษณ์ นางศรีไพ ทาสมบูรณ์, ทายิกาวิวัฒน์พลแพน, สัมภาษณ์ นายเจริญ ภายสิทธิ์, ทายกวิวัฒน์พลแพน, ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๕.

^{๒๙} สัมภาษณ์ พระมหาจันจ ญาณวิโร, รองเจ้าอาวาสวัดปทุมมาลัย, สัมภาษณ์ นายแสง แก้วลา, ทายกวิวัฒน์ปทุมมาลัย, สัมภาษณ์ นายวีระพงษ์ สารสิทธิ์, ทายกวิวัฒน์ปทุมมาลัย, ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๕.

๔.๓.๑๐ คຸ່ມวัดศรีแสงทอง

ปัญหาและอุปสรรคในการอนุรักษ์ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของคຸ່ມวัดศรีแสงทอง

๑. เงินสนับสนุนจากทางภาครัฐและภาคเอกชนไม่เพียงพอ จำต้องนำเงินส่วนกลางของทางวัดสนับสนุนเพิ่ม

๒. เนื่องจากวัดกำลังก่อสร้างภารกิจในวัดเยอะ ทำให้ไม่มีเวลาในการจัดทำต้นเทียนเข้าพรรษา

ข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของคຸ່ມวัดศรีแสงทอง

๑. อยากให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมมากขึ้น กว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

๒. อยากให้ประเพณีอยู่คู่กับชาวจังหวัดอุบลราชธานีตลอดไป^{๓๐}

สรุปปัญหา และอุปสรรคในการอนุรักษ์ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของแต่ละคຸ່มวัด จากการสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยเรียงลำดับปัญหา และอุปสรรค จากมากที่สุดไปหาน้อยสุดดังนี้

๑. ด้านงบประมาณได้แก่ เงินสนับสนุนจากทางภาครัฐ และภาคเอกชนไม่เพียงพอ เนื่องจากในการจัดทำแต่ละครั้งใช้งบประมาณในการทำสูง ทางวัดจำเป็นต้องหางบประมาณเพิ่มมาใช้ในการทำเทียนพรรษา นับเป็นความลำบากของแต่ละคຸ່มวัดอย่างยิ่ง

๒. ด้านบุคลากรได้แก่ ขาดบุคลากรในการทำเทียนพรรษา หากคຸ່มวัดใดจ้างช่างในการทำเทียนพรรษาจะพบอุปสรรค และปัญหาคือ ช่างทำเทียนพรรษาหายาก เนื่องจากรับงานหลายที่ ค่าจ้างสูง หากคຸ່มวัดใดทำเทียนพรรษาด้วยตนเองใช้พระภิกษุสามเณร และประชาชนบริเวณคຸ່มวัดจะพบอุปสรรค และปัญหาคือ ในการทำบางครั้งความไม่ชำนาญงานทำให้เกิดปัญหาเก็บรายละเอียดได้ไม่ดีเท่าที่ควร

๓. ด้านวัตถุดิบได้แก่ วัสดุอุปกรณ์ราคาแพง ต้องซื้อวัสดุอุปกรณ์ใหม่ทุกปี

๔. ด้านเวลาได้แก่ หากคຸ່มวัดใดกำลังก่อสร้างภารกิจในวัดเยอะ ทำให้ไม่มีเวลาในการจัดทำต้นเทียนเข้าพรรษา

๕. ด้านกฎกติกาได้แก่ กฎกติกาในการแข่งขันบางที่ไม่เอื้ออำนวยในการขอทุนสนับสนุน การตัดสินของคณะกรรมการบางครั้งค้านสายตา เกิดการทะเลาะเบาะแว้ง

๖. ด้านการดูแลรักษาได้แก่ ไม่มีโรงเก็บเทียนพรรษาหลังจากที่ส่งเข้าประกวดแล้ว

สรุปข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา โดยผู้วิจัยเรียงลำดับข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ จากมากที่สุดไปหาน้อยสุดดังนี้

๑. ด้านงบประมาณได้แก่ อยากให้ภาครัฐ และภาคเอกชนสนับสนุนเงินมากขึ้นในการทำต้นเทียนพรรษา ให้เหมาะสมกับต้นทุนที่แท้จริงในการทำเทียนพรรษา

๒. ด้านบุคลากรได้แก่ ในส่วนของช่างทำเทียนพรรษา ควรมีหน่วยงานสอนในเรื่องการทำเทียนพรรษาโดยตรง หากยังเป็นอยู่ในลักษณะปัจจุบันนี้ ช่างทำเทียนพรรษาจะหายหมดเนื่องจากรับงานที่อื่นได้รายได้ที่ดีกว่า ดังนั้นทุกภาคส่วนต้องช่วยกันมากขึ้น

ในส่วนภาคประชาชนอยากให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมมากขึ้น อยากให้ประเพณีพัฒนาไปควบคู่กับการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน เนื่องจากการมีส่วนร่วมด้วยตนเองไม่ว่าด้านใด พร้อมทั้ง

^{๓๐} สัมภาษณ์ พระณรงค์ไชย จิตญาโณ, รองเจ้าอาวาสวัดศรีแสงทอง, สัมภาษณ์ นางมน ทวีพัฒน์, ทายิกาวัดศรีแสงทอง, สัมภาษณ์ นางหนูสิน เพชรโพธิ์, ทายิกาวัดศรีแสงทอง, ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๕.

ตั้งใจทำจะมีคุณค่าทางจิตใจ และตรงตามแนวทางพระพุทธศาสนา หากไม่ช่วยกันทุกฝ่ายประเพณีนี้จะหายไป จะเหลือเฉพาะวัดที่มีกำลังหรือวัดใหญ่เท่านั้น ต้องช่วยกันอนุรักษ์เพื่อให้ประเพณีนี้อยู่กับชาวอุบลตลอดไป

๓. ด้านพระพุทธศาสนาได้แก่ ต้นเทียนพรรษาไม่ว่าจะต้นใหญ่หรือต้นเล็กควรใส่แนวคิดทางจริยธรรมในการดำเนินชีวิต แนวคิดความเป็นอยู่ที่ยั่งยืนตามหลักวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นอย่าทำอะไรเพื่อการแข่งขันอย่างเดียว อยากให้ประเพณีพัฒนาไปควบคู่กับหลักการที่แท้จริงทางพระพุทธศาสนาสืบไป

๔. ด้านกฎกติกาได้แก่ ในการตัดสินของทางกรรมการอยากให้เป็นไปอย่างโปร่งใส บริสุทธิ์ ยุติธรรม เพราะหากการตัดสินไม่เป็นธรรมแล้ว กลุ่มคนที่ตั้งใจทำก็จะหมดกำลังใจ กรรมการที่ใช้ในการตัดสินควรเปลี่ยนทุกปี ไม่ควรให้มีอิทธิพลทางด้านการเมือง หรือ ผลประโยชน์เข้ามาวุ่นวายในการประกวดเทียนพรรษา

๕. ด้านประชาสัมพันธ์ได้แก่ อยากให้มีการประชาสัมพันธ์ให้ตรงจุดทั่วทั้งจังหวัด อยากให้แต่ละอำเภอมีการอนุรักษ์โดยการส่งเทียนเข้าประกวดอย่างน้อยอำเภอละ ๑ ต้น

๔.๔ บทบาทหน้าที่ในการอนุรักษ์ของหน่วยงานภาครัฐ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๕

ในส่วนของบทบาทหน้าที่ในการอนุรักษ์ของหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชนประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๕ จะได้กล่าวถึงรายละเอียดในการมีส่วนร่วม ในการจัดงานประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี พ.ศ. ๒๕๕๕ เพื่อที่จะแสดงให้เห็นบทบาทหน้าที่การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ของแต่ละหน่วยงานเนื่องจากการจัดงานประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี เป็นประเพณีในระดับจังหวัด ไม่มีหน่วยงานใดเป็นเจ้าของเพียงคนเดียว จะเป็นในลักษณะของคณะกรรมการร่วมจากหลายฝ่ายเป็นคณะกรรมการจัดงาน โดยจัดแบ่งการตามประกาศจังหวัดอุบลราชธานี เรื่องแต่งตั้งคณะกรรมการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาเพื่อความถูกต้องเรียบร้อยในการดำเนินงาน ดังนั้นทางผู้วิจัยจึงเลือกหน่วยงานของภาครัฐที่มีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา เพื่อยกมาเป็นตัวอย่างในงานวิจัยดังนี้

๔.๔.๑ ศาลากลางจังหวัดอุบลราชธานี

ศาลากลางจังหวัดอุบลราชธานีได้แก่หน่วยงานฝ่ายปกครองที่อยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานี อาทิ ปลัดจังหวัด สำนักงานจังหวัด ปกครองจังหวัด เสมียนตราจังหวัด ประชาสัมพันธ์จังหวัด ฯลฯ เป็นต้น ศาลากลางจังหวัดอุบลราชธานีนับเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทต่อการบริหารจัดการต้นทุนธรรมชาติ เศรษฐกิจสังคมและขนบธรรมเนียมประเพณีและความเชื่องานแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานีมากที่สุด เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่เป็นผู้กำหนดนโยบายและแนวทางการดำเนินงานทั้งหมดนั่นเอง นับตั้งแต่การแต่งตั้งคณะกรรมการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาในแต่ละปี การกำหนดหลักเกณฑ์การประกวดขบวนแห่เทียนพรรษา ฯลฯ เป็นต้น

ศาลากลางจังหวัดนับเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการดำเนินงานแห่เทียนพรรษาเนื่องจากรองผู้ว่าราชการจังหวัดมีการควบคุมดูแลคณะกรรมการในฐานะประธานคณะกรรมการฝ่ายต่างๆ ซึ่งครอบคลุมฝ่ายที่มีความสำคัญต่อการจัดงานทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็น กรรมการที่ปรึกษา คณะกรรมการ

ฝ่ายอำนวยการ คณะกรรมการฝ่ายพิธีเปิดงาน คณะกรรมการฝ่ายรับเทียนพรรษาพระราชทาน คณะกรรมการฝ่ายอัญเชิญเทียนพรรษาและผ้าอาบน้ำฝนพระราชทานทางชลมารค และพิธีสมโภชน์ คณะกรรมการจัดหารายได้และสิทธิประโยชน์ คณะกรรมการฝ่ายประสานงานคุ้มวัดจัดขบวนแห่เทียนพรรษา เป็นต้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของศาลากลางจังหวัดต่อการจัดงานแห่เทียนพรรษาเป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานฝ่ายปกครองของจังหวัดอุบลราชธานีทั้งระดับจังหวัดและอำเภอเข้าไปมีส่วนเป็นคณะกรรมการฝ่ายต่างๆ อีกด้วย อาทิ ฝ่ายบรรเทาทุกข์และปฏิคม ฝ่ายสื่อสาร ฝ่ายบริการนักท่องเที่ยว ฝ่ายจัดแสดงแสงสีเสียงอีกด้วย^{๓๑}

๔.๔.๒ เทศบาลนครอุบลราชธานี

บทบาทของเทศบาลนครอุบลราชธานีคือการปฏิบัติตามมาตรา ๕๐ (๘) ตามกฎหมายที่บัญญัติหน้าที่ของเทศบาลคือมีหน้าที่ในด้านการบำรุงศิลปจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น^{๓๒} และสำคัญที่สุดของเทศบาลนครอุบลราชธานีในการจัดงานแห่เทียนพรรษาก็คือการรับผิดชอบเกี่ยวกับการติดต่อคุ้มวัดเพื่อส่งเทียนพรรษาเข้าประกวดตลอดจนการจัดขบวนแห่เทียนพรรษาทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นการดูแลรับผิดชอบพิธีเปิดงาน การจัดหาสถานที่ตั้งเทียนพรรษาและจัดสร้างอัฐจันทร์ การติดต่อให้สถาบันการศึกษาตลอดจนหน่วยงานหรือกลุ่มชาวบ้านร่วมจัดขบวนแห่เทียนพรรษา กระทั่งการจำหน่ายบัตรชมขบวนแห่เทียนพรรษาซึ่งในแต่ละปีเทศบาลนครอุบลราชธานีจะต้องจัดสรรงบประมาณส่วนหนึ่ง ซึ่งในปี พ.ศ.๒๕๕๕ นางรจนา กัลปตินันท์ นายกเทศมนตรีนครอุบลราชธานีเปิดเผยว่า ตามที่เทศบาลนครอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี หน่วยงานภาครัฐ เอกชน ประชาชนชาวจังหวัดอุบลราชธานี กำหนดจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี โดยใช้ชื่องาน "๑๑๑ ปี ลือเลื่อง ส่องเมืองธรรมงามล้ำเทียนพรรษา ภูมิปัญญาชาวอุบล" เพื่อรำลึกในโอกาสครบรอบ ๑๑๑ ปี นับจากที่กรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์ ได้ดำริให้มีการแห่ขบวนเทียนพรรษารอบเมืองเป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ ๒๐ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๕๕ สำหรับปีนี้ กำหนดจัดงานระหว่างวันที่ ๑ กรกฎาคม - ๕ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๕๕ โดยมีกิจกรรมน่าสนใจต่างๆ มากมาย อาทิ กิจกรรมเยือนชุมชนคนทำเทียน ชมการแกะสลักประติมากรรมเทียนนานาชาติโดยศิลปิน ๙ ประเทศ ในวันที่ ๒ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๕๕ ชมความงดงามและยิ่งใหญ่ของพิธีอัญเชิญเทียนพรรษาพระราชทานและผ้าอาบน้ำฝนพระราชทานทางชลมารค การแสดงแสงเสียง ขบวนแห่เทียนภาคกลางคืน ในวันที่ ๓ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๕๕ เวลา ๐๘.๓๐ น. พบขบวนแห่เทียนพรรษา ที่วัดระสวยงามตระการตา

สำหรับเทศบาลนครอุบลราชธานีได้สนับสนุนงบประมาณในการจัดทำต้นเทียนให้กับคุ้มวัด และขบวนแห่ให้กับสถานศึกษาและชุมชนในเขตเทศบาลนครอุบลราชธานี ดังนี้ สนับสนุนการจัดทำต้นเทียนพรรษานาครใหญ่ต้นละ ๑๐๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๑๐ ต้น ต้นเทียนพรรษานาครเล็กต้นละ ๗๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๑๒ ต้น ต้นเทียนโบราณ ต้นละ ๑๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๒ ต้นและสนับสนุนขบวนแห่ ขบวนละ ๓๐,๐๐๐ บาทจำนวน ๑๖ ขบวน รวมเป็นเงินสนับสนุน ๒,๓๔๐,๐๐๐

^{๓๑} สัมภาษณ์ นายวิชัย ดวงแก้ว, เจ้าพนักงานปกครองชำนาญ, ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๕.

^{๓๒} บวรณ บัญสิทธิ์, "บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดงานประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี", รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๑), หน้าที่ ๖๒.

บาท และนอกจากนี้เทศบาลนครอุบลราชธานีได้จัดประดับตกแต่งเมืองเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยว พร้อมจัดกิจกรรมถนนสายเทียน เพื่อส่งเสริมงานเทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี ในระหว่างวันที่ ๒๘ กรกฎาคม - ๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๕ ณ บริเวณลานด้านหน้าศาลหลักเมือง ซึ่งมีกิจกรรมมากมาย อาทิ วิถีธรรมแสดงธรรมะ วิถีชาวบ้าน สาธิตการ ปั่นหม้อ ปั่นเตา สาธิตการสาวไหม ตำซูก การแสดง หมอลำ ดนตรีไทยลิเก หนังประโมทัย วิถีเทียน ชมการจัดต้นดอกผึ้ง การแกะสลักเทียน ต้นเทียน พุทธชัยันต์ และภาพถ่ายเทียนพรรษา และแหล่งท่องเที่ยว (ชั่วโมงเดียวเที่ยวทั่วอุบล)^{๓๓}

นอกจากนี้เทศบาลนครอุบลราชธานียังมีส่วนร่วมในการดำเนินงานฝ่ายต่างๆในฐานะ กรรมการจัดงาน อาทิ ฝ่ายเลขานุการจัดงาน ฝ่ายรับเทียนพรรษาพระราชทาน ฝ่ายจัดหารายได้และ สิทธิประโยชน์ ฝ่ายจัดตั้งสถานที่ตั้งต้นเทียนและอัมรินทร์ ฝ่ายจัดสถานที่พิธีเปิด ฝ่ายจัดขบวนแห่ เทียนพรรษา ฝ่ายการเงินและบัญชี เป็นต้น

๔.๔.๓ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขต ๒

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขต ๒ มีบทบาทที่สำคัญต่อการจัดงานแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานีได้แก่ การประชาสัมพันธ์นักท่องเที่ยวซึ่งเป็นผู้จัด โปรแกรมท่องเที่ยวรอบเมืองอุบลราชธานี โดยมีตารางกิจกรรมการท่องเที่ยวงานประเพณีแห่เทียนพรรษาอุบลราชธานีประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๕ ๑๑๑ ปี ลือเลื่อง ชูธงเมืองธรรมงามล้ำเทียนพรรษา ภูมิปัญญาชาวอุบลระหว่างวันที่ ๑ กรกฎาคม - ๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๕ ดังนี้^{๓๔}

วัน เดือน ปี	เวลา	รายละเอียดกิจกรรม	สถานที่	หน่วยงานประสานงาน
๑ ก.ค. - ๑ ส.ค. ๕๕	๐๖.๐๐ - ๒๑.๐๐ น.	- นิทรรศการภาพถ่าย “ฮูปงาม ยามเทียน” ครั้งที่ ๔	- สนามบินนานาชาติ อุบลราชธานี	คุณสมชาติ ๐๘-๑๒๖๖- ๐๘๑๑ (www.guideubon.com)

^{๓๓} เทศบาลนครอุบลสนับสนุนเทียนพรรษา. (ออนไลน์) แหล่งที่มา : http://guideubon.com/news/view.php?t=115&s_id=3105&d_id=3105 [๑๕ธ.ค.๒๕๕๕].

^{๓๔} ตารางกิจกรรมประเพณีแห่เทียนพรรษา. (ออนไลน์) แหล่งที่มา : http://www.tatubon.org/tatubon/view.php?t=18&s_id=103&d_id=103 [๑๕ธ.ค.๒๕๕๕].

วัน เดือน ปี	เวลา	รายละเอียดกิจกรรม	สถานที่	หน่วยงานประสานงาน
๑๘ – ๓๑ ก.ค. ๕๕	๑๓.๐๐ – ๒๑.๐๐ น.	- กิจกรรมเยือนชุมชน คนทำเทียน ชมวิถีวัฒนธรรมใน การตกแต่งต้นเทียน	- วัดศรีประดู่, วัด บูรพา, วัดทุ่งศรีเมือง, วัดมหาวนาราม, วัด ท่าวังหิน, วัดหนอง ปลาปาก, วัดพระธาตุ หนองบัว, วัดศรีอุบล	ททท.อุบลราชธานี ๐- ๔๕๒๔-๓๗๗๐
๑๘ ก.ค. ๕๕	๑๓.๐๐ น.	- พิธีเปิดงาน “กิจกรรมเยือนชุมชน คนทำเทียน”	รัตนาราม, วัดแจ้ง, วัดผาสุกราม, วัด ไชยมงคล	
๒๒ ก.ค. ๕๕	๑๙.๐๐ – ๒๐.๐๐ น.	- พิธีเปิดงาน ประติมากรรมเทียน นานาชาติ ครั้งที่ ๗	- หน้าวัดศรีอุบล รัตนาราม	ททท.อุบลราชธานี ๐- ๔๕๒๔-๓๗๗๐
๒๐ ก.ค. – ๕ ส.ค. ๕๕	๑๐.๐๐ น. เป็น ต้นไป	- ชมการแกะสลัก ประติมากรรมเทียน นานาชาติโดย ศิลปิน ๙ ชาต (ยูเครน, ญี่ปุ่น, เนปาล, ไต้หวัน, ตุรกี, โรมาเนีย, เยอรมัน, อาเจนตินา, ไทย)	- พิพิธภัณฑ์สถาน แห่งชาติอุบลราชธานี	ททท.อุบลราชธานี ๐- ๔๕๒๔-๓๗๐๐
๒๘ ก.ค. – ๓ ส.ค. ๕๕	๐๙.๐๐ – ๑๙.๐๐ น.	- ถนนสายเทียน สาธิตการแกะสลัก ติดพิมพ์ / นิทรรศการภาพถ่าย	- ศาลหลักเมือง ทุ่ง ศรีเมือง	- เทศบาลนคร อุบลราชธานี
๒๘ ก.ค. – ๕ ส.ค. ๕๕	๑๐.๐๐ – ๒๒.๐๐ น.	- การสาธิตและ จำหน่ายสินค้าชุมชน (OTOP)	- บริเวณศาลากลาง จังหวัดอุบลราชธานี	- พัฒนาชุมชน
๑ ส.ค. ๕๕	๑๙.๐๐ น. เป็น ต้นไป	- การประกวดสาว งามเทียนพรรษาและ งานพาแลง	- โรงแรมสุนีย์แกรนด์	- นางพัชนี ธนาพรสิน ๐๘-๙๙๓๑-๒๒๒

วัน เดือน ปี	เวลา	รายละเอียดกิจกรรม	สถานที่	หน่วยงานประสานงาน
๒ ส.ค. ๕๕	๑๕.๐๐ – ๑๗.๐๐ น. ๑๗.๐๐น. เป็นต้นไป ๑๙.๓๐ – ๒๐.๓๐ น. ๑๙.๐๐ – ๒๐.๐๐ น. ๒๐.๐๐ – ๒๑.๐๐ น.	- พิธีอัญเชิญเทียน พรรษาพระราชทาน และผ้าอาบ น้ำฝนพระราชทาน ทางชลมารค - โชว์ต้นเทียนทุก ประเภทที่ส่งเข้า ประกวด - การแสดงดนตรีมหา ดุริยางค์ - กิจกรรมมหาเวียน เทียนวันอาสาฬหบูชา - การแสดงประกอบ แสงและเสียง ขบวน แห่เทียน ภาคกลางคืน	- ศาลากลาง, วัด หลวง, วัดสุภนา รามวรวิหาร, ทุ่งศรีเมือง - ถนนรอบโรงเรียน อนุบาลอุบลฯ - ลานเทียนเฉลิมพระ เกียรติทุ่งศรีเมือง - วัดศรีอุบลรัตน าราม - หน้าวัดศรีอุบล รัตนาราม	- อำเภอเมืองอุบลราชธานี ๐๘-๓๘๗๘-๔๐๐๓ - เทศบาลนคร อุบลราชธานี - สฟท.อบ.เขต ๑ - เทศบาลนคร อุบลราชธานี
๓ – ๔ ส.ค. ๕๕	๐๙.๐๐ – ๑๗.๐๐ น.	- กิจกรรมสาธิตการ ทอผ้าฝ้าย – ผ้าไหม ทำดอกฝ้าย การแสดงทาง วัฒนธรรม	- บ้านคำปุ่น (จำหน่ายบัตรเข้า ชม บัตรละ ๑๐๐ บาท)	- คุณมีชัย แต่สุจริยา ๐๘-๑๘๗๖-๗๗๕๕
๓ ส.ค. ๕๕	๐๘.๓๐ – ๑๒.๐๐ น. ๑๑.๐๐ – ๑๒.๐๐ น. ๑๘.๐๐ – ๑๙.๐๐ น. ๑๙.๐๐ – ๒๐.๐๐ น.	- ชมขบวนแห่เทียน พรรษาประจำปี ๒๕๕๕ - ถวายเทียนพรรษา พระราชทาน - ถวายผ้าอาบน้ำฝน พระราชทาน - พิธีมอบรางวัลต้น เทียนที่ชนะเลิศ ประกวด - การแสดงประกอบ แสงและเสียง ภาค กลางคืน	- หน้าวัดศรีอุบล รัตนาราม, ถนนอุปราชา – ถนน ชยางกูร - วัดศรีอุบลรัตน าราม - หน้าวัดศรีอุบล รัตนาราม	- ชมฟรีทุกที่นั่ง ๐-๔๕๒๔-๔๒๘๕, ๐- ๔๕๒๔-๒๓๒๐

วัน เดือน ปี	เวลา	รายละเอียดกิจกรรม	สถานที่	หน่วยงานประสานงาน
๓ - ๕ ส.ค. ๕๕		- โชว์ต้นเทียนที่ได้รับ รางวัลชนะเลิศทั้ง ประเภท แกะสลักและติด พิมพ์	- หน้าเทศบาลนคร อุบลราชธานี	- เทศบาลนคร อุบลราชธานี

หน้าที่สำคัญของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเขต ๒ ยังได้แก่การประกวดภาพถ่ายซึ่งเป็นการประกวดภาพที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมชุมชนในจังหวัดอุบลราชธานี ภาพต้นเทียนพรรษาและขบวนแห่เทียนพรรษาอีกด้วย นอกจากนี้บทบาทในการจัดงานแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานีของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขต ๒ ยังได้แก่การประชาสัมพันธ์งานแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานีไปยังการท่องเที่ยวในต่างจังหวัดและต่างประเทศเพื่อเชิญให้มาท่องเที่ยวจังหวัดอุบลราชธานีอีกด้วย อย่างไรก็ตามการที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขต ๒ ยังได้มีส่วนร่วมในการจัดงานแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานีโดยเป็นคณะกรรมการฝ่ายอื่นๆอีกด้วย อาทิ ฝ่ายเลขานุการ ฝ่ายจัดหารายได้และสิทธิประโยชน์ ฝ่ายจัดแสดงแสงเสียง ฝ่ายจัดทำเอกสารวิชาการอีกด้วย

๔.๔.๔ องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี

บทบาทที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานีคือการปฏิบัติตามมาตรา ๔๕ (๗) ตามกฎหมายที่บัญญัติหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานีมีหน้าที่ ทวีบำรุงศิลปะจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น^{๓๕} ในปัจจุบันองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี ร่วมกับการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดอุบลราชธานี กรมทหารราบที่ ๖ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี โรงเรียนกีฬาจังหวัดอุบลราชธานี และโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จัดการแสดง แสง สี เสียง งานประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี

โดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี ได้ร่วมสนับสนุนเงินในการจัดงานจำนวน ๕๐๐,๐๐๐ บาท ให้กับทางจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งเป็นงานประเพณีที่ชาวจังหวัดอุบลราชธานีจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี ทั้งนี้เพื่อนำไปเป็นค่าใช้จ่ายในการเตรียมงาน และดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพมากขึ้นตลอดจนเป็นการสนับสนุนให้ชาวจังหวัดอุบลราชธานี ได้อนุรักษ์ประเพณีแห่เทียนพรรษาให้กับอนุชนรุ่นหลังได้ชมกันและเพื่อเป็นการสร้างสีสันให้กับงานพร้อมดึงดูดนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาร่วมงานให้เกิดความประทับใจ และหวนกลับมาเที่ยวอีกในปีต่อไปอย่างต่อเนื่อง

^{๓๕} บวรณ บุญสิงห์, “บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดงานประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี”, หน้า ๖๒.

กิจกรรมองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานีได้ทำในประเพณีได้แก่ การจัดทำป้ายไวณิลขนาดใหญ่ เชิญชวนคนมาร่วมงานประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา ๔ มุมเมือง พร้อมทั้งสนับสนุนรถแห่ป้ายเชิญชวนคนมาร่วมงานประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา^{๓๖}

๔.๔.๕ วัฒนธรรมจังหวัดอุบลราชธานี

สภาวัฒนธรรมจังหวัดอุบลราชธานีมีบทบาทสำคัญในการจัดงานแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี บทบาทหน้าที่หลักเนื่องจากเป็นประธานกรรมการด้านศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จึงมีหน้าที่โดยตรงในการจัดท้าวสดุดูปกรณ์ เช่น เต็น, โต๊ะ, เก้าอี้, โต๊ะหมู่บูชา เพื่อใช้ในกิจกรรมที่ได้รับมอบหมายจากทางจังหวัด ประดับตกแต่งสถานที่ให้สวยงามเหมาะสมตามกิจกรรมที่จัด นิมนต์พระภิกษุสงฆ์มาประกอบพิธีทางศาสนา จัดหาปัจจัย ไทยธรรม สำหรับถวายพระสงฆ์ ที่นิมนต์มาประกอบพิธีทางศาสนา อีกทั้งหน้าที่หนึ่งคือเนื่องจากเป็นกรรมการและเลขานุการฝ่ายรับเทียนพระราชทาน จึงมีหน้าที่ประสานงานในการขอเทียนพระราชทาน ขอพระราชทานผ้าอบน้ำฝน จัดขบวนแห่พระราชทานผ้าอบน้ำฝน จัดเตรียมสถานที่ประดิษฐานเทียนพรรษา และผ้าอบน้ำฝน และดำเนินการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับเทียนหลวงพระราชทานอีกด้วย^{๓๗}

๔.๔.๖ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดอุบลราชธานี

สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย เนื่องจากเป็นประธานคณะกรรมการฝ่ายพิธีกรในการจัดงาน จึงมีบทบาทหน้าที่สำคัญที่สุดในการจัดหาพิธีกรประจำจุดต่างๆ เช่น บริเวณศาลาจัตุรมุข หุ่นศรีเมือง กองอำนวยการพิธีเปิดขบวนแห่เทียนพรรษา กองอำนวยการบริเวณหุ่นศรีเมือง และการแสดง แสง สี เสียง ในเวลากลางคืน และอีกหน้าที่หนึ่งเนื่องจากเป็นกรรมการในฝ่ายประชาสัมพันธ์ จึงมีหน้าที่ออกสปอร์ตทางสถานีวิทยุกระจายเสียงที่เป็นลูกข่ายในจังหวัดอุบลราชธานี ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาเพื่อให้คนมาเที่ยวงาน^{๓๘}

๔.๔.๗ การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค เขต ๒ จังหวัดอุบลราชธานี

เนื่องจากเป็นประธานกรรมการฝ่ายระบบไฟฟ้ากำลัง การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค เขต ๒ จังหวัดอุบลราชธานีจึงมีหน้าที่จัดกระแสไฟฟ้าเพื่อให้ความสว่างตลอดงานแห่เทียนพรรษา โดยการติดตั้งเป็นหม้อแปลงไฟฟ้าภายในบริเวณทั้งหมด อีกทั้งยังมีการให้บริการแก้ไขกระแสไฟฟ้าขัดข้องตลอดงานแห่เทียนพรรษาก็ด้วย นอกจากนี้ยังมีส่วนจัดงานแห่เทียนพรรษาฝ่ายอื่นในการเป็นคณะกรรมการดำเนินงานด้าน การจัดแสดงแสงเสียง อีกด้วย

๔.๔.๘ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุบลราชธานี

เนื่องจากเป็นประธานกรรมการฝ่ายบรรเทาทุกข์ และปฐมพยาบาล สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุบลราชธานีมีหน้าที่ในการจัดตั้งหน่วยบรรเทาทุกข์ประจำจุดต่างๆ และประจำกองอำนวยการจัดงาน และจัดหาหน่วยพยาบาลเคลื่อนที่เพื่อรักษาพยาบาลผู้ป่วยในกรณีที่เกิดอุบัติเหตุ

^{๓๖} สัมภาษณ์ นายพิสิษฐ์ บุญเนื้อ, ผู้ช่วยบริหารงานทั่วไป, ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๕.

^{๓๗} คณะกรรมการฝ่ายประเมินผลการจัดงานมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, “๑๑๑ ปี สืบเนื่อง สู่เมืองเมืองธรรม งามล้ำเทียนพรรษา ภูมิปัญญาชาวอุบลฯ”, รายงานการประเมินผลการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาประจำปี ๒๕๕๕, (สถาบันวิจัยและพัฒนา : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ๒๕๕๕), ภาคผนวก ง หน้าที่ ๖ และหน้าที่ ๒๗.

^{๓๘} เรื่องเดียวกันหน้าที่ ๑๖ และหน้าที่ ๑๙.

และการเจ็บป่วยต่างๆตลอดงาน โดยร่วมมือกับโรงพยาบาลของรัฐและเอกชนในเขตอำเภอเมืองและอำเภวารินชำราบ อาทิ โรงพยาบาลสรรพสิทธิประสงค์ โรงพยาบาลค่ายสรรพสิทธิประสงค์ โรงพยาบาลพระศรีมหาโพธิ์ โรงพยาบาลกองบิน ๒๑ โรงพยาบาลอุบลรักษ์-ธนบุรี โรงพยาบาลราชเวชอุบลราชธานี และโรงพยาบาลพญาไท อุบลราชธานี เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีหน้าที่ต้อนรับแขกผู้มีเกียรติอีกด้วย^{๓๙}

๔.๔.๙ กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดอุบลราชธานี

เนื่องจากเป็นประธานกรรมการฝ่ายรักษาความสงบเรียบร้อยและจราจร กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดอุบลราชธานี ได้สนธิกำลังกับตำรวจตระเวนชายแดนที่ ๒๒ ตำรวจทางหลวง ตำรวจท่องเที่ยว อปพรจังหวัดอุบลราชธานี จึงมีหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยตั้งแต่ก่อนการจัดงานแห่เทียนพรรษา ได้แก่การจัดการกวาดล้างปราบปรามอาชญากรรมก่อนการจัดงานแห่เทียนพรรษา การรักษาความสงบเรียบร้อยตลอดงานแห่เทียนพรรษา รวมถึงการอำนวยความสะดวกด้านการจราจร และที่จอดรถตามบริเวณจุดจอดรถตลอดงาน โดยใช้เจ้าหน้าที่ทั้งหมด ๑๕๒ นาย ผลัดเปลี่ยนกันดูแลทั้งกลางวันและกลางคืน ตามจุดต่างๆ ที่กำหนดในแผนดูแลความสงบเรียบร้อย ตั้งแต่เริ่มงานจนแล้วเสร็จ^{๔๐}

๔.๔.๑๐ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

เนื่องจากอธิการบดีมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี เป็นประธานกรรมการฝ่ายจัดแห่เทียนพรรษาพระราชทาน, เทียนโบราณ และขบวนแห่เครื่องยศตามประเพณีโบราณ จึงมีหน้าที่จัดทำขบวนแห่เทียนพรรษาดั้งเดิม และขบวนแห่เครื่องยศตามประเพณีโบราณ ประสานงานการจัดรูปแบบขบวนเทียนพรรษารับเทียนหลวงพระราชทาน ประสานงานคุ้มวัดและปล่อยขบวนแห่เทียนพรรษา ร่วมพิธีเปิดงานแบบประเพณีท้องถิ่น^{๔๑}

นอกจากนี้เนื่องจากเป็นกรรมการฝ่ายกำหนดกิจกรรมเยือนชุมชน ชมวิถีวัฒนธรรมในการตกแต่งต้นเทียนพรรษา มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี จัดโครงการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม อบรมเยาวชนไทยสืบทอดงานประติมากรรมเทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี ระหว่างวันที่ ๒๓-๒๖ กรกฎาคม ๒๕๕๕ ณ ศูนย์การเรียนรู้เทียนพรรษาศรีประดู่ (ศูนย์เรียนรู้ภูมิปัญญาไทย จังหวัดอุบลราชธานี) โดยมีครูสมคิด สอนอาจ ครูภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดอุบลราชธานี และครูราเชนทร์ จุลทุม และช่างเทียนวิเชียร ภาดี ร่วมเป็นวิทยากรพร้อมสาธิตการทำเทียน โดยมีเยาวชนในเขตจังหวัดอุบลราชธานีจำนวน ๕๐๐ คน แบ่งเป็นอบรมความรู้ด้านการทำเทียนพรรษาประเภทติดพิมพ์และแกะสลัก ซึ่งการจัดโครงการในครั้งนี้ เพื่อปลูกฝังให้เด็ก และเยาวชน ได้ตระหนักถึงความสำคัญในการสืบทอดประเพณีอันดีงาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่างเทียนพรรษาฝีมือดีของจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งนับวันมีจำนวนน้อยลง จึงจำเป็นต้องมีการถ่ายทอดฝีมือจากรุ่นสู่รุ่น^{๔๒}

^{๓๙} เรื่องเดียวกันหน้า ๒๐-หน้า ๒๑.

^{๔๐} สัมภาษณ์ ร.ต.ต.รพีพันธ์ ถนอมศรี, รองสวป. เมือง อุบลราชธานี, ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๕.

^{๔๑} คณะกรรมการฝ่ายประเมินผลการจัดงานมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, “๑๑๑ ปี ลือเลื่อง อยู่เมืองเมืองธรรม งานล้ำเทียนพรรษา ภูมิปัญญาชาวอุบลฯ”, ภาคผนวก ง หน้า ๙.

^{๔๒} มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. (ออนไลน์) แหล่งที่มา : http://www.ubu.ac.th/index.php?page=ubu_event&id=4554 [๑๕ธ.ค.๒๕๕๕].

๔.๔.๑๑ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

เนื่องจากมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีเป็นประธานกรรมการในฝ่ายประเมินผลการจัดงาน จึงมีส่วนร่วมในการจัดงานแห่เทียนพรรษาโดยทำหน้าที่ประเมินผลการจัดงานแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานีในแต่ละปีอย่างครบวงจร ตั้งแต่การสร้างเครื่องมือกำหนดประเด็นคำถาม การจัดทำแบบสัมภาษณ์ การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยนักศึกษา การวิเคราะห์ข้อมูล และการประเมินผลข้อมูล มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานียังเป็นคณะกรรมการอีกหลายฝ่าย จึงมีบทบาทหลายหน้าที่ ยกตัวอย่างเนื่องจากเป็นกรรมการฝ่ายกำหนดกิจกรรมเอนชูนุชน ชุมวิธวัฒนธรรมในการตกแต่งต้นเทียนพรรษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีจึงได้จัดโครงการเอนชูนุชนอนุรักษ์วัฒนธรรม ประดิษฐ์ต้นฐานเทียนพรรษา พ.ศ. ๒๕๕๕ และการจัดนิสิตนักศึกษาเข้าร่วมขบวนแห่เทียนพรรษา ตามที่คณะกรรมการกำหนดเป็นต้น โดยใช้นิสิตนักศึกษา และคณาจารย์ของสถาบันเป็นบุคลากร สำคัญในการดำเนินงาน^{๔๓}

๔.๔.๑๒ หน่วยงานราชการอื่นๆ

นอกจากหน่วยงานราชการที่มีหน้าที่รับผิดชอบหลักในฐานะประธานคณะกรรมการจัดงานฝ่ายต่างๆแล้ว ยังมีหน่วยงานราชการทั้งในระดับระดับจังหวัด และระดับท้องถิ่นอื่นๆที่มีส่วนร่วมเป็น คณะกรรมการจัดงานแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี ตามประกาศของจังหวัดอุบลราชธานี แม้ มิใช่เป็นหน่วยงานหลัก แต่ก็มีส่วนสำคัญให้การจัดงานประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของจังหวัด อุบลราชธานี ซึ่งประเพณีนี้มีความเกี่ยวข้องในหลายด้าน เช่น ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้าน ขนบธรรมเนียมประเพณีและความเชื่อทางพระพุทธศาสนา จึงนับเป็นประเพณีระดับจังหวัดโดย แท้จริง

สรุปบทบาทหน้าที่ในการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของชาว พุทธจังหวัดอุบลราชธานี ของหน่วยงานภาครัฐประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๕ เป็นไปตามประกาศจังหวัด อุบลราชธานี เรื่องแต่งตั้งคณะกรรมการในการจัดงานประเพณีแห่เทียนจังหวัดอุบลราชธานีปี พ.ศ. ๒๕๕๕ เป็นลักษณะคณะกรรมการร่วมจากทุกหน่วยงานของภาครัฐ และภาคเอกชน แต่จะเน้นหนัก ที่ประธานกรรมการในแต่ละฝ่าย คอยติดต่อประสานงาน หากำลังพล และกำกับดูแลในเรื่องนั้น เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ในการจัดงานที่ทางจังหวัดกำหนดไว้

๔.๕ บทบาทหน้าที่ในการอนุรักษ์ของหน่วยงานภาคเอกชน ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๕

เนื่องจากการจัดงานประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี เป็นประเพณีใน ระดับจังหวัด ไม่มีหน่วยงานใดเป็นเจ้าของเพียงแต่ผู้เดียว จะเป็นในลักษณะของคณะกรรมการร่วม จากหลายฝ่ายเป็นคณะกรรมการจัดงาน โดยจัดแบ่งการตามประกาศจังหวัดอุบลราชธานี เรื่องแต่งตั้ง คณะกรรมการการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาเพื่อความถูกต้องเรียบร้อยในการดำเนินงาน ดังนั้น

^{๔๓} คณะกรรมการฝ่ายประเมินผลการจัดงานมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, “๑๑๑ ปี ลือเลื่อง ชู ช้างเมืองธรรม งามล้ำเทียนพรรษา ภูมิปัญญาชาวอุบลฯ”, หน้าที่ ๒๔.

ทางผู้วิจัยจึงเลือกหน่วยงานภาคเอกชนที่มีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา เพื่อยกมาเป็นตัวอย่างในงานวิจัยดังนี้

๔.๕.๑ หอการค้าจังหวัดอุบลราชธานี

เนื่องจากประธานหอการค้าจังหวัดอุบลเป็นกรรมการฝ่ายอำนวยการ และกรรมการ จัดหารายได้และสิทธิประโยชน์ โดยหน้าที่องค์กรนั้นโดยปกติที่ไม่ใช่ช่วงประเพณีนั้นจะก่อตั้งขึ้นเพื่อ ส่งเสริมการค้าเดินวิสาหกิจ โดยทำหน้าที่ให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะแก่สมาชิกเกี่ยวกับเศรษฐกิจ การค้า การบริหาร อุตสาหกรรม เกษตรกรรม และการเงิน พร้อมทั้งให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะแก่ หน่วยงานภาครัฐ เพื่อประโยชน์แก่เศรษฐกิจและสังคมของจังหวัดอุบลราชธานีโดยรวม

เนื่องจากเป็นกรรมการ ๒ ฝ่าย ในส่วนแรกจึงทำหน้าที่เข้าร่วมประชุมในการ กำหนดการจัดงาน พิจารณากำหนดและจัดผังบริเวณงาน ติดตามผลการปฏิบัติงาน ในประเพณีแห่ เทียนเข้าพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี ในส่วนที่สองจะทำหน้าที่รณรงค์ในการจัดงานแถลงข่าวพร้อม กำหนดหลักเกณฑ์สิทธิประโยชน์ของผู้ที่ให้การสนับสนุน ในงานจัดงานประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา

๔.๕.๒ สถาบันการศึกษาเอกชนในจังหวัดอุบลราชธานี

สถาบันการศึกษาเอกชนในจังหวัดอุบลราชธานีเช่นเดียวกับหน่วยงานเอกชนอื่นๆที่นี้ มักเป็นคณะกรรมการในฝ่ายที่ต้องใช้กำลังคนเป็นจำนวนมาก อาทิ ฝ่ายรับเทียนพรรษาพระราชทาน เป็นต้น ซึ่งในปี พ.ศ.๒๕๕๕ มีสถาบันการศึกษาเอกชนทั้งระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และ อุดมศึกษา ร่วมเป็นคณะกรรมการในฝ่ายนี้ด้วย ได้แก่ โรงเรียนสมเด็จ โรงเรียนเยวเรศศึกษา โรงเรียนอัสสัมชัญอุบลราชธานี โรงเรียนอาเวมารีอา มหาวิทยาลัยราชธานี มหาวิทยาลัยจัดการและ เทคโนโลยีอีสเทิร์นเป็นต้น ขณะเดียวกันสถาบันการศึกษาเอกชนบางแห่งยังมีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการ ฝ่ายเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ที่ทำหน้าที่กำกับดูแลการถ่ายทอดสัญญาณภาพ และเสียง ผ่านอินเทอร์เน็ตทำการบรรยายข้อมูลไทยแปลเป็นภาษาอื่นๆ เช่นเยอรมัน จีน และญี่ปุ่น ได้แก่ โรงเรียนอัสสัมชัญอุบลราชธานี และโรงเรียนอัสสัมชัญอุบลราชธานี ๒ อีกด้วย

๔.๕.๓ สื่อมวลชน

สื่อมวลชนซึ่งในจังหวัดอุบลราชธานีทั้งที่เป็นสื่อมวลชนของจังหวัดและของเอกชนที่มีที่มี ศูนย์ข่าวประจำจังหวัดอุบลราชธานี มีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์การจัดงานแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานีเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งในปี พ.ศ.๒๕๕๕ อาจแบ่งเป็นประเภทได้ดังนี้

๑. สถานีวิทยุจังหวัดอุบลราชธานีทั้งระบบ AM และ FM ได้แก่ สถานี วิทยุกระจายเสียง สทร. อุบลราชธานี สถานีวิทยุกระจายเสียง วปถ.๖ อุบลราชธานี สถานี วิทยุกระจายเสียง ทภ.๒ FM อุบลราชธานี สถานีวิทยุกระจายเสียง ๑ปณ. อุบลราชธานี สถานี วิทยุกระจายเสียง ทอ.๐๘ อุบลราชธานี สถานีวิทยุกระจายเสียงพิทักษ์สันติราษฎร์ อุบลราชธานี เป็น ต้น

๒. สถานีโทรทัศน์ ได้แก่ ช่อง ๓ อ.ส.ม.ท. ช่อง ๙ อ.ส.ม.ท. สถานีวิทยุโทรทัศน์ กองทัพบกช่อง ๕ สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกช่อง ๗ สถานีโทรทัศน์TPBS บริษัทโสภณเคเบิลทีวี จำกัด และบริษัทราชธานีเคเบิลทีวี

๓. สิ่งพิมพ์ อาทิ วารสาร หนังสือพิมพ์ทั้งในจังหวัดอุบลราชธานีและส่วนกลางได้แก่ หนังสือพิมพ์ข่าวสด จ.อุบลราชธานี หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ จ.อุบลราชธานี หนังสือพิมพ์มติชน จ.

อุบลราชธานี หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ จ.อุบลราชธานี หนังสือพิมพ์คมชัดลึก จ.อุบลราชธานี หนังสือพิมพ์สยามรัฐ จ.อุบลราชธานี หนังสือพิมพ์บ้านเมือง จ.อุบลราชธานี หนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์ จ.อุบลราชธานี หนังสือพิมพ์แนวหน้า จ.อุบลราชธานี หนังสือพิมพ์ไทยโพสต์ หนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน หนังสือพิมพ์ประชาชาติธุรกิจ หนังสือพิมพ์ประชาคมติ หนังสือพิมพ์ข่าวชายแดน หนังสือพิมพ์ประทุมมาลัย หนังสือพิมพ์ก้าวหน้า หนังสือพิมพ์คนรุ่นใหม่ภาคอีสาน หนังสือพิมพ์วันใหม่ หนังสือพิมพ์รักอุบล หนังสือพิมพ์ข่าวอุบล หนังสือพิมพ์ประชารัฐ หนังสือพิมพ์เสียงไทย หนังสือพิมพ์บิกนิวส์ หนังสือพิมพ์วารสารหอการค้า หนังสือพิมพ์ชนสยาม หนังสือพิมพ์ข่าวอีสาน

๔.๕.๔ ห้างสรรพสินค้าในจังหวัดอุบลราชธานี

เนื่องจากเป็นคณะกรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์ จึงมีหน้าที่จัดทำประชาสัมพันธ์งาน แห่เทียนพรรษา ตัดป้ายประชาสัมพันธ์ หรือ กิจกรรมที่เกี่ยวกับประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาใน บริเวณห้างสรรพสินค้า ธรณกร์ให้ประชาชนมาเที่ยวงานแห่เทียนพรรษาของชาวจังหวัดอุบลราชธานี มีรายละเอียดห้างสรรพสินค้าที่เป็นคณะกรรมการดังนี้ ห้างสรรพสินค้าแยงสว่น ห้างสรรพสินค้าโรบินสัน - ยิงยง จำกัด ห้างสรรพสินค้าอุบลพลาซ่า ห้างสรรพสินค้าแม็คโคร อุบลราชธานี ห้างสรรพสินค้าบิ๊กซี อุบลราชธานี ห้างสรรพสินค้าเทสโก้โลตัส อุบลราชธานี ห้างสรรพสินค้าดีมาร์ท อุบลราชธานี ห้างอุบลวิสด อุบลราชธานี อีกทั้งบางห้างสรรพสินค้ายังได้สนับสนุนจัดบู๊ตจอยเพื่อทำเทียนพรรษาให้กับคุ้มวัดต่างๆ อีกด้วย

๔.๕.๕ หน่วยงานภาคเอกชนอื่นๆ

นอกจากหน่วยงานภาคเอกชนได้ยกตัวอย่างมาแล้ว ยังมีภาคเอกชนในส่วนอื่นๆ ที่เป็น คณะกรรมการตามประกาศของจังหวัดอุบลราชธานี แม้มิใช่เป็นหน่วยงานหลัก แต่ก็นับว่ามีส่วนสำคัญให้การจัดงานประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งประเพณีนี้มีความเกี่ยวข้อง ในหลายด้าน เช่น ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านการท่องเที่ยว และด้านขนบธรรมเนียมประเพณีและความเชื่อทางพระพุทธศาสนา จึงนับเป็นประเพณีระดับจังหวัดโดยแท้จริง^{๔๔}

สรุปบทบาทหน้าที่ในการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานี ของหน่วยงานภาคเอกชนประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๕ เป็นไปตามประกาศจังหวัดอุบลราชธานี เรื่องแต่งตั้งคณะกรรมการในการจัดงานประเพณีแห่เทียนจังหวัดอุบลราชธานีปี พ.ศ. ๒๕๕๕ เป็นลักษณะคณะกรรมการร่วมจากทุกหน่วยงานของภาครัฐและภาคเอกชน ส่วนมากหน่วยงานภาคเอกชนเน้นหนักไปในด้านการติดต่อภาคเอกชนเข้าร่วมในการจัดงานประเพณี ตัดป้ายประชาสัมพันธ์ประเพณี ด้านสนับสนุนงบประมาณบางส่วน เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ในการจัดงานที่ทางจังหวัดกำหนดไว้

^{๔๔} คณะกรรมการฝ่ายประเมินผลการจัดงานมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, “๑๑๑ ปี ลือเลื่อง อยู่ เมืองเมืองธรรม งามล้ำเทียนพรรษา ภูมิปัญญาชาวอุบลฯ”, หน้า ๑ - ๓๔.

๔.๖ สรุป

การอนุรักษ์ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานี เป็นความร่วมมือของทุกภาคส่วนในระดับจังหวัด เพราะเป็นงานประเพณีระดับจังหวัด ไม่ว่าจะเป็นคุ้มวัด หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชน และภาคต่างๆ ที่มีส่วนร่วม

ในส่วนของคุ้มวัดนั้นได้สนับสนุนการการอนุรักษ์ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาอย่างเต็มที่ โดยจัดส่งเทียนเข้าประกวดตามประเภท หรือ หลักเกณฑ์ที่ทางคณะกรรมการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษากำหนด แต่จากการลงพื้นที่ทำการวิจัยพบว่า ในบริบทของแต่ละคุ้มวัดจะมีลักษณะที่แตกต่างกัน จะสังเกตได้ว่าหากวัดใดประดิษฐ์ฐานสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สำคัญที่ชาวอุบลราชธานีนับถือ จะมีประชาชนมากราบไหว้บูชาในแต่ละวันเป็นจำนวนมาก ก่อเกิดรายได้เข้าวัดในแต่ละปีเป็นจำนวนมาก เกิดเศรษฐกิจชุมชนขึ้นในบริเวณวัด ทำให้สถานภาพทางการเงินของวัดอยู่ในระดับที่มั่นคง ตรงกันข้ามหากวัดใดแม้จะประดิษฐ์ฐานสิ่งศักดิ์สิทธิ์ แต่ในระดับความศรัทธาต่างกัน สถานภาพทางการเงินของวัดจะอยู่ในระดับที่แตกต่างกันลดหย่อนกันลงมา ซึ่งจะสอดคล้องกับการส่งเทียนเทียนพรรษาเข้าประกวดของแต่ละคุ้มวัด หากวัดใดมีกำลังมากจะส่งประกวดเทียนพรรษาในประเภทขนาดใหญ่ หากวัดใดกำลังน้อยจะส่งประกวดเทียนพรรษาในประเภทขนาดเล็ก

ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานี พบปัญหาอุปสรรคต่างในการทำเทียนพรรษามากมาย เนื่องจากการทำแต่ละครั้งใช้งบประมาณจำนวนมาก แม้จะมีงบประมาณจากหลายภาคส่วนมาสนับสนุนก็ยังไม่เพียงพอ เนื่องจากการทำแต่ละครั้งใช้ทรัพยากรจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นด้านวัสดุอุปกรณ์ที่ต้องจัดซื้อใหม่ทุกปี ด้านแรงงาน และบุคลากรในการทำเทียนพรรษา หากคุ้มวัดใดกำลังทำการก่อสร้างขนาดใหญ่หรือมีความไม่พร้อมในด้านต่างๆ ก็จะไม่ส่งเทียนพรรษาเข้าประกวด และทางผู้วิจัยคิดว่าหากยังเป็นอยู่ในรูปแบบปัจจุบัน คุ้มวัดที่ส่งเทียนพรรษาเข้าประกวดจะอยู่ได้เฉพาะคุ้มวัดใหญ่ๆ ที่มีสิ่งดึงดูดใจให้พุทธศาสนิกชนมาทำบุญ จึงจะมีต้นทุนมาทำเทียนพรรษาเข้าประกวด ในส่วนของคุ้มวัดเล็กๆ จะค่อยหายไปในอนาคตเนื่องจากไม่มีความพร้อมในหลายด้าน ซึ่งการอนุรักษ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบันอาจไม่ตรงตามเจตนารมณ์ที่แท้จริงของประเพณี และแนวทางที่แท้จริงตามหลักพุทธศาสนา

ในส่วนของภาครัฐ และภาคเอกชนนั้นได้มีสนับสนุนการการอนุรักษ์ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาจังหวัดอุบลราชธานีอย่างเต็มที่ จะเห็นได้จากประกาศคำสั่งในการแต่งตั้งคณะกรรมการจัดงานแห่เทียนเข้าพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี มีหน่วยภาครัฐ และภาคเอกชน ที่เป็นคณะกรรมการในหลายฝ่ายเช่น กรรมการที่ปรึกษา คณะกรรมการฝ่ายอำนวยการ คณะกรรมการฝ่ายพิธีเปิดงาน คณะกรรมการฝ่ายรับเทียนพรรษาพระราชทาน คณะกรรมการฝ่ายอัญเชิญเทียนพรรษาและผ้าอาบน้ำฝนพระราชทานทางชลมารค และพิธีสมโภชน์ คณะกรรมการจัดหารายได้และสิทธิประโยชน์ คณะกรรมการฝ่ายประสานงานคุ้มวัดจัดขบวนแห่เทียนพรรษา และกรรมการฝ่ายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา แต่ละฝ่ายก็ได้ทำกิจกรรมมากมายตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับกำหนด เพื่อให้งานประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของชาวจังหวัดอุบลราชธานีลุล่วงไปตามวัตถุประสงค์ที่ทางคณะกรรมการกำหนด

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “ศึกษาพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานี” ผู้วิจัยตั้งวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัยไว้ ๓ ประการดังต่อไปนี้

๑. เพื่อเพื่อศึกษาความเป็นมาประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานี

๒. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานี

๓. เพื่อศึกษาแนวการอนุรักษ์ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานี

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ โดยแบ่งการดำเนินงานวิจัยออกเป็น ๒ ขั้นตอนคือ

๓.๑ การวิจัยเอกสาร

เป็นการวิจัยจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ ความเป็นมาประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานี, การเปลี่ยนแปลงของประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานี, การอนุรักษ์ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานี, โดยเอกสารที่ใช้เป็นแหล่งอ้างอิงจะมาจากแหล่งข้อมูลชั้นปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎก ภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ข้อมูลชั้นทุติยภูมิ ได้แก่ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ หนังสือ ตำรับตำราวิชาการ วารสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

๓.๒ การวิจัยภาคสนาม

เป็นขั้นตอนเก็บข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ จากประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ทั้งนี้ ข้อมูลที่ได้จะถูกนำมาจัดเป็นหมวดหมู่ ประเมินหลักฐานพร้อมวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเอกสาร และข้อมูลภาคสนาม แล้วจะนำเสนอในลักษณะพรรณนาวิเคราะห์

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ ความเป็นมา และการเปลี่ยนแปลงของประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานี ทำให้สามารถสรุปประเด็นคำตอบที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ๓ ประการ ดังต่อไปนี้ คือ

๕.๑.๑ ความเป็นมาประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานี

จากการวิจัยพบว่า ประเพณีเข้าพรรษานั้นได้มีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล พระพุทธเจ้าทรงทรงพบปัญหาในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของเหล่าสาวกในช่วงฤดูฝน เกิดเหตุการณ์ทำให้ชาวบ้านได้พากันติเตียนบรรดาเหล่าสาวก พระพุทธเจ้าจึงทรงบัญญัติสิกขาบทไว้เพื่อให้พระภิกษุปฏิบัติในช่วงเข้าพรรษาไม่ว่าจะเป็นเรื่อง ความเป็นมาของการเข้าพรรษาในสมัยพุทธกาล

ความสำคัญและประโยชน์ของการเข้าพรรษา ประเพณีของการเข้าพรรษาของพระสงฆ์ ข้อยกเว้นการจำพรรษาของพระสงฆ์ อาณัติการจำพรรษาของพระสงฆ์ที่จำครบพรรษา นับว่าเป็นระเบียบแบบให้พระภิกษุประพฤติปฏิบัติ และสืบทอดมาจนถึงสมัยปัจจุบัน

ประเพณีเข้าพรรษาในประเทศไทยนั้นพบหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้แก่ศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหงที่ได้บันทึกเรื่องราวความเป็นมาต่างๆ ของประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา ตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย สมัยกรุงอยุธยา สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ เป็นลำดับเรื่อยมา ทำให้เห็นรายละเอียดความผูกพันของคนไทยในอดีตกับประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา และพระพุทธศาสนา ทำให้เข้าใจเจตนาที่แท้จริงของการแห่เทียนพรรษาในอดีต

ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานี มีความเชื่อมาจกดั้งเดิมมาจากขนบธรรมเนียมที่มีมาแต่โบราณของชาวอีสานที่เรียกว่า “ฮีตสิบสอง คองสิบสี่” โดยเชื่อว่าบุญเดือนแปด หรือบุญเข้าพรรษา เป็นเดือนที่สำคัญในทางพระพุทธศาสนาสำหรับพระสงฆ์และญาติโยม โดยพระสงฆ์จะอธิษฐานเข้าพรรษา และจะอยู่จำพรรษาตลอดระยะเวลา ๓ เดือน โดยวัตถุประสงค์ที่ทำถวายในช่วงแรกก็เพื่อที่จะให้พระภิกษุใช้แสงสว่างในการเล่าเรียนศึกษา แต่ต่อมาได้มีพัฒนาการการเปลี่ยนแปลงเป็นลำดับจนเป็นงานที่ยิ่งใหญ่ในระดับประเทศ

ปัจจุบันเทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานี ได้กลายเป็นประเพณีสำคัญของจังหวัดเป็นสัญลักษณ์ของเมืองอุบลราชธานี และสิ่งสำคัญที่สุดคือ งานประเพณีแห่เทียนพรรษาเป็นสิ่งที่ช่วยส่งเสริมความเป็นอยู่ของประชาชนชาวจังหวัดอุบลราชธานีในด้านเศรษฐกิจ การท่องเที่ยว และเป็น การสนองตอบนโยบายของรัฐ ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสืบสานวัฒนธรรมของประเทศ แต่ในขณะเดียวกันนั้น ก็ได้รับการท้วงติงจาก ทางฝ่ายอนุรักษ์วัฒนธรรมจากหลายๆ กลุ่ม ในเรื่องของงบประมาณที่นำมาใช้ว่ามีความสิ้นเปลืองมาก รวมทั้งเสียเวลาในการจัดทำต้นเทียนพรรษาเพราะการแกะสลักเทียนพรรษาให้มีความใหญ่โตเช่นในปัจจุบันนั้น เป็นงานทางศิลปะที่มีความสิ้นเปลืองทั้งทุนทรัพย์ แรงงานและเวลา ประเพณีแห่เทียนพรรษาคูบลฯ ได้พัฒนาอย่างไร้แบบแผน ไม่เป็นทิศเป็นทางขาดจิตวิญญาณ เนื่องมาจากประชาชนไม่ได้มีส่วนร่วม ณ ปัจจุบันอาจถึงเวลาแล้วที่จะทำให้ จิตวิญญาณของเทียนพรรษาให้กลับมาเป็นประเพณีที่เกิดโดยประชาชน มาจากประชาชน และเพื่อประชาชนกลับสู่คุณค่าและความหมายของประเพณี และพระพุทธศาสนาที่แท้จริงต่อไป

๕.๑.๒ การเปลี่ยนแปลงประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานี

จากการวิจัยพบว่าการเปลี่ยนแปลงประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานีมีในหลายด้าน ซึ่งในแต่ละด้านจะแบ่งตามยุคสมัย ผู้วิจัยพอสรุปประเด็นได้ ๖ ด้านดังนี้

๑. การเปลี่ยนแปลงด้านวัตถุประสงค์ของการจัดงาน

ในยุคดั้งเดิมนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อปฏิบัติตามคำสั่งสอนของบรรพบุรุษในเรื่องที่เกี่ยวกับข้อประพฤติหลักปฏิบัติตามฮีต ๑๒ คอง ๑๔ ในงานบุญเดือน ๘ หรือ วันบุญเข้าพรรษา

ส่วนในยุคใหม่นั้น ได้มีการเพิ่มเติมวัตถุประสงค์ในการจัดงานประเพณีทางด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยนำงานประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี มาเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมทางด้านการท่องเที่ยว เพื่อสร้างรายได้ให้เกิดขึ้นในท้องถิ่น

๒. การเปลี่ยนแปลงด้านการได้มาซึ่งปัจจัยในการทำต้นเทียนพรรษา

ในยุคดั้งเดิมนั้นเป็นการได้ปัจจัยที่นำมาใช้จัดทำต้นเทียนพรรษา โดยการเรียไร หรือ บริจาคเป็นทาน จากคนที่อยู่ในคุ้มบ้านเดียวกัน คนในคุ้มวัดเดียวกัน

ส่วนในยุคใหม่นั้น ได้มีหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนให้การสนับสนุนเงินช่วยเหลือ ในการจัดทำต้นเทียนพรรษาเป็นประจำทุกปี ที่มีจุดเป้าหมายเน้นไปเชิงการค้าเป็นสำคัญ

๓. การเปลี่ยนแปลงด้านการทำต้นเทียนพรรษา

การทำต้นเทียนพรรษา การเปลี่ยนแปลงในการการจัดทำต้นเทียนพรรษาของชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานี จากการศึกษาค้นคว้า เอกสารได้แบ่งออกเป็น ๓ ยุคด้วยกัน ได้แก่ ยุคต้น ยุคกลาง และยุคใหม่

ยุคต้นจะเป็นช่วงที่เริ่มต้นตั้งแต่ยังไม่มีการประเพณีแห่เทียนพรรษา เป็นแค่เพียงการ รวมกันของชาวบ้าน นำเทียนมามัดรวมกันไปถวายแด่พระสงฆ์ในช่วงเทศกาลเข้าพรรษา ต่อมาเมื่อ กรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์ได้เข้ามาเป็นข้าหลวงแทนพระองค์ในราวปี พ.ศ. ๒๔๔๔ จึงได้เริ่มมีการ จัดเป็นประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาซึ่งจัดขึ้นแทนบุญบังไฟที่จัดขึ้นเพื่อต้อนรับเจ้านายที่มาเป็น ข้าหลวงประจำมณฑลอีสานที่จังหวัดอุบลราชธานี ทรงเห็นว่ามีความเหมาะสมและมีความสำคัญ บาดเจ็บ จึงทรงดำริให้ยกเลิกไป

ยุคกลาง ในระยะเวลาประมาณปี พ.ศ. ๒๔๘๐ การทำต้นเทียนได้พัฒนาขึ้นถึงขั้นใช้ การหล่อเข้าพิมพ์ที่เป็นลายง่ายๆ เช่น ประจำยาม กระดังงาอ้อย บัวคว่ำ บัวหงาย ก้ามปู ฯลฯ แล้ว นำไปติดที่ลำต้นเทียน ช่างผู้มีชื่อเสียงในทางนี้คือ นายโพธิ์ สงศรี

ต่อมาในช่วงปี พ.ศ. ๒๔๘๐ – ๒๔๙๔ เป็นช่วงที่ศิลปะการทำเทียนพรรษาและงานช่าง ศิลปต่างๆ ได้รับการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ทั้งแนวความคิด รูปแบบ และองค์ประกอบด้านศิลปะ ใน ส่วนที่เกี่ยวกับการแห่เทียนพรรษา การใช้ล้อเลื่อน และเกวียนมาใช้ในการแห่เทียน เริ่มซบเซาลง มี การใช้รถเป็นพาหนะ แต่ต้นเทียนในขณะนั้นยังมีการจัดทำอยู่เพียง ๒ ประเภท คือ ประเภทมัดเทียน รวมกันแล้วติดกระดาษสีและประเภทพิมพ์ลายติดลำต้น

ในปี พ.ศ. ๒๔๙๕ ได้มีการฟื้นฟูศิลปะการทำต้นเทียนและการแห่เทียนพรรษาของ จังหวัดอุบลราชธานี มีการประกวดเทียนพรรษา ๒ ประเภท คือ ประเภทมัดรวมติดลาย และประเภท ติดพิมพ์

ครั้นเมื่อราวปี พ.ศ. ๒๔๙๗ ได้มีช่างฝีมือรุ่นเยาว์ ได้แก่ นายอารีย์ สิ้นสวัสดิ์ และนาย ประดับ ก้อนแก้ว ได้พัฒนาวิธีทำขึ้นใหม่ โดยใช้ปูนปลาสเตอร์แกะเป็นแม่พิมพ์ลายต่างๆ แล้วหล่อ ด้วยเทียนออกมาเป็นดอกๆ ผึ่งที่ใช่หลอดดอกไม้ คนละสักกับลำต้น จึงทำให้มองเห็นเป็นส่วนหลักของลาย อย่างชัดเจน ต่อมา ประมาณปี พ.ศ. ๒๕๐๐ มีการจัดงานกิ่งพุทธกาลทั่วประเทศ งานด้านศาสนาจึง เฟื่องฟูมาก ส่วนการแห่เทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานีนั้น ได้รับการสนับสนุนให้ยิ่งใหญ่มากขึ้น ทั้งด้านการจัดขบวนแห่ และการจัดหาสาวงามสำหรับต้นเทียน

ยุคใหม่ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๒ นายคำหมา แสงงาม เป็นช่างที่มีความสามารถในการ ออกแบบและแกะสลักลวดลายเทียนพรรษาได้รับรางวัลชนะเลิศที่จังหวัดอุบลราชธานี และเป็นผู้ ชำนาญในการสร้างซุ้มประติมากรรม โบสถ์วิหาร ศาลาการเปรียญ หอไตร มณฑป หอระฆัง กำแพงแก้ว

นายคำหมาได้คิดแกะสลักต้นเทียนโดยไม่ต้องพิมพ์ดอกมาติด เหมือนเช่นที่ช่างรุ่น ก่อนทำมา ทำให้ต้นเทียนแกะสลักที่นายคำหมาทำให้กับบ้านกุดเป่ง อำเภอวารินชำราบ มีความ

แปลกใหม่ สวยงาม ในปีต่อมา จึงได้มีการเสนอให้จัดประกวดต้นเทียน ๓ ประเภท คือ ประเภทมัดรวมติดลาย ประเภทติดพิมพ์ และประเภทแกะสลักกระยะต่อมา

นายอุสา จันทรวิจิตรเป็นช่างที่มีฝีมือในทางแกะสลัก ได้รับการถ่ายทอดฝีมือจากบิดาคือนายคำหล้า จันทรวิจิตร ในปี พ.ศ. ๒๕๓๒ นายอุสา จันทรวิจิตร ได้รับคัดเลือกให้เป็นผู้มีผลงานดีเด่นทางวัฒนธรรม สาขาช่างฝีมือภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๐ เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน นับเป็นยุคทองของการทำเทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานี เพราะทางการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้เข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาของจังหวัด นอกจากนี้จะเป็นงานประจำปีของทางจังหวัดแล้ว ยังเป็นงานในระดับชาติด้วย เพราะนอกจากจะมีชาวไทยในหลายๆ ท้องที่เข้ามาท่องเที่ยวแล้ว ยังมีนักท่องเที่ยวต่างชาติเข้ามาชมงานประเพณีแห่เทียนพรรษาของทางจังหวัดอุบลราชธานี

๔. การเปลี่ยนแปลงด้านผู้เป็นแกนนำในการจัดงานประเพณี

ในยุคดั้งเดิมนั้น ประชาชนท้องถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานี ประชาชนที่อยู่โดยรอบวัดมีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางของงานบุญประเพณีเข้าพรรษา

ส่วนในยุคใหม่นั้น สามารถแบ่งออกได้ ๓ กลุ่มคือ

๑. กลุ่มภาคประชาชนคุ้มวัด
๒. กลุ่มส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา
๓. กลุ่มธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา

กลุ่มที่มีบทบาทมากที่สุดในปัจจุบัน คือ กลุ่มส่วนราชการ และกลุ่มธุรกิจ ซึ่งทำให้กลุ่มประชาชนคุ้มวัด ขาดบทบาทในการเข้ามามีส่วนร่วมเป็นอย่างมาก ทำให้ส่งผลให้เกิดการจัดงานที่มุ่งเน้นในเชิงธุรกิจมากกว่าการให้ความสำคัญกับแนวทางด้านวัฒนธรรม

๕. การเปลี่ยนแปลงการดำเนินการมีส่วนร่วมของบุคคลในท้องถิ่น

การมีส่วนร่วมของบุคคลในท้องถิ่นชาวอุบลราชธานี ในยุคดั้งเดิมนั้น ประชาชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมเป็นอย่างมาก เนื่องจากในช่วงดังกล่าว ชุมชน ประชาชนชาวอุบลราชธานีเป็นแกนนำในการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา

ส่วนในยุคใหม่นั้นคณะกรรมการจัดงานโดยส่วนใหญ่ก็เป็นหน่วยงานราชการฝ่ายปกครอง และการจัดทำต้นเทียนพรรษาเป็นการจัดทำต้นเทียนพรรษาโดยมุ่งหวังเพื่อการประกวดแข่งขันเป็นหลัก และทางวัดได้จ้างเหมาช่างทำเทียน จึงส่งผลให้ชาวอุบลราชธานีโดยทั่วไป และที่อาศัยอยู่โดยรอบวัดในแต่ละคุ้มนั้นไม่มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดทำต้นเทียนพรรษา และรวมถึงการไม่มีส่วนร่วมในการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา

๖. การเปลี่ยนแปลงของประเพณีด้านวัฒนธรรมประเพณี และสังคม

จากการศึกษาวิจัยแบ่งได้ ๒ ยุค ได้แก่ ยุคประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาแบบดั้งเดิม ยุคประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาแบบใหม่ ซึ่งจะมีความแตกต่างกัน

ยุคประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาแบบดั้งเดิมเป็นลักษณะของสังคมชนบท มีเชื่อตามหลักพระพุทธศาสนา และประเพณีที่สืบทอดกันมา ลักษณะการทำถวายเป็นพุทธบูชาโดยแท้ หวังผลบุญกุศลที่แท้จริงในทางพระพุทธศาสนา เป็นลักษณะช่วยกันทำด้วยจิตด้วยใจร่วมแรงร่วมมือกันอย่างแท้จริง

ส่วนยุคประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาแบบใหม่นั้นเป็นลักษณะของสังคมเมือง ดังนั้นในวิถีสังคมปัจจุบันที่มีความซับซ้อน เราจึงไม่อาจเห็นอะไรที่สมบูรณ์แบบโดยเฉพาะประเด็นของแก่นแท้ของประเพณีแห่เทียนพรรษาในกระแสสังคมแบบทุนนิยม ที่เต็มไปด้วยการแข่งขันชิงดีชิงเด่น(เปลือกนอก) ความเปลี่ยนแปลงในเชิงโครงสร้างของสังคมใหม่ที่แตกต่างจากอดีตอย่างสิ้นเชิง จะเห็นได้ว่าเมื่อ มุนมัง ที่เป็นตัวตนของท้องถิ่นถูกขี้นำจากคนนอกหรือคนในที่มีอำนาจ และให้ความหมายใหม่ตามกรอบแนวคิดอันคับแคบ เช่นว่า อุบลเป็นเมืองนักปราชญ์ ที่เน้นการเมืองเรื่องศาสนาเชิงอุดมคติตามแนวทางนำเข้ามาจากวัฒนธรรมส่วนกลาง ด้วยเหตุนี้เองที่ ทำให้ท้องถิ่นนั้นสูญเสียกระบวนการทัศน์หรือศักยภาพความสามารถด้านอื่นๆ ที่จะหยิบยืมปรัชญาทางธรรมและทางโลกในบริบทท้องถิ่นอีสานด้านอื่นๆในอดีต เช่นวรรณคดีพื้นบ้านอีสานอีกมากมายที่เป็นหลักธรรมคำสอน (รวมถึงศิลปะงานช่างพื้นบ้านแขนงต่างๆ) ที่เข้าถึงวิถีชีวิตได้ง่ายกว่าวัฒนธรรมนำเข้ามาจากภายนอกที่สนองแค่ความยิ่งใหญ่อย่างการตื่นตาตื่นใจในทางโลกียะ มากกว่าคุณค่าแห่งตัวตนและสาระธรรมคำสอนที่จะสื่อสารให้ชาวบ้านได้เข้าใจ

ส่วนที่เกี่ยวกับขั้นตอนของการแห่เทียนพรรษา นั้นมี ๕ ขั้นตอน ได้แก่ ประเพณีในการจัดงานประกวดประเพณีแห่เทียนพรรษา การทำต้นเทียนพรรษา การนำต้นเทียนเข้าร่วมขบวนแห่ [การรวมเทียน] การแห่เทียน และการถวายเทียน ส่วนของการทำเทียนนั้นมีหลายขั้นตอน แต่ละประเพณีก็มีขั้นตอนทั้งที่เหมือนกันและแตกต่างกัน โดยมากแล้วจะใช้เวลาในการทำประมาณ ๔๕-๕๐ วัน ค่าใช้จ่ายในการทำเทียนแต่ละต้นนั้นมีราคาสูงตามอัตราส่วนและขนาดของต้นเทียนพรรษาและจำนวนของช่างที่มาทำ เมื่อเสร็จในขั้นตอนของการทำแล้ว จะเป็นการนำต้นเทียนเข้าร่วมในขบวนแห่ก่อนวันแห่ ๑ วัน ซึ่งตรงกับวันแรม ๑๕ ค่ำเดือน ๘ ของทุกปี ต้นเทียนที่นำมารวมกันในวันแห่นั้นบางวัดจะมีการตกแต่งเพิ่มเติมในส่วนที่เป็นดอกไม้ประดับรถ และจะมีการฉีบน้ำเพื่อให้ความเย็นแก่ต้นเทียน ในตอนกลางคืนจะมีการประดับไฟกระพริบหรือหลอดนีออนให้กับต้นเทียนเพื่อให้เห็นความสวยงามของต้นเทียน การตัดสินนั้นจะทำตั้งแต่การส่งเหตุการณ์ มีการให้คะแนนเป็นระยะ มีการตรวจเยี่ยม และจะตัดสินผลในวันรวมเทียน ณ บริเวณทุ่งศรีเมือง ซึ่งในการประกวดต้นเทียนนั้น จะตัดสินในวันรวมเทียน เพราะเป็นเวลาที่ต้นเทียน ยังมีความสวยงามสมบูรณ์อยู่ แต่คณะกรรมการยังไม่ประกาศผล จะประกาศก็ต่อเมื่อประเพณีเสร็จสมบูรณ์แล้ว

๕.๑.๓ แนวทางการอนุรักษ์ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานี

เป็นความร่วมมือของทุกภาคส่วนในระดับจังหวัด เพราะเป็นงานประเพณีระดับจังหวัด ไม่ว่าจะเป็นคุ้มวัด หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชน และภาคต่างๆ ที่มีส่วนร่วม

ในบริบทของแต่ละคุ้มวัดจะมีลักษณะที่แตกต่างกัน จะสังเกตได้ว่าหากวัดใดประดิษฐ์ฐานสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สำคัญที่ชาวอุบลราชธานีนับถือ จะมีประชาชนมากราบไหว้บูชาในแต่ละวันเป็นจำนวนมาก ก่อเกิดรายได้เข้าวัดในแต่ละปีเป็นจำนวนมาก เกิดเศรษฐกิจชุมชนขึ้นในบริเวณวัด ทำให้สภาพทางการเงินของวัดอยู่ในระดับที่มั่นคง ตรงกันข้ามหากวัดใดแม้จะประดิษฐ์ฐานสิ่งศักดิ์สิทธิ์แต่ในระดับความศรัทธาต่างกัน สภาพทางการเงินของวัดจะอยู่ในระดับที่ต่างกันลดหย่อนกันลงมา ซึ่งจะสอดคล้องกับการส่งเทียนเทียนพรรษาเข้าประกวดของแต่ละคุ้มวัด หากวัดใดมีกำลัง

มากจะส่งประกวดเทียนพรรษาในประเภทขนาดใหญ่ หากวัดใดกำลังน้อยจะส่งประกวดเทียนพรรษาในประเภทขนาดเล็ก ตามสถานภาพของแต่ละคุ้มวัด

แนวทางการอนุรักษ์ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของแต่ละคุ้มวัดโดยรวมมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น และถ่ายทอดเรื่องราวในพระพุทธศาสนา มีแนวทางในการอนุรักษ์คือ เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ในการประกวดเทียนพรรษาตามนโยบาย และหลักเกณฑ์การประกวดเทียนพรรษาของทางจังหวัดกำหนด พยายามดึงประชาชนเข้ามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณี หางบประมาณสนับสนุนทั้งจากภาครัฐ และภาคเอกชน ในการทำเทียนพรรษา ส่งเข้าประกวด

ในการทำต้นเทียนพรรษาพบปัญหาอุปสรรคมาก เนื่องจากการทำแต่ละครั้งใช้งบประมาณจำนวนมาก แม้จะมีงบประมาณจากหลายภาคส่วนมาสนับสนุนก็ยังไม่เพียงพอ เนื่องจากการทำแต่ละครั้งใช้ทรัพยากรจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นด้านวัสดุอุปกรณ์ที่ต้องจัดซื้อใหม่ทุกปี ด้านแรงงานและบุคลากรในการทำเทียนพรรษา หากคุ้มวัดใดกำลังทำการก่อสร้างขนาดใหญ่หรือมีความไม่พร้อมในด้านต่างๆ ก็จะไม่ส่งเทียนเข้าประกวด และทางผู้วิจัยคิดว่าหากยังเป็นอยู่ในรูปแบบปัจจุบัน คุ้มวัดที่ส่งเทียนเข้าพรรษาเข้าประกวดจะอยู่ได้เฉพาะคุ้มวัดใหญ่ๆ ที่มีสิ่งดึงดูดใจให้พุทธศาสนิกชนมาทำบุญ จึงจะมีต้นทุนมาทำเทียนพรรษาเข้าประกวด ในส่วนของคุ้มวัดเล็กๆ จะค่อยหายไปในอนาคตเนื่องจากไม่มีความพร้อมในหลายด้าน ซึ่งการอนุรักษ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบันอาจไม่ตรงตามเจตนารมณ์ที่แท้จริงของประเพณี และแนวทางที่แท้จริงตามหลักพุทธศาสนา

ในส่วนของภาครัฐ และภาคเอกชนนั้นได้มีสนับสนุนการการอนุรักษ์ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาจังหวัดอุบลราชธานีอย่างเต็มที่ จะเห็นได้จากประกาศคำสั่งในการแต่งตั้งคณะกรรมการจัดงานแห่เทียนเข้าพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี มีหน่วยภาครัฐ และภาคเอกชน ที่เป็นคณะกรรมการในหลายฝ่ายเช่น กรรมการที่ปรึกษา คณะกรรมการฝ่ายอำนวยการ คณะกรรมการฝ่ายพิธีเปิดงาน คณะกรรมการฝ่ายรับเทียนพรรษาพระราชทาน คณะกรรมการฝ่ายอัญเชิญเทียนพรรษาและผ้าอาบน้ำฝนพระราชทานทางชลมารค และพิธีสมโภชน์ คณะกรรมการจัดหารายได้และสิทธิประโยชน์ คณะกรรมการฝ่ายประสานงานคุ้มวัดจัดขบวนแห่เทียนพรรษา และกรรมการฝ่ายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา แต่ละฝ่ายก็ได้ทำกิจกรรมมากมายตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับกำหนด เพื่อให้งานประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของชาวจังหวัดอุบลราชธานีลุล่วงไปทุกปี

๕.๒ ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานี” ผู้วิจัยเห็นว่ามีความประเด็นที่ควรค่าแก่การเสนอแนะเพื่อให้เกิดผลเชิงนโยบายในลำดับต่อไปนี้

๑. ในคณะกรรมการระดับนโยบายในการจัดงานประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานี ควรกำหนดทิศทางและเป้าหมายในการจัดงานประเพณีให้ถูกต้องตามหลัก

เจตนารมณ์ของประเพณีที่แท้จริง และถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา ไม่นับวัตถุนิยมมากเกินไป เหมือนในยุคปัจจุบัน

๒. สร้างจิตสำนึกให้คนในจังหวัดอุบลราชธานีเห็นความสำคัญของประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาร่วมกัน พัฒนาและอนุรักษ์ประเพณีอย่างเป็นระบบแบบแผน หวังเห็นในประเพณีดั้งเดิมของจังหวัดอุบลราชธานี

๓. ควรมีหน่วยงานที่สอนในเรื่องการจัดทำต้นเทียนพรรษาอย่างเป็นระบบ เนื่องจากในสมัยปัจจุบันคลาดเคลื่อนบุคลากรทางด้านนี้

๕.๒.๒ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ในการทำวิจัยครั้งนี้ เนื่องจากระยะเวลาในการทำวิจัยจำกัด ยังเหลือประเด็นที่ผู้ทำการวิจัย อยากศึกษาค้นคว้าดังนี้

๑. การศึกษาเรื่องผลกระทบในด้านต่างๆ จากการจัดงานประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา รอบๆ บริเวณที่จัดงาน
๒. การศึกษาเรื่องค่าใช้จ่ายในการทำต้นเทียนพรรษาอย่างละเอียด
๓. การศึกษาเรื่องราวทางพระพุทธศาสนาที่แฝงอยู่ในต้นเทียนพรรษา

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. เอกสารทุติยภูมิ

๑. หนังสือ

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. กระบวนทัศน์วัฒนธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร : ซีเอสเอ็มเดีย. ๒๕๔๑.

คณาจารย์สำนักพิมพ์เชียงใหม่. นวัตกรรมขั้นโท. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เชียงใหม่. ๒๕๔๗.

งามพิศ สัตย์สงวน. “การจัดระเบียบสังคม”ในสังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๓๘.

ณรงค์ เส้งประชา. มนุษย์กับสังคม. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : โอ เอสพรีนติ้งเฮาส์. ๒๕๔๒.

ดนัย ไชโยธธา. สังคม วัฒนธรรม และประเพณีไทย. ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : โอเอสพรีนติ้งเฮาส์. ๒๕๔๖.

นิคม มุสิกคามะ. วัฒนธรรมบทบาทใหม่ในยุคโลกาภิวัตน์. กรุงเทพมหานคร : รุ่งเรืองการพิมพ์. ๒๕๔๕.

บำเพ็ญ ณ อุบล และคณินนิตย์ จันทบุตร. ขนบธรรมเนียมประเพณี และการพระศาสนา
อุบลราชธานี ๒๐๐ ปี. กรุงเทพมหานคร : ชวนพิมพ์. ๒๕๓๕.

ประดับ ก้อนแก้ว. เทียนพระราชจังหวัดอุบลราชธานี ประวัติการจัดทำ และการประกวด.
อุบลราชธานี : กรุงเทพกราฟฟิค. ๒๕๓๑ หน้า ๒๕.

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. พระราชพิธีสิบสองเดือน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์รุ่ง
วัฒนา. ๒๕๑๖.

พิริยะ ไกรฤกษ์. จารึกพ่อขุนรามคำแหง : การวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์ศิลปะ. กรุงเทพมหานคร :
อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ปจำกัด. ๒๕๓๒.

ยศ สันติสมบัติ. มนุษย์กับวัฒนธรรมความหลากหลายทางชีวภาพ และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อการ
พัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ๒๕๔๐.

วรวิธ สุวรรณฤทธิ์ และคณะ. วิถีไทย. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : โอเอสพรีนติ้งเฮาส์.
๒๕๔๗.

สมชาย ใจดี และยรรยงค์ ศรีวรภรณ์. **ประเพณี และวัฒนธรรมไทย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด. ๒๕๓๘.

สมปราชญ์ อัมมะพันธ์. **ประเพณีและพิธีกรรมในวรรณคดีไทย**. กรุงเทพมหานคร : โอเอสพริ้นติ้งเฮ้าส์. ๒๕๓๖.

สุภาพรรณ ณ บางช้าง. **ขนบธรรมเนียมประเพณีความเชื่อและแนวปฏิบัติในสมัยสุโขทัยถึงสมัยอยุธยาตอนกลาง**. กรุงเทพมหานคร : ฝ่ายวิจัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๓๕.

สุรินทร์ คล้ายจินดา. **แห่เทียนพรรษาอุบลราชธานี**. อนุสาร อ.ส.ท. ปีที่ ๑๘ ฉบับที่ ๑๒ ก.ค. ๒๕๒๑.

เสถียร โกเศศนามแฝง. **ประเพณีไทยเกี่ยวกับเทศกาลบางเรื่อง**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พระจันทร์. ๒๕๐๒.

เอกวิทย์ ณ ถลาง. **ภูมิปัญญาอีสาน**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อมรินทร์. ๒๕๔๔.

๒. วิทยานิพนธ์

คณะกรรมการฝ่ายประเมินผลการจัดงานมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี. “๑๑๑ ปี ลือเลื่อง ชูเมืองเมืองธรรมงามล้ำเทียนพรรษา ภูมิปัญญาชาวอุบลฯ”. **รายงานการประเมินผลการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาประจำปี ๒๕๕๕**. สถาบันวิจัยและพัฒนา : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี. ๒๕๕๕.

จรงค์ อินทนต์. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการท่องเที่ยว : กรณีศึกษาบ้านโป่งร้อนตำบลใหม่พัฒนา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง”. **ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ๒๕๕๕.

ธัญพัฒน์ ศรีบุญสถิตพงษ์. “บทบาทของเทศบาลนครอุบลราชธานีในการอนุรักษ์ วัฒนธรรมประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น”. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ๒๕๕๑.

ธิดารัตน์ ดวงสินธุ์. “แนวคิดเชิงปรัชญาที่ปรากฏในประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ๒๕๔๖.

นายสร้อยพัฒน์ ต้นสุขเกษม. **การสื่อสาร และการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมงานประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี**. นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๔๗.

บวรณ บุญสิงห์. “บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดงานประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี”. **รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ๒๕๕๑.

บุญยสฤษฎ์ อเนกสุข. “รัฐกับการลงทุนทางวัฒนธรรม”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล. ๒๕๔๔.

พระครูวิมลธรรมมาวุธ คชาวุธ ผางกระโทก. “การศึกษาหลักธรรมในงานพุทธศิลป์ที่ปรากฏใน ประเพณีแห่เทียนพรรษา อำเภอโขงเจียม จังหวัดนครราชสีมา”. **วิทยานิพนธ์พุทธ ศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๕๒.

สร้อยพัฒน์ ต้นสุขเกษม. “การสื่อสาร และการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี”. **นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย. ๒๕๔๗.

๓. สื่ออิเล็กทรอนิกส์

การประกวดชุมชนคนทำเทียน. ออนไลน์ แหล่งที่มา :

http://guideubon.com/news/view.php?t=115&s_id=2298&d_id=2298 [๑๓ มิ.ย.๒๕๕๕]

กำเนิดแห่เทียนพรรษา. ออนไลน์ แหล่งที่มา :

http://www.isangate.com/local/candle_02.html [๑พ.ค.๒๕๕๕].

งานประเพณีแห่เทียนพรรษา. ออนไลน์ แหล่งที่มา :

<http://www.guideubon.com/candlefestival.php> [๑๐มิ.ย.๒๕๕๕].

จำนงค์ ทองประเสริฐ. ประเภทของการเข้าพรรษา. ออนไลน์ แหล่งที่มา :

<http://www.royin.go.th/th/knowledge/detail.php?ID=1260> [๓พ.ค.๒๕๕๕].

ตารางกิจกรรมประเพณีแห่เทียนพรรษา. ออนไลน์ แหล่งที่มา :

http://www.tatubon.org/tatubon/view.php?t=18&s_id=103&d_id=103 [๑๕ ธ.ค.๒๕๕๕].

เทศบาลนครอุบลสถน์บสนุนเทียนพรรษา. ออนไลน์ แหล่งที่มา :

http://guideubon.com/news/view.php?t=115&s_id=3105&d_id=3105 [๑๕ ธ.ค.๒๕๕๕].

เทียนโบราณ. ออนไลน์ แหล่งที่มา :

http://guideubon.com/news/view.php?t=27&s_id=6&d_id=2 [๑๓มิ.ย.๒๕๕๕].

พระราชสุทธินาถมณฑล. เทศนาเรื่องกฐิน. ออนไลน์ แหล่งที่มา :

http://www.watbuddharangsee.org/assets/files/030_kathin.pdf [๓พ.ค. ๒๕๕๕].

พัฒนาชุมชน. ออนไลน์ แหล่งที่มา :

http://nbkjutamad.blogspot.com/2012/07/blogpost_8098.html [๑๐มิ.ย. ๒๕๕๕].

มิติใหม่แห่งการอนุรักษ์สืบสานเทียนพรรษา. ออนไลน์ แหล่งที่มา :

<http://www.newviewtour.com/มิติใหม่แห่งการอนุรักษ์สืบสานเทียนพรรษา-อุบลราชธานี/ทุกหน้า.html> [๑๓มิ.ย.๒๕๕๕].

วัดทุ่งศรีเมือง. ออนไลน์ แหล่งที่มา :

http://www.tatubon.org/9chumchon/chumchon_thungsrimumang.html [๑๕
ธ.ค.๒๕๕๕].

วัดบูรพา. ออนไลน์ แหล่งที่มา :

http://www.thai-tour.com/thai-tour/northeast/ubon/data/place/pic_wa [๑๕
ธ.ค.๒๕๕๕].

วัดปทุมมาลัย. ออนไลน์ แหล่งที่มา :

http://www.lib.ubu.ac.th/ubon_temple/pdf/FTP0049.pdf [๑๕ธ.ค.๒๕๕๕].

วัดพระธาตุหนองบัว. ออนไลน์ แหล่งที่มา :

http://guideubon.com/news/view.php?t=27&s_id=11&d_id=11 [๑๕ธ.ค.
๒๕๕๕].

วัดพลแพน. ออนไลน์ แหล่งที่มา :

http://www.lib.ubu.ac.th/ubon_temple/pdf/FTP0053.pdf [๑๕ธ.ค.๒๕๕๕].

วัดมณีวนาราม. ออนไลน์ แหล่งที่มา :

http://www.lib.ubu.ac.th/ubontravel/showtravel.php?id_travel=15 [๑๕ธ.ค.
๒๕๕๕].

วัดมหานาราม. ออนไลน์ แหล่งที่มา :

http://guideubon.com/news/view.php?t=18&s_id=21&d_id=7 [๑๕ธ.ค.
๒๕๕๕].

วัดศรีแสงทอง. ออนไลน์ แหล่งที่มา :

http://www.lib.ubu.ac.th/ubon_temple/pdf/FTP0088.pdf [๑๕ธ.ค.๒๕๕๕].

วัดสุทัศนาราม. ออนไลน์ แหล่งที่มา :

http://guideubon.com/news/view.php?t=27&s_id=11&d_id=11 [๑๕ธ.ค.
๒๕๕๕].

วัดหลวง. ออนไลน์ แหล่งที่มา :

<http://www.southlaostour.com/แหล่งท่องเที่ยว-อุบลราชธานี/วัดหลวง-พระเจ้าใหญ่องค์หลวง.html> [๑๕ธ.ค.๒๕๕๕].

วันเข้าพรรษา. ออนไลน์ แหล่งที่มา :

<http://www.panyathai.or.th/wiki/index.php/วันเข้าพรรษา> [๑พ.ค.๒๕๕๕].

แสงประทีปเป็นทาน. ออนไลน์ แหล่งที่มา :

npt.onab.go.th/article/lamp.doc [๑๐มิ.ย.๒๕๕๕].

๔. สัมภาษณ์

สัมภาษณ์ นางเบญจวรรณ ลานาคำ. ทายิกาวัดป่าใหญ่. ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๕.

สัมภาษณ์ นางมน ทวีพัฒน์. ทายิกาวัดศรีแสงทอง. ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๕.

สัมภาษณ์ นางวิไลศักดิ์ ลำกาย. ทายิกาวัดวัดมณีวนาราม. ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๕.

สัมภาษณ์ นางศรีไพ ทาสมบุญ. ทายิกาวัดพลแพน. ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๕.
 สัมภาษณ์ นางสมใจ ทองเลิศ. ทายิกาวัดวัดมณีวนาราม. ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๕.
 สัมภาษณ์ นางสุบิน หนูพันธ์. ทายิกาวัดพระธาตุหนองบัว. ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๕.
 สัมภาษณ์ นางหนูสิน เพชรโพธิ์. ทายิกาวัดศรีแสงทอง. ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๕.
 สัมภาษณ์ นางอุดมลักษณ์ ทิติเนตร. ทายิกาวัดหลวง. ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๕.
 สัมภาษณ์ นายคำภา พูลพันธ์. ทายิกวัดพระธาตุหนองบัว. ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๕.
 สัมภาษณ์ นายจกฤษฎ จิตเสนาะ. ช่างทำเทียนพรรษาวัดสุทัศนาราม. ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๕.

๒๕๕๕.

สัมภาษณ์ นายเจริญ ภายสิทธิ์. ทายิกวัดวัดพลแพน. ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๕.
 สัมภาษณ์ นายนายสุคม เขาวริตย์. ช่างทำเทียนพรรษาวัดบุรพา. ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๕.
 สัมภาษณ์ นายประสิทธิ์ มาลีบุตร. มัคทายิกวัดทุ่งศรีเมือง. ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๕.
 สัมภาษณ์ นายไพฑูรย์ วนาชัย. ช่างทำเทียนพรรษาวัดสุทัศนาราม. ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๕.
 สัมภาษณ์ นายวิชัย ดวงแก้ว. เจ้าพนักงานปกครองชำนาญ. ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๕.
 สัมภาษณ์ นายวีระพงษ์ สารสิทธิ์. ทายิกวัดปทุมมาลัย. ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๕.
 สัมภาษณ์ นายสง่า ไพกะเทศ. มัคทายิกวัดทุ่งศรีเมือง. ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๕.
 สัมภาษณ์ นายสมิคร เรืองเดช. กรรมการวัดบุรพา. ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๕.
 สัมภาษณ์ นายแสง แก้วลา. ทายิกวัดปทุมมาลัย. ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๕.
 สัมภาษณ์ นายอนุชาติ กินหาลา. ทายิกวัดวัดมณีวนาราม. ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๕.
 สัมภาษณ์ นายอุกฤษฏ์ แสนอุบล. ธุรการกองอำนวยการบริจาค. ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๕.
 สัมภาษณ์ พระไกรวิชญ์ ปณฺญาพโล. ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพระธาตุหนองบัว. ๒๒

ธันวาคม ๒๕๕๕.

สัมภาษณ์ พระครูโกศลวิหิตคุณ. รองเจ้าอาวาสวัดมณีวนาราม. ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๕.
 สัมภาษณ์ พระครูสังฆรักษ์จันดี สุนโท. เลขาธิการวัดทุ่งศรีเมือง. ๒๒ ธันวาคม

๒๕๕๕.

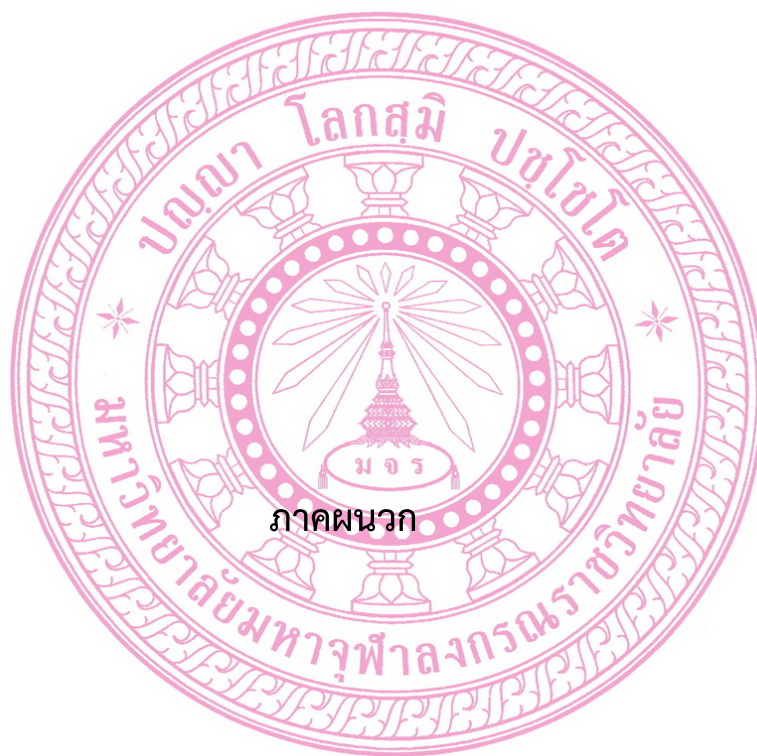
สัมภาษณ์ พระครูสารกิจโกศล. ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดมหานาราม. ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๕.
 สัมภาษณ์ พระครูสุทัศนโนบล. เจ้าอาวาสวัดสุทัศนาราม. ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๕.
 สัมภาษณ์ พระครูอุบลธรรมวิศิษฐ์. เจ้าอาวาสวัดบุรพา. ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๕.
 สัมภาษณ์ พระณรงค์ไชย ฐิตญาโณ. รองเจ้าอาวาสวัดศรีแสงทอง. ๒๕ ธันวาคม

๒๕๕๕.

สัมภาษณ์ พระณัฐพล ฉนทโก. พระผู้ดูแลในการทำเทียนพรรษาวัดพลแพน. ๒๕

ธันวาคม ๒๕๕๕.

สัมภาษณ์ พระประเวศ ปริบุญโน. ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดหลวง. ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๕.
 สัมภาษณ์ พระมหาจันทน์ ญาณวิโร. รองเจ้าอาวาสวัดปทุมมาลัย. ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๕.
 สัมภาษณ์ ร.ต.ต.ร่ำพันธ์ ถนอมศรี. รองสวป.เมือง อุบลราชธานี. ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๕.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสอบถาม

แบบสอบถามวิทยานิพนธ์เรื่องการศึกษาพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของ
ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของชาวพุทธ จังหวัดอุบลราชธานีเขตเทศบาลเมือง
อุบลราชธานี

๑. ความเป็นมาของประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา

- ๑.๑ ประวัติความเป็นมาของทางวัด (ขอแผ่นพับ)
๑.๒ ความเป็นมาของประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของทางวัด เกิดขึ้นที่ไหน
เมื่อไหร่ อย่างไร

๑.๓ รางวัลที่ได้ในการทำต้นเทียนพรรษา

๒. การเปลี่ยนแปลงของประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา

- ๒.๑ การจัดทำต้นเทียนพรรษาในยุคแรกของทางวัดเป็นอย่างไร
๒.๒ การจัดทำต้นเทียนในยุคปัจจุบันเป็นอย่างไร
๒.๓ การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม และวัฒนธรรมเป็นอย่างไร
๒.๔ การเปลี่ยนแปลงด้านวัตถุประสงค์ของการจัดงานเป็นอย่างไร
๒.๕ การเปลี่ยนแปลงด้านการได้มาปัจจัยในการทำต้นเทียนพรรษาเป็นอย่างไร
๒.๖ การเปลี่ยนแปลงด้านผู้เป็นแกนนำในการจัดงานประเพณีเป็นอย่างไร
๒.๗ การเปลี่ยนแปลงการดำเนินงานมีส่วนร่วมของบุคคลในท้องถิ่นเป็นอย่างไร

๓. การอนุรักษ์ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา

- ๓.๑ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์เป็นอย่างไร
๓.๒ การมีส่วนร่วมของวัดในการอนุรักษ์ เป็นอย่างไร
๓.๓ การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ของภาคเอกชน เป็นอย่างไร
๓.๔ การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ของภาครัฐเป็นอย่างไร

๔. ปัญหาและอุปสรรคในประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา

๕. ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

ลงชื่อ

ตำแหน่ง.....

วัด.....

กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๑. พระสงฆ์

สัมภาษณ์ พระไกรวิชญ์ ปญญาพโล. ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพระธาตุหนองบัว. ๒๒
ธันวาคม ๒๕๕๕

สัมภาษณ์ พระครูโกศลวิহারคุณ. รองเจ้าอาวาสวัดมณีวนาราม. ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๕

สัมภาษณ์ พระครูสังฆรักษ์จันดี สุจันโท. เลขานุการวัดทุ่งศรีเมือง. ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๕

สัมภาษณ์ พระครูสารกิจโกศล. ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดมหานาราม. ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๕

สัมภาษณ์ พระครูสุทัตโนบล. เจ้าอาวาสวัดสุทัศนาราม. ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๕

สัมภาษณ์ พระครูอุบลธรรมวิศิษฐ์. เจ้าอาวาสวัดบูรพา. ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๕

สัมภาษณ์ พระณรงค์ไชย จิตญาโณ. รองเจ้าอาวาสวัดศรีแสงทอง. ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๕

สัมภาษณ์ พระณัฐพล ฉันทโก. พระผู้ดูแลในการทำเทียนพรรษาวัดพลแพน. ๒๕
ธันวาคม ๒๕๕๕

สัมภาษณ์ พระประเวศ ปริบุญโณ. ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดหลวง. ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๕

สัมภาษณ์ พระมหาจันทน์ ญาณวีโร. รองเจ้าอาวาสวัดปทุมมาลัย. ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๕

๒. ชาวคุ้มวัด

สัมภาษณ์ นางเบญจวรรณ ถานาคำ. ทายิกาวัดป่าใหญ่. ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๕

สัมภาษณ์ นางมน ทวีพัฒน์. ทายิกาวัดศรีแสงทอง. ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๕

สัมภาษณ์ นางวิไลศักดิ์ ถ้ายาย. ทายิกาวัดมณีวนาราม. ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๕

สัมภาษณ์ นางศรีไพ ทาสมบุญ. ทายิกาวัดพลแพน. ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๕

สัมภาษณ์ นางสมใจ ทองเลิศ. ทายิกาวัดมณีวนาราม. ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๕

สัมภาษณ์ นางสุบิน หนูพันธ์. ทายิกาวัดพระธาตุหนองบัว. ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๕

สัมภาษณ์ นางหนูสิน เพชรโพธิ์. ทายิกาวัดศรีแสงทอง. ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๕

สัมภาษณ์ นางอุดมลักษณ์ ทิธีเนตร. ทายิกาวัดหลวง. ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๕

สัมภาษณ์ นายคำภา พูลพันธ์. ทายิกวัดพระธาตุหนองบัว. ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๕

สัมภาษณ์ นายจกฤช จิตเสนาะ. ช่างทำเทียนพรรษาวัดสุทัศนาราม. ๒๐ ธันวาคม
๒๕๕๕

สัมภาษณ์ นายเจริญ ภายสิทธิ์. ทายิกวัดพลแพน. ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๕

สัมภาษณ์ นายนายสุคม เขาวริตย์. ช่างทำเทียนพรรษาวัดบูรพา. ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๕

สัมภาษณ์ นายประสิทธิ์ มาลีบุตร. มัคทายกวัดทุ่งศรีเมือง. ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๕

สัมภาษณ์ นายไพฑูรย์ วนาชัย. ช่างทำเทียนพรรษาวัดสุทัศนาราม. ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๕

สัมภาษณ์ นายวีระพงษ์ สารสิทธิ์. ทายิกวัดปทุมมาลัย. ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๕

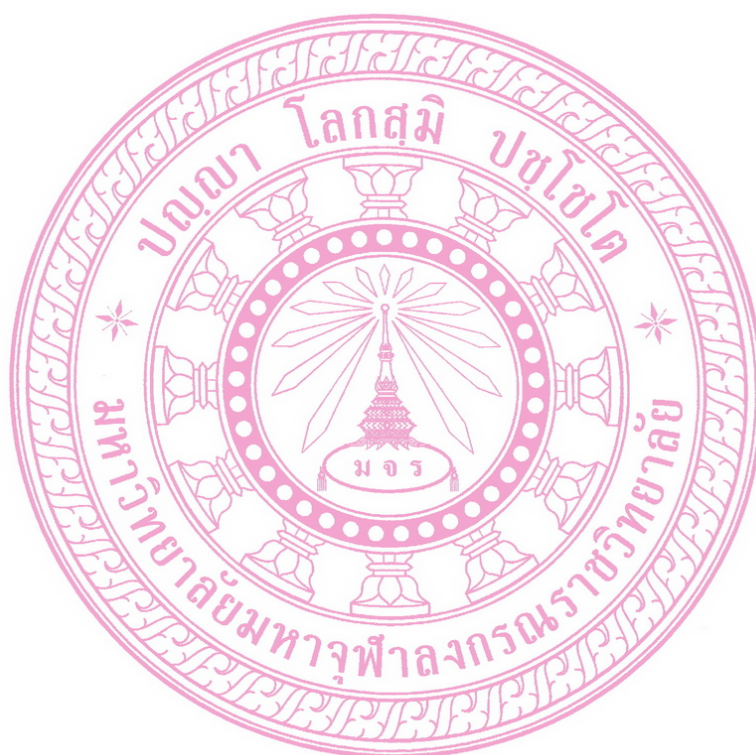
สัมภาษณ์ นายสง่า ไพกะเทศ. มัคทายกวัดทุ่งศรีเมือง. ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๕

สัมภาษณ์ นายสมัคร เรืองเดช. กรรมการวัดบูรพา. ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๕

สัมภาษณ์ นายแสง แก้วลา. ทายกวัดปทุมมาลัย. ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๕

สัมภาษณ์ นายอนุชาติ กินหาลา. ทายกวัดวัดมณีวนาราม. ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๕

สัมภาษณ์ นายอุกฤษฏ์ แสนอุบล ชุรการกองอำนวยการบริจาค. ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๕

ภาคผนวก ข

๑. เอกสารราชการ

๑.๑ หลักเกณฑ์การประกวดต้นเทียนพรรษา

ที่ อบ 0017/ว54

ศาลากลางจังหวัดอุบลราชธานี(ชั่วคราว)
ศ.อ.ศ.อ. ถนนแจ้งสนิท อบ 34000

1 มิถุนายน 2555

เรื่อง ประกาศหลักเกณฑ์การประกวดต้นเทียนพรรษา ปี 2555

เรียน นายอำเภอ ทุกอำเภอ

สิ่งที่ส่งมาด้วย ประกาศหลักเกณฑ์การประกวดต้นเทียน จำนวน 1 ชุด

ด้วยจังหวัดอุบลราชธานี ร่วมกับส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชน ได้กำหนดจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี ปี 2555 “111 ปี ลือเลื่อง ส่องเมืองธรรมงามล้ำเทียนพรรษา ภูมิปัญญาชาวอุบล” ตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม - 5 สิงหาคม 2555 ณ บริเวณสนามทุ่งศรีเมือง เพื่ออนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นให้คงอยู่ถาวรสืบไป ส่งเสริมการท่องเที่ยว และจังหวัดอุบลราชธานี ได้กำหนดให้มีการประกวดต้นเทียนพรรษา จำนวน 6 ประเภท รายละเอียดปรากฏตามประกาศหลักเกณฑ์การประกวดที่ได้จัดส่งมาพร้อมนี้

เพื่อให้การจัดทำต้นเทียนพรรษา ปี 2555 เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและมีความเหมาะสม จังหวัดอุบลราชธานี จึงขอให้หน่วยงาน / อำเภอ / คุ้มวัด จัดทำต้นเทียนพรรษา และส่งใบสมัครให้สำนักงานการศึกษา เทศบาลนครอุบลราชธานี พร้อมคำบรรยาย ภายในวันที่ 30 มิถุนายน 2555 ในวัน เวลาราชการ

จึงเรียนมาเพื่อทราบและประชาสัมพันธ์ให้ทราบด้วยทั่วกัน

ขอแสดงความนับถือ

 (นายสุรพล สายพันธ์)
 ข้าราชการจังหวัดอุบลราชธานี

สำนักงานการศึกษาเทศบาลนครอุบล

โทร. 0-4524-6060 ต่อ 139 “นครแห่งธรรม นครแห่งเทียน นครแห่งการพัฒนา นครแห่งความอภัย”

โทร. 0-4525-4827, 0-4525-5552 ปี 2555 ปีแห่งการเจริญพัฒนาอุบลราชธานี
ปีแห่งการละเลิก และบุหรี

ประกาศจังหวัดอุบลราชธานี
เรื่อง หลักเกณฑ์การแข่งขันประกวดคันเทียนพรรษา งานประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี
ปี 2555

ด้วยจังหวัดอุบลราชธานี ร่วมกับหน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชน ได้กำหนดจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี ปี 2555 “111 ปี ลือเลื่องทุ่งเมืองมั่งคั่ง ร่มล้ำเทียนพรรษา ภูมิปัญญาชาวอุบล” ระหว่างวันที่ 1 กรกฎาคม – 5 สิงหาคม 2555 ณ บริเวณสนามทุ่งศรีเมือง เพื่ออนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นให้คงอยู่ถาวรสืบไป และส่งเสริมการท่องเที่ยวไทย

เพื่อให้การจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี ปี 2555 ดำเนินการไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุวัตถุประสงค์ จึงประกาศหลักเกณฑ์การแข่งขันประกวดคันเทียนพรรษา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การประกวดคันเทียนพรรษา ขนาดใหญ่

- 1) คันเทียนที่ส่งเข้าประกวดจะส่งประกวดได้เพียงประเภทเดียว
- 2) การพิจารณาประเภทของคันเทียน พิจารณาที่ลำต้นว่าเป็นประเภทแกะสลักหรือคิดพิมพ์
- 3) คันเทียนจะต้องมีไส้เทียนและมีฐาน
- 4) ขนาดคันเทียนต้องมีความสูงตั้งแต่ 2.50 เมตร ขึ้นไป แต่ไม่เกิน 3 เมตร เมื่อวัดจากฐานของคันเทียนถึงยอดของคันเทียน และต้องมีขนาดของเส้นผ่าศูนย์กลางไม่ต่ำกว่า 30 เซนติเมตร และวัดจากพื้นดินถึงยอดเทียนสูงไม่เกินกว่า 5 เมตร
- 5) ขนาดฐานรองรับคันเทียนส่วนที่แคบที่สุดต้องไม่น้อยกว่า 1.00 เมตร
- 6) ฐานของคันเทียนและองค์ประกอบของคันเทียนจะต้องตกแต่งให้เกี่ยวเนื่องกับพุทธศาสนา วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น เอกลักษณ์ และอัตลักษณ์ ของเมืองอุบลราชธานี เท่านั้น
- 7) ฐานรองรับคันเทียนต้องมีพื้นที่ไม่น้อยกว่า 16 ตารางเมตร
- 8) ห้ามนำคันเทียนที่เคยส่งเข้าประกวดในปีที่ผ่านมาส่งเข้าประกวดซ้ำอีก
- 9) ป้ายชื่อวัดหรือหน่วยงานจะต้องทำด้วยเทียนเท่านั้น

เกณฑ์การให้คะแนนการประกวดคันเทียบพรรมา ขนาดใหญ่

ประเภทแกะสลัก และประเภทคิดพิมพ์ (100 คะแนน)

คันเทียบและฐาน (50 คะแนน)

(1) การออกแบบรูปทรงและสัดส่วน	10	คะแนน
(2) การสื่อความหมายและความคิดสร้างสรรค์	10	คะแนน
(3) ลวดลาย	15	คะแนน
(4) ความประณีตงดงาม	15	คะแนน

องค์ประกอบทั้งหมด (50 คะแนน)

(1) การออกแบบรูปทรงและสัดส่วน	10	คะแนน
(2) การสื่อความหมายและความคิดสร้างสรรค์	10	คะแนน
(3) ลวดลาย	15	คะแนน
(4) ความประณีตงดงาม	15	คะแนน

2. หลักเกณฑ์การประกวดคันเทียบพรรมา ขนาดเล็ก

- 1) คันเทียบที่ส่งเข้าประกวดจะส่งเข้าประกวดได้เพียงประเภทเดียว
- 2) การพิจารณาประเภทของคันเทียบ พิจารณาที่ลำต้นว่าเป็นประเภทแกะสลักหรือคิดพิมพ์
- 3) คันเทียบจะต้องมีไส้เทียนและมีฐาน
- 4) ขนาดคันเทียบต้องมีความสูงตั้งแต่ 1 เมตรขึ้นไปแต่ไม่เกิน 2.50 เมตร เมื่อวัดจากฐานของคันเทียบถึงยอดของคันเทียบ และต้องมีขนาดของเส้นผ่าศูนย์กลางไม่น้อยกว่า 20 เซนติเมตร
- 5) ขนาดฐานรองรับคันเทียบส่วนที่แคบที่สุดต้องไม่น้อยกว่า 70 เซนติเมตร
- 6) ฐานของคันเทียบและองค์ประกอบของคันเทียบจะต้องตกแต่งให้เก๋วเนื่องกับพุทธศาสนา วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นและเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ ของเมืองอุบลราชธานีเท่านั้น
- 7) ฐานรองรับคันเทียบต้องมีพื้นที่ไม่น้อยกว่า 6 ตารางเมตร และไม่เกิน 14 ตารางเมตร
- 8) ห้ามนำคันเทียบที่เคยส่งเข้าประกวดในปีที่ผ่านมาส่งเข้าประกวดซ้ำอีก
- 9) ป้ายชื่อวัดหรือหน่วยงานจะต้องทำด้วยเทียนเท่านั้น

หมายเหตุ ถ้าคันเทียบขนาดเล็กทำเกินกว่ามาตรฐานที่กำหนดให้คณะกรรมการพิจารณาประกวดเป็นประเภทคันเทียบขนาดใหญ่และไม่ให้เงินสนับสนุนเพิ่มเติม

เกณฑ์การให้คะแนนการประกวดต้นเทียนพรรษา ขนาดเล็ก

ประเภทแกะสลัก และประเภติดลิทิมพ์ (100 คะแนน)

ต้นเทียนและฐาน (50 คะแนน)

(1) การออกแบบรูปทรงและสัดส่วน	10	คะแนน
(2) การสื่อความหมายและความคิดสร้างสรรค์	10	คะแนน
(3) ลวดลาย	15	คะแนน
(4) ความประณีตงดงาม	15	คะแนน

องค์ประกอบทั้งหมด (50 คะแนน)

(1) การออกแบบรูปทรงและสัดส่วน	10	คะแนน
(2) การสื่อความหมายและความคิดสร้างสรรค์	10	คะแนน
(3) ลวดลาย	15	คะแนน
(4) ความประณีตงดงาม	15	คะแนน

คำอธิบายเพิ่มเติม

การออกแบบ รูปทรงและสัดส่วน หมายถึง ความสมส่วนของรูปทรงและความกลมกลืนของต้นเทียน ฐานต้นเทียน และองค์ประกอบ

การสื่อความหมายและความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง สื่อความหมายได้ชัดเจน ถูกต้อง และเหมาะสม โดยเน้นในเรื่องที่เกี่ยวกับพุทธศาสนา วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น และเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ของเมืองอุบลราชธานี มีสิ่งแปลกใหม่ พัฒนาโดยเทคนิคขบวนการวัสดุ ลวดลาย รูปแบบ

ลวดลาย หมายถึง ความยากง่าย ความลึก ความคมชัด และความถูกต้องของลาย

ความประณีตงดงาม หมายถึง ความสุนทรีย์ธรรม คือความรู้สึกลึกซึ้งในความงาม มองดูมีชีวิตชีวา เกิดความประทับใจพึงพอใจจากการผสมกลมกลืนของส่วนประกอบทั้งหมดของต้นเทียน

3. หลักเกณฑ์การประกวดเทียนโบราณ/เทียนต้นแบบ(เทียนพื้นหรือหล่อนามมั่วรวมกัน)

- 1) เทียนที่จะส่งเข้าร่วมประกวดจะต้องเป็นเทียนพื้นหรือหล่อนามมั่วรวม
- 2) ฐานของต้นเทียนมีขนาดไม่น้อยกว่า 1 ตารางเมตร ความสูงของฐานไม่น้อยกว่า 50 เซนติเมตร
- 3) ขนาดของลำต้นเส้นผ่าศูนย์กลางไม่น้อยกว่า 20 เซนติเมตร สูงไม่น้อยกว่า 1.50 เมตร และไม่เกิน 2.50 เมตร
- 4) ใช้ขี้ผึ้งในการจัดทำ
- 5) ตกแต่งด้วยลายดอกไม้จากขี้ผึ้ง
- 6) ให้มีลำต้นกันต้นเทียน

เกณฑ์การให้คะแนนการประกวดคันเทียบโบราณ/เทียบต้นแบบคันเทียบและฐาน (50 คะแนน)

(1) การออกแบบรูปทรงและสัดส่วน	10	คะแนน
(2) การสื่อความหมายและความคิดสร้างสรรค์	10	คะแนน
(3) สดสวย	15	คะแนน
(4) ความประณีตงดงาม	15	คะแนน

องค์ประกอบทั้งหมด (50 คะแนน)

(1) การออกแบบรูปทรงและสัดส่วน	10	คะแนน
(2) การสื่อความหมายและความคิดสร้างสรรค์	10	คะแนน
(3) สดสวย	15	คะแนน
(4) ความประณีตงดงาม	15	คะแนน

4. หลักเกณฑ์การประกวดเทียบประเภทศิลปินรุ่นใหม่สืบสานตำนานเทียนอุบลราชธานี

- 1) หัวหน้าช่างที่จัดทำคันเทียบพระราชวังเข้าประกวดจะต้องไม่เคยได้รับรางวัลในการประกวดคันเทียบของจังหวัดอุบลราชธานี
- 2) คันเทียบที่จัดทำต้องไม่อยู่ในสถานที่จัดทำคันเทียบคันอื่น
- 3) คันเทียบจะต้องมีไส้เทียนและมีฐาน
- 4) ขนาดคันเทียบต้องมีความสูงตั้งแต่ 1 เมตร ขึ้นไป แต่ไม่เกิน 2.50 เมตร เมื่อวัดจากฐานของคันเทียบถึงยอดคันเทียบ ต้องมีขนาดของเส้นผ่าศูนย์กลางไม่น้อยกว่า 20 เซนติเมตร
- 5) ขนาดรองรับคันเทียบส่วนที่แคบที่สุดต้องไม่น้อยกว่า 70 เซนติเมตร
- 6) ฐานของคันเทียบและองค์ประกอบของคันเทียบจะต้องตกแต่งให้เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น และเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ ของเมืองอุบลราชธานี เท่านั้น
- 7) ฐานรองรับองค์ประกอบของคันเทียบต้องมีพื้นที่ไม่น้อยกว่า 6 ตร.ม. และไม่เกิน 14 ตร.ม.
- 8) ป้ายชื่อคันเทียบจะต้องทำด้วยเทียนเท่านั้น

เกณฑ์การให้คะแนนการประกวดคันเทียบประเภทศิลปินรุ่นใหม่สืบสานตำนานเทียนอุบลราชธานี (100 คะแนน)คันเทียบและฐาน (50 คะแนน)

(1) การออกแบบรูปทรงและสัดส่วน	10	คะแนน
(2) การสื่อความหมายและความคิดสร้างสรรค์	10	คะแนน
(3) สดสวย	15	คะแนน
(4) ความประณีตงดงาม	15	คะแนน

๑.๒ ขอความร่วมมือประชาสัมพันธ์งานประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา

ที่ อบ 0017/ว 311

ศาลากลางจังหวัดชลบุรี(ชั่วคราว)
ศ.อ.ศ.อ. ถนนแจ้งสนิท อบ 34000

29 มิถุนายน 2555

เรื่อง ขอความร่วมมือประชาสัมพันธ์ในช่วงเทศกาลแห่เทียนพรรษาจังหวัดชลบุรี ปี 2555

เรียน นายอำเภอ ทุกอำเภอ

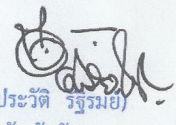
สิ่งที่ส่งมาด้วย ป้ายประชาสัมพันธ์ จำนวน 1 ป้าย

ด้วยจังหวัดชลบุรีร่วมกับหน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชน ได้กำหนดการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดชลบุรี ปี 2555 “111 ปี ลือเลื่อง ส่องเมืองมั่งคั่ง ร่มเงาเทียนพรรษา ภูมิปัญญาชาวชลบุรี” ระหว่างวันที่ 1 กรกฎาคม - 5 สิงหาคม 2555 และกำหนดวันแห่เทียนพรรษาในวันที่ 3 สิงหาคม 2555 เวลา 08.30 น. ณ บริเวณประรำพิธีหน้าวัดศรีอุบลรัตนาราม ซึ่งเป็นการจัดงานที่สำคัญและมีชื่อเสียงของจังหวัดชลบุรี มีวัตถุประสงค์ต้องการดึงดูดนักท่องเที่ยว ให้มาท่องเที่ยวชมจังหวัดชลบุรี อันจะเป็นการสร้างงาน สร้างรายได้ และสร้างชื่อเสียงให้กับจังหวัดชลบุรีโดยภาพรวม

เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของจังหวัดชลบุรี จึงให้อำเภอประสานงานขอความร่วมมือไปยังผู้ประกอบการโรงแรม อพาร์ตเมนต์ หอพัก ทุกแห่ง ช่วยติดตั้งป้ายประชาสัมพันธ์ต้อนรับนักท่องเที่ยวในห้วงวัน เวลา ดังกล่าวด้วย เป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีและให้สง่างามของชาวชลบุรี อนึ่ง ขอให้ทุกอำเภอกำหนดวันขึ้นป้ายประชาสัมพันธ์โดยพร้อมเพรียงกันในวันที่ 20 กรกฎาคม 2555

จึงเรียนมาเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

 (นายประวิตร รุ่งมัย)
 ผู้ว่าราชการจังหวัด รักษาการแทน
 ผู้ว่าราชการจังหวัดชลบุรี

ที่ทำการปกครองจังหวัด
กลุ่มงานปกครอง “นครθεรวม นครแห่งเทียน นครแห่งการพัฒนา นครแห่งความฮักแพง”
โทร. 0-4525-4827 , 0-4525-5552 ปี 2555 ปีแห่งการเร่งรัดพัฒนาชลบุรี
ปีแห่งการละเลิกเหล้า และบุหรี่

ที่ อบ 0017/ว 1144

ศาลากลางจังหวัดชลบุรี(ชั่วคราว)
ศ.อ.ศ.อ. ถนนแจ้งสนิท อบ 34000

25 มิถุนายน 2555

เรื่อง ขอความร่วมมือประชาสัมพันธ์ในช่วงเทศกาลแห่เทียนพรรษาจังหวัดชลบุรี ปี 2555

เรียน ผู้ประกอบการโรงแรม อพาร์ตเมนต์ หอพัก

สิ่งที่ส่งมาด้วย ป้ายประชาสัมพันธ์

จำนวน 1 ป้าย

ด้วยจังหวัดชลบุรีร่วมกับหน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชน ได้กำหนดการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดชลบุรี ปี 2555 “111 ปี ลือเลื่อง อุ้งเชิงเมืองธรรม งานล้ำเทียนพรรษา ภูมิปัญญาชาวชลบุรี” ระหว่างวันที่ 1 กรกฎาคม - 5 สิงหาคม 2555 และกำหนดวันแห่เทียนพรรษาในวันที่ 3 สิงหาคม 2555 เวลา 08.30 น. ณ บริเวณประรำพิธีหน้าวัดศรีอุบลรัตนาราม ซึ่งเป็นการจัดงานที่สำคัญและมีชื่อเสียงของจังหวัดชลบุรี มีวัตถุประสงค์ต้องการดึงดูดนักท่องเที่ยว ให้มาท่องเที่ยวจังหวัดชลบุรี อันจะเป็นการสร้างงาน สร้างรายได้ และสร้างชื่อเสียงให้กับจังหวัดชลบุรีโดยภาพรวม

จังหวัดชลบุรีจึงขอความร่วมมือมายังผู้ประกอบการโรงแรม อพาร์ตเมนต์ หอพักทุกแห่ง ช่วยคิดตั้งป้ายประชาสัมพันธ์ต้อนรับนักท่องเที่ยวในวันดังกล่าวด้วย เป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีและให้สง่างามของชาวชลบุรี อนึ่ง ขอให้ผู้ประกอบการได้กำหนดวันขึ้นป้ายประชาสัมพันธ์โดยพร้อมเพรียงกัน ในวันที่ 20 กรกฎาคม 2555

จึงเรียนมาเพื่อทราบ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี
จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นายประวิติ รัฐมัย)

รองผู้ว่าราชการจังหวัด รักษาการแทน

ผู้ว่าราชการจังหวัดชลบุรี

ที่ทำการปกครองจังหวัด

กลุ่มงานปกครอง

“นครแห่งธรรม นครแห่งเทียน นครแห่งการพัฒนา นครแห่งความฮักแห่ง”

โทร. 0-4525-4827, 0-4525-5552 ปี 2555 ปีแห่งการเร่งรัดพัฒนาชลบุรี

ปีแห่งการละเลิกเหล้า และบุหรี่

๑.๓. ประชุมฝ่ายกรรมการประสานงานคุ้มวัด

ด่วนที่สุด

ที่ อบ ๐๐๑๗/ว ๕๖๑

ศาลากลางจังหวัดอุบลราชธานี(ชั่วคราว)

ศ.อ.ศ.อ. ถนนแจ้งสนิท อบ ๓๔๐๐๐

๒๘ กรกฎาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขอเชิญประชุมคณะกรรมการฝ่ายประสานงานคุ้มวัด จัดขบวนแห่เทียนพรรษา

เรียน นายอำเภออุบลราชธานี

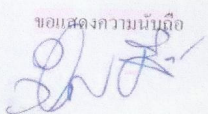
อ้างถึง ประกาศจังหวัดอุบลราชธานี ลงวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๕

ตามที่จังหวัดอุบลราชธานี ร่วมกับหน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชน ได้กำหนดจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี “๑๑ ปี ลือเลื่องทุ่งเมืองธรรมงามล้ำเทียนพรรษา ถูมิปัญญาชาวลือล” ระหว่างวันที่ ๑ กรกฎาคม – ๕ สิงหาคม ๒๕๕๕ ณ บริเวณสนามทุ่งศรีเมือง เพื่ออนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นให้คงอยู่ถาวรสืบไป เป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยว และได้ประชุมคณะกรรมการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาอุบลราชธานี ประจำปี ๒๕๕๕ มอบหมายภารกิจให้คณะกรรมการแต่ละฝ่าย ไปแล้ว นั้น

เพื่อให้การดำเนินงานฝ่ายประสานงานคุ้มวัด จัดขบวนแห่เทียนพรรษา จัดทำต้นเทียนเป็นไปด้วยความเรียบร้อย จึงขอเชิญท่านร่วมประชุมในวันที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๕๕ เวลา ๑๕.๐๐ น. ณ ห้องประชุมศูนย์ปฏิบัติการ POC หลังศาลากลางจังหวัดอุบลราชธานีชั่วคราว (ศ.อ.ศ.อ.)

จึงเรียนมาเพื่อทราบและเข้าร่วมประชุมตามวัน เวลา และสถานที่ดังกล่าว โดยพร้อมเพรียงกัน

ขอแสดงความนับถือ

(นายวิโรจน์ จีเมแก้ว)

รองผู้ว่าราชการจังหวัด ปฏิบัติราชการแทน

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานี

ที่ทำการปกครองจังหวัด

โทร. ๐-๔๕๒๕-๕๕๕๒

แฟกซ์ ๐๔-๖๔๖๔-๘๕๕๖ “นครแห่งธรรม นครแห่งเทียน นครแห่งการพัฒนา นครแห่งความเบิกบาน”

ปี ๒๕๕๕ ปีแห่งการเร่งรัดพัฒนาอุบลราชธานี

ปีแห่งการละเลิกล้อ และกุหลาบ

๑.๕ ตารางประเภทถ้วยรางวัลต้นเทียน

ประเภท	ถ้วยรางวัล	๑๑๑ ปี สืบเนื่อง ชูธงเมืองธรรมงามล้ำเทียนพรรษา ภูมิปัญญาชาวอุบลฯ"	หมายเหตุ
๑. ประเภทแกะสลัก			
๑.๑. ขนาดใหญ่	ชนะเลิศ รองชนะเลิศ อันดับ ๑ รองชนะเลิศ อันดับ ๒	สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง(นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ) ผู้ช่วยรัฐมนตรีประจำกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (นายสมศักดิ์ สุรพิมพ์) ประธานองค์มนตรี และรัฐบุรุษ (พลเอก เปรม ติณสูลานนท์)	
๑.๒. ขนาดเล็ก	ชนะเลิศ	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม(นางสุพมล คุณปลื้ม)	
๒. ประเภทติดพิมพ์			
๒.๑. ขนาดใหญ่	รองชนะเลิศ อันดับ ๑ รองชนะเลิศ อันดับ ๒	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ(นายศักดา คงเพชร)	
๒.๒. ขนาดเล็ก	ชนะเลิศ รองชนะเลิศ อันดับ ๑ รองชนะเลิศ อันดับ ๒	สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย(นายยงยุทธ วิทย์ดิษฐ์) รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย(นายฐานิสร์ เทียนทอง) นายกรัฐมนตรี (นางสาวอินทิรา โจน์จิตร) รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย(นายพุทธรักษา หาดขันธ์) ปลัดกระทรวงมหาดไทย(นายพระนาย สุวรรณรัฐ)	
๓. ประเภทเขียนโบราณ	ชนะเลิศ รองชนะเลิศ อันดับ ๑ รองชนะเลิศ อันดับ ๒	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา(นายสุพมล ศิลปอาษา)	
๔. ประเภทศิลปิน	รองชนะเลิศ อันดับ ๑ รองชนะเลิศ อันดับ ๒ ชนะเลิศ	ผู้ว่าการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย(นางสาวเพ็ญสุดา ไชยรัมย์) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ(ศาสตราจารย์สุชาติ ธาดาธำรงเวช) ผู้ว่าการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย(นายสุพมล ศายพันธ์)	
รูปใหม่สิบสามตำนาน เทียนอุบลราชธานี	รองชนะเลิศ อันดับ ๑ รองชนะเลิศ อันดับ ๒	นายกเทศมนตรีนครอุบลราชธานี(นางจนาภา กัลป์ดิษฐ์)	

ภาคผนวก ค

๑. ต้นเทียนที่เข้าร่วมประกวดแต่ละประเภท

๑.๑ ต้นเทียนที่เข้าร่วมประกวดเทียนพรรษานาขนาดใหญ่ ประเภทแกะสลัก

๑.๒ ต้นเทียนที่เข้าร่วมประกวดเทียนพระราชขนาดใหญ่ ประเภทติดพิมพ์

๑.๓ ต้นเทียนที่เข้าร่วมประกวดเทียนพระราชขนาดเล็ก ประเภทแกะสลัก

๑.๔ ต้นเทียนที่เข้าร่วมประกวดเทียนพรรษาขนาดเล็ก ประเภทติดพิมพ์

๑.๕ ต้นเทียนที่เข้าร่วมประกวดเทียนพรรษาประเภทเทียนโบราณ

๑.๕ ต้นเทียนที่เข้าร่วมประกวดเทียนพรรษาประเภทศิลปินรุ่นใหม่

แหล่งที่มาของรูปต้นเทียนที่ส่งเข้าประกวดทุกรูป
<http://www.guideubon.com/candlefestival2012.php>

ภาคผนวก ง
การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา

แหล่งที่มามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาทุกรูป
ผู้วิจัยถ่ายเองตอนลงพื้นที่สัมภาษณ์

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล : พระรณยุทธ ชาทเมธ (ถนอมศรี)
 วัน เดือน ปี เกิด : วันที่ ๑๓ มกราคม พ.ศ. ๒๕๒๔
 สถานที่เกิด : บ้านเลขที่ ๑๕๕ ถ.ศรีสะเกษ ๑ ต.วารินชำราบ
 อ.วารินชำราบ จ. อุบลราชธานี ๓๔๑๙๐
 บรรพชา-อุปสมบท : ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๕๓
 สังกัด : วัดประชาพิทักษ์ เลขที่ ๓/๑ ถ.ประชามุงหมาย ต.วารินชำราบ
 อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี ๓๔๑๙๐
 การศึกษา : ประถมศึกษา - โรงเรียนอนุบาลอุบลราชธานี ต.ในเมือง อ.เมือง
 จ.อุบลราชธานี
 มัธยมศึกษา - โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช ต.ในเมือง อ.เมือง
 จ.อุบลราชธานี
 ปริญญา - วิทยาศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

